A $\frac{661}{II.}$

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

MIKROFILMTÁR

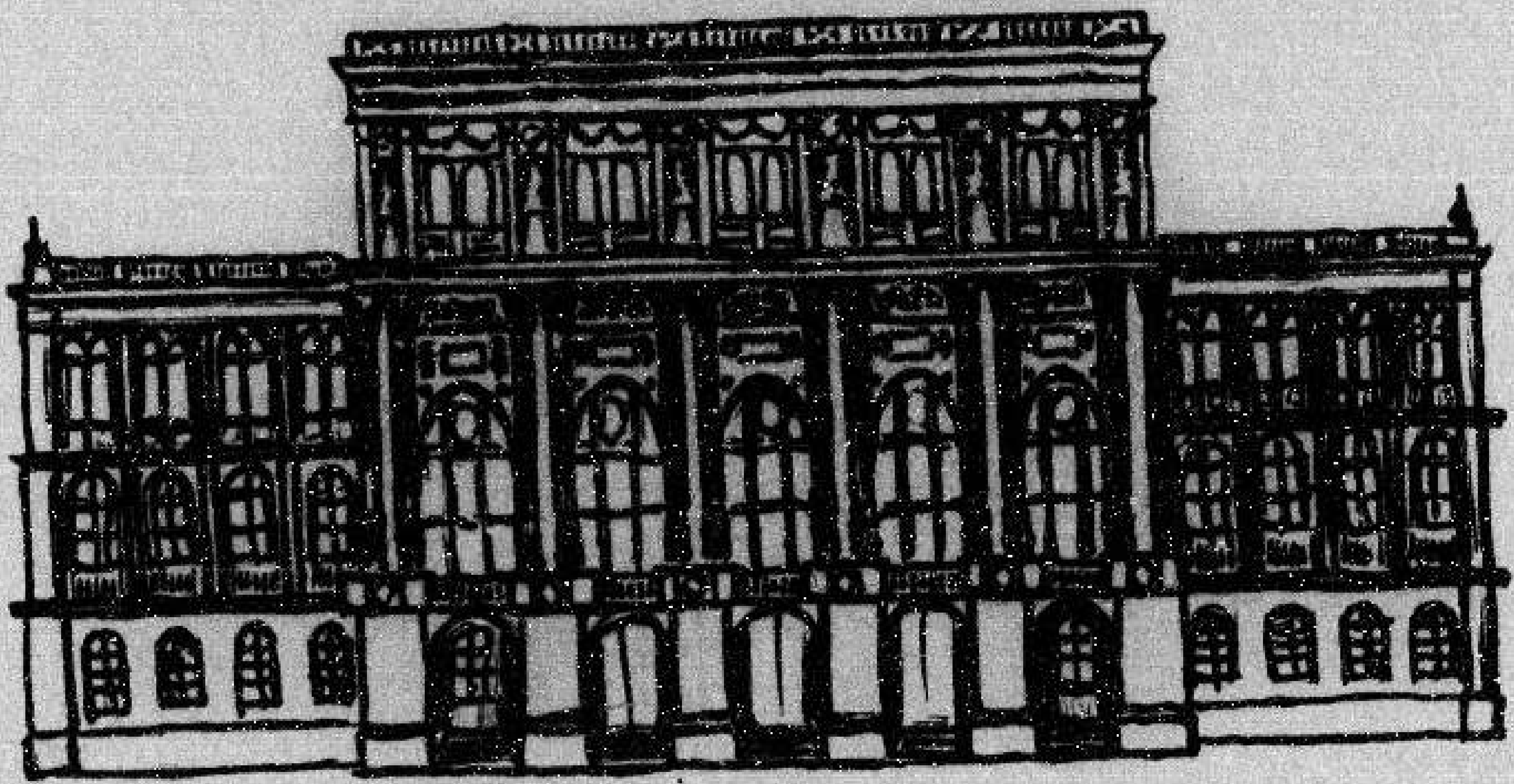

BUDAPEST

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

1961

FOTO

Sz. T

AKADÉMIAI
LEVÉLTÁR : 1.
(MTAK - KÉZIRATTÁR).

AKADÉMIAI LEVÉLTÁR: 1.
(MTAK-KÉZIRATTÁR).

1824-1830.

Projectum

Quomodo possit Societas Erudita Hungarica pro ratione facultatum suarum nunc statim erigi ac constitui

---

Fundationalibus literis, quae collata, sub Comitiis annorum 1825-26-27 ad promovendam Linguae Patriae culturam dona continent, recognitis et expensis:- apparuit oblata ista dupplicem hunc habere finem, ut quaedam eorum ad erigendam Societatem Eruditam Hungaricam, alia ad Linguam Patriam ope institutionis publicae propagandam, pertineant. Quare distinguenda omnino censet Deputatio oblata in rationem Eruditae Societatis facta, ab illis, quae ad Linguam latius per Regnum extendendam spectant, Eruditam atque adeo Societatem propriis o-

pibus

Javallat

Miként lehet a' Magyar Tudós Társaságot mostani Jövedelméhez képest mingyárt felállítani.

Megvizsgáltatván a' Magyar Nyelv virágoztatására a' múlt 1825-26-27-diki Ország Gyűlés folytta alatt tett ajánlásokról szólló Kötelező-levelek az tetszett ki azokból, hogy a' Magyar Nyelvnek nagyobb divatba hozatala végett, az áldozatok két felé irányoztattak. Némellyek ugyan is egyenesen, és csupán a' Magyar Tudós Társaság felállítására szánták adományaikat, mások arra is, de a mellett a' Nyelvnek oskolákban leendő tanítatása által való terjesztésére is nyilatkoztaták ki akaratjokat. Külön veszi annál fogva ezen Küldöttség a' Magyar Tudós Társaság felállításá-

hoz

pibus niti debere suoque modulo esse conformandum; ut ita donec ampliori fundo suppetente, Societas Erudita ad eam, quam Planum exhibet amplitudinem excrescere possit, pro ratione virium suarum nunc statim erigatur, atque adeo et Legi et voto Fundatorum satis fiat. – Ut vero Fundus Eruditae Societatis, cui expensas accomodari oportebit, cognitus sit, piae bonorum patriae civium symbolae sequentibus sistuntur.

hoz gyült ajánlatok summáját a Nyelv terjesztése végett adattaktól's azokhoz képest kivánja szabni elsö megindítását, hogy legalább addig is, míg a több helyekről remény lett segedelmek által öszvegyülendő nagyobb Fundus, az Alap-Intézetben eleadott egész kiterjedésben állíthatná elő a Társaságot, egy részben tüstént munkálkodásaihoz foghasson, 's így az írántа hozott törvény parantsolatja, és Alkotójinak kivánsága teljesedést lásson. Hogy pedig egyedül a Magyar Tudós Társaság Tőkepénze, a mihez képest minden kiadásokat most eleinte mérsékleni kell, tisztán kitessék az Alkotók ajánlásai így következnek:

I

Fundus Eruditae Societatis Hungaricae 2ª Aprilis 1828.

	In Con. M.
1. Sua Serenitas D. Josephus Regni Palatinus	10.000 f.
2. C. Stephanus Széchenyi	60.000 f.
3. Abrahamus Vay	8.000.
4. C. Georgius Andrássy	10.000
5. C. Georgius Károlyi	40.000
6. C. Joannes Battyány	10.000.
7. C. Michael Eszterházy	10.000
	148.000 f.

I

A' Magyar Tudós Társaság Tőkepénze 1828-ban April 2-kán

	Pengő Pénz
1. Jósef ő Cs. K. Fő. Hertzegsége Magyar Ország Nádor Ispánya adott	10.000 f.
2. Gr. Széchenyi István	60.000
3. Vay Ábrahám	8.000.
4. Gr. Andrássy György	10.000.
5. Gr. Károlyi György	40.000.
6. Gr. Battyány János	10.000.
7. Gr. Eszterházy Mihály	10.000.
	148.000 f.

8, 4.

Summa translata	148.000 f.
8. C. Carolus Eszterházy	10.000.
9. C. Paulus Széchenyi	10.000.
10. C. Ladislaus Festetich	10.000
11. Gabriel Jusch	1,000.
12. Emericus Jnkey	1,000.
13. C. Josephus Teleky et Fratres	5,000.
14. Stephanus Szepesi Szabó	200.
15. Pr. Philippus Battyány	40.000.
16. C. Antonius Cziráky	3,000.
17. C. Joannes Keglevich	4,000.
18. Episc. Veszprim. Joseph Kopácsy	1,000.
19. Samuel Papay	1,000.
20. L. B. Carolus Zay	2,000.
21. L. B. Carolus Mandell	1,000.
22. Stephani condam Sándor legatum	10.000.
23. Nicolaus Jankovich sub ipsa Deputationis consultatione	1,000
Summa =	248,200 f.

Túl lévő summa	148.000 f.
8. Ifjabb Gr. Eszterházy Károly	10.000.
9. Gr. Széchenyi Pál	10.000.
10. Gr. Festetich László	10.000.
11. Jusch Gábor	1,000.
12. Jnkey Imre	1,000.
13. Gr. Teleky Josef és Testvérei	5.000.
14. Szepessy Szabó István	200.
15. Hg. Battyáni Fülöp	40.000.
16. Gr. Cziráky Antal	3,000.
17. Gr. Keglevich János	4,000
18. Kopátsi Josef Veszprimi Püsp.	1,000.
19. Papay Samuel	1,000.
20. B. Zay Károly	2,000
21. B. Mandell Károly	1,000.
22. Néhai Sándor István hagyománya	10.000.
23. Jankovits Miklós adott a' Küldöttség dolgozása alatt	1,000.
Mind öszve =	248,200 f.

Notandum interim venit, Comites Teleky, et Comitem Ladislaum Festetich oblatis suis hanc adjecisse conditionem, ut Comitum quidem Teleky 5000 florenorum Capitalis Summae foenus 300 florenorum Custodi Bibliothecae ab ipsis Eruditae Societati donatae in salarium cederet; capitalis autem Summae 10.000 flor per Comitem Ladislaum Festetich oblat

Az a' Jegyzés fordul meg itten elő, hogy Gróf Telekiek, és Gróf Festetich László a' Magyar Tudós Társasághoz oly móddal tsatolták ajánlásaikat, hogy a' Gróf Telekiek 5000 forintjának esztendőnként való 300 forint kamatja az általok a' Tudós Társaságnak ajándékozott Könyvtár őrzője fizetésére fordíttassék; Gróf Festetich László pedig az em lített

dilatae annua usura 600 florenorum nominatim Socio uni Mathematicae classi adscripto in Scientiis Militaribus desudanti obtingeret unde consequitur, subtractis e priore summa 248.200 florenorum, 15.000 florenis: superesse summam liberae Dirigentis Collegii dispositioni obnoxiam 233.200 florenorum. —

Cujus quidem summae 233.200 florenorum annuum 6 a centum interusurium dat 13.992 florenos. Huic summae additis 400 florenis per Comitem Franciscum Pálffy singulis annis ad dies vitae solvendis: reditus annui faciunt 14.392 florenos.

Quamvis vero de hac summa subtrahenda sit ⅙. in 2398 florenis 40 cruciferis ex mente Fundatorum in augmentum summae Capitalis convertenda, ut ita annui reditus Societatis Eruditae 11.993 fl. 20 Xrf efficiant: Cum tamen summae capitalis Comitum Teleky foenus 300 florenorum, Comitis item Ladislai Festetich 600 florenorum ad stipendia Membrorum Societatis Eruditae convertenda sint, nec ullam dimi-

lített 10.000 forintnak esztendei 600 forint kamatját egy a' Mathematicai osztályban, különösen Hadi Tudományok körül dolgozó Tagnak rendeltee: a' minél fogva a' fennebb kiszámolt 248.200 forintból 15.000 forint lehúzattatván, kamatot hozó egyenesen a' Társaság Igazgató Tanátsa elrendelései alatt leendő summa 233.200 forint marad. —

Mely 233.200 forintból álló Tőkepénz kamatja esztendőnként száztól hat forintjával 13.992 forintot tesz, 's ezen Kamathoz számlálván meg azon 400 forintot pengőben, mellyet haláláig esztendőnként Gr. Pálffy Ferentz ajánlott, mind öszve az esztendei Jövedelem 14.392 forintra megyen. —

Minthogy azomban ezen 14.392 forintból álló bévételnek egy hatod része, ugymint 2.398 forint 40 xr az Alkotók elintézése szerint esztendőnként a Tőke pénzhez fog, annak nevelése végett csatoltatni: esztendei Jövedelem a Társaság számára 11.993 forintból, 20 xrból fogna állani; de mivel a Gróf Telekiek 5.000 forintjának esztendei 300 's Gróf Festetich László 10.000 forintból álló ajánlásának hasonlóképpen esztendei 600 forintnyi

nutionem patiantur, adeoque superius laudatae summae 11.993 fl. 20 Xrorum addi debeant: Societas Erudita primo statim nativitatis suae anno de 12.893 florenis et 20 Xris habebit disponendi facultatem.

II

Numerus Sociorum in primordio Societatis denominandorum.

Ex iis, quae dicta sunt, patet Societatem Eruditam non tam initio, quam Planum superius exhibet, posse habere amplitudinem. Quare in principio Membra nonnisi ejus Dirigentia, Honoraria et Correspondentia pleno numero designabuntur: Ordinarii vero Socii, praeter Secretarium, viginti septem nonnisi deligentur; ita quidem, ut ex his singulae Scientiarum classes sua sortiantur Membra, suosque adeo statim aggredi possint labores. Inter quos quidem 27 Socios Ordinarios Pesthini, vel Budae, vel in vicinia habitantes 13. in diversis autem Regni

kamatja tsakugyan a' Tudós Társaság két rendes Tagjának fizetésére fordítható, és hatod részben csorbulást nem szenyved, ezen együvé vett 900 forint a' fenn említett 11.993 forint, 's 20 xrnyi summához számláltatván, a' Tudós Társaság legelső esztendejében, fizetéseit 12.893 forinttal 's 20 xrral kezdheti. —

II

A most eleinte kinevezendő Tagok száma

Nyilván következik az előadattakból, hogy annyira, mint a' feljebb előterjesztett Alap-Intézet tartja, a' Tudós Társaság eleinte ki nem terjeszkedhetik. Ugyan azért az egész Tudós Társasághoz tartozó 's az Alap-Intézetben megállapított Tagok közzül most kezdetben teljes számmal tsak az Igazgatók, a' Tiszteletbeli és Levelező Tagok neveztetnek ki, a' 42-re határozott Rendes Dolgozó Tagok hellyett pedig, a' Titoknokon kívül csupán huszonheten, olly móddal azomban, hogy ezek között mind a hat osztályból valók legyenek és ennél fogva az em-

lített

Regni partibus sparsi 14 erunt per classes Scientiarum hunc in modum distributi:

I, Socii Ordinarii in loco

1, Ad Classem Philologicam pertinebunt . . . 3
2, Ad Philosophicam . . . 2
3, Ad Historicam . . . 2
4 Ad Mathematicam . . . 2
5, Ad Juridicam . . . 2
6, Ad classem Scientiarum Naturalium . . . 2

Membra 13

II, Socii in diversis Regni partibus pertinebunt

1, Ad Classem Philologicam . . . 4.
2, Ad Philosophicam . . . 2
3, Ad Historicam . . . 2.
4, Ad Mathematicam . . . 2.
5, Ad Juridicam . . . 2.
6, Ad classem Scientiarum Naturalium . . . 2.

Membra = 14.

Sed vel ex his 27 Ordinariis Sociis initio 12 nonnisi, nominatim 6 in loco, 6 in diversis Regni partibus

litett tudományos osztályok tüstent munkálkodásaikhoz foghassanak. – Ezen 27 Rendes Dolgozó Tag közzül Helybéliek vagy is Pesten-Budán s' e' két város környékében lakók tizenhárman lesznek, Vidékiek vagy az Ország külömbféle tájain lakózók pedig tizennégyen, e' következő felosztással: –

I, Helybéli Rendes Tagok.

1, A' Nyelv-tudományok osztályához tartozni fog . . . 3.
2, A' Philosophiaihoz . . . 2.
3, A' Történet Írásához . . . 2.
4, A' Mathematicaihoz . . . 2.
5, A' Törvény Tudományaihoz . . . 2.
6, A' Természeti Tudományokhoz . . . 2.

13 Tag

II, Vidéki Rendes Tagok

1, A' Nyelv-Tudományok osztályához valasztatik . . . 4.
2, A' Philosophiaihoz . . . 2.
3, A' Történet-Írásához . . . 2
4, A' Mathematicaihoz . . . 2.
5, A' Törvény-tudományaihoz . . . 2.
6, A' Természeti Tudományokhoz; . . . 2.

14 Tag.

Fizetésbe azomban ezen 27 Rendes Tag közzül, most eleinte mind a' Helybéliek mind a' Vidékiek közzött

bus stipendia obtinebunt, reliqui tunc primo salario providebuntur, quum aucto fundo, foenora etiam suum habebunt incrementum, stipendiisque pluribus sufficient. His etiam salario dotatis, novi semper ad perfectum usque 42 numerum accedent, mercedem laborum accepturi. – Eadem Fundi tenuitas suadet, imo imperat ut Planum superius in aliis quibusdam in praesens arctioribus circumscribatur limitibus, nominatim:

1, Secretario, cui ob adjunctarum digna laborum merces initio attribui nequit, licebit hac vice alii etiam muneri, non tamen priori repugnanti, vacare. –

2, De Scribarum, quos conducere Fundus vetat, defectu supplendo, Secretarius et Actuarius cogitabunt.

3, Advocato Causarum honorarium quidem in praesens assignari nequit, sperare tamen licet fore, ut aliquis ex Advocatis generosae indolis sine mercede onus hoc in se recipiat, et sa

zött csak hatan-hatan, és igy mindössze tizenketten léphetnek, a' többiek pedig majd akkor, midőn a' Tökepénzek szaporodván a' Kamatok is nevekednek, 's fizetésekké válhatnak. Mind fizetésben lévén később, a' mint minél előbb reménylleni lehet, az említett 27 Tag, akkor ismét annyi neveztetik hozzá, jól, a' hánynak fizetése járhat, hogy igy lassanként a' negyvenkettő számát kitelljék. – Még ezenkivül továbbá, hasonlóképen azon okból, mivel az eddig gyült Fundus a' fenn előadott Alap-Intézet szerint teendő költségeket meg nem birja, a' következő megszorítások elkerülhetetlenek:

1, A' Titoknok számára, ollyan fizetést, a' millyent hivatala, ha egészen külön viteteődnék, megkivánna, még most adni nem lehet. Eleinte annálfogva más hivatalbeli is választathatik arra, csakhogy annak hivatala ezével könnyen öszve férjen. –

2, Iróknak se szakaszthatván még ki fizetés, azok dolgait a' Titoknok és a' Segéd-Jegyző igazítják el. –

3, Így nem jut eleinte a' Társaság ügyvédének is fizetés, de bizzat 's remény, hogy addig az ügyvédek közzül valamelyik nemes indúlatu, jutalom kivánása nélkül is magára vállalná, midőn

et sane D. Michael Vitkovics Consilio rum particeps promtam sponte obtulit operam. –

4, Unus nonnisi Famulus conducendus erit. –

5, Praemium uni tantum operi Hungarico, typis edito, suppetit. Non absimiliter

6, Quovis anno a duabus nonnisi Scientiarum classibus, nec nisi una quaestio a singulis proponenda erit; ordine inter classes servato; et una nonnisi Commentatio a singulis his classibus praemio ornabitur.

7, Hospitium ad necessitatem tantum accomodandum esse parsimonia suadet, de iis quae commoditas major exigit aliis modis providebitur. –

8, Contraagentis officio, usquedum Fundus huic dotando suffecerit, Actuarius fungetur. –

midőn kellene, azon terhet, a' minthogy a Küldöttség Tagja Vitkovits Mihály önként ajánlotta erre késségét. –

4, Szolgát a' Társaság most kezdetben csak egyget tart.

5. Jutalom eleinte csak egy eredeti Magyar Munkának jár. Valamint a' Társaság

6, Esztendőnként kérdést a' Tudományok osztályából, felváltva kettőnél többet nem teszen-fel, 's mindenik osztály csak egy-egy pályairást koronáz-meg jutalmával. –

7, Szállás fogadása körül a' gazdálkodás arra int, hogy eleinte az is csak a' múlhatatlan szükségre szorittassék; a' többiről a' Társaság más uton gondoskodik. –

8, Az Ellenőr hivatalát míg illendő fizetésére pénz gyül, a' Segéd-Jegyző tellyesitse. –

III

Stipendia Secretarii et Sociorum Ordinariorum aliaeque item Impensae.

Quandoquidem redditus Societatis annui, ut expositum est, 12893 florenos 20 xros efficiunt, sequens expensarum ejus ratio inita est.

III

A' Titoknok és a' tizenkét Rendes Tag fizetése 's egyébb költségek.

A' Magyar Tudós Társaságnak, a' feljebb előadott Tőkepénzekből esztendőnként mostan 12893 forint 's 20 xr jövedelme lévén, Fizetésüit és egyébb költségeit kezdetben e' képen osztja fel:

A, Salaria Personarum Societatis.

	In M. C.
1, Stipendium Secretarii annuum	800 f.
2, Salarium Sociis 6 in loco Societatis commorantibus dandum, et quidem:	
a, In Sectione Mathematica, uni ex oblato Comitis Ladislai Festetich . .	600 f.
b, Custodi Bibliothecae, ex fundatione Comitum Teleky 300, eidem simul qua Membro Societatis Ordinario 400, in summa	700 f.
c, Quatuor reliquis Ordinariis Sociis, singulis 500 fl. in summa . .	2,000 f.
3, Sociis 6 in diversis Regni partibus commorantibus, singulis 300 fl. in summa . .	1,800 f.
4, Actuario, qui Secretario adjutricem praestabit operam	200 f.
5, Perceptori seu Oeconomo	300 f.
6, Famulo . . .	150 f.
B, Pecunia praemiis destinata	
	6,550

A, A' Tudós Társasághoz tartozók Fizetése

	Pengő f.
1, A' Titoknok fizetése esztendőnként	800 f.
2, Hat Helybeli Rendes Tagé még pedig	
a, A' Mathematicai osztályban Gróf Festetics László elrendelése szerint . . .	600 f.
b, A' Gróf Telekiek által a' Társaságnak ajándékozott könyvtár őrzőjének, ugyan azon Grófok elintézése szerint 300 forint, a' Társaság kapzsijából pedig mint valamelyik osztályhoz tartozandó Rendes Tagnak 400 f. és így mind össze .	700 f.
c, A' többi helybeli 4 Rendes Tagnak, egynek-egynek 500 f. járván, mind össze	2,000 f.
3, Hat Vidéki Rendes Tag fizetése, mindenikét 300 forinttal számlálván, mind össze	1,800 f.
4, A' Titoknok mellé kinevezendő Segéd-Jegyzőnek	200 f.
5, Pénztárnok fizetése	300 f.
6, A' Társaság ülésein való szolgának . .	150 f.
B, Jutalmakra ád a' Társaság esztendőnként	
	6,550.

Summa translata	6550 f	Túl levő summa	6550 f
1., Auctori operis idiomate Hungarico conscripti, ac judicio Eruditae Societatis praemio ornandi	900 f	1., Azon Nyomtatásban ki jött eredeti Magyar Munka megjutalmazására, mellyet a' Társaság leghasznosabbnak 's lelkesebbnek talál, 200 darab aranyat, mely tész	900 f
2., Auctoribus commentationum duarum, quae in certamine literario palmam reportaverint, singulis 100 aurei, in summa	900 f	2., Két jutalom kérdés legjobb megfejtésére, mindeniket 100 aranyjával vévén, 200 darab aranyat, mely tész	900 f
C., Expensae in Manuscripta typis vulganda, in itinera item literaria facienda		C., Nyomtatásra és Utazásra	
1., Actorum ipsius Eruditae Societatis, nec non Manuscriptorum ab Auctoribus traditorum, prelo exprimendorum impensae	2000 f	1., A' Tudós Társaság Munkáji' és az Iróktól bérkezendő hasznos Kéziratok' ki nyomtatására	2000 f
2. Sumtus in peregrinationes literarias	500 f	2., Tudományos Utazásokra	500 f
D. Impensae variae		D. Elegyes Költségek	
1. Census Hospitii Societatis	800 f	1., A' Társaság üléseinek tarthatása végett fogadandó Szállás' bére	800 f
2., Sumtus in adaptandum et suppellectili necessaria instruendum Hospitium	200 f	2., Azon Szállás elkészítésére fenntartására s a' benne levendő eszközök igazítására	200 f
3. Postales impensae	200 f	3. Postapénz	200 f
4. Expensae improvisae	843/20 x	4. Előre nem látott Költségekre fenn hagyatik	843/20 x
Summa Impensarum Omnium	12,893/20 x	Mely kiadások öszveséggel mennek	12,893/20 x

Ut vero Societas una cum augmento Fundi, quod a zelo bonorum Patriae Civium jure suo exspectat, majora in dies capiat incrementa, laetiusque et uberius efflorescat: liberali munificentiae eorum, quorum pectora generosus spiritus sincerusque Patriae amor alit et regit, commendatur.

Pestini die 17a Aprilis 1828.

Com. Josephus Teleky m.p.
Deputationis Praeses

Stephanus Horváth m.p.
Deputationis Actuarius

Hogy pedig időfolytával a Tudós Társaság a maga kivánt körét mi nél előbb betölthesse s a' köz jóra díszszel, és hasznosan nyomról nyomra minél több számú jeles Tagok által munkálkodhassék elő számlált Tőkepénzeinek nevelése a' nemesebb tüzet tápláló keblü Hazafiak indulatjába ajánltatik. –

Pesten Sz. György hava 17. dik. 1828.

Grof Telek. Jósef m.p.
a' Küldöttség Előlülője.

Horvát István m.p.
A' Küldöttség Jegyzője

3

1824 – 1830.

III.

Projectum

Quomodo possit Societas Erudita Hungarica pro ratione facultatum suarum nunc statim erigi ac constitui.

Javallat

Miként lehet á Magyar Tudós Társaságot mostani Jövedelmeihez képest mindjárt fel állitani.

Projectum

Diplomatis pro recipiendis Honorariis et Ordinariis Sociis, nec-non Sodalibus Correspondentibus Societatis Eruditae Hungaricae.

Auspiciis Francisci I Imperatoris Austriae, Regis Hungariae Apostolici, – auctoritatate Legis, Protectore munificentissimo Josepho, Austriae Archi-Duce, Regni Hungariae Palatino, firedlingvae Patriae in omni Artium et Scientiarum genere excolendae erecta Societas Erudita Hungarica N.N. ob eruditionem, insigniaque idiomate patrio edita opera, in numerum Sociorum Ordinariorum, o insignium in literaturam, et Lingvam Patriam meritorum intuitu, in numerum Sociorum Honorariorum – vel ob insignia in Lingvam et Literaturam Hungaricam studia, in numerum Soda-

lium

Javallata

azon Oklevélnek mely mellett á Magyar Tudós Társaság Tisztelet beli Rendes és levelező Tagjai felvétetnek.

Első Terentz Felséges Austriai Császár, Magyar Ország Apostoli Királya kegyelmes jóváhagyásaval, az Ország Törvénye rendeléséből, Jósef Austriai Fő Herczeg, Magyar ország Nádor-Ispánja kegyes pártfogása alatt, á Magyar Nyelvnek minden tudományokban és szép-mesterségekben kimiveltetésére fel állitott Nemzeti Tudós Társaság N.N. Urat tudományára, és Magyar Nyelven kiadott jeles munkáira nézve, köz akarattal Rendes Tagjává – vagy – á Magyar Nyelv és Tudományok evánt szerzett érdemeire nézve közakarattal Tiszteletbeli Tagjává – vagy – á Magyar Nyelv és Literatura elővegitésére nézve

köza,

lium Correspondentium) sociorum suffragiis recipere decrevit, ac collegio suo adscriptum solenni Diplomate declarat; hac consortii necessitate sperans studiis suis Societati emolumentum decusque accessurum.

Pestini

(L. S.)

Protectoris

Praesidis
Secretarii
Subscriptiones

-kör akarattal Levelező Tagjává választá, és Társának esméri ezen oklevél erejével, kör munkálódása által azon Társaság javának és díszének előmozdittatását reménylvén

Pesten

(Petsét helye)

Pártfogónak

Elölülőnek
Titoknoknak
aláirásai.

4

1824 – 1830

1.

Projectum
Diplomatis pro recipiendis Honorariis, Ordinariis Sociis, necnon Sodalibus Correspondentibus Societatis Eruditae Hungaricae

---

Javallata
Azon Oklevélnek, mely mellett a Magyar Tudós Társaság Tiszteletbeli, Rendes és Levelező Tagjai felvétetnek.

A m. tudós Társaság' Évkönyvei.

Czím. Czímer.
Formátum. Betűk.
Felosztás két részre: Történetesre és Értekezésesre.

I. 1). Felállítása' története.
2). Alaprajz, rendszabások, pótolék-rendeletek.
3). Tagok. Változások.
4). Foglalatosságai a' jegyzőkönyv szerint.
5). Közlött nyomtatott könyvek, kéziratok, műszerek, találmányok 's t. e. előszámlálása. — ~~Kéziratok~~ ~~Kéziratok~~ ~~Végzett~~ ~~beküldött~~ ~~kéziratok~~
6). Intalmak és jutalomkérdések.

II. Értekezések és Előjinnok.

X Szerkezetés.
Írásmód.
Kijövetel' ideje.

NB. Értekezések (?) sorban adatnak ki. —

5
1830

Az „Évkönyv"
szervezése

Alábbirod, mire a nagy ülés végrehajtásra az Előlülő által a T. Ü. ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] küldöttség [illegible]

A m. t. társaság évkönyveinek alaprajzának javallata

~~az ezen kinevezett bizottság véleménye szerint~~

(Fejér György)

A' küldöttség ~~alázatos~~ véleménye ~~szerint~~ iránt az ezen alaprajzának ~~[illegible]~~

A m. t. t. é. ~~javallata az ezen~~ ~~kinevezett~~ küldöttség ~~véleménye~~ elő-terjesztendő alázatos javaslatot mutatja be a nagy érdemű társaságnak.

A. JÁRGY ÉS REND.

A' nevezett évkönyvek azon tartalomnál fogva, mellyet nekik a Társaság ~~az~~ alaprajza a 6d. lapon 3 d. 9d. rendszabás ~~[illegible]~~ jelel-ki, szükségképen 2 részre oszlanak-el, t. i. egy elsőre melly a Társaság történetét, 's egy másodikra melly írói munkáit ~~[illegible]~~ foglalná magába.

A' történet alatt értjük a m. t. t. ~~[illegible]~~ eredetét, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ állapotját, jövendő gyarapodását és sorsait.

Eredet. Hasznos lessen a t. t. ideáját Bessenyeitől

N. C.

kezdve, ki ez ügyben első
szólamlott fel, minden kor-
szain kérdésbeli kisérleteit, min-
den irókat, kik e tárgyban, ha privátim
is dolgoztak ennek kora
(Révai ... Teleki László kis), előadni
a tárgynak országos felvi- [Tisztelete]
telét, az iránta hozott
törvényeket, ~~tett végrehajtás~~
-1825ig, midőn több ~~nagylelkü~~
~~nagyjai~~ hazánk fiai tetemes
áldozataik által a nemzet
régi ohajtását ~~be~~teljesedéshez
közelité ~~... a 1825ki~~ [tvén]
~~országgyülés által ...~~
~~alaprajz~~ új alaprajz készittetett,
melly az ~~felség~~ 1828ki küldöttség
által ujra vizsgálat alá vétetvén, a mai
formájában előállott, s felséges királynak
kegyes helybenhagyását megnyerte.
Itt különös helye van nagyjának a tárgyainak és rendsza-
bájainak is teljes ... közlése

Felállítása. Itt az Igaz-
gató Tanács ~~első ...~~
Pozsonyi és Pesti első gyülése-
inek fő pontjai ~~...~~
adassanak elő, mennyire azok
~~...~~ a társaság
tudományos ~~...~~
oldalát, s nagyjában az e-
konomiait is, illetik. Itt [az előlülők, tisz-
teletnek a tagok első- [viselők]
választása is nevezetességeik adatnak elő azon ...
Továbbá a felállítás után pótlékrendeletei is
helye alá valók a T. T. ezen
első nagy gyülésének. Követ-
kezése is, u. m. a ~~...~~ társaságbeli, új
rendes, s levelező tagjainak
valamint a két titoknok választása, a tudományos
a Küldöttségek javaslatai és ezek következtében
foglalatosságok elrendelései ügyében kinevezett
tett végrehajtás a Társaságnak, u. m. ezen foglalatosságok

organisatioja, és a' Tagok ~~köre~~ kiegészitése.

Ezen két czikkelyére
melly az évkönyvek' 1ő kötetében
bővebben előterjesztve következnék
a' társaság' a többi története. évről évre

~~Ide~~ Ezek pedig a' következők tárgyai:

tudományos
1. A) Köz, nagy és heti gyűlések' tárgyainak
figyelmes,
(a' [illegible] [illegible] való ~~[illegible]~~)
megemlitése, a' mennyiben ~~azok~~ a' közönség' elébe va-
lo kerültek [keveredtek]

a. A' minden rendbeli tagok köre
halálok, kilépés és uj választások által
által történt változások.

c. ~~Előszámlálása~~ A' Társaságnak beküldött
~~könyveknek~~ és kéziratoknak ~~[illegible]~~
~~[illegible] előszámlálása a' [illegible]~~

6. ~~Előadása~~ a' Társaság tett kérdések' előadá-
sa az adott feleletekkel együtt egyedre vagy kivo-
natképen.

c. A' netalán nélkülözhetetlen ügyek' beküldött
~~mindenféle~~ ~~[illegible]~~ találmányok' előszámlálása 's meg-
~~[illegible]~~ ismertetése
mellyek javallásra [illegible]

a' nyelv- és irás dolgában ~~valamelly~~
~~[illegible]~~ bizonytalan nyilatkoztatása-tól
sőt attól is, hogy ez tulajdon nagyjaira
~~is~~ e vagy amaz rendszer felé hajlók
tol~~[illegible]~~ [illegible]; de másfelől ~~[illegible]~~ igen szüksé-
gesnek látja, hogy a' TT addig is, míg tulajdon
grammatikáját kidolgozza, ~~[illegible] az eddig~~
~~[illegible] a' legjobb [illegible] [illegible]~~
~~valamelly~~ a' maga nevében kiadandó munkák-
ban irásmódi 's grammatikai egyenlőség és consequentia
uralkodjék. ~~[illegible]~~ Mivel pedig [illegible] ~~jobb~~ részint
nagyobb része eddig élő Révai' ~~[illegible]~~ [illegible]
követte, a' küldöttség köz megegyezéssel ~~[illegible]~~
javasolja alázatosan a' TTnak, ~~mint [illegible]~~
~~orthographiai [illegible]~~ nélkül.

* Magán a' stilusban pedig a' TTnak változtatni
nem fog.

D. KÜLSŐ FORMA.

A' Küldöttség ~~számára~~ egyszerű ezen formát ajánlja:

A' M. t. T. évkönyvei. I kötet. 1831–33

és ez alá a' T.nak czímere vagy [illegible] vignettának gondolja tétethetni

A' formára nézve a' ~~[illegible]~~ mediaan negyed rétet, ~~mint~~ a' legszebb 's legalkalmatosabb, ~~[illegible]~~ ajánlja; cicero betűket és [illegible] kötött sorokat.

A' kötetek 25–30 ~~[illegible]~~ ívnyiek legyenek.

2250.

E. KIJÖVETEL' IDEJE.

4000

Az évkönyvek' kijövetele az öszvegyűlő munkák' számától 's alkalmas voltától függvén, [illegible] a' Küldöttség, hogy a' kötetek' kijövetelének időhez kötni nem tanácsos.

---

d. A' ~~[illegible]~~ [illegible] szerzett levelek' előszámlálása

e. A' T. költségén kiadott mindennemű [illegible] folyó 's egyéb magányos írók' munkájáról [illegible]

f. A' megjelent maradott munkák' előszámlálása

g. A' jutalomkérdések 's beküldött feleletek' [illegible] kihirdetése a' jutalom minemüségének együtt.

b. A' Társaság' üléseinek, új tagok' felvételének történetei, [illegible] megjelenései [illegible]

a. A' T. czéljai' sikeresebb elérése végett tett ~~[illegible]~~ rendelései, az igazgató [illegible] pótolék-rendszabásai, 's

b. A' T. ~~fundusának~~ bővülése, a' [illegible] jótevők' megemlítésével

c. A' [illegible] állapotja [illegible]

II

A' T. irományai, a' mennyiben ezek a' [illegible] tárgyai.

1. [illegible] értekezések, [illegible] a' 6 megalapított [illegible] osztály [illegible]

8. Új tagok' ~~fellépő~~, elnöki [illegible] tartott beszédek, a' mennyiben

9. ~~Díszülési~~ Elhunyt tagok' érdemeit leíró beszédek.

Egyéb különféle alkalmatossággal tartott nevezetes beszédek [illegible]

~~[illegible]~~ SZERKEZTETŐ.

C. TÖRTÉNETÍRÁS.

Mivel a' [illegible] és ~~levéltárnok~~ tiszte az Alaprajz' [illegible] mindenkori ügyeket, mi a' Társaság' jegyzőkönyveit és mindennemű irományait illeti, az [illegible] pedig a' ~~[illegible]~~ [illegible] gondjai iránt a' levéltárnok' tiszte lehetne a' Társaság' történetét megírni 's az évkönyveket szerkeszteni: ~~[illegible] előtt még a' [illegible]~~ [illegible] a' munkálódása azokat az előlülőkkel közlötte volna, nyilvántartásokra gondos is lenni.

B. ÍRÁSMÓD, GRAMMATIKA.

A' küldöttség távol van attól, hogy a' Társaság

Nagy Méltóságú Gróf, és Fő Cancellárius,

Kegyelmes Uram!

Látván Excellentziádnak díjső nevét azok között is fénylení, kiket a' Nemzet Birodalma a' nemzeti kincsnek a' nyelvnek őrévé, 's gyámolává szemelt ki, mint egyik munkás tagja azon Nemzetnek, szavamat Excellentziájához felemelni bátorkodom.

Látszik ugyan a' szerentsés Hadi Vezér a' Nemzeti seregével, 's Birodalmakat állít, és dönt; de az ő diadalait egy más Levente ismét fel forgatja amaz Bajnoknak gőgös oszlopit, 's magára vállalja maga is az enyészetet. Ekkép hol sokszor még az Együttélők ajakin is zűrje hangja azon dicsőségnek, melly halhatatlanságával kecsegteté a' vakmerő Hősiet, mert az ő érdeme a' helly határain túl a' többi Emberiségre nem hatott ki. — —

De ellenben elmulhatatlan fénnyel ragyognak az Emberiség láthatárán egy Georgius, Aristoteles, Newton, Linné, Lavoisier, 's Fulton nevei, 's a' haladatos Régiség az Égek karpitjaira emelé fel Isis, 's Ceres boldog emlékezetét, minthogy ezek mesterségre, 's tudományra tanitván az embereket, az Emberiség valóságos jó-tevői 's Véd-angyalai lévének, 's az ő hamvaikból, mint a' gyümölcs-fa' el vetett magvából, meg ujulván a' Jótétemény, változhatatlanul által éli nevök a' Nemzeteknek változható sorait is, 's jótéteményeikben az ő létök meg-haladja az idő mérhetetlen térségit.

Vélekedésem szerint tehát nem tsak visszaperitésinak,
hanem illyes-minek is kellene tárgyát tenni a' Magyar
Akademiának, ha azt kivánnák, hogy azt más Nemzetek
is magokénak tekintsék; a' Tudákosság, Mezzeny-Tudomány,
's Technologia körében pedig rés lehetne nyitni ezen na-
gyobbaknak is, de ám ember kell itt a' gátra, 's nem gát-
nak ember- mint jobbára történik.

Ebben én nem utolsó szolgálatot tekéntik; mert meg
tagadván nékem a' környülállás soknak alkalmatosságát,
's még többnek az emberi kény- Geniusom teketfele egy új
mezőt teremtett nékem, 's általam ki hivta a' Semmiségből
azt, a' mit sem a' pártfogásnak vezére-hajlása, sem a' szü-
letés szerentséje nem adhat, 's nem gátolhat meg -- 's mi-
nekutánna előbb a' Hazai Litteraturánkban nevem alatt
ki jött 8 kötetben próbálgattam erőmet, gyakorlott pálya-
járzva utóm mosa ki a' tollat sok ~~sok~~ elbizott Író-kezé-
ből, fel bujtam sok titkait a' Természetnek, Finántziá-
nak, Törvénynek, 's Politikának mellyeket az én han-
tommal ezredek sem fejthetnek fel- 's felszólittom a' ra-
gódó világosséget, hogy mutassa ki bár mellyik Nemzet-
ből azon egyes élő férfiút, kivel a' Találmányok széles
körében ki- nem állhatnék a' pályára? - a' ki kevésén
a' Chemiának termékeny mezejéssl nagyobb befolyással
hatna bé a' házi 's mezei gazdálkodásba- minden szemé-
melessségem mellett is -- Hazámnak ássevegyüle Nagyai
előtt bátran kimondván azt; hogy a' már eddig tett Találmá-
nyom mellyeknek sorát ide ragasztam, Hazámnak Nem-
zeti kintset lehetné 's képes volna az Emberiség terhé-
nek egy részét elhárítani; tán egy új századot nyitna
fel a' Mesterségnek határtalan terére.

Czelezcin

Esedezem azért alázatossan, hogy ezen szükséges költ-
nek élesztet nyujtani, a két Találmanyoknak elő állitásá-
ra módot szolgáltatni, s ezen két tzélnak annyi mennyi el-
érésére vagyomat vagy ezen Magyar Akademiá rend szerint
való Tagjáinak ki-nevezni vagy legalább az Akademiával
ezen Találmányimat meg ismértetni kegyessen méltoztassék-
k, melly tisztelettel vagyok

Excellentziádnak

Pesten November 30án 850

alázatos Szolgája
Farkasfalvi Farkas Ferentz mk
Tabuláris Prókátor

7

1830

No.

Nagy Méltóságú
Kevisnyei Revitzky Ádám
Gróf Úrhoz, Sz. István Apost. Ki-
rályi Rendének Nagy Kerész-
tesséhez, 's Cancellariusához, ...
Császári Kir. Vitézéhez, Császári
Kir. valóságos belső titkos Tanácsos,
Kamarás, Kir. ... Udvari Mester, 's
Kir. Udvari Magyar Fő Cancella-
riushoz, a' Kir. Magyar Akadémi-
ájának Fő Igazgatójához, a' Krajnai
Földmivelésre ügyelő Társaság Tisztel.
Tagjához Ő Excellentiájához

Farkas Ferentz

Találmányainak sorokas elő-
mutatván, alázatosan esedezik,
hogy őtet a' Kir. Magyar Akadé-
miának rendszerénti való Taggá-
vá ki nevezni kegyelmesen mél-
tóztatnék.

9

1824 – 1830

10

1824–1830

Von J. G. Heubner, Buchhändler in Wien, Bauernmarkt Nr. 590, ist durch alle Buchhandlungen folgendes Prachtwerk zu haben:

PHARMACEUTISCH-MEDICINISCHE

BOTANIK,

ODER

BESCHREIBUNG UND ABBILDUNG

ALLER

IN DER K. K. OESTERREICHISCHEN PHARMACOPOE VOM JAHRE 1820

VORKOMMENDEN

ARZNEYPFLANZEN,

in botanischer, pharmaceutischer, medicinischer, historischer und chemischer Beziehung, mit besonderer Rücksicht auf die botanische und pharmaceutische Synonymie, und Verfälschung oder Verwechslung der abgehandelten Arzneystoffe; mit getreuen, genau nach der Natur gezeichneten und ausgemahlten Abbildungen,

von

Daniel Wágner,

Doctor der Chemie, Apotheker, und Mitglied mehrerer gelehrten Gesellschaften.

---

2 Bände, vollständig in 21 Heften, mit 249 fein gemahlten Tafeln und 108 Bogen Text. Folio. 160 Rthlr. Sächs.

Prachtausgabe, Olyphant-Format 480 Rthlr. Sächs.

Auf Kosten und im Verlage des Herausgebers, in Commission bey J. G. Heubner.

Unter den pharmaceutisch-botanischen Werken mit Abbildungen gibt es wohl mehrere, deren Werth allgemein anerkannt ist, und in Deutschland sind Hayne und Nees von Esenbeck als Führer in dieser Hinsicht in neueren Zeiten anerkannt, und ihre Verdienste allgemein gewürdigt worden. Dennoch glaubte der Herr Verfasser sich aus

ad 11.
1830

mehreren Gründen veranlasst, ein im Texte ausführliches und in der künstlichen Ausführung die meisten Wünsche befriedigendes Werk in der hier folgenden Einrichtung herauszugeben:

Beym Texte der auf sehr schönen Velinpapier mit empfehlenswerther typographischer Eleganz und Correctheit abgedruckt ist, hat er jedem Artikel ein eigenes Blatt gewidmet. An der Stirne desselben steht der legitime botanische Nahme, und gleich darunter mit kleinerer Schrift der deutsche, hungarische und der slavische Hierauf folgt die Anzeige der Classe und Ordnung des Linneischen Sexualsystems, der natürlichen Ordnung nach Linnées Naturalmethode, und der Eintheilungen, in welche die Pflanze nach Jussieu, Cassel und Vest gehört; dann die Synonymie der Botaniker, und der sowohl deutschen als lateinischen in der Medicin gebräuchlichen Nahmen; hierauf der essentielle Gattungs-Character lateinisch und deutsch; dann der essentielle specifische Character, ebenfalls lateinisch und deutsch. Der ganze übrige Text ist deutsch: er beginnt mit einer Beschreibung der Pflanze, nach welcher auch die Abarten und die natürlichen und geographischen Standörter angegeben werden, so wie auch die Blüthezeit und die Zeit der Einsammlung für den pharmaceutischen Gebrauch. Hierauf folgt die Bezeichnung der officinellen Bestandtheile, die Bedingnisse ihrer Qualität zum pharmaceutischen Gebrauch, Warnung vor Fehlern und Verwechslungen oder Verfälschungen, wo auch die Kennzeichen der zuweilen eingemengten Betrugsartikel genau, und vergleichungsweise angegeben werden; dann die Geschichte der Pflanze und ihres Gebrauches, selbst in Beziehung auf den Handel und auf die Landwirthschaft. Nun werden die in der österreichischen Pharmacopoe vorgeschriebenen Präparate aufgeführt, und ihre Bereitungsweise angegeben, ebenfalls wieder mit Hindeutung auf die Merkmahle ihrer Güte und Gebrechen. Fast bey allen hier vorkommenden Artikeln sind auch die chemischen Analysen mit besonderer Vollständigkeit behandelt; die medicinische Wirkung angegeben und physiologische Bemerkungen beygefügt.

Die Abbildungen der Pflanzen sind von den geschicktesten Künstlern genau nach der Natur unter der Aufsicht des Verfassers gemacht und lithographirt worden; die inländischen nach wildwachsenden Exemplaren, die exotischen nach kultivirten, und jene wenigen, die lebend gar nicht zu haben waren, nach den besten Original-Zeichnungen mit Hülfe getrockneter Exemplare. Die Tafeln sind mit dauerhaften und unveränderlichen von dem Herausgeber selbst bereiteten chemischen Farben gemahlt, um den so allgemein gerügten Fehler des Verschiessens der Abbildungen zu beseitigen.

Dieses wäre die kurze Darstellung der Einrichtung des oberwähnten Werkes Als Empfehlung mögen hier noch die Worte des, um die Botanik vielverdienten und allgemein geehrten Herrn von Trattinick, Custos des k. k. bot. Cabinets in Wien, stehen: »Mit einem Worte, es gibt noch kein so inhaltschweres und kein so an-»sehnliches Prachtwerk über die Arzneygewächse, als Dr. Wagner's medicinisch-phar-»maceutische Botanik ist.

J. G. Heubner,
Buchhändler in Wien am Bauernmarkt Nr. 590.

[library stamp]

Nuncium.

Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum, in Suis de dato 16. Junii 1829 Nro 16600 emanatis Ordinibus, impensius commendat atque provocat:

„Ut Medici, Pharmacopolae et alii Botanicae gnari, floram localem suae Provinciae ad notitiam publicam adducere sattagant, sponte crescentes pharmaceuticas plantas indicent, et edoceant: ubi, quomodo et quando ejusmodi vegetabilia colligi, mundari, siccari, ac pro usibus pharmaceuticis, vel etiam pro quaestu publico asservari possint et debeant, et ita naturae beneficia, quibus Patria abundat, quaeve hactenus plerumque latent, in lucem producantur, tandemque fiat, ut multa, quae hucadusque aere graviore ab extraneis relui debebant, non tantum pro domestica praesto sint necessitate, verum etiam foras vendi possint, et positivus augeatur Regni quaestus," etc.

Infrascriptus Auctor jam anno 1826 in ipsissimo hocce sensu edere incepit Opus suum *medico-pharmaceutico-botanicum*, omnes plantas medico-pharmaceuticas totius Imperii Austriaci, nutu altiori in penum pharmaceuticam receptas, continens, idque ad facilitandam exactam cognitionem totidem Iconibus exacte et ad naturam per celebratos artifices pictis, providit.

Anno 1829 Opus hocce terminatum, sed etiam via praenumerationis divenditum est.

Provocatio Excelsi Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici, et inopinata citissima divenditio Exemplarium omnium Operis dicti, et necessitatem et utilitatem Operis similis quam maxime comprobant; eapropter alteram procudi curavit editionem auctor, spe illa fretus, illam faustum habituram successum eo a potiori, cum Opus hocce ex *altissimo Jussu* per Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale Hungaricum in Suis de dato

9 Martii 1830 Nro 6547 emanatis Ordinibus commendatum, et hac ratione utilitas et necessitas illius reapse comprobata est.

Ut autem et terminatio et emptio Operis magis facilitetur, novam aperit auctor viam praenumerationis, et quidem ita, ut exemplaria integra, statim exsolvenda, ex editione fastuosa (Pracht-Ausgabe), 630 fl. C. M., ex altera autem 180 fl. C. M. veniant; fasciculatim vero, ex editione prima fasciculus unus 32 fl. in C. M., ex altera 11 fl. 30 xr. C. M. vendetur. Integrum opus ex viginti et uno fasciculo constat.

Posonii die 22. Octobris 1830.

11/1830

Daniel Wágner,

Doctor Chemiae et Pharmaciae, Pharmacopola

~~ad rubrum Cancrum Posonii~~

Vorräthig sind von der Prachtausgabe auf Elephant-papier 6, und auf Velinpapier 50 Exemplare. Wenn die königl. gelehrte ungr. Akademie alle diese Exemplare übernimmt, so erläßt der Verfasser 1 Exempl. der Prachtausgabe fein gemalt à f 250 CM, und 1 Expl. auf Velinpapier [illegible] à 53 fl 37 xr CM. — Der Text beträgt, wenn das Werk in 8° gedruckt wird, 50–60 Druckbogen, es müßte neu umgearbeitet, und natürlich separat honorirt werden.

Méltóságos, 's Nagyságos Gróf, Bizodalmas Pártfogóm!

I. Tetszett a' Magyarok Istenének a' Méltóságos Gróffot, a' Magyar Akadémia, és Tudós Magyar Társaság elő-ülőjéül választani, és rendelni, a' miértt légyen ditséret, ditsőség, és hála-adás a' mennyei nagy Felségnek. A' ditső Magyar Nemzetnek nevekedésére, gyarapodására, épülésére, és meg tartására fő képenn tartozik az ő nyelvének a' két Magyar hazában virágzása, mellyben ha idegen nyelvektől el-nyomattatik, tüstént el-hagyatott árvaságra jut, 's éggyütt a' nemzetnek-is árva ügye fogyottságra, és ügye-fogyott árvaságra, következőleg általános pusztúlásra kelletik jutnia (a' mint meg-mondám Magyar Nyelv tanító könyvem ajánló levelének 8dik lappján) — Ezt Nemzetünk édes Attyja, a' Magyar Nemzetnek szeretett országlója, és Nagy Fejedelme örökkönn szívelvénn nemzeti szüz nyelvünk' virágoztatása felől szép atyai rendeléseket tenni, 's a' többit el-hallgatvánn, az imént Országgyűlésbenn a' Magyar Akadémiát, és Tudós Magyar Társaságot, mellynek elő-ülőjét, Gyámolát, és erős Támaszát vagyon szerencsém Nagyságodbann tisztelnem, ditsőségesenn lábra állítani; sőt az ujj, 's ifjú koronás királyunk által meg gazdagítatni-is méltóztatott.

II. Igen helyesellem, sőt javallom is, a' mit e' f. esztendőbenn T. N. Somogy Vár-megyének Tábla Bírája, Nagy Méltóságú Gróf Appony Antal Könyv-tárossa, Gruber Károly, Antal úr, olly nevű (ganteroson ? czimü) Könyvébenn: Historia Linguæ Ungaricæ Posonii, pag 117, irt, Lexico desfatuimur perfecto Ungarico. — Optimo illi noverint, quod hucdum imperfectum habeamus Lexicon, qui accuratius exarasserint, adverteruntque: quantam hoc in genere expetere possimus perfectionem. Ejusmodi Lexico, quod sana, legitimaque nitatur auctoritate, quod tam alphabetico, quam logico potius construatur ordine, et a doctissimis, sermonisque Ungarici peritissimis probetur viris. Ut tale autem Lexicon perficiatur, necesse est literatis, in hunc finem deligendis domesticis, amplissima deferre præmia, et eorum semper dignari conatus; non enim sufficit typographis splendidam præstare mercedem, et bibliopoliis pinguem ori ingerere offam, quæ, ut fieri solet, exiles scriptoribus projiciunt lucri reliquias, obliti, quod his unice et fortunam, et opes, et omnia, quæ possident, plerumque debeant — Et pag 118 Magnifica popularium virorum conamina: Stephani Horvát, Caroli Döme, Ludovici Schedius, Fayi, Kazintzi, Nicolai Jankovich, Josephi Márton, Comitis Josephi Desőffy, Gabrielis Döbrentei, Comitum Teleki, aliorumque, et opto: ut Sermo noster sensim ad summum perveniat perfectionis apicem, et perpetuis olim tam gratus sit, ut caetero culta Europæ lingua; quod fiet, si omnibus numeris absolutum a Societate erudita elucubratum, prodierit Lexicon, et Scriptores, nimio abrepti novitatis studio, tales non adoptaverint voces, quæ proprietati adversantur Sermonis, et Patriam nostram contaminant, et corrumpunt linguam. — Non enim (ut pag 117 Synonymorum laudatus scriptor) ab arbitrio pendent verba nova, sed ab intima linguæ cognitione. Restituantur postliminio prisca et obsoleta, ex antiquis libris, codicibusque eruenda, et tales, quæ inhibitis ac illecebras exuto voces quum sint copiosa, genuina, et tales, quæ ante oculos ponunt Sermonis domestici.

III. Köszönöm-hát a' Méltóságos Gróf az Ország gyűlésének alkalmával e. f. esztendőbenn Pestenn 20 Aug. ki-jött előfizetésre jelentése ezen munkának: Magyar Szó-tár Gyökér rendeléssel s hozzattal. Készítette Kresznerics Ferentz Ság helységi Plébános, és al-esperest stb.

olv-

olvasni méltóztatók. — Nem szokásom senkinek munkáját kissebbiteni, és meg szólani, hanem a hol a Köz-jó kivánja, a Vallási jámborság' tudtani, és meg szólani, hanem a hol a Köz-jó kivánja, a Vallási jámborság' tudományának (Theologia Moralis) törvénye, és Szent Szabásai Kénteni, hozzá tellani [illegible] és tartozó Kötelességem. — I. T. Kresznerics Ur igy ir a Tud. Gyüjt. 1830. VIII. Köt. 123 lap: A gyökér szavak nálunk egy tagúak. Már pedig ezen [illegible] ellen ir a' mutatványban azt igy kérdezvén **AVIK** és magam sem tudom hogy [illegible] a gyökere, melly Q-vá változik, hogy Q a' gyökér. O betü alatt kellett **AV** lenne a gyökere, melly [illegible] gyökér lenne, **Avat** igét irna **avik** igét fel [illegible] — II. **Avik** ige alá, minthogy gyökér lenne, **Avat** igét [illegible] ige **Avik**-tól — III. **Ebér** nevezett, a' melly egészenn különbböt jelentő ige **Avik**-tól — III. **Ebér** nevezett, a' melly egészenn különbböt [illegible] Kellemény, [illegible] annak mint Magyar gyökeret említ, melly Kellemény, [illegible] annak származását **Ebér**-nek mint két tagú szavak semmi magyar gyökeressége, magyar [illegible] kifogy ingyen-meg [illegible], az én Szókönyvemnek mutatványából a' következő [illegible] — IV. **Dits** (Gloria) név [illegible] igét [illegible] laudat Deák Verbum, azért **Ditső** [illegible] hogy anyanyelvén hasonlóan mint **laudat** Deák Verbum, azért **Ditső** [illegible] [illegible] kissebbítő lenne. Ezt meg [illegible] 1892 [illegible] **Dichrestek az ő szent neve.** De ebből [illegible] régi Horvátos irásmódjával irva vagyon: **Dichrestek az ő szent neve.** De ebből nem semmi következik, hogy **Dits** ige lenne, mert ez csak meg rövidített szólás [illegible] **Ditsértessék az ő szent neve.** — Mint hadaráse helyett ez szótagot [illegible] (Szabó [illegible] 79 lap) — V. Ezen szerző [illegible] mondják **hádáz** vagy hadáz (Sabó [illegible] 79 lap) — V. Ezen [illegible] a' jeles [illegible] meg-vállalt, ki-kopott, ki avult irásmódját [illegible] **Bárz Lipon**, **Baróti Szabó Dávid**, **V. Márton József** Tár Irójink-ellen, miilyen **Bárz Lipon** **Baróti Szabó Dávid**, **V. Márton József** [illegible] [illegible] sem C, sem Ch, sem Cs, sem Cz, hanem **Cholyett** **K, Ch**, Cs helyett **Ts**, Cz helyett Tz egygyesült betü (Consonantes [illegible]) van [illegible] **Dohány** [illegible] a' Némettől vagy Dekker Dégot, a' Némotus **Kohay** [illegible], a' Némettől [illegible] (Glossa [illegible]) vagy Dekker Dégot, a' Némettől irásának követésére, és majmolására itt Koch, Kochen sámbor a' Nemetből a **Ciel** irásnak követésére, és majmolására semmi [illegible] Kochyának, Ditső [illegible] jó magyar szóval élvem [illegible] azonban sem irták **Kochyának**, Ditső nem irták ezen [illegible] **Dichőnek**. Az én Nyelvtanító Könyvem [illegible] [illegible] a' Magyar irásban 46. [illegible] okokkal meg bizonyítja a' [illegible] [illegible] (Diplomaticus) [illegible] [illegible] mint **Jankovich** [illegible] Általános [illegible] **Metternich**, **Mitterpacher**, nem [illegible] **Metternitsek**, [illegible] — semmiképen [illegible] minden, vagy [illegible] de ha magyar [illegible] ezen neveket **Metternikh** vagy **Metternik** **Mitterpakher** [illegible] **Etymologicum Lexicont**, [illegible] minden [illegible]. Nem is [illegible] azonnal [illegible] — **Sertés** Deák [illegible] nálunk a' **Porcus** (Porcus) [illegible] [illegible] [illegible] 138 lap, ha ezt [illegible], a mint ezt [illegible] [illegible] **Sertés** [illegible] Kresznerics nálával **Serenchke**, **Seren Cse** [illegible] — Az minden [illegible] Magyar [illegible] Vallyon **Sertés** [illegible] lenne a' [illegible] Könyvet, mint Adelung [illegible] matikus, az nem is [illegible] Magyar [illegible] Molnár Albert Magyar **Grammatikát** volna Grammatische **Critisch** Wörterbuches. Molnár Albert Magyar Grammatikát [illegible] Baróti Szabó Dávid is [illegible] Márton József, [illegible] **M** Grammatikát [illegible] [illegible] [illegible] is forgatta a' Magyar Grammatikát [illegible] **Magyar-Diák** [illegible] nevü Könyvétől) — VI. Kresznerics [illegible] **Magyar-Diák**, vagy pedig [illegible] Diák-Magyar-is [illegible] vagy **Magy**, és [illegible] minthogy a' Tudományotságom [illegible] két Nyelv [illegible] Diák Szók Magyarázatját, azt [illegible] Kresznerics [illegible] Diák-Magyar [illegible] Diák-Magyar nélkül [illegible] Magyar-Diák [illegible] a' Diák Magyar nélkül csak nem haszontalan lenne, [illegible] Magyar Diák Szó-tár a' **Diák**-Magyar nélkül csak Csonka-bonka lenne, és föl [illegible] Vallyon ki mondhatná [illegible] **Latinitatis probatae & exercitae liber memorialis** [illegible] [illegible] Lexicon Etymologicumnak, csak azért, hogy abban is: **sub gradibus primitiva derivata singula exponuntur** de minden analysis, minden Kritika, minden Grammatica és tökélletes teljes bőség nélkül?

IV. **Több mint harmintz Évi** (így szól Kresznerics Ur Szótárának jelentője) **fáradhatatlan buzgóság és fáradhatatlan szorgalom gyümölcse**: Én pedig így szólok:

Több, mint negyven esztendei függedhetetlen buzgóság, és fáradhatatlan szorgalom, [illegible] gyümölcse, ez illy nevü munkám jelentése: **Származtató, s Gyökérező Magyar-Diák Szó-könyv, melly a' Magyar Szókat gyökerekkel együtt, Nyelv tanitólag, [illegible] elő. Első Munka a' maga Nemébenn. Irá Szerentsi Városának megyes [illegible] ja Bodrog-Kiss-faludi születésü Kassai Jósef. — Lexicon Latino-Hungaricum Grammatico Criticum Etymologicum Auctore Kassai Josepho Oppidi Szerents Parocho 1824.** —

Ezen levelem [illegible] számu Diák [illegible] meg-tetszik, miféle Szó-könyvre van el-kerülhetetlen szüksége a' Ditső Magyar Nemzetnek. A' Deákok azt mondják: **Merx ultronea putet.** A' kinált áru betstelen, de ezt csak arra értik, melly ne nintsen szükség, hanem a' szükséges jószág vagy igen **betses** szokott lenni, [illegible] szólva drága, szokott lenni [illegible] [illegible] mü Kapós, és betsedelmes (Szóvosan szólva drága, szokott [illegible] az illy nemü [illegible] mü Kapós, és [illegible] miatta is, korántsem alsó áru [illegible] ritkaságának, és gyérségének miatta is, korántsem alsó áru (**Olcsó húsnak híg a' leve**) Annál is [illegible] lötzösem olcsó, ama' Ként **Olcsó húsnak híg a' leve**) Annál is kedvessebb, és kellemessebb a' jószág, mennél inkább és jutalmassabb áru, mellyenn valaki nem nyerekedik, nem húz-vonszon, hanem ingyenn, jó akaratból, [illegible] ségből, és ajándékul adatik valakinek, ama' szerint **Munera placent hominesque Deosque**, Én pedig Ditső Nemzetem' buzgóságos szeretetéből [illegible] hazámnak oltárára fel ajánlani, fel áldozni és fel szentelni kivánom említett Munkámat, semmi nyereséget nem keresek, egyedül avval meg elégszem: ha Munkámmal szerettem hazámnak sükeresenn használ [illegible] — Ha világra jövénn néhány nyomtatványt (Németesenn [illegible] szólván példányt) nyerendek, egygyet a' Mecénásomnak, egygyet más különös jó tévőmnek, és egygyet magamnak. — Származtató Szókönyvemnek [illegible] 447 [illegible] lapjainn némelly szólók almáról, a' Nyelvtanító [illegible] az egész teljes munkámnak mind a' [illegible] elég légyen a' következőket közölnöm: az egész teljes munkámnak mind a' [illegible] szármozatatólag (Etymologice) készült Magyar-Diák, mind a' Diák-Magyar része származtatólag (Etymologice) készült Magyar-Diák, mind a' Diák-Magyar része 5 Csomóból áll A. E. I. O. U betükön [illegible]. Az első, avagy a' Magyar-Diák rész, a' 6dik csomót fogja tenni. Fejenn-ként, A' második, avagy a' Diák-magyar rész, a' csomók közül-belül, egygyre másra, mint egygy 50 évből és egygyenn-ként a' [illegible] ki állani [illegible] apró nyomtatásbann (a' minemü Kresznericsénél mutatványának nyomtatása) — A' Magyar Diák részben ezen különösségek lésznek: 1ször Minden magyar gyökér egygy tagú, egygy [illegible] (Simplex), a' mint ezt [illegible] meg-mutatom az Elő-szó V. §-bann. Ennél fogva az irás' módjábann, a' Diáknak [illegible] szó-tagolása-ként nem lehet így irni magyarúl: **a-dék**, hanem **ád-ék**; nem **i-zék**, hanem **iz-ék**; nem **ta-mad**, hanem **tám-ad**; nem **e-med**, hanem **em-ed**. [illegible] és által vinni más sorra a' [illegible] elosztathatatlanúl [illegible] hagyván természet szerint az egygyszerü [illegible]. De az [illegible] (voces compositae) természet szerint több taguak — 2szor A' Magyar Szónak [illegible] változásai a' betük fel-tserélésével (székelyesenn szólva [illegible] vagy [illegible], betü [illegible] del fel-jegyeztetnek az Elő-szó VIII. §-bann, — a' Szótagok különös változásai a' XI. §-bann, és Szó-tagok' [illegible] (metathesis) [illegible] vékonyra, és viszontag változtatása, Szók' meg-rövidítése, és hosszabbítása a' Szó értelmének [illegible] lása, avagy meg-változása nélkül a' VIII. és X. §-ként — 3szor Minden nevnek, és igének [illegible] szavai (Synonyma) a' gyökér alá [illegible]. Innét [illegible] fog kitetszeni a' Magyar Nyelvnek csudálatos bősége, és gazdagsága. Erről az Elő-szó XII. §. 4szer Nem csak a' Közönséges (communes, mint [illegible] szók) és minden-hol úgy szólván kitzipelt azaz közönségesenn [illegible] szókat [illegible], hanem a' környékenként [illegible] különös szokatis (Provincialismus) de meg-válogatva, és meg itélve, ki szemelve, ki rostálva, ki [illegible] a' Szó-származtatásnak [illegible] sal — 5ször az utolsó csomóhoz négy toldalék járul: Az első a' Szókönyvből [illegible] tévedésből ki-hagyott szókat szerzi vissza. A' második az idegen, [illegible]

's még-is több vár-megyében gyakorlott szók' megigazításáról, 's helyettek jobbak' terjesztéséről szól. — A' harmadik az idegen, de ritkán-való szókat, mellyeket a' Diákokkal, Németekkel és Tótokkal közösség' és eggy formalag gyakorlunk, fűzi öszve, milyen Angyal, Apostol, Ecet, Mise, Füge, Mód, Forma, Oltár 's at. —
A' Negyedik a' tudományi mesterségeket (Terminos [illegible] technica) hordja öszve. Ezek között jobbadtak a' törvény béli tiszta szók Magyarúl, Diákúl, és egyszersmind Diákúl magyarúl betű renddel öszve írva, 's Tiszt Illés Uram törvényéből, Pest Vár-megye Terminologiae juridicae könyvéből, Szirmai Antal Glossariumából, Baranya Vár-megye Tiszti Főszámából 's at. — Végre nevezete hogy minden Barom, Állatnak, Füvek, Fáknak tarlományos nevei Magyarúl, Diákúl, és egyszersmind, Linné alkotmánya szerént, szóról szóra írattak le, Benkő, 's Földi Kritikája szerént, 's honnét a' Füvek, Fák 's a' könyvei költött nevei ki rekesztetnek, és számki vettetnek.

V. Mutatvány (Diákúl Specimen, Németűl Meister-stück, Tótúl [illegible])
Származtató Magyar-diák-szó Könyvemből
Származtató Magyar-diák-szó Könyvemből
(Származtató Magyar-diák Lexicon Etymologicum kézirásából kell hozni szavaink' válogatottabbját)
(Sándor Ist. Író könyvének Előszavában)

Ad | Dat, Donat, Confert, Tribuit, Largit. — Impertitur, Remunerat, v. Remuneratur
Hason-szók: Hagy mint békét hagy, azaz, békét ád; Hagy valamit végrendeletbe adattja a' népnek valami rendelést ja-kész valakinek, Meg-hagynak azonképpen adatik a' népnek valami rendelés és kötelesség, Ingyenn, jó kedvéből ajándékoz, Enged, p. o. Engedj Uram jó időt, azaz adj Uram kellemetes időket
Származékok, mint eggy fajok, fiók (Species) Ad nem-szóból, tőszóból
I. Adál gyakorló ige: Datat (mint jár járal, vet vetél, ide kevesebb) áll el
Adalom. Dato vagy Sok-adalom Rerum multarum venumdatio, contiones, Vendititiones, [illegible] Nundinae, avum Vulgarius Vásár. Taliasint Díj-adalom, Úr-adalom, Fejedelom (Fejűladás, adalás valamelly Nemzetnek vezérlésére. 's at.
II. Ajál, ezhelyett Adál Dalato [illegible] specimine commendat talium, vel te [illegible] dicat, dedicat [illegible] Maecenatibus suis
1. Jegyzet A' D betű J betűvel gyakrann fel-cserélődik, p. o. Dél, Délesses Dali Dalias, azaz, jeles ember, Szád, Erdélyben Száj helyett, (os, oris) p. o. Szádára tenni a' hordónak a' dugót, vagy dugatsot, innét Szádló-fa, vagy lád oló-fa, ebből betű által tova lett Szálló, végre ék végezettel Szálolék fa lett, valamint (mint gotholy, 's gyattolék) Molnára Balokosom de megrövidítve lőn Száldok fa (mint [illegible]) Szálldos fából Sződök fa, Kerekedék Hárasfa (Tilia) helyett a' Deb. Füvésznél 314 lap, minthogy ebben fa igen jó hajolékony alkalmatos dugatsoknak.
III. Aján eggy Ajál igével, mert az L betű fel-szokott cserélődni N-nel p. o. Tanál és Talál, Lapály és Lapány; Dalol és Danol, Gyalánt, és Gyanánt 's at. Aján-ige divatba nem jöve, hanem belőle származott
α) Ajánol, rövidebben Ajánl, al, ol gyakorlólagos végezetével, mint mar-ásból, Tagasztal, vagy Tagaszol. Innét lett Ajánló, Ajánlás vagy Euphoniával Ajállás, Ajálló, Erdélyben pedig Ajánló, mint Regyoll ezhelyett Regyol.
β) Ajándék, vagy Ajándok: Doron [illegible] Hinc [illegible] Donor, hinc Donos, & Honos, Arbor, Arbos) hinc [illegible] Dos, tis; Donum, Donarium, loco Dorarium [illegible] permutando (sicut dicitur Cancellus & Castellus, Nexo et Cexo, [illegible] et TITUS, [illegible] Manus, vis, [illegible] Xenium, puta Xenium [illegible]
2. Jegyzet Ajándék és a' régieknél Ajándok Aján igéből, dék, dok végezettel így származott, mint Szán igéből Szándék, vagy Szándok, és a' Duna mellékiek Halándék, vagy Halántek (Tempora, Tisza mellékiesenn Vak-szem) Hal (moritur) igének Halál gyakorló igéjéből származott (mert Hal igéből olyan Halál ige, mint a' Hegyaljánn Hál (noctat) igéből Hálál, azaz, gyakrann

meg hál valahol, és valamint Halál igéből a' Közönséges Nyelv szokás Halán igét csinált, hogy zavar ne történjék halál (mors) és halál, azaz, haldoklik gyakorló ige között, és ezen Halán igéből formáltam a' Halándék nevet és szakasztott ollyan Képen ajál igéből előbb lett aján, azután ajándék. — Igy ha marik Zarándok szó (peregrinus, viator) gyar igéből, fel-cserélődve a' gy betű Z betűvel (a' mint mondják gyapora, és Szapora, gyükeres, és Szükeres bor termik a' Hegyaljánn, Erdélyiesenn szólva)

Av. | ezhelyett Ó: Vetus, Antiquus, Antiquatus, Inveteratus, vetustate corruptus, ut dicitur de vino avas bor, id est vinum ob vetustatem insipidum [illegible]
1) Jegyzet A' nyelv-szokás szerint Av, és Au szótag fel-szokott cserélődni Ó-val és Öv fel-cserélődik Ö-vel. (Előszó XI S.) Igy Mauritius-ból lőn Móritz Maurus-ból Mór, mórtegla a' Hegyaljánn azaz, Tzigány móre szerű vályog vagy vájog.
Származékok
Avik: Veterascit, Antiquatur vide IK N.3. hic lõ
Avom: Veterasco 's at.
2) Jegyzet [illegible] gántosann Erdélyi Diákra avom igét így: Minnor, contrahor [illegible] némely el tévelyedék Densor, [illegible] bogár [illegible] eggy [illegible]
és Avat igét öszve zavará Avik igével [illegible]
Avat | ezhelyett Alat (Székely ige) a) magát, vagy más valakit mat dolgába avat: Immiscet, Intricat, Ingerit. — b) Gyapjú szövetet (Cathoram Cafeken) avat: Pannum densat c) Meny-asszonyt, vagy nem-régi szült asszonyt a' Szent-eggy-házba avat a' Pap: Neo-nuptam, vel mulierem puerperam ad Ecclesiam [illegible] introducit. Vide Terminationem at, et, ot, öt, loco et N.° 4. Hinc
Származékok
Avatás, Avató, Avattat &c.
Jegyzet Avat koránt sem eggy Avik igével, a' minthogy egészenn különbböz jelentése is. Avat ige nem gyökér, minthogy több tagú; hát Mert a' szók a' gyökerek szerint? Mert Avat romlott gyökérű ige, a' romlott gyökerű szókat a' Nyelv szokás szerint való formájokban kell keresni a' könyvek, mert eggyüld Cigyold, igyik, jód zur-zavar támadánn Ilyen romlott gyökérű p. o. Jámbor ezhelyett Jó ember öszve [illegible] sok rövidebb szók, és a' végezettel (paragoges) [illegible] valamelly betűvel vagy sok mint Anya, Apa [illegible] mellyeket a' Nyelv szokás meg told valamelly betűvel vagy szótaggal a' mi teljességet a' kezgyökerekhez nem tartoznak. Ilyen, vagy Apa, pedig eggy [illegible]. — Ha avat ige nem gyökér, hát mi a' gyökere? Felelek: Al ebből pedig lön [illegible]. 1) a' Székelyeknél Alat ige 2) Erdélyben a' Vár-megyékben Alut-ige, származik [illegible] Aluto korsó, a' melly ben az ember örökre a' honnét támadott [illegible] a' gyermeket (Zab. 39 lap) el-alszik [illegible]. El-aluton, [illegible] el a' mérget. 4) Altat, melly alszikból mivel 3) A' Hegyaljánn Alit, p. o. alitsd el a' mérget. 5) A' Baloké minthogy tető ige, el-altatni, vagy altatni a' gyermeket eggyre meggyen. [illegible] a' [illegible] Ált a' szótagot mindenkor ó-nak mondja, p. o. az almát ómának, az al-fát ófának, az Alat igét Ót-nak, a' fel-galótz Ólt-nak mondja, baltát bótának, ennél fogva az Alat igét Ót-nak, a' fel-galótz Ólt-nak mondja, azért a' palóczos magyar így szól: Ötsd vagy oltsd el a' mérget, ölts gyümölts fát Hitt embert mesést olt, Tej-oltó, olt var. Igy jöve [illegible] a' Vonaj, Volna szó. [illegible] Hát Alat igéből hogy hogy lőn Avat? Mert a' hatt ember helyett 's at. [illegible] L betű fel-szokott cserélődni V-vel, mint Lapából lett Vápa; Lépik az V-vel, mint Alat igéből Vápik a' régi Könyvekben; Gyalából Gyáva, Lázból Váz; délyies igéből Vépik Lídiusból (Lídius szokás) lett szóból Baranyában Bisztritze falubann lett Kerék Küllő, Kerék Kévő. — Mind ezekből Avat igének meg-mondott három értelmét könnyű meg-magyarázni, mert a) Magamat azo dolgába nem avatom, vagy belé nem avatkozom, azaz annyit tészen, mint magam belé nem ártom, vagy a' mint a' Hegyaljánn mondják belé nem mártom, az ujjomat sem mártom bele, mint a' gyapjú szövetet belé mártja az Avató, vagy Kallós, vagy lég alább nedves helyenn nyomkodja azt a' Szűr-szabó, és egyéb szabók. — b) Gyapjú szövetet avatni (Németül ein netzen) annyi, mint azt nyirkos [illegible]

1801. I. C. [illegible] Jan. 5. 31

kellebem [illegible] teljesebbiten, valamint az [illegible] is [illegible] (megl [illegible] [illegible] a' tejet [illegible] [illegible] kell [illegible] a' maga helyére. — Be-avatja a' pap és a' Mony-asszonyt [illegible] imádsággal, és szentelt vízzel hintezve, mint az újjdonnyú [illegible] [illegible] vízzel nyakasitja, és meg [illegible] a' [illegible]

Ér — Vena corporis, et aquarum [illegible] [illegible] terra.

Származékok

Ered. oritur. Eredés, Eredet, Eredék 'sa't — — — —

Hasonszók Eredből lett Fel-ébred, fel-ered (a' Hegyaljánn), Fel-éled, Fel-kél, [illegible] Nap-kelet, Nap-eredet, Nap-serkenés, Fel-támad, Fel-serken, Fel-emed, Fel-emelődik, fel-emelkedik, fel-emelkődik.

Jegyzet. Ér [illegible] I. Származik Ered ige, Erezés [illegible] Napon [illegible] Kél, A' Ered az ember álmából (a' Hegyaljánn) azaz fel-ébred, és fel-serken álmából, fel-éled az el-ájult ember 'sa't.

II Ér [illegible] betű [illegible] Em [illegible] változékmint [illegible] Bajor [illegible] bajor Győr-vármegye [illegible] [illegible], [illegible] Győrbenn lett Tom-bajom; [illegible] [illegible] (gyanus) helyett mondják [illegible], [illegible], Boltom ember helyett mondják a' Hegyaljánn Botom-ember; Romlik, ha el-szik a' [illegible] ételeit el-marlik, vagy el-[illegible] a' [illegible] [illegible] 'sa't — Ezen Em [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], hanem meg vannak a' származékjaiból. Émettem [illegible], és Emettem, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Emedtemkor, Emedtedkor.

III Ér [illegible] betű [illegible] lön Éb, vagy pedig Em [illegible] is lehetett Éb, mert mind M betűvel [illegible] az R betű, mint pedig [illegible] Bajt, és Rajt, Romlik, és Romlik, Rog, és Rog, [illegible], és [illegible] 'sa't — Mind [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Emed igével, és Ebed igével. Ébed [illegible] [illegible] [illegible] hogy Ebed ige [illegible] Emed igével [illegible] R [illegible] de R betű [illegible] [illegible] [illegible] R betű nélkül, (sine R [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Divatbann van Ebredje. Ébr [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

IV Ér [illegible] betű [illegible] lett Él, [illegible] [illegible] az [illegible], az él, Él szóból [illegible] K [illegible] lön Kél, Fel-Kél, Surgit, Exsurgit.

VI Bé-fejezés. Ezen, Deák Nemzetem számára ajándékozott Nagy munkámat [illegible] Trattner Mátyás Úr a' maga költségén való ki-nyomtatásra [illegible] [illegible], és már akkor [illegible] Kanonok, [illegible] Könyv-vizsgáló [illegible] [illegible] Imprimatur-t [illegible] és [illegible] de mivel a' pénz [illegible] Madarasi Ferentz Úr által az [illegible] [illegible], és Keserűségem, siralmas levelek 1811-dik [illegible] el-[illegible] [illegible], Kötelező levelét el-vegyem, és a' munkát [illegible] [illegible] meg-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Munkát [illegible] [illegible] [illegible] munkámat vele vissza [illegible] [illegible] [illegible] Méltóságos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], és [illegible] [illegible] [illegible] (in [illegible] [illegible]) [illegible], a' mi-olta [illegible] [illegible] 300 flor. Valuta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ad ultimam [illegible] [illegible]). A' Magyar [illegible] Munkát [illegible] [illegible] [illegible] (és [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] ezen Munkámat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] le-másoltatta, és [illegible] [illegible] [illegible] még 12 esztendő [illegible] [illegible] [illegible] 36 ezernyi Valuta forint maga költségénn [illegible] nyomtattatja [illegible] el ne [illegible] (a' mint [illegible] a' Székelység [illegible] [illegible] 94 lap) De a' gazdag [illegible] [illegible] Magyar Akadémia és Tudós Magyar Társaságnak [illegible] ingyen [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], hogy a' Köz-[illegible] ki-is nyomtattassa, és akkoránn a' [illegible] Nemzetnek [illegible] ajánlom és (dedicare) [illegible] a' Magyarok Istene, hogy ezen tekintetes Társaságnak tagja lehessek!!!

Az ingyen [illegible] be állandó [illegible] esztendőnek alkalmával a' Méltóságos Grófnak minden [illegible] [illegible] [illegible] kívánok — Isten segítségével [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] — Magamat pedig, és Munkámat kegyes párt-fogásába mély alázatossággal ajánlom, és maradok a'

Méltóságos Grófnak

alázatos párt-fogottja
Szerents Várassának nyugvó Pappja
Kassai Jósef mk.

Költ a' Megyes Püspöki Palotábann, 24 Dec. 1830.

12/1830.

A felállitandó
Magyar tudós társaság
alapintézetének 's Rendszabásainak
elkészitésére kirendelt Küldöttség
Jegyzőkönyve
1828.

a 21. lapról is

(Relatió-ból)

7

A' felállitandó

Magyar Tudós Társaság

Alapintézetének és Rendszabásainak el„
„készitésére kirendelt Küldöttség"

Jegyzőkönyve

1828.

1828-dik esztendei Böjt Más Havának 13-dikán Szabad Királyi Pest Városában tartatott a' 1827-dik esztendei Ország Gyűlése végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Academia Alap Intézetének és Rendszabásainak ki dolgozására Fenséges József Cs. K. Fő Herczeg és Hazánk Szerencsés Nádor Ispányától rendelt Küldöttségnek I. ülése Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás Úr, a' Tekéntetes Királyi Tábla Bárója és Tekéntetes Nemes [illegible] Vármegye Fő Ispányának Előülése alatt, jelen lévén a' megrendeltetett Tagok közül a' következő Méltóságos, Nagyságos, Fő Tisztelendő, Tisztelendő, Tekéntetes, Tudós, Nemes és Nemzetes nagy érdemű Hazafiak, ugymint Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi István, Vajai Vay Ábrahám, Csik Szent Királyi és Kraszna Horkai Gróf Andrásy György, és Nagy Károlyi Gróf Károlyi György urak mint Alkotók, nem különben Horvát János Bosoni Püspök, Fejér György Prépost, Horvát András, Bitnitz Lajos, Guzmics Izidor, Kis János, Budai Ésaiás, Gróf Desewffy József, Báró Mednyánszky Alajos, F Schedius Lajos, Bene Ferencz, Horvát István, Kisfaludy Sándor, Kazinczy Ferencz, Jankovich Miklós, Döbrentei Gábor, Szemere Pál, Ercsey Dániel (Kulcsár István betegsége miatt meg nem jelenhetvén) Vitkovics Mihály és Kövy Sándor urak, mint együtt tanácskozók, melly alk

F [illegible] György [illegible]

1. A' Méltóságos Előülő Úr mindenek előtt a' tanácskozásokat megnyitó velős Beszédében a' Küldöttségnek előadván, mi nagy előmenetelekre jutottak a' tudomány országában mindenfelé azon egyesített lelki erők, mellyek előbb a' [illegible] nem [illegible] homályban, utóbb pedig egész Európában minden Nemzeteknek között Tudós Társaság nevezet alatt felállíttattak, mint egyesültek különösen Magyar országra nézve is majd az egyes Tudós férfiak, majd az egybegyült Ország Rendei egy illyen Tudós Társaságot alkotni; mint [illegible] ő nagy kincsekkel a' megkivántató költségeknek össze

nem

nem szavazhatásra; mi nagy álto-
zattal győznek minden nehézsé-
geken ~~és~~ akadályokon a' mos-
tani országgyűlése alatt azon szapo-
rodottan fogva kezünkbe adot-
tatott nagylelkű Magyar Ha-
zafiak, kiket a' Követöttség
körében ~~[illegible]~~ szemlélte-
tése szerencséje vagyon, és
mind azon díszes Követek, kik
példájokra oszolyni kívánnak
a' nagy és dicső czél eléré-
sének eszközlésében; mind azon
készséggel ~~[illegible]~~ kegyes
dicsőségesen országló I Ferenc
Apostoli Királyunk az azon
ajánlások bemutatásában az
Országgyűlés által egy felállí-
tandó Magyar Akadémiának
jobbágyi alázatossággal felséges
királyi széke elébe terjesz-
tett kérelmet, 's mind kegyes-
séggel fogadta kegyelmes vé-
delme alá e' felállítandó Inté-
zetet a' jóra mindég hajló, és
azonnak szeresztendő [illegible]
gyanánt való Nádorunk, József
Ő Cs. K. Fő Herczegsége. — Ha-
zánkra nézve egész bizodalom-
mal a' Méltóságos Elölülő Úr
a' Követöttségen, hogy mind
ezeknek a' Királyi Nádor Ispány
a' felállítandó Magyar Tudós
Társaság Alap [illegible]
és Rendszabásainak ki dolgoz-
tatására Ilyen megkülönböztetett
érdemű Hazafiakra bízandó
végezetett, [illegible] a' szere-
tett kormányváltozásokban, és szám-
talan vagyon a' nagy egyez-
ség [illegible]
[illegible] és [illegible] vállalt
igyekezete a' Követöttség
a' Fejedelem, a' Nádor Ispány
az Akadémia, és az egész Nem-
zet vezetőjének a' fel-
állítandó Tudós Társaság iránt
szerencsés [illegible] mó-
don megfelelni, hogy ezen
Tudós

egyfelül
Tudós Társaság alkotmányánál
fogva minden Tudósoknak, kik
törvényeztessék, Tagjainak egész
tehetségét és erejét a' közös
czél felé vezérelhesse, 's az által Nemzetünk
tökéletes munkálkodásaiba egy-
séget hozzon, másfelől pedig
az egyes Tudósoknak, akár
a' Társasághoz tartozzanak
azok, akár nem, különös mun-
kálkodásaikban gátoló ne
lehessenek, és azoknak termé-
szeti szabadságokat egy se
mai úton elnyomhassák!

'S miáltal a' szabadság a'
tudomány ~~[illegible]~~ és a' nyelv
művelés lelke s képe,
Többször Éljen! kiáltások
között a' Méltóságos Elöl
ülő Úr beszédére, felállott
a' Követöttség nevében Mél-
tóságos Horváth János Székesfe-
hérvári Püspök úr, és országszerte is-
mereteire ékesenszólásával [illegible]
vezérlő ~~[illegible]~~ a' Tudós Társaságok-
nak nagy hasznaikról, úgy
nem különben az alkotmánynak
nagylelkűségeiről, röviden
értekezve, hogy azok is némi
némileg [illegible] azon nagy
Herczegnek dicsőségükben, kik
tökéletes Koszorút érdemlő [illegible]
[illegible] fogják, a'
[illegible] alkalmasabb [illegible]
[illegible] és sikeresebbé [illegible]
előkészítetlen továbbá a' nehéz-
ségeket, mellyektől a' Felsé-
ges Nádor Ispány várakozá-
sa eszközlésében a' Követöttség-
nek mindnyájunk megismételt
'S azoknak elhárítására nézve
legfogamzóbb valóban azon
nemes Hazafiui szerencsében már
a' Követöttségnek mindegyik
Tagjában nagy részvétellel lenni
fog, és azon bizodalommal mel-
lyet ~~mind~~ a' Méltóságos Elöl
ülő Úrnak és a' nagy lelkü
Alkotóknak bölcsességében
mindenki a' Tagok között
felvettek. És ezen bizodalom
nál fogva ki is nyilatkoztatá
azon kívánalmat

E nagy különbséggel tudomány
az Fejedelemnek nyelvi
kívánsága, és példás Hazafiui
szeretete

azon hiedelmes, hogy minden nehézségek mellett is a' Küldöttség egyesűlő általános tanácskozásai által a' legjobb Fejedelem, a' Nádor Ispány az Atyánk, és az egész Magyar Nemzet' kivánatjainak megfogfelelni, a' mit a' Méltóságos Elölülő tapasztalás után kifejezendő Elven [illegible] inkább igérni látszattak.

2.) Elejébe terjesztette a' Méltóságos Elölülő Úr a' Küldöttségnek, hogy a' jövő rend és a' tanácskozásnak természete megkivánná, hogy a' Jegyző Könyvnek vitelére az együtt ülő Jegyzők közül ki választassék, 's oda nyilatkoztatta ki véleményét, hogy e' munka viselésére Horvát István Úr, a' Széchényi Országos Könyvtár Őrzőjét kellene megkérni.

elfogadtatván és

Egyszersmind azonnal helyébe hagyván a' Méltóságos Elölülő Úr előadását, a' Jegyző Könyv vitele Horvát István Úrra bízatott, ki is a' benne helyeztetett bizodalmat érzékeny hálával megköszönve [illegible] de egyszersmind az is nyilván kinyilatkoztatta, hogy e' foglalatosságára ő nagyon nagyon alkalmatlannak tartja de azonban azzal a' mi tőle kitelhetik, örömest a' maga egyéb hivatalai mellett egyéb vállalja.

3.) Méltóságos Sárváry Felsővidéki Gróf Széchényi István ő [illegible] azon kívánságát adta a' Méltóságos Elölülő Úr eleibe, hogy minekutána a' Küldöttség tanácskozásainak tárgya a' Magyar Nyelv előmenetelének eszközlése volna, illő nek tartaná, hogy a' folyamatban levő tanácskozásokról a' Jegyző Könyv nemzeti nyelven vitetnék.

F. sor Elmaradhatatlanul

nek, 's magok a' kidolgozandó munkák is nemzeti Magyar Nyelven készíttetnének egészen.

Jul 1835 déli 4 órakor

4.) Szükségesnek tartotta a' Méltóságos Elölülő Úr, hogy minekelőtte a' tanácskozásokat kezdené terjesztené, a' közelebb tartatott 1827-dik esztendei Ország Gyűlés Törvényei közül a' XI-dik Törvény Czikkely, melly a' felállítandó Magyar Tudós Társaságot szerkezetben Rendeletét, úgy nem különben [illegible] Felséges József Nádor Ispány ő Császári Királyi Fő Herczegségének a' múlt 1827-dik esztendei Szent András Havának 30-dikán 1213-dik szám alatt kelt [illegible] és hozzá intézett Magyar nagybecsű Levelét, mellyben a' most együtt ülő Küldöttség összehivatni rendeltetett, és a' Küldöttség előtt olvastasson.

Bővebb tanácskozás alá vétetvén ezen előadás, 's minden tekintetekre fordíttatván a' szükséges figyelem, abban állapodott meg a' Küldöttség, hogy a' Jegyző Könyvek egyedül magyar nyelven vitessenek, és mindenkor legelőször is a' következő ülésben helyben hagyatás végett nyilván felolvastassanak; a' készítendő egyéb kidolgozások pedig olly formán, mint az Ország Gyűlésein az eloljáró Felséges ő Felségéhez, a' Magyar Fejedelemhez felküldetni szoktak, meghagyva papiroson egyszersmind Magyar és Deák nyelven készíttessenek, és ezen formában a' Felséges Nádor Ispányhoz mindkét első magyar nyelven küldessenek.

ülésére nem hozatott, nyilván Jegyző Úr által felolvastattak.

Felolvastatván mind a' XI-ik Törvény Czikkelye az 1827-dik esztendei Ország Gyűlésének, mind pedig a' Felséges Nádor Ispánynak meg írt Levele a' mellé rajzolt Rajzolattal együtt, mellyben a' meg hivatandó Tagoknak foglalatosságok foglaltatnak, meghatároztatott, hogy a' Felséges Fő Herczeg Leveleit a' Kiküldöttség munkálkodásának rendjére nézve szoros mértékéhez és módjával fognak mindenkor és mindenekben követtetni.

5. A' most nevezett felolvasás következésében jelentette továbbá a' Méltóságos Elölülő Úr, hogy véleménye szerint ~~[illegible]~~ a' közlött és felolvastatott, és szabatossága szerint szerkezetekben a' Kiküldöttségnek minden munkálkodása e' három egymással különböző tárgy körül foglalatoskodand, úgy mint: 1.) A' felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének kidolgozása körül; 2.) A' felállítandó Magyar Tudós Társaság Alapítványainak vagy is Fundusainak elkészítése körül; 3.) Annak meghatározásában, miként lehessen és kellessen a' nagyobb terjedésű Plánumtól az Intézet jelenvaló és még esztendei jövedelmeivel folyamatba venni, és valóságban addig is, míg az Intézet egészet kivetett adakozások által neveltetik, ~~[illegible]~~ mennyire Fogadtatni ~~[illegible]~~ alá bocsáttatni?

~~[illegible]~~

Plánumának?

Ennekutána a' [illegible] a' Felséges Királyi Herczeg ... Kegyes kézhez, Kontolván vétessen az, hogy a' Magyar Tudós Társaság felállításáról készülő Törvény Czikkely nem azt kívánja, hogy a' Tudós Társaság Alap Intézetek egyedül a' Magyar Nyelv és Nemzeti Irodalom tárgyában képeztessenek el, hanem inkább a' Törvénynek ama világos szavai: „ad excolendam in omnibus scientiarum et artium generibus patriam linguam" szerint nyomatosan arra czéloznak, hogy az Alap Intézet mindenféle Tudományokra kiterjedjen, 's azoknak egyközönséges [illegible] időről időre, a' mikor az erő és pénzbeli tehetség engedi, egymásután végre hajtassék, fő kívánatossága lévén a' Kiküldöttségnek, hogy az Alap Intézet ki dolgozásában semmiben szemei előtt el ne veszítsen, a' mi a' Tudományok és Nemzeti nyelv virágzását segíthetik, szaporíthatják és terjeszthetik, 's azért a' készítendő Alap Intézetben mindenekre ki terjesztessék legnagyobb kiterjedésben, úgy a' Kiküldöttség is ezen kiterjesztésben készítse ki dolgozza; úgy azonban egy hozzáadással, hogy azoknak szemeik előtt a' nagyobb Alap Intézetből, a' miket, mint legszükségesebbeket a' Tudós Társaság mostani ereje azonnal folyamatba vétetni megengedi. Ezeknél fogva tehát a' Méltóságos Elölülő véleménye mind a' három tárgyra nézve egészen el fogadtatott.

~~6.) Méltóságos Gróf Dessewffy József Ő Nagysága ülését és szükségesnek lenni vélte, hogy előbb, minekelőtte a' Kiküldöttség munkálódásaihoz kezdene, azon nagy lelkű Alapítónak, kik a' Nagy előjel~~

első Albertnek példájánál lelke-
sítetvén a' felállítandó Ma-
gyar Tudós Társaságra neve-
zetes summákat ajánlottak,
'S különösen pedig azok között
Nemeskéri Batthyányi Fü-
löp Herczegnek a' Kiküldött-
ség a' maga köszönetét és ér-
zékeny Hálaadását jelentse-
né.

Jóllehet az ollyan felemelte-
tett ritka nagylelküség, a' mi-
lyen Batthyányi Fülöp Herczeg
és más Tekintetes Urak az Ország-
gyűlésén adakozásaik által ki-
tüntettek, az ő [illegible] hatására
elrekedve maradnak, [illegible] elő-
terjesztett szándék nélkül és
[illegible] volna, mégis azt gondol-
ná, hogy [illegible] kapjanak
hazának

1. levele vagy levelei által

Az lévén azon alapdarabja a'
Méltóságos Előülő Urnak
észrevétele, hogy a' [illegible]
[illegible] a' Kiküldöttség
munkálkodásain, mellyekben
a' Tiszteleti Székhely és a' Felly-
ger Nádor Ispány levele [illegible]
[illegible] meg [illegible], mi
fekündvék, és így [illegible] vala-
mint a' Kiküldöttségnek [illegible]
[illegible] [illegible]
nem [illegible] [illegible], a' [illegible]
[illegible] mintsem a' felál-
lítandó Tudós Társaság [illegible]
[illegible] midőn ez ő Felsége
Kegyelmétől távolság magyará-
zva, elhatároztatott.

Pesten Böjt más hava 15. dikén
1828.

Felyegyzette
Horvát István
A' Széchényi országos Könyvtár
őrzője
mint a' Kiküldöttség Jegyzője

A'
Felállítandó Magyar Tudós
Társaság Alap Intézetének
és Rendszabásainak Elké-
szítésére rendelt
Ki Küldöttség Jegyző Könyve

I. Ülés
Böjt elő Hava 15-dikén
1828.

1 — 8. Szám.

1828-dik esztendei Böjt elő hava 15-dikén Szabad Királyi Pest városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyűlése Végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Ausztriai Királyi Fő Herczeg és Hazánk Nádora Ispányától rendelt Ki Küldöttségnek I. Ülése, Méltóságos Gróf Szeki Teleki József Cs. K. Kamarás Úr, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája és Tekintetes Nemes Csanád Vármegye Fő Ispányjának Elölülése alatt, jelen lévén a' Ki Küldöttség megnevezett Tagjai közül a' következő Méltóságos, Nagyságos, Fő Tisztelendő, Tisztelendő, Tekintetes Tudós, Nemes és Nemzetes nagy érdemű Hazafiak, ugymint: Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi István, Vajai Vay Ábrahám, Csik Szent Királyi és Krasznahorkai Gróf Andrássy György, és Nagy Károlyi Gróf Károlyi György urak mint Alapítók, nem különben Horvát János Bosnyai Püspök, Fejér György Prépost, Horvát András, Bitnitz Lajos, Guzmics Izidor, Kiss János, Budai Ésaiás, Gróf Dessewffy József, Báró Mednyánszky Alajos, Prostal György Orvos Doktor, Schedius Lajos, Bene Ferencz, Horvát István, Kisfaludy Sándor, Kazinczy Ferencz, Jankovics Miklós, Döbrentei Gábor, Szemere Pál, Ercsei Dániel (Kulcsár István betegeskedése miatt meg nem jelenhetvén) Vitkovics Mihály és Kövy Sándor urak, mint együtt Tanácskozók. — Melyben

6. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt elő hava 15-dikén tartatott első ülésnek Jegyző Könyve a' Ki Küldöttség Jegyzője által.

Helybenhagyatott, és a' Ki Küldöttség Irásai közé tétetni rendeltetett.

7. A' Méltóságos Elölülő Úr jelentette, hogy most már magához az Ország Gyűlése alatt készült Alap Intézet megvizsgálásához kellene kezdeni, 's hogy az volna különösen az ő véleménye, hogy minekutána ezen Alap Intézetet kiki a' Ki Küldöttség Tagjai közül magánosan úgy is megolvasta és fontolóra vette, itt az időnyerés miatt elég volna az Alap Intézetet [illegible]

Helyenként

czikkelyenkint felolvasni olly módon, hogy a' felolvasott czikkelyről azonnal kiki észrevételeit kijelenthesse, és az illyen észrevételek köz tanácskozás alá vétessenek.

A' Méltóságos Elölülő Úr javalatára a' Kiküldöttség által köz egyezéssel elfogadtatott, és azon elfogadás következtében

8. Olvasni kezdette czikkelyenként a' Kiküldöttség Jegyzője azon Munkát, melly a' felállítandó Magyar Tudós Társaságról az Alulírottak által a' múlt Ország Gyűlése alatt készíttetett, az Ország Gyűlési Kiküldöttségnek általadatott, és azon Kiküldöttség által némelly ~~[illegible]~~ változtatásokkal elfogadtatott, s' a' közelebb tartatott Ország Gyűlés Írásai között kinyomtattatott.

Czikkelyenkénti megállapodás végett olvasó Jegyző, 's minden egyik Czikkelynek felolvasása a' Kiküldöttség tagjai által a' teendő észrevételek, 's azon észrevételek köz tanácskozás és megvizsgálás alá bocsáttatván, abban egyezett meg a' közvélekedés, hogy

1.) Mindazok, a' miket az Ország Gyűlésén munkálkodó Kiküldöttségnek Jelentésében a' felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézete előtt mintegy Bevezetésül mondatnak, úgy tekintessenek, mint az Ország Gyűlésén végbe vitt dolgoknak előadásai, mellyek az Alap Intézet részeit nem teszik, és azért a' mostani köz tanácskozás megállapításán kívül képezendő Alap Intézetbe mint nem bele illők, egészen kihagyattatnak.

2.) Magában az Alap Intézetben a' 4. lapon azon szakasz, melly 's Introductio' czímmel jegyeztetik, megváltoztattassék olly módon, hogy az újonnan készítendő Bevezetésben mindenek előtt magasztaltatván dicsőségesen országló I. Ferencz Apostoli Királyunknak a' Magyar Nyelv közhasznúsítására, tökéletesítésére, és terjesztésére eránt nagyszerű számtalan kegyelmei és elrendeltetései meghatározott akaratja, megemlíttessenek különösen az Ország Gyűléseinek a' Magyar Tudós Társaság felállítására fűzgető kívánságaik is; azután pedig egyszersmind a' közelebb tartatott Ország Gyűlésének XI-dik meghatározott czikkelye szerént jelentessék, hogy annak következésében a' Magyar Tudós Társaság azon nagylelkű Hazafiak számos áldozatából állott, kiket a' XI-dik Törvény Czikkely név szerént előszámlál, és a' kiket név szerént a' készítendő Bevezetésnek is elő kell számlálni, továbbá úgy tetszett, hogy egyszersmind F ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ kalyben hagyatás is magában a' Törvény Könyvben megnyeressék ~~[illegible]~~ az Alap Intézet ~~[illegible]~~ hogy a' végső a' Felséges Királyi Fő[illegible]tól kineveztetett igen nagy érdemű Tagokból álló Kiküldöttség által is megvizsgáltatott és jóváhagyatott.

F a' nagy alsó Alkotókból beadott Alap Intézet [illegible] tárlásának az Ország Gyűlésnek törvényszerű észrevételek, és a' Törvényhozó Test

~~volt~~ [illegible]

3.) Azon czikkelyben, melly a' felállítandó Magyar Tudós Társaság

Társaság szélyjes alsó számla-
jú ugyan a' 4dik lapon a'
kéz felyfenye széltébe ak
nagyba úgy olvassanak, h
az „Esse illo" szavak helyett
ezen szavak: „Scopus Erudi
tae Societatis unice illo ep
tecessenetur, és a' folyamat
az „etiam propagationi" szav
helyett mondatassék: „stu
intensione propagationi".

F közönségesen

4.) Az 5-dik lapon a' Társaság
foglalatosságainak előadó szakasz
ne nem fordulván semmi ép-
nevével elő, az a' maga épse-
gében meghagyjatik. Ellenben

5.) Azon szakasz, melly az 5-
dik lapon ime szavakkal kezdő-
dik: „Communitas Societati
a' gondolatokra nézve ugyan
ebben megmaradjon, de akk
midőn az egész Lap összesen
kellve fogyasztatni, a' hol kiha
tatnék, ~~attatasandi~~ szavak
~~kapjanak~~ ki.

F Gyűlésébül meghatározó

6.) Azon szakasz, mellynek ez
a' kezdete: „Vir ac similibus
egészen pora hagyatott, mint
hogy az őtet ennek, hogy
a' módon, melly szerént azt
valósítani lehet és kell, mag
a' felállítandó Tudós Társaság-
nak munkálkodása és a' k
nyilatkozások fogják követke-
zendő idejében elhatározni

7.) ~~Ugyan~~ az 5-dik oldalon a-
zon szakasz, mellynek kezdete
„Eruditioni conjuncta ~~s~~ apo-
~~lóságát~~ ~~Társaság~~ ~~mindjárt~~
~~olvassa~~ ~~minden~~ ~~munkál-~~
~~nak~~ ~~készítésüket~~ ~~és~~ ~~második~~
~~hogy~~ ~~minden~~ ~~főképen~~ ~~közül~~
~~külföldi~~ ~~Classicus~~ Munkákna
~~lefordításokra~~ ~~kellenek~~
~~dícsérni~~ ~~adagja~~ ~~az~~ ~~Tudós~~
~~nak~~

~~nak~~ ~~könyvek~~ ~~közül~~ ~~az~~ ~~ösztönde-~~
~~lett~~ az ezen szakaszban elővi-
tetvő „necessariae damus s…
vakból holva meggyeződve ~~…~~
sék, hogy egyaránt jónak vol-
láttatott, hogy ezen szakasz
kezdetén a' Tudós Társaság
első fő kötelességévé tetessék,
hogy Hazai magokban folyó
tudós eredeti munkák által
~~magyarban~~ megkülönböztetni igye-
kezzenek; a' mennyire pedig
azonkívül az illyen munkák
készítésére egyik legalább-
ként szükség szolgálhat, hogy
a' régi Görög és Római, úgy
nem különben az újabb Néme-
tek nyelveknek, F.ö. az An-
goly, Francia, olasz és Né-
met Tanuságok Classicus
írójának munkáik a' Magyar
Nyelvre is lefordíttatnak, Ve-
zető Magyar Nyelv hajlékon
Ingyen, rendszeren, kérelme
sokan vagy kömörségek nyel-
vészeinek találtatott, hogy
a' felállítandó Magyar Tudós
Társaság ezen foglalatosságra
figyelmen és gondoskodását
mindenkor kiterjeszteni igyek-
ezzék.

8.) A' mi a' Tudós Társaság
tudományos felosztását il-
leti, jónak találtatott, hogy
az az 5-dik lapon előjövő osz-
tások szerént 1.) ~~Philologia~~
2.) Philosophiai, 3.) Történeti,
4.) Törvény tudományi 5.) Mathe-
matikai 6.) Természeti Tudo-
mányi, osztályokra oszoljon,
azontúl, hogy az utolsó
szakasz alatt valaki ezek ma-
gok a' Physicai szoros értel-
mében vett tudományok érte-
tődnek egyszerre meg a' Küldöttség,
hogy a' 6dik „Physica"
szó helyett akkor „Scientia
Naturae" szavak tétessenek ma-
gas értelemben.

9.)

7 főképen ugyan a' Magyar, de egyébként akár mellyik nyelven is írt Könyvekből

9. Későre terjedvén az ülés, a' Tekéntetes Elölülő Úr a' folytatandó Tanácskozásokat a' következő napra halasztotta.

10. Nagy Károlyi Gróf Károlyi György Ő Nagysága tudtára adván a' Küldöttségnek, hogy ezek a' Küldöttség gyűlekezetében és tanácskozásában részt venni különös gyönyörűségére válik, egyszersmind azonban hazai tünyalállásai mind, mellyek mind a' Külföldre hivják ő Nagyságát, több az üdőkben meg nem jelenhetnek, és a' megbízott az személyének örökös Tekéntetes Tárnoki Felső Ödéki Gróf Széchenyi István Ő Nagyságát kéri meg, a' kinek kivánatait vélekedéseit mindenekben jóvá hagyni fogná.

9.) Azok, a' mik az 5-dik és 6-dik lapon a' Tudós Társaságról készítendő Rendszabásról az az: Könyvvizsgálatokról mondatnak, köz örömmel fogadtattak; azonban nagy az a' kérdés, hol jelenjenek meg az illyen tudós könyvvizsgálatok? Határozattan mondjon az Alap Intézetnek 'a' választott, hogy a' Magyar Tudós Társaság mind ezeket egy tudományos újságban (...) adja ki, mellynek minden tudományos részekben tüzül fő és állandó tárgya legyen a' Könyvvizsgálat és megbírálás.

Melly kinyilatkoztatás következésében mindnyájan az ülés eloszlott.

Érzékeny szeretettel hallván a' Küldöttség illy dicső Tagjának eltávozását, és kinyilatkoztatását elfogadván, azon hő óhajtással válik meg a' Tekéntetes Társaságáról, hogy a' Magyar Nemzet Nyelvének Koronázó Géniusza mindenkor boldogul vezérelve, és ép egészségben hozza vissza Nemzete földére.

Pesten Böjt-Más Hava 11-dikén
1828.

Feljegyzette
Horvát István
M. Széchényi Országos Könyvtár Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője.

A'

Feláillítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Kiküldöttség Jegyző Könyve.

II. Ülés

Böjt-elő-hava 16-dikán 1828.

6 — 9. Számig.

[illegible]828-dik esztendei Böjt elő hava 17-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyűlés Végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében feláillítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Austriai Királyi Fő Herczeg és Magyar Ország Nádor Ispányától rendelt Kiküldöttségnek III-dik Ülése Méltóságos Gróf Széki Teleki József ... Kamarásnak, a' Tekintetes Királyi Tábla Bárója és Tekintetes Nemes Arad Vármegye Fő Ispánjának Elölülése alatt együtt maradásában a' Rendelt Kiküldöttségnek Tagjai Nagy Károlyi Gróf Károlyi György és Kiküldött Tagokon kívül, kik még nem jelentkeztek. Mellyben

77. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt elő hava 16-dikán tartatott II. ülésnek Jegyző Könyve a' Kiküldöttség Jegyzője által.

Mellyben hagyatott, és a' Kiküldöttség Írásai közé tétetni rendeltetett.

78. Adatott olvasásra a' Kiküldöttség Jegyzője azon Alap Intézetek, mellyet a' múlt Ország Gyűlése alatt egy feláillítandó Magyar Tudós Társaságról elkészíttetett

Előadatván azon czikkelyenként az elő fordulható észrevételek, a' már máskor tett jegyzések következésében köz egyezéssel meg állapíttatott.

10.) Hogy a' készítendő új Alap Intézetben azon czikkely előtt, melly az 5-dik lapon most a' Könyvvizsgálásokról rendelkezik, egy különös szakaszban a' feláillítandó Magyar Tudós Társaságnak fő kötelességei között meg említtessék, hogy az más Tudós Társaságoknak példájára egy különös munkában időről időre a' maga munkálkodásairól az ő Írásaiból, (Acta Societatis) ki adja, mellyben legelőször is a' Tudós Társaság eredete vagy eredeti története, azután

tán pedig a' Jagokról képzi-
és az ülésekben közhelyben
gyűjtő nyomos Észrevételek fel-
tétetnének.

11.) Azon szabály, melly a 6-dik lapon ezen szavakkal kezdődik: „Cum hunc verae [illegible]" egészen helybe hagyatott azon igazítással egy hozzá adással, hogy a' Tudós Társaság által könyvnyomatásra ajánlott munkáknak szerzőjeknek azon felül, hogy szerzeményeik a' Tudós Társaság költségein a' Társaság számára hasznára ki nyomattathatnak, a' Társaság a' kinyomatott munka fontossága és terjedésségéhez képest illően megszabja az engedett Kézirataik [illegible] magyar készpénzbeli adakozás által.

12.) Ugyan azok is, mellyek a' 6-dik lapon a' feltevendő és kihirdetendő Jutalom Kérdésekről az 5-dik szabályban mondatnak, nem lévén ezeknek semmi legkisebb észrevétel is, a' magok valóságában egészen meghagyattak.

13.) Szükségesnek találtatott ellenben a' Kiküldöttség, hogy ugyan a 6-dik lapon az 5-dik és 6-dik szabály között a' felállítandó Magyar Tudós Társaság Igazgatóságának között egy különös szakaszban, mind hogy a' Tudós Tanácsok, mind a' Nemzeti Nyelv valóságos érdekessége, mind a' tudományok előmozdítására és terjesztésére nézve feltétel nagy hasznos lehetnek, a' Tudós Társaság Ujjan által teendő Hazai és Külföldi Tudományos társaságok is megemlíttessenek; azonban minthogy a' Kiküldöttség hogy a' Magyar Nyelvnek különféle Dialectusait vagy más akár vagy nyelvekkel való rokonságára és sajátságaira, vagy nem különben a' Historiai és Természet Tudományi szabályok [illegible] előmozdítására ezzen nem lehet elmellőzhetni.

14.) A' mik a' 8-dik lapon a' 6-dik szám alatt a' Jutalom szerzésről az Alap Szabályokban mondatnak, azok általában egészen fontosaknak találtattak. De még is abban egyezett meg a' Kiküldöttség, hogy minthogy már nem minden Tudós Társaságoknál az is szokásban vagyon, hogy ezek a' koszorúzott munkák írói Tudósoknak Emlékezeti Pénzt is szoktak a' jutalom kezdés megemlítésére és a jutalom nyerés érdemére mellett verettni, a' kérdés alatt lévő szabályban a' tudomány szerelmesseinek ezen dicsőséges jele is megemlíttessék olly módon, hogy a' mint a' Tudós Társaság eszközé öntetni kívánja, az illyen Emlékpénzek† magyar nyelven verettessenek Ő Felségének kegyelmes engedelméből és jóváhagyásától a' Társaság elrendelésére szerint.

† a' Nemz. Pénzverő Házban a' Társaság költségén

15.) Ugyan a 6-dik lapon azok, a' mellyek 7-dik szám alatt a' Magyar Tudós Társaság Igazgatójáról és azok kezeléséről mondatnak, szükségeseknek és alkalmasoknak találtattak.

Pesten Böjt Más havának 17-dikén
1828

Feljegyzette
Horvát István
a' Széchényi Országos Könyvtár Őrzője
mint a' Kiküldöttség Jegyzője

A'
Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Kiküldöttség Jegyző Könyve.

III. Ülés

Böjt Más hava 17-dikén 1828.

10—11. Számig.

1828-dik esztendei Böjt Más hava 18-dikán Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyülése Végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Austriai Királyi Fő Herczeg és Magyar Ország Nádor Ispányától rendelt Kiküldöttségnek IV. Ülése Méltóságos Gróf Széki Teleki József, Cs. K. Kamarás Ur, a' Tekintetes Királyi Tábla Bárója és Tekintetes Nemes Torna Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt együtt tanácskozván a' rendelt Kiküldöttségnek Tagjai Nagy Károlyi Gróf Károlyi György és Kulcsár István urakon kivül, kik meg nem jelentek. Mellyben

12. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 17-dikén tartatott III. Ülésnek Jegyző Könyve a' Kiküldöttség Jegyzője által.

Helyben hagyatott, és a' Kiküldöttség Irásai közé tétetni rendeltetett.

13. Méltóságos Vajai Vay Ábrahám Cs. K. Kamarás Ur ő Nagysága Tekintetes Nemes Borsod Vármegyének Első Al Ispánya jelentette a' Méltóságos Elölülő Ur ő Nagyságának, hogy a' Kiküldöttségnek egyik kivánsága azt óhajtaná, hogy a' Jegyző Könyvek időről időre a' Tagok számára is le másoltatni engedtetnének, kéré tehát a' Méltóságos Elölülő Urat, hogy a' Kiküldöttség ebbéli óhajtását, ha azok ellen valami akadálya nem volna, kielégíttetni engedné.

Nem találván a' Méltóságos Elölülő Ur a' köz kivánság teljesítésére nézve valamelly nehézségeket, megállapíttatott, hogy Jegyző Ur a' leg alkalmatosabb módon, ámbár mindenkor a' dolog legrövidebb uton meg eléretik, a' köz óhajtást ki elégítse.

14. Odább olvastatik a' Kiküldöttség Jegyzője azon Alap-Intézetnek, mellyet egy felállítandó Magyar Tudós Társaságról a' múlt Ország Gyűlése alatt elkészített.

Elő adatván részletesen kért az elő fordulható észrevételek, a' mint másként is rész szerint többek egyezésével megállapítatott, hogy

16.) A 6-dik és 7-dik lapon a' III-dik §. nak kezdetén mellyben ezen szavak olvastatnak: „Senatum quemvis" egészen ime szavakig a' 7-dik lapon: „devotum esse cujusvis primi Fundatores" mind a' maga mostani állapotjában megtartatnak, úgy hogy azok, a' mik ottan mint kívánságok adatnak elő, úgy észrevétetnek, mint már meg történt dolgok, és az imént említett „devotum esse cujusvis primi Fundatores" szavak után ezek említtessenek, hogy a' Fundátorok vagy is Alkotók a' Felséges Uralkodó Háznak Nemzetünk iránt és így Nemzeti Nyelvünk iránt is viseltető kegyelmétől fogva bizonyosan hiszik, hogy a' fel állítandó Tudós Társaságnak első, legfőbb, igazgatását és előmenetelét maga ő Felsége a' Királyi Fő Herczeg, ki mindenkor a' legfőbb pártfogója lenni fog, vezérelni, a' minek végre valóban illő kérelemmel ő tőle legmélyebb alázatossággal megkérték az Alkotók ő Felségének Királyi Fő Herczeg ügyében.

17.) Azon szakasz, melly így kezdődik: „Membra Societatis" úgy változtatott meg, hogy ha a' „Membra Ordinaria" szavak után az uj Alap Intézetben

F a' mik az első választásról mondatnak,

ben vannak: „item honorarii, ordinarii, ac correspondentes, quibus accedunt" stb. Maga a' Társaság Tudósit az Igazgatókon kívül állandó Hivataltól, munkás, és levelező Tagokból.

18.) A' mik a' 7-dik lapon az Igazgató Tagokról mondatnak azok mind igen részletesen megtartatnak, úgy hogy az uj Alap Intézetben az első F úgy kell majd előterjeszteni, mint megtörtént dolgokat.

19.) Úgy az is a' mi a' 7-dik lapon az Elölülőről, és az Elölülőnek második helyettes választásáról, és egyszersmind nézve a' Pártfogó Igazgatóról mondatik, mind a' maga épségében meg fog az uj Alap Intézetben hagyatni.

20.) Ímé hagyatván mind azok is, a' mellyek a' 8-dik lapon az Igazgató Tanács kötelességeiről mondatnak, A' „Membra Collegii" szavaktól kezdve ime szavakig: „inde ejusdem praeaedeniis Comitiis processum exhibeto" csak ezen kis változások állapíttatnak meg, hogy különösen

a.) A' tartandó esztendei gyűlésre nézve a' „Diebus rursum" kifejezés helyett inkább rakassék: „non ultra duas hebdomadas durantium" minthogy könnyen megeshetnék, hogy a' tárgyak sokasága miatt két nap a' tanácskozások folytatására elégséges nem lenne; F

b.) Az Elölülőnek helyettesítésére nézve pedig csak az rakatott szükségesnek nyilván rendszabásba vétetni, hogy ő ugyan szépen lehet távozó két esztendő által, de ~~[illegible]~~ különösen ugy kívánván, Esztendei gyűlések idején ~~[illegible]~~ a' Pártfogó

F vagy a' tanácskozások még egy két előtt is bezáratathatnának.

F Közönyös állásai ~~[illegible]~~ ünnepeken kívül a'

Ltsak

gó tudás és engedelme mel[lett]
~~Pest határán távolabb idére~~
~~magát eltávozhatni.~~

21.) Azon osztály tárgyában, melly a' 8-dik lapon me[g] [kezdő]dik, „Collegium dirigens in ordinariis" s. [a] [t]ovábbiakat találva, a' Kiküldöttség [ezen] módon javasolja helyette: „Ex ordine praesentandis per ordinariam membra Eruditae Societatis pro singulo praemio tres candidatos, ex quibus decisio Sodalium assignaturi" s. azon a' Tudós Társaság rendelésének inkább egyezendő formában helyheztetni; „et illis quoque candidatis, qui in concursu pro singulis praemiis praesentaverunt, idem praemium assignaturi".

22.) Kívánatosnak vélte a' Kiküldöttség, hogy egyszersmind a' 8-dik lapon a' „Quaestiones proponendarum" s. osztályba végképpen kihagyattassék.

23.) A' munkás tagokról és azoknak számokról hosszason értekezvén a' Kiküldöttség azon osztály tárgyalásában, mellyet a' 8-dik lapon kezdeni, „Nunc in praemissis" s. mindenekelőtt a' felhozott észrevételekből annak valósága igen kitetszett volna, hogy a' Pesten Budán, vagy Pesthez és Budához igen közel lakó munkás tagoknak foglalatosságaik számosabbak, és némü némü rendeléseken súlyosabbak is volnának, mint a' messzebb lakó munkás tagoké; de egyszersmind azt is igazságos tekintetbe vévén, hogy a' Társaság díszessége és a' Magyar Nyelv Előmenetele mindenkor felette a' Tagoknak Tudományos ösmeretek nevelhetnék, ezeket pedig sokkal könnyebben mozdíthatnák a' Pesten és Budán lakó, vagy Pesthez és Budához közelebb lakó munkás tagok, mind ezen okoknál fogva szükségesnek találtatott, hogy a' felállítandó Magyar Tudós Társaság hat fő Szakaszai közül mindegyik Szakasznak számára három vagy illetve négy, és így az Előlülőn és Titoknokon kívül a' munkás tagok közül Pesten és Budán, vagy Pest és Buda környékéhen 18. munkás tagja lakjék a' Magyar Tudós Társaságnak. – F

Pesten Böjt Más hava 13-dikán
1828.

Felyegyezte
Horvát István
a' Széchényi Országos Könyvtár
Őrzője
mint a' Kiküldöttség Jegyzője

7 távozhassék el Pest tartózkodásból és illyenkor, valamint a' nagy tovább tartó más gyakorlatok alkalmával az elnökség ... helyett Előlülőhöz, ennek pedig az újonnan választott Igazgatótól a' részét választassa; ezen különös és kifejezett idejig ... tartani fognak.

F A' Pesten és Budán kívül lakó munkás Tagoknak számok pedig 24. Ezen határozatnak mellyett egyszersmind, hogy ezek, a' mennyire lehet, az ország különös részeiből választassanak.

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Kiküldöttség Jegyző Könyve

IV. ülés

Böjt más hava 18-dikán 1828.

12 — 14. Számig

1828-dik esztendei Böjt más hava 17-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-diki esztendei Ország Gyűlése Végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Császári Királyi Fő Herczeg és Magyar Ország Nádor Ispányától rendelt Kiküldöttségnek V. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Ő Cs. K. Kamarás ur, a' Tekintetes Királyi Tábla Bárója és Méltóságos Nemes Szabolcs Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt, együtt tanácskozván a' rendelt Kiküldöttségnek Tagjai Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Fejér György és Kultsár István urakon kívül, kik meg nem jelenhettek. — Mellyben

15. Felolvastatott az 1828-diki esztendei Böjt más hava 18-dikán tartatott IV. ülésnek Jegyző Könyve a' Kiküldöttség Jegyzője által

Helybe hagyatott, és a' Kiküldöttség Iratai közé tétetni rendeltetett.

16. Odább olvasván a' Kiküldöttség Jegyzője azon Alap Intézetet, melly egy felállítandó Magyar Tudós Társaságról a' mult Ország Gyűlése által elkészíttetett

Elő adatván czikkelyenként az előfordulható észrevételek, a' mar ennekelőtte is tett Jegyzések következésében köz egyezéssel meg állapíttatott, hogy

24.) A' 8. és 9-dik lapon a' hol a' ~~Társaság~~ Tagjairól [illegible] választásáról mondatott, hogy abba az Igazgatók is befolyjanak, a' 3 praesidere dirigens Collegium szavak kihagyattassanak, és a' Tudós Társaság Tagjai magok, vagy a' Gyűlésben megjelenő Igazgatók és Munkás Tagok ~~[illegible]~~ a' kiket voksok többsége által választassanak.

_ jövendő

[jövendőjében szinte azon módon, mint az Igazgatók

25.) A' 9-dik lapon azon egész szakasz, melly „Cum interimin mox in Occasio" szavakkal kezdődik,

deik, azt állítja, hogy ámbár mi is kell azonnal a' nagy-tisztledésü Atya [illegible] a' Zsidók Szabadság felállításának folyamatba venni, úgy is különös munka fog a' kiküldöttség képesíteni, kihagyni [illegible].

26.) Azon ofzkályban, melly a' 9dik lapon ime szavakon kezdődik: „*Mentra hac [illegible]*" illőnek, sőt szükségesnek tartott, hogy e' szavak [illegible] *a Classe virorum* [illegible] tetessenek: „*semel edin celebrioribus operibus distinguentium*." Továbbá vagyon azon ofzkályban a' hol a' munkás rangoknak szerzéséről vagyon említés, ott ezek közönségesen mondatnak, hogy a' Munkás Rangoknak szerzésnek lehet, [illegible] a' Szerzés kezött rendelkezésekről említés kimaradjon.

L lingua Hungarica conscripta

7 [illegible]

27.) Azon ofzkály, mellynek kezdete a' 9dik lapon ez: „*[illegible] nisse ac progressum*", úgy rendeltetett meg, hogy a' feltett [illegible] és [illegible] kívül [illegible] munkás Rang lehetik [illegible] vagy [illegible] a' kerenkét tartandó kerelt gyülésekben megjelenni tartozzanak. F ... mindezen [illegible] úgy legyen a' ház gyülés [illegible] Rendes Munkás Rangok közül az Előülőn legyen [illegible] Rang jelenlétében. [illegible] vagyon ezen ofzkályban, a' hol a' [illegible] szerzéséről [illegible] vagyon, ott ezek közönségesen mondatnak, hogy annak szerzésébe [illegible] de az, hogy kér [illegible] fog kapni, mint a' munkás Rangok magukra [illegible]. Még az is meg fog ezen ofzkály végén említetni, hogy a' Rang-

E hazafiak az Előülő által [illegible] foncsolatoknál fogva fel nem mentetnek

F akár a' helyből akár a' vidékről

F legalább

7 nagyobb

7 a' munkás Tagok szerzésének

ság helyben lakó Tagjaira nézve is azon Kér Honnyából [illegible] nél lyeken választott a' felállítandó Magyar Tudós Társaság [illegible] fogadni, Szürnyagok fognak meghatároztatni.

7 legalább

28.) Végrehajtásnak való tartott, hogy azon ofzkályban, mellynek a' 9dik lapon ez kezdete: „*Praeses ex [illegible]*" ezek az mondatnak, hogy a' Munkás Tagok közül mindegyik Tag a' hét [illegible] tartandó Gyülésbe [illegible] rendén által egyszer megjelenni tartozzék; [illegible] az előre [illegible] megjelenend elfogadható akadályoknál fogva az Előülőtől különös vádat engedelmet nem nyer.

29.) Azon ofzkály, mellynek kezdete a' 9dik lapon ez: „*Praesentes [illegible] praemalia [illegible]*" úgy választatott meg, hogy minden Irodalom [illegible] 7 [illegible] helyből, [illegible] helyen kívül lakó Munkás Tagok által, kiket a' hét Gyülés fog meghatározni, megvizsgáltassék, és a' [illegible] Tagnak megbírálása írásban [illegible], 's jókor az Előülőnek bémutattassék. És az a' következő ofzkályban [illegible] más [illegible] nézve is [illegible].

L [illegible] választatott illyen

30.) A' mi a' 9dik lapon a' [illegible] Gyülés által jutalomra ajánlandó [illegible] minden osztályában [illegible] legjobb magyar könyvekkel, mellyekről az „*occasione anniversaria*" kezdetü ofzkályban említtetik, azokra nézve ezek az a' változás tétetett, hogy

F valamint szinte a' Jutalomra érdemesített feleletekre

F nagy Jutalomra érdemes ... feleleteket

közlenek.

a' Tekintetes Jutalomra méltónak véle-
ménye E,
~~[illegible]~~
nem az Igazgató Tanácsnak
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ Hogy
pedig addig, míg könyv-
gyűjteménynek meg lenne, hova
legyenek tétetnek: hogy a' Kön-
nyárusokban időről időre meg-
jelenő könyvekből addig, míg
az Elölülőnek rendesen
megküldjék, mellyekről a' Tu-
dományos Társaság Hivatalos
újságában hónaponként a' kéz-
iratokkal és kiadatni fogá
a' munkás Tagoknak további
használatjok végett.

31.) A' mik a' 9-dik és 10.
lapon a' Társaság Szabá-
sairól mondatnak, azok mind
helybehagyattak, olly hozzá-
tétellel: E hogy a' Társaság
folyó és ... foglalatosságai ...
be végezve, melly
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ levéltárnak
őrzése alatt segéd fog
tartatni, 's azonban ...
... felügyelete
alatt tartatni.

E hogy a' Szabások az Igazgatóktól és a' Tudós Társaság Tagjaitól közösen fog, helyes végzések által választatni, és

F határozó végzés által

L az Elölülőtől

17. Jelentette a' Kiküldött-ség Jegyzője, hogy alázatos véleménye szerint mivel most az Alap Intézetnek nagy része a' köz tanácskozáson által ment, talán a' munkálkodás siettetésére nem volna felesleges egy Kiküldöttséget kinevezni, melly a' most választásokról szerint az Alap Intézetnek) alkalmaztatását (részenként

E' Jelentés helybehagyólag vétetvén, a' Méltóságos Elölülő Úr a' Kiküldött-

a' Kiküldöttség Tagjai közül Fejér György Prépost, Kis János Superintendens, Kövy Sándor és Bremi ... Különös Jegyzőivel ... a' foglalatosságot olly utasítással: hogy határoznák, midőn úgy is üléseiken voltanak, a' meg nevezett Jutalom Ítéletek ... határozzanak.

Pesten Böjt-más hava 17-dikén
1828.

Feljegyzette
Horvát István
A' Széchényi Országos Könyvtár
Őrzője
mint a' Kiküldöttség Jegyzője.

A'

Feállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Kiküldöttség Jegyző Könyve

V. ülés

Böjt Más hava 19-dikén 1828.

13 — 17. Számig

1828-dik esztendei Böjt Más hava 20-dikán Szabad Királyi Pest városában tartatott az 1827-dik esztendei ország gyűlése végzésének XI-dik Törvény czikkelye következésében feállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Császári Királyi Fő Herczeg és Hazánk Nádora [illegible] Nádor Ispányától rendelt Kiküldöttségnek VI. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Királyi Kamarás Úr, a' Tekintetes Királyi Tábla Bárója és Tettes Nemes Csanád Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt, együtt tanácskozván a' rendelt Kiküldöttségnek Tagjai Nagy Károly, Gróf Károlyi György, Horvát György és Kulcsár István Urakon kívül, kik meg nem jelenhettek. — Helyben

18. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 19-dikén tartatott V. ülésnek Jegyző Könyve a' Kiküldöttség Jegyzője által

Helyben hagyatott, és a' Kiküldöttség Iratjai közé tétetni rendeltetett.

19. Odább olvastatott a' Kiküldöttség Jegyzőjétől azon Alap Intézet, mellyet egy felállítandó Magyar Tudós Társaságról a' múlt ország gyűlése előtt elkészített

Előadatván különbbféle az előfordulható észrevételek, a' már máskor is tett Jegyzések következésében köz egyezéssel megállapíttatott, hogy

32.) A' 10. lapon azok, a' mellyek a' Tiszteletbéli Tagokból mondatnak, azon osztály alább tétessenek, mellyben a' ~~[illegible]~~ [illegible] Egyébiránt a' Tiszteletbéli Tagokról azok helyeken, a' mik ime osztályban „Quo majore numero" a' tizedik lapon mondatnak, azok állapíttatott.

F a' Rendes Tagok és [illegible] számán pedig a' Levelező Tagokról legyen említés

állapíttatott meg, hogy

a.) A' Tiszteletbéli Tagok' 24. számon felül ne tétethes-senek.

b.) Tiszteletbéli Tagokká azok választathassanak, kik vagy (nevezetes) magyar nyelven írott Munkának által a' Tudós néven magoknak nem [illegible] fészerzett, vagy [illegible] a' magyar nyelv' szerezetét gyarapítása és terjesztése által magoknak kitündöklő fényes érdemeket ~~[illegible]~~ szereztek.

c.) Választatások a' Tisztelet-béli Tagoknak úgy történjék, mint a' Rendes Munkás Tagoknak.

d.) Mivel a' Tiszteletbéli Tagokban elmondhatatlanul megkívántató tulajdonságok az Igazgatókban is feltaláltathatnak, azok, ~~[illegible]~~ kik a' fenn kitett tulajdonságokkal bírnak, az Igazgatók közül Tiszteletbéli Tagokká is választathatnak.

Rendes
33.) A' ~~Tiszteletbéli~~ Tagokon egy 3. ban kívánni fogják a' Levelező Tagok. Ezeknek kik nem, mindegy vallással nem bírnak, hanem azonban maradjanak a hazabéliek alább megkívántatik elmondhatatlan, hogy ~~[illegible]~~ tudjál a' magyar nyelvnek F ~~[illegible]~~ más irányban, egy írnak légyen is, de ~~[illegible]~~ a' Társaság választatásakor kívánatos is [illegible]. A' Külföldiekben, kik hasonlóképen lehetnek a' Magyar Tudós Társaságnak Levelező Tagjai, már egyébb tudományos érdemek, főképen ha ezek a' Magyar Nemzetnek is számításra méltók, elégségesek 7 Közlés-gük lészen a' Levelező Tagoknak a' hazokban járó kiadásra magyar könyvekről, vagy az írókról, mellyeknek megszerzése a' Társaság által meg kéretni fognak, 's tanácsi tudósításokban küldeni. Ugy fognak pedig épen a' Nagy Gyűlésben választatni, mint a' Munkás és Tiszteletbéli Tagok.

és a' [illegible]

F és a' tudományokban járatosok légyenek, és magyarul

7 Szoknak pedig ők a' Tudományos világ különféle részeiből kitetszenek által.

7 az Igazgatók fogják meghatározni. Kineveztetések az Elölülő nevén lesz a' Társaságtól is adatni mind [illegible] mind [illegible].

~~F [illegible]~~

34.) A' mit a' 10. dik lapon a' Pénztárnokról mondatnak, azok azon hozzá tétellel, hogy a' Pénztárnokot magok az Igazgatók fogják választani, helybe hagyattak.

35.) A' Pénztáros után röviden egy két szóval meg fog említtetni a' Társaság Titoknoka a' megválasztandó Küldöttes ~~[illegible]~~

36.) A' Társaság Archivariusáról vagy is Levéltárnokjáról más felett részeiről említés itten szó nem lészen, hanem a' kívántató tulajdonságokról fog röviden egy két szó említtetni, ~~[illegible]~~

37.) A' Tagok Diplomával fognak ki neveztetni, melly Magyar Nyelven fog kiadatni a' Társaságnak Megpecsétje alatt. Ezt a' Diplomát a' Pártfogó, az Elölülő és a' Titoknok írják alá, 's az Titoknok szokottképen küldi az idegeneknek és a' Nagy Gyűlésben jelen nem lévőknek különös Levele mellett.

38.)

F... a' Jogok kimagyarázásáról Kiadattatott Diploma Jegyzékei és a' Egyesült Küldöttség befogja [illegible]

38.) A' Kerületnek, mint hogy Nagy, Köznyomás ... kell lenni, formájoknak ~~kiadott maga a' Társaság teljes elkészítésén, de a' Tekintetes Egyesült hatalom ... vagy ... kivánni a' ...~~ [illegible]

39.) Ugyan ezen a' Törvény a' Zsidó Társaság lakhelyének Pest Városában már meghatároztatva, azok a' mik, 's 10-dik lapon, Pest város ajánlására előszámláltattak, kihagyatni fognak, de az, a' mi az Gyűlés Pésten levéről, vagy későbbi választásról mondatik, a' maga épségében meghagyatik.

Pesten Böjt elő hava 20-dikán
1828

Feljegyezte
Horvát István
a' Széchényi Országos Könyvtár
Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője

1828-dik esztendei Böjt elő hava 21-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyűlése Végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Zsidó Társaság Alap Intézeteinek és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Nádor Királyi Fő Herczeg és Hazánk Nádor Ispányától rendelt Küldöttségnek 24. Ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás úr, a' Királyi Tábla Bírája, és Torontál Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt, egyéb ... a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Bartal György, és ... István urakon kívül, kik meg nem jelentettek. —
Helyben

20. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt elő hava 20-dikán tartatott 24. Ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által.

Helyben hagyatott és a' Küldöttség Iratai közé tétetni rendeltetett.

21. Ezután olvasta a' Küldöttség Jegyzője azon Alap Intézeteket, mellyek egy felállítandó Magyar Zsidó Társaságról a' múlt Ország Gyűlése alatt elkészíttetett.

Előadatván czikkelyenként az elő fordulható észrevételek, a' mái máskor is tett Jegyzetek következésében köz egyezéssel megállapíttatott, hogy

40.) Azon §-ban, melly a 10-dik és 11-dik lapon ime kezdettel „Beidie praestigiendi pro Congressu generali totius Societatis ... rexmini" a' Zsidó Társaság különféle Gyűléseiről értekezik, a' 11-dik lapon ime ... helyett, „Numerum ... continuorum" ... „non ultra ... suppleantium" azok pedig, a' mellyek az Igazgatóknak választásáról mondatnak, úgy változtassanak meg a' felebb meghatározott Principiumnak ... hogy azok azon Igazgatóknak lesznek választói a' Magyar Zsidó Társaság Gyűléseiben, a' mellyek

L. Nagy

≠ annyi napig a' mennyiig fog kívánatni az elő-fordúló tárgyaknak képest.

mellyek egyszer 's mind a' Társa-
ságnak Alapvetésbéli Tagjai is
's mi az Egyűlt rendes idejé-
nek meghatározására nézvéről
mondatik, az föltérvényez gy-
akor helyben hagyatik! Mind-
azonáltal itt a' különbféle gyű-
lésekről aztán szó, világosan
meghatároztatni, hogy
a' felállítandó Magyar Tu-
dós Társaságnak hány féle
gyűlései legyenek, vagy mint
egy a' Nagy Gyűlés, melly egy-
szerre által [illegible] egyszer fo-
gyatkozatni ≠ Ezen mind a' Tisz-
teleletbéli Rendes, és levelező
Tagok, sőt akármiféle ven-
dégek, következésképen az
Igazgatók is jelen lehetnek.
Ezek különösen holmi feleb-
vigyázólag [illegible]
és [illegible] fognak
szolgálni. b.) Az Igazgató-
ság Gyűlései, mellyben a' Tár-
saság költségérül, [illegible]
különbféle [illegible]
vagy pedig pénz [illegible] és
egyebek fognak megvizsgáltat-
ni. c.) A' Kis Gyűlések,
mellyekben a' Alapvetésbéli
és Rendes Tagok, minden [illegible]
[illegible] fognak [illegible]
tagokat választani; [illegible]
[illegible]. d.) A'
hét Kis gyűlések, mellyeknél
már feljebb volt szó.

41.) A' 44-dik lapon azon sza-
kaszban, mellynek kezdete:
„Ön magoknak is saját [illegible]
még hagyatik egyetlen [illegible]
mindazáltal, az „opinione" szó
után tegyétetni: „Honorariorum et Ordinariorum Mem-
brorum." Alább pedig az
„neque pro obtinendo praemio"
szavak helyett tegyétetni:
„neque

F. személi

≠ mellyeknek száma a' Társaság eszközei képest az Igazgatóság fogja meghatározni,

neque pro assignando praemio"
Vagy éppen [illegible] minden eszten-
dőben foglalatos általános
hogy egy jutalmas nyelvre fel-
tétel és egy közelivő feladat
fog mindenkor ki választatni.
Mindazonáltal a' Jutalom fela-
datokat a' Rendes Alapvetés-
béli Tagok rohamuk ugyan
feltételeken, de jutalmat
nem nyerhetnek. Vagy éppen-
dik pedig a' Jutalom kérdé-
seknek meghatároztatására,
hogy a' Jutalom, ha úgy egy
feltétel kötelezetnék is, éppen
magában [illegible]
[illegible]
ez az egy feladat is megjutal-
maztatnék, [illegible]
teszik a' forrásokból, hogy
a' Jutalom kérdések általán
[illegible] munkálkodásra szolgál-
tassanak. Az [illegible] nem lé-
szen kívánatos, hogy a' [illegible]
jutalmas nyelvre feltétel
is fog nyomtatni. — [illegible]
azon [illegible] is, hogy [illegible]
[illegible]
[illegible] Magyar Könyv [illegible]
[illegible] lészen
a' Jutalom, és ezekre nézve
a' Tagok is részesülhetnének
a' Jutalomban, mind a' magya-
ban az az elsőben, mind a' má-
sodikban, az az kiválóbban.
Ezekre nézve hogy a' Társaság-
ban minden részre hajlások
a' Tagok [illegible] és munkái-
[illegible] elkerültessenek, a'
Tagok [illegible] nyil-
van olvasásokat fogják adni vol-
[illegible], és ezen egyes
okokból az egész Társaság
[illegible] a' meghatároz-
tatás után azt, miként nyom-
a' két kijelölt munka ju-
talmas [illegible] ki fogják
az okot hirdettetni. Egyéb-
iránt kívánatos lészen a' Tár-
saság mindegyik [illegible]
hogy

hogy a' maga Osztályának osztályos által tett különféle előmeneteleiről, mellyek ez az Osztály a' lefolyt esztendőkben az Tudósnak köszönhetők, generalis dolgozza. Ezen Osztályonként benyujtott Tudósításokból azután egy a' Társaságnak mindenik ágára kiterjedő esztendei Tudósítás foglaltatik dolgozatban, és a' Nagy Gyűlésben tartatik, midőn már a' Köz Gyűlésben jóvá hagyatott fel olvastatni. Ugyan a' Nagy Gyűlésben felfognak olvastatni az esztendő által megholt jelesebb Tudósoknak Életrajzaik, vagy Magasztalásaik. Kiszabott személyes érdemeikhez képest. A' kik azon Osztályban a' javalom képviselő módján illenek, az egészen jóvá hagyatott.

42.) Azok a' mellyek ime tartani osztályban: „Ja abban vetettnek tartatik" mondatnak helyesek ugyan, de a' megállapított Principiumokhoz képest [illegible] az Alap Szabásokban vétetni. Főképen azért illőbb helyen megtartatni, a' hol [illegible] Elölülőség választásának [illegible] mondatik.

43.) A' Mathematikai Osztály Elölülője jelentette, hogy Tek. Tudós Kisy Sándor Urr egyéb helyes foglalatosságai miatt a' Küldöttségtől, melly az Alap Szabások Elkészítésében foglalatoskodik, magát ki hagyatni kéri, ellenben a' Küldöttség egyéb Tagjai azon ohajtásokat, hogy közülök még néhány ugyan Tagságukból ki neveztessenek.

Ennek következésében Kisy Sándor Urr a' munkálkodásból felmentetvén, egy helyébe mind Szv. Tek. Tudós Gyurmics Ferencz, Jankovics Miklós, és Szamarai Pál Urak a' Küldöttség Tagjaivá ugyanabban gyűlésből kineveztetnek.

Pesten Böjt Más hava 21-dikén
1828.

Jegyezte
Horvát István
A' Széchényi Országos Könyvtár Őrzője,
mint a' Küldöttség Jegyzője.

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttségnek

Jegyző Könyve

VIII. Ülés.

Böjt Más hava 24-dikén
1828.

20 — 22. Számig

1828-dik esztendei Böjt Más hava 22-dikén Szabad Királyi Pest városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyűlés végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Ausztriai Királyi Fő Herczeg és Hazánk Kegyes Nádor Ispányjáról rendelt Küldöttségnek VIII. Ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás Ur, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája és Tettes Nemes Kraszna Vármegye Fő Ispányjának Elölülése alatt, Együtt tanácskozván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Bartal György és Kulcsár István Urakon kívül, kik meg nem jelentettek. — Mellyben

23. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 21-dikén tartatott VII. Ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzőjétől által

Helybenhagyatott, és a' Küldöttség Jelentései közé iktatni rendeltetett.

24. Olvasta olvasva a' Küldöttség Jegyzője azon Alap Intézetet, melly egy felállítandó Magyar Tudós Társaságnál a' Múlt Ország Gyűlése alatt elkészíttetett.

Előadatván egyikkelyenként az előfordulható észrevételek a' más máskor is tett Jegyzetek következésében köz egyezéssel megállapíttatott, hogy

43.) A' hol az Alap Intézetben az Intézet Pártfogóságáról emlékezik, ott kérelem formában ő Cs. K. Fő Herczegsége, a' Nádor Ispány mély alázatossággal megkéréttessék, hogy a' Társaság Jegyzőkönyveit időről időre megtekinteni, a' minden féle gyűléseken, midőn egyéb fontos hivatali részei időt engednek, felséges Jelenlétével díszesíteni. És akkor, midőn az Alap Intézet ő Felsége által a' helybenhagyja

i kelybendaggyiáni magyarázatja, a' törvénykezésekkor a' Magyar Tudós Társaság' ki-egészítendő kapcsolatára bizodalmi és fáradalmakra meg kötelezni méltóztassék.

44.) A' 14. lapon azok, a' mik a' Magyar Tudós Társaság' jövedelmeiről a 141-dik §-ban mondatnak azon hozzá-adással hagyattak: hogy annak jövedelmei ezenkívül is egyéni önkéntes ajánlásokból és adakozásokból szaporíttatnak. –

45.) Hasonlólag a' 12-dik lapon azok is [illegible], a' mik az Esztergomi Kámánnak [illegible], melly elrendelésen a' [illegible] pénztár [illegible] rendeltetnek.

46.) A' mi a' 12-dik lapon annak osztályában „Extraordinarium Accessorium" a' Magyar Tudós Társaságnak saját könyvnyomtató műhelyéről, és a' Társaság által kiadandó Kalendáriumról mondatik az részben azért, mivel a' könyvnyomtató műhelynek igazgatása számos kapcson [illegible] és azért még azért nehézségeket volna ebben kapcsolatban, részben pedig azért, mivel a' Kalendárium kiadása [illegible] ~~[illegible]~~ ki hagyatni rendeltetett.

47.) Ellenben [illegible] látta azt nyilván kijelenteni a' Küldöttség: hogy az Igazgatók közül senki a' Magyar Tudós Társaság' jövedelmeiből kölcsön pénzt semmi esetre ne vehessen, és hogy a' kölcsönözésre nézve mind azok

azok pontosan megtartassanak, a' mik az árva pénzek kiadásában megrendeltetni szoktanak.

48.) Azok, a' mik a' 12-dik lapon azon osztálybaktban mel[illegible] „Leon a[illegible] [illegible]" és [illegible] „va[illegible] [illegible]tályban[illegible].

6 Pesten lakó rendes Tagnak egy 800 ft[illegible]		3000.
6 Vidéki Tagnak egy 300.		1800.
Secretarius		800.
Bibliothecarius		300.
Actuarius		~~200~~
Perceptor		200.
Szolga		150.
Két nagy premium à 900. ft		1800.
Két kissebb à 450.		900.
Nyomtatásra		~~1000~~ 1600.
Utazásra		500.
Postára		200.
Aprólékra		~~450~~ 430
	11900.	~~12700~~ 12100
Szállás		800.
	12800.	~~12900~~ 12800
Egy katalógus a' költség' neveire		
		2.500.
		15[illegible]
		12400

[illegible] lapon az [illegible] hogy [illegible] környül[illegible] az Alkal[illegible] [illegible] kell [illegible] van[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] kezével [illegible] [illegible] [illegible] is lép.

[illegible] rejább[illegible] [illegible] Alkotó [illegible] rendel[illegible] [illegible] [illegible]ban épülj[illegible] jonak valóban a' Méltóságos Elölülő úr Jakabfalvi Kisfaludy Kisfaludi Sándor és Drezdorf Mihály urakra oda utasítani, hogy a' mult öszszegyűlésének [illegible] között minden egyenesen a' felállítandó Magyar Tudós Társaságra tett.

azok pontosan megtartassanak a' mik az Árva Pénzek ki adatásában megtartatni szoktanak.

48.) Azok, a' mik a' 12-dik lapon azon szakaszokban, mellyeknek kezdetik: „Ahon any kepp Sacerdos Fundi" és alább „Ut igitur Mens" szavaknak egészen kihagyandók.

49.) A' 12 és 13-dik lapon az egész VII. §. annál fogva, hogy a' Fizetések igen sok környülállásoktól függnek, és az Alapszabályokban egyedül a' bizonyos és állandó tárgyoknak kell megjelenniek, ki hagyatni rendeltetnek.

50.) Az úgy is közönségesen értetődvén, hogy a' Fizetések mindenkor a' Társaság Jövedelméhez, az idők környülállásaihoz és az egyes tagoknak különös érdemeikhez is fognak szabatni.

... lelyben hagyásával meg ...
... jövedelmes tárgyokat ...
... a' Társaság ...
... lapon ...
... szerződés ...
... a' Magyar ...
... Ruhás Társaság ...
... séről, és ...
... ki adandó ...
... ból mondattak ...
... ez, mivel a' ...
... tynak igazgató ...
... kor sem igazán ...
... ez nehéz tagjait ...
... re kiszabásokra ...
... azért mivel a' ...
... ki adandó ...
~~nekem ...~~ ki hagyatni rendeltetett.

47.) Ellenben szükségesnek látta azt nyilván kijelenteni a' Küldöttség, hogy az Igazgatók közül senki a' Magyar Ruhás Társaság pénzeiből kölcsön pénzt senki ne vehessen, és hogy a' kölcsönözések negire mind azok

25. A' Méltóságos Altárnok Urnak a' Méltóságos Előlülő Urnak, és a' Küldöttségnek egy' külön Jegyzékben előadták, mint gondolták a' felállítandó Közmagyar Ruhás Társaságnak maga bizonyos jövedelmei egy Ruhás Magyarnak fő fenék részletéseit kéreni előre.

Ez a Jegyzék annak idejében hasznáttatni fog; azonban hogy a' Méltóságos Altárnok Urtól felvett eszendei Jövedelem Summája annál bizonyosabb valóságban épüljön, jónak látta a' Méltóságos Előlülő Ur Zalánkeményi Kisfaludy Kisfaludi Sándor és Vrakovicz Mihály Uraknak oda utasítani, hogy a' mult Országgyűlésnek Írásai közül minden egyenesen a' felállítandó Magyar Ruhás Társaságra

Fegyenesen

26. Fő Tisztelendő 's Nagyságos Fejér György Prépost úr jelentette a' Méltóságos Elölülő urnak, hogy a' Küldöttség az Alap Intézetnek egy képét magyar és deák nyelven mi irásba veve elkészitette.

Pesten Böjt Más hava 22-dikén 1828.

Feljegyzette
Horvát István
a' Széchenyi országos Könyvtár Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője

Felsőbbekkel együtt

lett ajánlásokat öszve szerznek, leonnan mind azon fomákat, mellyeket némellyi ajánlók Fő Magyar nyelv Terjesztésére ügyeinek.

Megállapíttatott, hogy mind a' már kész munka, mind a' készentinkért elkészítendő idő iránt lediczaláltassék, és mint hogy az Alap Intézetnek ujabb általános lehetne végállapodni, ha nagyobb képe megküldve, fönek nalaltatott, hogy egynéhány nagy ülései ne tartassanak.

1828-dik esztendei Böjt Más hava 26-dikán Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Országgyülésen végezettek XI. Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészitésére Felséges József Császári Királyi Fő Herczeg és Hazánk Nádora ő Fensége rendelésének Küldöttségnek IX. ülése Méltóságos Gróf Szőke [illegible] József Cs. K. Kamarás úr, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája és Tekintetes Nemes Vármegye Fő Ispánjának Elölülése alatt, együtt maradván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Vajay Ivy Abrahám, Kis János, Bessenyei György, Döbrentei Gábor, Szemere Pál, Kulcsár István urak kivül, kik meg nem jelentettek. — Mellyben

27. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 22-dikén tartatott VII. Ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által

Mellyben hagyatott, és a' Küldöttség Iratai közé tétetni rendeltetett.

28. Felolvastatott a' Méltóságos Elölülő Úr Felséges József Nádor Ispány ő Cs. Királyi Fő Herczeg egyeségének Böjt Más hava 20-dikán 1827-dik szám alatt hozzá küldött Magyar levelét, mellyben Tekintetes Tudós [illegible] Úr dafi és Jászmezei Idősb Ganssovics Miklós Urának abbéli ajánlását adja tudtára a' Küldöttségnek, hogy ezen Ajándékát a' Nemzeti Nyelv terjesztésére és megalapítására, vagy nem különben a' Nemzeti Literatura gyarapítására 2000. forintokat nagyobb Pénzben ajánlván, 's egyszer 's mind mások számára Kérelező levelét is meg küldvén

Éljen! Hálaáldással magasztaltatván a' nagy érdemű Hazafinak

Fejtegetésen

26.) Fő Tisztelendő 's Nagyságos Fejér György Prépost úr jelentette a' Méltóságos Előlülő Urnak, hogy a' Küldöttség az Alap Intézetnek egy rakás magyar és deák nyelven írott munkákra vevé alkalmaztatta.

Pesten Böjt elő Más hava 22-dikén 1828.

Feljegyzette
Horvát István
A' Széchényi Országos Könyvtár Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője

Feleleteikkel együtt ajánlásokat tőkve fizetnek, továbbá mind azon munkákat, mellyeket némelly Ajánlók 's a' Magyar nyelv Tökélletesítésére ügyeznek.

Meghatároztatott, hogy mind a' már kész munka, mind a' rendesen elkészítendő, időről időre ladicsálatoffálé, és mind hogy az Alap Intézetnek csak akkor lehetne szigorúan alávetni, ha nagyobb része meg-szülne, jónak találtatott, hogy egynéhány napig tiltassanak.

1828-dik esztendei Böjt elő Más hava 26-dikán Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei országgyülésre végezésekből XI. Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Nádori Királyi Fő Herczeg és Magyar Ország nevezetes Nádor Ispányjáról rendelt Küldöttségnek IX. ülése Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás úr, a' Jelenvoltak Királyi Tábla Birája és Tekintetes Nemes Csanád Vármegye Fő Ispányjának Előlülése alatt, együtt tanácskozván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Vajai Vay Ábrahám, Kis János, Pázmándi Horvát Döbrentei Gábor, Szemere Pál, Kulcsár István urak, kik még nem jelen lettek. — Mellyben

27. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt elő Más hava 22-dikén tartatott VIII. ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által

Mellyben hagyattatott és a' Küldöttség Jegyzője közé rendeltetett.

28. Felolvastatta a' Méltóságos Előlülő úr Felséges József Nádor Ispány Ö Cs. K. Királyi Fő Herczeg ágyának Böjt elő Más hava 20-dikán 527-dik szám alatt hozzá küldött magyar levelét, mellyben Jelenvoltak Tudós [illegible] Úr. Lap. és Jezerniczei Sáfáry Ignácz Úr Tanácsos Úrnak attól ajánlását adja tudtára a' Küldöttségnek, hogy azonkívül nagy lenni szándéka a' Nemzeti Nyelv tökéllesítésére és magyarosítására, úgy nem különben a' Nemzeti Literatura gyarapítására 2000. Forintokat pengő pénzben, 's egyszersmind másnap Kéréseit Levelét is megküldötte

Éljen! kiáltással megtiszteltetvén a' nagy érdemű Hazafinak

nak ajánlása, 's ő felsége
és ezen kirövő indulatos és
készség fényével megkínál-
ván, [illegible] nagy nyilatkoz-
[illegible] Elnöklő Úr' kijelen-
tése, hogy az 1000 forint-
nyi pénznek befektetett
kamatja a' felállítandó
Magyar Tudós Társaság
[illegible] könyvtár fordíttas-
sék; a' másik 1000 forint
kamatja pedig a' Magyar
Nyelv' terjesztésére alkal-
maztassék. Melly [illegible]
[illegible] és [illegible]
Jegyző könyvben világosan
[illegible] rendeltetett.

[És a' Társaság fundusának Magyar Alapjára ki dolgozó Küldöttségnek kiadatni.]

29. Fő Tisztelendő 's Nagyságos
Fejér György Prépost és Kirá-
lyi Tanácsos Úr, mint az
Egyetlen Intézet alkotásá-
ra rendelt Küldöttség-
nek Elölülője jelentette,
hogy ~~[illegible]~~ az új Magy.
Intézet ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ tanácskozás alá vétet-
tik.

A' Méltóságos Elölülő Úr
rendeléséből Tek. Horvát
István Úr a' Magyar, Tek.
Bernáth Lajos Úr pedig a'
Deák nyelven készített Alap
Intézetet felolvasták, melly
is azon szakaszig, mellyben
a' Tudós ~~Társaságokról~~ [illegible]
[illegible], [illegible] hagyatott.

Pesten Böjt Más hava 26-dikán
1828.

Feljegyzette Horvát István
A' Széchényi Orsz. Könyvtár Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője.

A

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttségnek

Jegyző Könyve

IX. Ülés

Böjt-Más hava 26-dikán 1828.

27 — 29. Számig.

1828-dik esztendei Böjt-Más hava 7-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyülése Végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges [illegible] Király Ő [illegible] és [illegible] kiadott [illegible] rendelt Küldöttségnek IX. Ülése Méltóságos Gróf [illegible] Teleki József Cs. Kir. Kamarás, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája, és [illegible] Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt, ugyanott [illegible] rendelt Küldöttségnek Tagjai, Nagy Károly, Gróf Károlyi György, Vajai Vay Ábrahám, Kis János, [illegible] György, Schedius Lajos, Bene Ferencz, Szemere Pál, és Kulcsár István urakon kívül, kik meg nem jelenhettek. — Mellyben

30. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt-Más hava 26-dikán tartatott IX. Ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által.

Helyben hagyatott, és a' Küldöttség Tagjai közé kiosztani rendeltetett.

31. [illegible] Horvát András Úr a' Magyar, [illegible] Úr pedig a' Deák Nyelven készített Alap Intézetet adták [illegible].

Némelly változtatásokkal azon Czikkelyről fogva, melly a' [illegible] Czikkelyig, melly a' [illegible] következik, [illegible] hagyatott.

32. Tekintetes Kisfaludi Sándor és Vitkovics Mihály Urak az szerint kérik magoknak [illegible] adatni a' Küldöttségnél, vallyon [illegible], mellyet a' Társaság [illegible] módjára, állapotjáról [illegible], a' Méltóságos Gróf Festetics László, és a' Méltóságos Gróf Teleky Jánosné ~~[illegible]~~ adakozásaikra nézve az [illegible] kell-e azon rövidség, hogy az esztendei Kamatnak harmadik része [illegible] hagyattassék?

Minthogy azon Adakozásokra nézve az Adakozók ezt világosan ki nem nyilatkoztatták, tehát fogva, hogy minden Adakozásra az Adakozóknak [illegible] kell [illegible], a' Küldöttség [illegible], hogy [illegible] a' harmad részt [illegible] ne [illegible], de a' [illegible] le ne vonattassék.

33. A Méltóságos Elölülő Úr jelentette, hogy [illegible] Szemere Pál Úr Felességének [illegible]

tene váratlan halála miatt a' Tanács
kozásokban és a' Kiküldöttség mun-
kálkodásaiban nagy részt ven-
vén, fiókjainak különösen hogy
Fő Tisztelendő Bende Úr
generálisnak által a' Kikül-
döttség Jegyzőinek száma szapo-
ríttatott.

Ki is azon kinevezési törvé-
nyében egészen megnyugodván a'
Rendszabások kidolgozásában

Pesten Böjt Más hava 27-dikén
1828.

Feljegyezte Horvát István
a' Széchényi Magyar Könyvtár
Őre
mint a' Kiküldöttség Jegyzője.

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Szerezésének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttségnek

Jegyző Könyve

X. Ülés

Böjt Más hava 27-dikén 1828.

30 — 33. Számig.

1828-dik esztendei Böjt Más hava 28-dikán Szabad Királyi Pest Várossában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyűlése Végzéseinek XI-dik Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Szerezésének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Cs. K. Fő Herczeg és Hazánk kegyelmes Nádor Ispányától rendelt Küldöttségnek XI. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás Úr, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírója, és Tekintetes Nemes Szabolcs Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt, együtt tanácskozván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Vajai Vay Ábrahám, Bartal György, Schedius Lajos, Bene Ferencz, Szemere Pál, Kulcsár István és Vitkovics Mihály Urakon kívül, kik megnem jelenhettek. — Mellyben

34. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 27-dikén tartatott X. Ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által

Helyben hagyatott, és a' Küldöttség Írásai közé tétetni rendeltetett.

35. Előterjesztendő Horvát Andrása a' Magyar, Előterjesztendő Vermes Lajos Urak által a' Deák nyelven készített Alap Javaslatot odább olvasták.

Némelly változtatásokkal azon czikkelyekre nézve, mellyek a' Rendes Tagokról szóllanak, azon czikkelyig, melly a' Levelező Tagokról szól, jóvá hagyatott.

Pesten Böjt Más hava 28-dikán 1828.

Feljegyzette Horvát István a' Széchényi Országos Könyvtár Őrzője, mint a' Küldöttség Jegyzője.

A'

Felállítandó Magyar Játék Szín Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttség Jegyző Könyve

XI. Ülés

Böjt Más hava 28-dikán 1828.

34 – 35. Szám.

1828-dik esztendei Böjt Más hava 29-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Országgyűlési Végzésnek XI-dik Törvény Czikkelye értelmében felállítandó Magyar Játék Szín Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak Elkészítése Fensőséges József Cs. K. Fő Herczeg és Hazánk Korona őrzője Nádor Ispányától rendelt Küldöttségnek XI. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás Úr a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája, és Tekintetes Nemes [illegible] vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt, együtt tanácskozván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Vajai Vay Ábrahám, [illegible] György, Bene Ferencz, Döbrentei Gábor, Szemere Pál és Kultsár István urakon kívül, kik megnem jelenhettek. — Mellyben

36. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 28-dikán tartatott XI-dik ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által

Helyben hagyatott és a' Küldöttség Tagjai közé kiosztani rendeltetett.

37. Tiszteletendő Kovács András úr a' Magyar, Tiszteletendő [illegible] Lajos úr pedig a' Deák nyelven készített Alap Intézet odább olvasták

Némelly változtatásokkal azon czikkelyről fogva, melly a' Levelező Tagokról szól, azon czikkelyig, melly a' Pénztárról értekezik, helybenhagyatott.

38. Méltóságos Sárvári Felső-Vidéki Gróf Széchenyi István Ő Nagysága azon kívánságát jelentette ki, hogy mindekutánna a' felolvastatott Alap Intézet a' benne tett igazítások és változtatásokkal együtt valami a' Magyar egyesületétől elfogadtatott ~~[illegible]~~ megjegyeztetett, megkívántatos volna pedig, hogy az egész Alap Intézet mindenütt fenntartásához képest, és a' dolog természete szerint mintegy egy lélekkel és egy kézzel munkáltatván, ezen Alap Intézet végképen egyedül egy Tudósnak végre

végső tisztázására bízattak.
Ennek bizonysága alatt az ő maga
egyszerűségi utolsó nyomja.

strofákat megfontolás után
jónak találta. Ezen elő-
terjesztésében a' Küldöttség
hogy az ország Gyűlése, mi-
annak megvizsgálására ...
ben elvégezzenek, még egy-
szer nyilván egész terjedelm-
ében felolvastatott, és
akkor ezen egyszerűség ...
tésére minden bizalommal fog-
lem fordíttassék.

Pesten Böjt elő hava 29-dikén
1828.

Feljegyezte Horvát István
a' Széchényi országos Könyvtár
Őrzője
Mint a' Küldöttség Jegyző[je]

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézeteinek és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttség

Jegyző Könyve

XII. ülés.

Böjt Más hava 29-dikén

1828.

36 — 38. Számig.

1828-dik Esztendei Böjt Más hava 30-dikán Szabad Királyi Pest várossában tartatott az 1827-dik Esztendei Ország Gyűlése Végzéseinek XI. Törvény Czikkelye értelmében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézeteinek és Rendszabásainak elkészítésére Fölséges József Cs. K. Fő Herczeg és Magyar Ország Nádor Ispányjától rendelt Küldöttségnek XIII. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás Úr, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája, és Tekintetes Nemes Tornád Vármegye Fő Ispányjának Elölülése alatt, együtt maradván a' rendelt Küldöttség Tagjai, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Vajai Vay Ábrahám, Bartal György, Bene Ferentz, Szemere Pál Urakon kívül, kik meg nem jelenhettek. — Mellyben

39. Felolvastatott az 1828-dik Esztendei Böjt Más hava 28-dikán tartatott XII-dik ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által

Helybe hagyatott és a' Küldöttség Irásai közé tétetni rendeltetett.

40. Jegyzendő Horváth András úr a' Magyar — Jegyzendő Pitrics Lajos úr pedig a' Deák nyelvben készített Alap Intézetet adták által

Némelly változtatásokkal azon czikkelyből fogva, melly a' Pénz Tárról értekezik, a' Befejezésig ….ni hagyatott, és az egész Alap Intézet újra leiratni rendeltetett, hogy még egyszer ~~[illegible]~~ a' ~~[illegible]~~ Gyűlésben végső megvizsgálás végett felolvastathassék.

41. Ki Jegyzendő b Nagyváradi Ba-zár György Prépost, és különben Tekintetes Jankovich Miklós Tábla Bíró úr bemutatták a' Küldöttségnek azon két Javallatot, mellyek a' felállítandó Magyar Tudós Társaságtól ki adandó Pélvának Formájáról

Formájáról mindegyik (a' két Tudós Ta-nátsok) közül külön készíttett

Felolvastatván ezen két Jelentés, szükségesnek találtatott, hogy mind a' kettő előtt, míg ki eggyik vagy másik elfogadtatnék, a' Jegyző számára átadassék, és azután a' Gyűlésben vizsgálat alá vétessék.

42. Méltóságos Sárvári Felső-vidéki Gróf Széchényi István ő Nagysága azon óhajtását jelentette ki a' Méltóságos Előülő és a' Küldöttség előtt, hogy mihelyt a' Magyar Tudós Társaságnál a' Tagok kineveztetnek, számokra kiadandó Oklevélnek nem csak foglalatja, hanem annak külseje és színes formája is méltó volna a' köz figyelemre és megfontolásra, jónak találná, ha ezen tárgy is tanácskozás alá vétetnék, és ennek valamelly általány és részletes Rendszabások meg állapíttatnának.

Az lévén ezen különben igen fontos és figyelemre méltó óhajtásra a' Méltóságos Előülő Urnak észrevétele, hogy annak teljesítését csak úgy lehetne kielégítőleg végre hajtani: ha több jeles Művészek az Oklevél külsőjére rajzolt Rajzolatokat a' Küldöttségnek bémutatnának, és azok vétetnének azután vizsgálat alá; ez pedig most azonnal tökéletesen valósíttatni nem is lehetne; a' Méltóságos Széchényi Gróf maga is elismervén ezen észrevételnek fontosságát, az érdeklett tárgyról való gondoskodást azon időszakaszra halasztotta, midőn a' Nagy Fejedelem az Alap Szabásokat jóvá hagyván a' Magyar Tudós Társaság valósággal felállíttatik.

43. Jelenvoltak Kisfaludi Sándor és Vitkovics Mihály urak által adták a' Méltóságos Előülő Urnak azon Jelentést, mellyet a' felállítandó Magyar Tudós Társaság tőke pénzeinek és jövedelmeinek jelenvaló állapotjáról az ország Gyűlés Jegyzőkönyvéből fogva együtt készítettek.

Felolvastatván ezen Jelentés és az benne ki derülvén, hogy a' felállítandó Magyar Tudós Társaságnak esztendei jövedelme 12,393 forintot és 20. Xr. tészen, ámbár az azonban a' boldogult Sándor Istvántól eredő tőkepénz pengő pénzben, vagy pedig Váltó Czédulákban kellene-e számítani, némi kétség adta elő magát, mivel mindazonáltal az Ország Gyűlésének Irásai ezen tőke pénzt mindig úgy szokták említeni, mint ezüst pénzből álló tőkepénzt, mivel továbbá arra az esetre nézve is, ha ezt a' tőkepénzt valójában Váltó Czédulában kellene is számítani, az a' körülállás is jelenkezik, hogy a' közelebb tartatott Ország Gyűlés Irományaiban több jeles Hazafiakról feljegyeztetve találtatik, hogy ők, midőn a' Társaság a' Nagy Fejedelemtől meg erősíttetését meg nyeri, ajánlásaikat megtenni fogják, mindezeknél fogva a' Társaság esztendei jövedelmének fent érdeklett mennyisége úgy vétetett mint elfogadandó, 's a' kidolgozandó tervezendő munkának ⊢ alapjául el fogadtatott.

Tervéhez

⊢ mellyet fogja eladni, mit leteszen ezenkívül a' nagyobb jövő Alapítványok által a' jövedelem mellynek képest folytonosan lenni,

44. A' Méltóságos Elölülő jelenvén a' Küldöttségnek, hogy a' Rendszabásoknak vizsgálásávalhoz addig, míg az a' Jagok számára egészen le nem iratik, ~~hozzá~~ fogni nem lehetne, és így annak kidolgozására, hogy jövendő kezdeni, mit letesszen a' felállítandó Magyar Tudós Társaságnak más afelett apkendei Jövedelmeiben képest az Alkotott Alap Jövedelmétől azonnal, mihelyt a' Felségtől kegyelmesebb Határozatot, ezen Alap Jövedelmei gyarapodni kezde, folyamatba venni

A' Méltóságos Elölülőnek előadása köz helybenhagyással elfogadtatott. És annál fogva

45. Mivel a' felállítandó Tudós Társaság jövedelmei meg nem engedik, hogy akár a' helybéli Rendes Tagokból, akár a' külső Rendes Tagokból nőtt és Tiszteletbeli Tagok fizetéssel bírjenak, szükséges volna pedig mind a' mellett is, hogy a' Magyar Tudós Társaság nyelvében szüntelen észrevevő munkálkodjanak, mindenek előtt a' Méltóságos Elölülő ur azon fontos kérdést kívánta meg határozni: Vallyon nem volna e szükséges, hogy alapításkor, midőn a' Tudós Társaság felállíttatik, azonnal nagyobb számmal olly módon Tagok választassanak, hogy ezek közül némellyek ugyan Rendes Tagok legyenek, de addig, míg a' Társaság jövedelmei annyira nem növekednek, hogy szükséges nélküle is rendes fizetést adni lehet, ezentúl fizetés nélkül legyenek, hanem az illető fizetés reménységével fogva a' Társaság

elejétől fogva

a' Társaság munkálkodásaiban ~~...~~ a' Tiszteletbeliektől, ~~...~~ tudományok részt vegyenek.

Tizenegyen 27. Rendes Tagok és ugyan

7 Hazafiúságból

Kettőszázan forintos véve a' Méltóságos Elölülő ur javasolta és Javallotta, a' többség abban állapodott meg, hogy ámbár a' Társaság ~~...~~ kez kezdete ~~...~~ fizetésekben nem lehetne, mégis a' Társaság felállításakor azonnal 13. helybéliek és 14. ~~...~~ vül lakók ~~...~~ neveztessenek. A' Helybéli Rendes Tagok közül fizetéssel ugyan 6.; fizetés nélkül, de a' fizetés reménye alatt, szolgálatra ugyan a' Tudós Társaságnak 7.; 's különösen a' helybéli Rendes Tagokból a' Philologiai osztályhoz, mellynek más az ország nyelve is közt vagyon fő, számos ~~...~~ zanak 3.; a' Philosophiaihoz 2.; a' Historiaihoz 2.; a' Törvény Tudományihoz 2.; a' Mathematikaihoz 2.; a' Természeti Tudományihoz 2.; a' Hasonlóképpen a' külső Rendes Tagok közül fizetéssel ugyan 6.; fizetés nélkül, de a' fizetés reménye alatt szolgálatra készen a' Tudós Társaságnak 8.; 's különösen a' külső Rendes Tagokból a' más amban ezeknél fogva a' Philologiai osztályhoz számoztassanak 4.; a' Historiaihoz 2.; a' Törvény Tudományihoz 2.; a' Mathematikaihoz 2.; a' Természeti Tudományihoz 2. Fitzn, 's tagjai a' fizetéses nemben tagok közül fizetésbe, az Igazgató Tagok jogát meg határozván, mindazonáltal nézve, hogy ebben a' választás rende

's így a' Philologiai osztály a' maga megállapított kiterjedésében egészen felállíttassék, a' többiek pedig idővel bővebb számmal legyenek.

46. Minekutána a' Rendes Tagok választásának száma megállapíttatott, a' Méltóságos Elölülő Úr a' Jegyző Könyv mellé szerelt Elő Iratban előadta és felolvastatta a' Társaság mostani esztendei jövedelmének felosztását, mellyet az Alkotók vele együtt köz tanácskozásban elhatároztak.

47. A' Kiküldöttség Jegyzője szomorú szívvel jelentette a' Méltóságos Elölülő Úrnak és a' Kiküldöttségnek, hogy Tekintetes Tudós Kulcsár István, néhai Királyi Rendes Tanító, a' Magyar Nemzeti újság Kiadója és több Tekintetes Nemes Vármegyék Tábla Bírája, ~~Kéte~~gyarkedése miatt a' Kiküldöttség Gyűléseiben meg nem jelenhetett, mai napon délben 12. órakor hazafiui érdemekkel tündöklő élete pályáját elvégezte, és Szent György hava 1. főben délutáni 4. órakor a' Pesti Fő Plébánia Templom Kriptájába elfog temettetni.

rende részének kinevezésé-re, ~~magoknak~~ az osztályok-ne volna halál vagy Marás által fogva ki lépő 's lépendő Tagokra nézve több nehézségek adnák elő magokat az' Igazgatósbeli és Levelező Tagoknak a' számai épen fel nem lévén határozva, azoknak választásáról elmaradna semmi fog valamelly akadály és nehézséget okozni.

E' ránézve az Alkotók akaratjától függvén leginkább, igen alkalmasnak találtatott a' Kiküldöttség által.

A' fáradhatatlan Férfiu és dicső Hazafi váratlan halálán köz ~~szomorúságot~~ megillető déssel övezvén meg a' Kiküldöttség Jegyzője mindnyájan megjelenni ki vántak eltakaríttatásán mint végső halotti tisztelete.

Pesten Böjtmás hava 30-dikán 1828.

Feljegyzette Horvát István, a' Széchényi Országos Könyvtár Őrzője, mint a' Kiküldöttség Jegyzője.

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézeteinek és Rendszabásainak el készítésére rendelt Kiküldöttségnek

Jegyző Könyve

XIII. Ülés

Böjt Más hava 30-dikán 1828.

39. — 47. Számig

1828-dik esztendei Böjt Más hava 31-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyűlése végzéseinek XII-dik Törvény Czikkelye értelmében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Cs. K. Fő Herczeg és Hazánk Szerencsés Nádor Ispányától rendelt Kiküldöttségnek XIV. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás úr, a' Tettes Királyi Tábla Bárója, és Tettes Nemes Csanád Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt — együtt maradván a' rendelt Kiküldöttségnek Tagjai, Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchenyi István, Vajai Vay Ábrahám, Csík Szent Királyi és Kraszna Horkai Gróf Andrássy György, Nagy Károly, Gróf Károlyi György, Bartal György, Bene Ferencz, és Schedius Pál urakon kívül, kik meg nem jelentek. — Helyben

48. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 30-dikán tartatott XIII-dik Ülésnek Jegyző Könyve a' Kiküldöttség Jegyzője által

Helybenhagyatott, és a' Kiküldöttség Írásai közé tétetni rendeltetett.

49. Folytatta a' Kiküldöttség tanácskozását arról, mi lehetne a' felállítandó Magyar Tudós Társaság jövendőbeli bizonyos jövedelmei mellett tüstént az Alap Intézetből azonnal, ha a' Magyar Nyelv előmenetelére hasznos folyamatba venni — Ezen tanácskozás következésében a' Méltóságos Elölülő Úr úgy vélekedett, hogy a' mai napon beadott Jegyzések értelmében kezdetül, míg a' Társaság jövedelmei növekedni fognak, elég volna, ha esztendőnként ~~[illegible]~~ kijött ~~[illegible]~~ Magyar Könyvek közül a' leg jobbnak ítélt Könyv Szerzőjének csak egy 200 aranyos jutalom osztatnék ki, és évenként előbbre csak ezen Jutalom Kiosztását kívánná meg fizetni a' Tudós Társaság 200 aranyos jutalomért.

Igen helyesnek és elfogadhatónak találtatván még ~~[illegible]~~ állapíttatott.

50. Előadta a' Méltóságos Elölülő Úr azt az, hogy ámbár igen kívánatos, hogy a' Társaság Titoknokja az országos Küldöttség munkájának érvénye szerént más egyébb hivatalo nélkülözhetnén egyedül a' Társaság dolgának élhessen, mivel azonban a' Magyar Tudós Társaságnak jövedelmei azt még nem engedhetik, hogy a' Társaság felállításakor azonnal a' Titoknoknak állandó szerént adandassék, és azért rendelni a' beadott Jegyzékben is csak 800 pengő forint fizetés volna kiszabva: ennél fogva talán szükséges volna a' Társaság első kezdetére nézve világosan meg említeni, hogy ideiglenesen, és ugyan addig, míg a' Társaság Igazgatói nála elég fizetését megadhatják, a' Titoknok más valamelly, de a' Titoknoksággal megegyeztethető (a' mit az Igazgató Tagok fognak meghatározni) hivatalt is viselhessen.

Ez az előre látó bölcs gondoskodás és magamtól szükséges nak találtatott.

51. Úgy vélekedvén a' Méltóságos Elölülő Úr, hogy szükséges volna egyébb között, a' mit a' Küldöttségnél készítendő harmadik különös érvényes munkára különösképen kívánni kellene, azt is tanácsolni, hogy talán jobban azon harmadik munka elkészítésére egy különös Küldöttségre bízni illy szavakkal

[illegible] ; – az úgy is önként érteződvén, hogy az a' megállapítván: hogy ezen javallatott tárgyaknak a' Jegyző Könyv fogadása által egyfelől a' kérdéses szerént különös Társaságnak javallatnak ideig örök Magyar és Deák nyelven fel kiírnak, másfelől pedig a' [illegible] Küldetések választására minden kor más és más [illegible] Országos rendektől fognak felterjesztetni.

Fes Ersvei Dániel

52. Közönségesen kijelentette ő Nagyságos Fejér György Prépost Kanonok a' Méltóságos Elölülő Úrnak és a' Küldöttségnek a' felállítandó Magyar Tudós Társaság szabályainak általa [illegible] Javallatán

Elfogadtatván előadása a' Méltóságos Elölülő Úrnak, ugyan ő Nagysága Kisfaludy Sándor, [illegible] Döbrönte Gábor Urakat nevezte a' Küldöttség Tagjaivá.

Jelölvén sorában kezdésöl fogva a' 25-dik üléshelyig némelly választmányokkal helyben hagyattak.

Pesten Böjt Más hava 31-dikén
1828.

Feljegyzette Horvát István
a' Széchényi országos Könyvtár
Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője.

A'

Felállitandó Magyar Tudós
Társaság Alap Intézetének és
Rendszabásainak elkészitésére
rendelt Küldöttségnek

Jegyző Könyve

XIV. ülés

Böjt Más hava 31-dikén

1828.

48. — 52. Számig.

1828-dik esztendei Szent György hava 1ső napján Szabad Ki-
rályi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Or-
szág Gyülés Végzéseinek XI. Törvény Czikkelye követ-
kezésében felállitandó Magyar Tudós Társaság Alap In-
tézetének és Rendszabásainak elkészitésére [illegible]
József Cs. K. Fő Herczeg és Hazánk Szeretve tisztelt Ná-
dor Ispányáról rendelt Küldöttségnek XI. ülése,
Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás Úr,
a' Tettes Királyi Tábla Bírája, és Tettes Nemes Ugocsa
vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt — együtt tartat-
tatván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Vajai Vay
Ábrahám, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Fejér György,
és Bertal György Urakon kivül, kik meg nem jelentek.
— Mellyben

53. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Böjt Más hava 31-dikén tartatott XIV-dik ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által

Helyben hagyatott, és a' Küldöttség Tagjai közé osztani rendeltetett.

54.) odább olvastatott a' Felállitandó Magyar Tudós Társaság Rendszabásairól Készült Javallat

némelly változtatásokkal és kihagyásokkal a' 22-dik Czikkelytől fogva végig jóvá hagyatott.

Szent György hava 1ső napján
1828.

Feljegyzette Horvát István
a' Széchényi Országos Könyvtár
Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője.

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Kiküldöttség Jegyző Könyve

XV. ülés

~~Szent~~ György Hava 1[illegible]-kén 1828.

53. — 54. Számig

1828-dik esztendei Szent György hava 2-dikán Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Országgyűlése Végzéseinek XI. Törvény czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges Jó[illegible] Cs. Királyi Fő Herczeg és Nádorunk személye által [illegible] Ispányától rendelt Kiküldöttségnek XV. ülése, [illegible] Gróf Széki Teleki József [illegible] Kamarás Úr, a' Tettes Királyi Tábla Bírája, és Tettes Nemes [illegible] Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt – együtt [illegible] a' rendelt Kiküldöttségnek Tagjai, Vajai Vay Ábrahám, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Bartal György és Kis Sándor urakon kivül, kik meg nem jelenhettek. – Mellyben

55. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Szent György hava 1[illegible] napján tartatott XIV. ülésnek Jegyző Könyve a' Kiküldöttség Jegyzője által.

Helybe hagyatott, és a' Kiküldöttség Irásai közé iktatni rendeltetett.

56. Fő Tisztelendő 'S Nagyváradi Fejér György Prépost felolvasta azon Oklevél Javallatot, melly szerént a' Tisztelendő Rendek és Levelező Tagok a' felállítandó Tudós Társaságba felvétetni fognak, ha az Alap Intézet Ő Felségénél helybe hagyatik.

Némelly változtatásokkal elfogadtatott, és a' több Irásokkal a' Fejedelem Királyi Széke elébe helybenhagyás végett felküldetni rendeltetett.

57. Tekintetes Kisfaludy Sándor Úr a' vele munkálkodó Kiküldöttség nevében lemondott(?) a' tőlök készített Munka javallásáról az okból, mivel lehetne a' Társaság mostani bizonyos körülményeken képest azonnal a' nagy

a' nagy Alap Intézetből folyo-mandó volna.

58. Jelenvolt Kazinczi Ferencz Úr jelenteni vette az ajánlást, hogy a' Magyar Könyvkiadásra is már a' Jagok számára leíratni lehetne

59. Előterjesztő Horvát András Úr végképen feloldatja a' Felállítandó Magyar Tudós Társaságnak Magyar nyelven lefordítandó Alap Intézetnek végső megvizsgálására, választott

Megállapíttatott, hogy alá... sem e' munkák vizsgáltatnak, a' Jagok számára számításával.

A felállítandó Magyar Tudós Társaság

Javallását elfogadtatott.

Ezután választmányokban ... Intézettel, melly a' Társaság előterjesztéséből önnön végképen jóvá hagyatott.

Pesten Szent György havának 2-dikán 1826.

Jegyezte Horvát István

a' Széchényi Országos Könyvtár őrzője

mint a' Küldöttség Jegyzője

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttségnek Jegyző Könyve

XVI. ülés

Szent György hava 2-dikán 1828.

55 — 59. Számig.

1828-dik esztendei Szent György hava 3-dikán Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei ország Gyűlése végzésének XI. Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Cs. K. Fő Herczeg és Hazánk Ispánja Nádor Ispányától rendelt Küldöttségnek XVII. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás Úr, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája és Tekintetes Nemes Hunyad Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt — együtt tanácskozván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Vasai Vay Ábrahám, Csík Szent Királyi és Krasznahorkai Gróf Andrássy György, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Horvát János, Fejér György, Bárói Mednyánszky Alajos, Buczul György és Kiss Sándor Urak ön kívül, kik megjelentettek. — Mellyben:

60. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Szent György hava 2-dik napján tartatott XVI. ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által	Helyben hagyatott, és a' Küldöttség Irományai közé tétetni rendeltetett.
61. Tiszteletes Horvát András Úr előbb olvasta a' felállítandó Magyar Tudós Társaságról készített Magyar Alap Rajzát	némelly változtatásokkal azon Czikkelyről fogva, melly a' Társaság Tisztviselőiről értekezik, végig általjában helyben hagyatott.
62. Tekintetes Döbrentei Gábor Úr felolvasta Magyar Nyelven a' Magyar Tudós Társaság jelen való jövedelmeihez mentéktelen Munkáit a' Társaság első felállításáról	némelly változtatásokkal és bővítésekkel elfogadtatott.
63. Tekintetes Szemere Pál felolvasta Magyar Nyelven a' felállítandó Magyar Tudós Társaság Rendszabásait megvizsgálás végett.	némelly változtatásokkal azon czikkelyig, melly a' 22-dik számú alatt foglaltatnak, jóvá hagyatott.

7 a' Választásról

Pesten Szent György Hava 3-dikán
1828.

Feljegyezte Horvát István
A' Széchényi országos Könyvtár
Őrzője
mint a' Küldöttség Jegyzője

A

Felállítandó Magyar Tudós
Társaság Alap Intézetének
és Rendszabásainak elkészíté-
sére rendelt Küldöttségnek

Jegyző Könyve

XVII. ülés

Szent György Hava 3-dikán
1828.

60 — 63. Számig.

1828-dik esztendei Szent György hava 4-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei ország gyűlése végzéseinek XII. törvény czikkelye következtében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Tekintetes József Cs. K. Fő Herczeg és Hazánk szeretve tisztelt Nádor Ispányától rendelt Küldöttségnek XVII. ülése, Hely-tartósági Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás úr a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája és Tekintetes Nemes Ugocsa Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt — együtt va-lánszkodván a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Vajai Vay Ábrahám, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Horváth János, Fejér György, Horvát András, Guzmics Izidor, Kis János, Gróf Dessewffy József, Báró Mednyánszky Alajos, Bartal György, Vitkovics Mihály, és Kövy Sándor urakon kívül, kik megnem jelenhettek. — Mellyben

64. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Szent György Hava 3-dik napján tartatott XVI. ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzője által

Helybenhagyatott és a' Küldöttség Tagjai közé osztani rendeltetett.

65. Tekintetes Szemere Pál odább olvasta Magyar nyelven a' felállítandó Magyar Tudós Társaság Rendszabásai megvizsgálása végett

némelly változtatásokkal a' 22-dik szakasztól fogva, hol a' Választmányról szóll a' tagok végéig jóvá hagyatott, és a' második-ban a' Pénz Tár Bizottsága a' leggondosabb felvigyázásra és előre látásra meghívatik, az is még állapíttatott hogy a' Pénz Tárnok mellé Ellenőr is rendeltessék és a' végzés következésében ugyanazon Ellenőr az Alap Intézetben is beirassék — mindazonáltal a' Küldöttség kívánsá-dik Munkájában, melly a' Magyar Tudós Társaság tellyes-sére a' jelenvaló jövedelmektől alkalmaztassék

altalmazzattya, meg érvén-
ték, hogy a' Uraság azok
pénzbéli Tőkepénzeinek
kedvével ... fel.
Szükségeinek találtatott
is, hogy mind a' Pénz Tárno-
mind az Ellenőr megkivá-
tenek.

Szent György Hava 4-dikén
1828.

Feljegyzette Horvát
István A' Széchényi Orszá-
gos Könyvtár Őrzője,
mint a' Küldöttség Jegyzője.

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Rajzzainak és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttségnek

Jegyző Könyve

XVIII. ülés

Szent György Hava 4-dikén 1828.

64 — 65. Számig.

1828-dik esztendei Szent György hava 5-dikén Szabad Királyi Pest városában tartatott az 1827-dik esztendei országos Gyűlés végzéseinek XI. törvény czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Rajzzainak és Rendszabásainak elkészítésére Felséges Cs. K. Fő Herczeg és Magyar Ország Nádor Ispányáról rendelt Küldöttségnek XIX. ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József Cs. K. Kamarás úr, a' Tettes Királyi Tábla Bárója és Tettes Nemes Hunyad Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt — együtt vannak a' rendelt Küldöttségnek Tagjai, Sárvári Felső vidéki Gróf Széchenyi István, Ürményi Ábrahám, Fő Szent Királyi és Kamp... Horhai Gróf Andrássy György, Nagy Károlyi Gróf Károlyi György, Horvát János, Horvát András, Guzmics Izidor, Kiss János, Gróf Dessewffy József, Báró Mednyánszky Alajos, Bárczai György, Petro Ferencz és Kiss Sándor urakon kívül, kik meg nem jelentek. — Mellyben

63. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Szent György hava 4-dik napján tartatott XVIII. ülésnek Jegyző Könyve a' Küldöttség Jegyzőjától.

Helybenhagyatott és a' Küldöttség Írásai közé tétetni rendeltetett.

64. Felolvastatott Ercsey Dániel felolvasta Deák Nyelven a' felállítandó Magyar Tudós Társaság ~~Rendszabásainak~~ Javallását.

Felső felállításának a' mostani ...hoz szabott némelly változtatásokkal jóvá hagyattatott, és végtére még egyszer felolvastatni rendeltetett.

65. Ispotalandó Prétnicz Lajos ügyéhez végső megvizsgálás végett felolvasta Deák nyelven a' felállítandó Magyar Tudós Társaságnak Alap rajzzait.

némelly csekély változtatásokkal, Elejéről fogva a' czikkelyig, melly az Igazgató Tanács gyűléseiről szól, végtére jóvá hagyatott 5-dikén

Pesten Szent György Hava 1828.

Feljegyzette Horvát István a' Széch. orszagos Könyvtár őrzője, mint a' Küldöttség Jegyzője.

A°

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Szerzeményének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Kiküldöttségnek

Jegyző Könyve
XIX. ülés

Szent György Hava 5-dikén
1828.

68 — 68. Számig.

1828-dik esztendei Szent György hava 7-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyűlése Végzéseinek XI. Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Szerzeményének és Rendszabásainak elkészítésére Felsége József Austriai Királyi Fő Herczeg és Hazánk szeretve tisztelt Nádor Ispányától rendelt Kiküldöttségnek XX. Ülése, Méltóságos Gróf Széki Teleki József, Ts. K. Kamarás úr, a' Tettes Királyi Tábla Bárója, és Tettes Nemes Tsanád Vármegye Fő Ispányának Elölülése alatt — együtt tanácskozván a' rendelt Kiküldöttségnek Tagjai, — Vajai Vay Ábrahám, Nagy Károly, Gróf Károlyi György, Horvát András, ~~[illegible]~~ Guzmics Izidor, Kis János, Báró Mednyánszky Alajos, Bartal György, Bene Ferencz, Kisfaludy Sándor, és Kövy Sándor Urakon kívül, kik meg nem jelenhettek. — Mellyben

69. Felolvastatott az 1828-dik esztendei Szent György Hava 5-dik napján tartatott XIX. ülésnek Jegyző Könyve a' Kiküldöttség Jegyzője által

Helybenhagyatott, és a' Kiküldöttség Írásai közé tétetni rendeltetett.

70. Terjesztendő Bremer Lajos által ~~[illegible]~~ deák nyelven szóló megvizsgálás végett a' felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Szerzeménye ~~[illegible]~~

Némelly szakaszai változtatásokkal azon czikkelyeket fogva, mellyben az Igazgató Tanács ülései érdekeltetnek, végképen a' Befejezésig helyben hagyatott.

71. Tekéntetes Szemere Pál végső megvizsgálás végett újra felolvasta a' felállítandó Magyar Tudós Társaság Rendszabásait Magyar Nyelven

Némelly szakaszai változtatásokkal végképen jóvá hagyattak.

72. Tekéntetes Schedius Lajos végső megvizsgálás végett újra felolvasta

felolvastatott a' felállítandó Magyar Tudós Társaság Rendszabásai deák nyelven

némelly csekély változással egyszersmind helybe hagyattak.

73. A' Méltóságos Elölülő Úr jelentette, hogy minekutánna a' Kiküldöttség munkálkodásainak tárgyai mind elvégezve, 's az, hogy a' jelenvoló Tudós engedelem mássának ... vallott a' Magyar Tudós Társaság felállításáról ugyan még egyszer felolvastassék, rakta ismét azon okáért fogva is, hogy néhány nap előtt úgy is szorosan megvizsgáltatott és nyilván felolvastatott, nem volna szükséges, az pedig, hogy a' Kiküldöttségnek ezúttal leirandott munkái végképen az elküldés előtt felolvastassanak, az írás sokasága miatt ezek kévéssé ... még, azon külső érdemes tagok, kiket már hivatalbéli kötelességeik a' haza menetelre késztetnek, a' Felséges Nádor Ispánynál nyerendő engedelem mellett haza mehetnének

Kik is a' Méltóságos Elölülő Úrnak ezen gondoskodását megköszönvén, 's egyúttal ön Tőle, mind a' Méltóságos Előadóktól és más Tagoktól búcsút vevén

74. Felolvastatott a' Kiküldöttség Jegyzője a' mai napon tartatott XX. ülésének Jegyző Könyvét

Melly helybe hagyatott, és azon időig, míg az Irások elkészülnek, az további ülés tartása felfüggesztetett.

Pesten Szent György hava 7-ikén 1823

Feljegyzette Horvát István
A' Széchényi országos Könyvtár Őrzője
mint a' Kiküldöttség Jegyzője

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Kiküldöttségnek

Jegyző Könyve

XX. ülés

Szent György hava 7-dikén 1828.

69 — 74. Számig

1828. dik esztendei Szent György hava 17-dikén Szabad Királyi Pest Városában tartatott az 1827-dik esztendei Ország Gyülése végzéseinek XI. Törvény Czikkelye következésében felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére Felséges József Ausztriai Királyi Fő Herczeg és Hazánk Nádora 's Nádor Ispányától rendeltetett Kiküldöttségnek XX-dik és ugyan utolsó ülése, Méltóságos Gróf széki Teleki József, Cs. K. Kamarás Úr, a' Tekintetes Királyi Tábla Bírája, és Tekintetes Nemes Ugocsa Vármegye Fő Ispányának elölülése alatt, jelen levén Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi István, Cs. K. Kamarás és Huszár Kapitány, és Gróf Andrássy György urak, mint Alkarok, nem különben Horvát János Rosoni Püspök, Fejér György Prépost, Schedius Lajos, Bene Ferencz, Horvát István, Kazinczy Ferencz, Jankovics Miklós, és Döbrentei Gábor urak — Pesten

75. Horvát István, a' Kiküldöttség Jegyzője felolvasta a' felállítandó Magyar Tudós Társaságnak már a' Felséges Nádor Ispány számára tisztán leíratott Alap Intézetét Magyar és Deák nyelven.

Utoljára egészen helybehagyatott, és a' Felséges Fő Herczeghez által küldetni rendeltetett.

76. Döbrentei Gábor pedig felolvasta a' felállítandó Magyar Tudós Társaságnak tisztán leíratott Rendszabásait Magyar és Deák nyelven — nem különben a' Tudós Társaság jelenvaló jövedelmeiket másokat Magyar és Deák Jóvallatott.

Ezek is utoljára egészen jóváhagyattak, és a' Felséges Nádor Ispányhoz által küldeni rendeltettek.

77. A' Méltóságos Alkarok, kiknek követésére a' többi jelen volt Tagok is megújították, tisztelendő buzgósággal megkérték a' Méltóságos Elölülő Urat,

hogy

hogy a' Kiküldöttség Munkái-
it által küldő Levelében mind
az ő, mind pedig az egész Ma-
gyar Nemzet nevében meg
kérné a' Felséges Nádor Her-
czeget, Nemzetünk fő Pártfo-
góját, hogy azon határozatlan
tisztelet és kegyelemmel fogad-
ná, mellyel a' Magyarolvasótársaság-
nak, a' hazánkat Oltalma
alatt képzelt Atyai Gondos-
kodásaival hangzatosan egy közleni
és azután a' Felülvizsgáló Ma-
gyar Tudós Társaság tudomá-
sára juttatni, 's a' dicső-
ségben részére által az egész
Hazának reményeit meg té-
telesíteni méltóztatnék!

A' mint is a' maga részéről
által is előmozdítani kíván-
ván a' Méltóságos Elölülő,
's azután ígéretét adván.

78. Méltóságos Horváth Já-
nos Bosnyai Püspök Úr ezze-
hany szavakkal megköszöné
az Atyánk és a' Kiküldött-
ség nevében a' Méltóságos
Elölülőnek, azután pedig a'
Méltóságos Atyának érzékeny
hazafiui jeles és hozzá fára-
dozásaikat.

Ennek következésében, midőn
a' Méltóságos Elölülő Úr ugyan
egy rögtönzött volna az Ala-
tsony Urak és a' Kiküldött-
ség Jegyzője ezután, az Ülését
végképen bezáratta.

Pesten Szent György hava 17-
dikén 1828.

Jegyzette Horváth György
a' Széchényi Országos Könyvtár
Őrzője
mint a' Kiküldöttség Jegyzője

A'

Felállítandó Magyar Tudós Társaság Alap Intézetének és Rendszabásainak elkészítésére rendelt Küldöttségnek

Jegyző Könyve

XXI. ülés

Szent György hava 17-dikén 1828.

75—78. Számig

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Sylvester Nyomdai Intézet R.-T.

BUDAPEST

XIV., Hermina-út 51.

Topographische Beschreibung des im Zipser Comitat gelegenen Lublauer Sauerbrunnens.

Das Neu-Lublauer Bad, welches 6. Stunden nordöstlich von Leutschau in einem angenehmen, größtentheils mit Tannen Wald umgebenen Thale liegt, mit dem Sauerbrunnen der häufig getrunken und weit verschickt wird; ist zu sehr bekannt, als daß es eine weitläuftige Beschreibung erfordern möchte.

Da ich nun dieses Guth seit 4. Jahren impetrirte, und mir erst voriges Monaths nebst dem Dorfe Jacubjan übergeben wurde, so wünschte ich, daß die Wässer die in einer Kiste mit 15. Flaschen folgen, analysirt werden möchten; besonders darum, da alle 4. Quellen sehr nahe an einander liegen, und deren Wässer doch sehr verschieden sind.

In der Kiste sind 15. Flaschen, mit Nro 1. sind 3. große und 3. kleine Flaschen bezeichnet, die von dem eigentlichen Trinkbrunnen genommen worden sind. Dieses ist die Hauptquelle von welcher alle trinken, und das Wasser weit und breit versendet wird.

Nro 2. sind 3. kleine Flaschen von dem zweyten Trinkbrunnen, der 9. Klafter entfernt von Nro 1. und dessen Spiegel 8. Zoll niederer liegt, von welchem Wasser man aus Erfahrung behauptet, daß es Abweichen verursache, und daher auch weniger gebraucht wird.

Nro 3. sind 3. Flaschen von dem obern Badbrunnen, der an der entgegengesetzten Berglehne um 5. Klafter 9. Zoll senkrecht höher von Nro 1. auch um 35. Klafter westlich entfernt ist, er

wird

13/1825

wird blos zum Baden gebraucht, wie auch der Badbrunnen sub
N.ro 4. der von N.ro 3. 12. Klafter entfernt und um 2 Klafter
9. Zoll niederer liegt; die Badwässer färben die Wäsche oran-
ge Gelb.

Das Resultat davon bitte ich in einem eigenen Bericht an
mich sub Porto gütigst zu überschicken.

Mit vollkommenster Hochachtung verharrend. Leutschau
am 26. November 1825.

ergebenster Diener
Andreas Probstner e.m.
Zips: königl. Postmeister

13/1825.

1825
Probstner Andr.
Leutschau 26 Nov
Erh. — 2. Dec

Keresztény Tatár Mi Atyánk. Jakszó Gergely utazó Ország-
gomissi a Kaukazus Hegyéről

Miminde Atye, ki da tegeben, volgatess tinin lemet,
tokess tinin Kutsa, et less tinin erch, kuze tesse
eme tegeben, meleg tegsa Kindem mimnink willa
Ketsin ma adna memnink, utara memnink -
paranygets memnank, kuze mi elserelz memnink
gets memnank, is ne vegel memnink Kesertet
kirlaga memnink jajtongets. Mert tinin Kutsa,
vi tsjübb tilagodon.

Sig. 1828 14a Septemb.

14/1828

Méltóságos Gróf,

nagy tiszteletű Kegyes Uram!

Nagyságodnak örök ragyogású tette nekünk, kik a Nyelv körül szolgálunk, kötelességünkké tevé, hogy valami literaturánk mezején történik, azt Nagyságodnak birósága alá terjesszük. Ez engem arra bátorít, hogy kiszabadulván egy gyalázatos vád terhelése alól, a szerencsés változást Nagyságodnak tisztelettel bemutassam. A jó szellyet mindég részvétellel hallják.

Toldy, ki akarván adni a Magyar Poesis Kézi-Könyvét, magához kéréne Verseink gyűjtését, s abból egy Epigrammot is kivevé, melly e szókon kezdődik: Poeta vagy s Historicus. Annak egyik sora ez: Illustritásod meg nem vesz — s innen, nem tudom kiben, gyanú támada, hogy én a nyilat vagy Gróf – – vagy Gróf – – Uradra lőttem el.

Tetszett nekem, hogy vádlóim nem tudják mellyikre a kettő közzül, és hogy midőn olly valakit bántottam, a ki Verset is ír, historiai darabokat is, ezek olly két férfiainkra

15/1829

tévedhetének, kiknek egyike verset nem írt soha, a' má-
sik historiai dolgozat nem soha; mert így kisztaságom-
nak nem kelle mentség. Az egyik Gróffal nem lévén szo-
rosabb összeköttetésben, 's így tartván attól, hogy nála a'
hír kedvetlenséget szülhet, jónak láttam magamat
menteni, 's azt vevém nyugosztalásomra válaszul, hogy
a' vádat soha nem hallotta, és hogy maga soha sem
hitte hogy az Epigramma őtet bántaná. De szoros össze-
köttetésben lévén a' másikkal, a' ki tudja hogy az ő szere-
tete az én életemnek nagy kevélysége, úgy nem néztem
magamhoz illőnek meghazudtolni a' [illegible] őtet igazságta-
lan hanem érdemetlen vádat is, mintha azzal volna sze-
rencsétlenségem vádoltatni hogy loptam. — Íme
az idő Ennél a' köz tiszteletű nagy embernél is tiszta-
nak bizonyíta, mert valóban az vagyok. — Az én Epi-
grammám húsz esztendős, és egy olly valaki ellen van
íróva, a' ki nem íra magyarúl, 's rosszúl íra verseket,
's hamis lélekkel írá historiai darabjait. — A' két
Grófra az Illustritásod téveszté vádlóimat; azt tehát
Celebritásodra változtatom el, 's így a' gyanút elnémítom.

Valóban bölcs és nemes lélek' tanítása az a' mit ne-
künk Nagyságod ada, hogy a' harcz nevét tudományok
körül forgóknak emlegatni, 's annál inkább harczolgatni

illetlen. De Nagyságod bizonyosan nem veszi illetlenne-
ha a' köz ügy' védelmében felmelegűlve szólland, mint azt
nem, ha valaki az Ország' és Vármegyék' Gyűlésein a' meg-
támadott jó ügy mellett tűzzel szóll, csak nemességgel szóll-
jon. A' ki magasztalja a' Dolomay' igaz érdemeit, de kimu-
tatja hol vala nem szépen szólló, nem bánt illetlenűl, 's né-
kem ez is vétkűl vétetik, a' mit elismerni makacsság nélkűl
nem tudok. Vannak közöttünk némellyek, Méltós. Uram, a'
kik restelnek tanúlni, és még is tonganak. Az illyeknek is
jó kimutatni a' mit vagy nem látnak vagy látni nem akar-
nak, mert gátolják a' nemzeti erő'' kifejlését. Én midőn
csak személyem bántatott, soha nem szóllottam: igen mi-
kor személyem össze vala fonva az üggyel. Együvé kötetem
polemizáló (harczolgató) levelezésimet, 's azokat kész le-
szek mindég Nagyságodnak bírósága alá terjeszteni. Ki-
tetszik onnan, amazok bántak e lelkek' nemességével, vagy
én, kit garázdasággal vádolnak.

Méltóztassék Nagyságod ezen mentségemet azon
mely tisztelet' jele gyanánt venni, mellyel változhatatlan-
úl maradok

Nagyságodnak

Széphalom, Novemb. 20d. 1829.

alázatos szolgája
Kazinczy Ferencz

Méltóságos Gróf,
nagy tiszteletű Uram!

Az Íris Pesti német Újság-Írója, kivel különben semmi ismeretségem sem most nincs sem soha nem volt, kér és kényszerít, hogy Nagyságodnál érette könyörögjek: — hogy ő szolgál a Nemzetnek; a Magyarok felől a maga fajtájabeliekhez mindég tisztelettel szóllott, s úgy fog ezután is; az Íris kiadása által, mellynek kevés hordatóji vannak, magát elszegényítette, hogy a nyomtatás költségeit sem tudja fizetni. — Tudakoztam tőle, hogy rajta mint lehetne segíteni, s azt óhajtja, hogy Nagyjaink hordatnák újságait, kivált ha annak ára 20 forint helyett 30 forintot adnának; de az sem volna rossz, úgymondja, ha neki ajándék adatnék.

Érzem én, Méltóságos Gróf, melly vakmerő lépést teszek, midőn Nagyságodhoz illy kéréssel közelítek; szerény lelkem attól tartóztatna; de jó ember az eladadásba jutottakért, bár pirulva, az illyet is örömest teszi, s a bennünket nem mocskoló németért igen is teszen, mert az ritka dolog. —

16/1829

Familiai dísze a' Széchenyieknek jót tenni a' szerencsétlenekkel, 's így én csak azért könyörgök, a' mit Nagyságod tenni magától is hajlik. A' német így ezután hála' érzésiből fogja tenni, a' mire eddig csak reménye buzdította.

A' kérést azért teszem levelem által, mert tartok tőle, hogy tiszteletemet ismét olly órában találom tenni, mindőn Nagyságod kiment lesz a' háztól.

Ajánlom magamat kegyességeibe, 's maradok örök tisztelettel

Méltóságos Gróf
Nagyságodnak

Pesten, Januar. 12. 1829.

alázatos szolgája:
Kazinczy Ferencz

1831

331. Nr. XIII. prae: 4 Febr 831

1
1831

Méltóságos Gróf, Elölülő és Fő Ispán Úr,
Kegyes Jóltevő Uram!

Mély tisztelettel vettem Méltóságodnak a' folyó esztendei Januárius 30-dikán hozzám bocsátott hivatalos Levelét, mellyben tudtomra adni méltóztatott, hogy a' fölállítandó Magyar Tudós Társaság tagjává kineveztettem.

E' tudósítás által valamint egyfelül igen érzékeny hála támadott keblemben Méltóságod és a' Nagy Méltóságu Igazgató Tanács kegyelme iránt, 's azért fő és első kötelességemnek tekintem legbuzgóbb köszönetemet benyújtani: úgy másfelül kénytelen vagyok azt kinyilatkoztatni, hogy az előttem igen nagy becsben tartott bizodalomnak részemről meg nem felelhetek, minthogy helyheztetéseim fölötte nyomos okokból a' nekem szánt jeles megkülönböztetést elfogadni nem engedik.

Az lészen egyébbaránt az Akadémia fényes körén kivül is legnagyobb örömöm, legédesebb gyönyörüségem, ha a' Magyar Akadémiának férfias törekedései által virágozni láthatom Nemzetemet; ha magam is hivatalom közepette időről időre olyast mit napfényre bocsáthatok, a' mi által a' Magyar Haza tudományos díszévé nevekedhetik. Ki többnyire tapasztalt kegyelmeibe zárt különös tisztelettel maradok

Méltóságodnak

Pesten Februárius 3-dikán
1831.

alázatos szolgája
Horvát István
A Széch. Orsz. Könyvtár Őrzője

Ad

Illustrem die 17 mensis Februarii anni 1831 consensu regio inauguratam Sociationem Academicam eruditorum Hungaricam

Pesthini

cum adnexione operis: Darstellung der Weltkunde nach ihren Fortschritten durch Zeit und Raum in Tafeln auctore Jos. Reichel.

Nem nyilváníttatván a' kivánat által, 's mi- dőn tőle 1836ban minden kéziratot vevénk, nyoktat [illegible], között adtam vissza.

1831

7

Epistola gratulatoria

ad illustrem, die 17 mensis Februarii anni 1831 consensu regio feliciter inauguratam Societatem Academicam eruditorum Hungariae

a cive Hungariae scientiarum cultore

Joanne Kriebel

S. C. R. Majestatis Consiliario, fabricarum et operarum; Conspectus universae historiae nova methodo synchronistica distributionis exponiti et Historiae domesticae ad annales universos adtemutae, editore

extra regnum commorante;

cum oblatione superius designati operis Conspectus universalis historiae sub titulo: Darstellung der Weltereignisse germ. editi; usui bibliothecae Societatis academicae — dicata.

Extrait

de la

Revue encyclopédique

ou

Analyse raisonnée

des productions les plus remarquables dans la littérature les sciences et les arts. —

Paris au bureau de la Revue encyclopédique rue de Vaugirard.

Londres chez Treuttel et Würtz — Novembre 1819.

__Autriche__ — Histoire et Cosmographie. — La librairie de Gerold à Vienne publie par souscription un ouvrage important sous le titre de: Darstellung der Weltkunde ou Tableaux historiques et cosmographiques représentant les progrès de la civilisation dans les différentes parties du Globe par A. de Kriebel. — Le savant auteur y fait un rapprochement ingénieux de l'histoire universelle et de la Cosmographie, et réunit en tableaux tout ce qui est relatif à ces deux sciences.

Schlözer et Kant en allemagne, John Blair et Priestley en Angleterre et en France l'auteur de l'atlas historique de Lesage ainsi que Mr de Volney dans ses leçons d'histoire prononcées à l'école normale avaient frayé le chemin que Mr de Kriebel a élargi, aplani, et pour ainsi dire ferré pendant vingt ans de travaux assidus.

Mr Julien auteur de l'Esprit de la méthode d'éducation de Pestalozzi, avoit aussi exposé dans le second volume de cet ouvrage des vues analogues sur une Histoire générale de toutes peuples considérées sous le rapport des progressions et des vicissitudes sociales. « L'histoire traitée sous ce point « de vue philosophique — dit l'auteur — comme une grande et continuelle « expérience faite par le genre humain sur lui même et la recherche des « causes qui ont influé dans la succession des siècles sur la situation pro« gressive, stationnaire ou rétrograde des nations mériterait de fixer les « méditations d'un observateur philosophe qui présenterait ainsi le véritable

esprit

= esprit de l'histoire comme notre ingenieux et profond Montesquieu
= a considéré et traité l'Esprit des Lois. "

Dans le plan que M.r de Kriebel s'est tracé pour effectuer ce travail vraiment colossal, on remarque deux division principales, le temps et l'espace. — L'une embrasse toute l'histoire depuis le premier âge du monde jusqu'à nos jours, l'autre renferme une description de ce monde dans les diverses époques de son existence. — La première offre un ensemble complet de l'histoire universelle avec ses moindres details mais debarrassée de toute discussion. Les seuls faits y sont exposés et leur classification ingenieuse porte plus de clarté dans ce vaste Labyrinthe que les meilleurs commentaires. Tout y parle aux yeux, et se presente dans une harmonie parfaite. Il en est de même de la seconde grande division, où comme dans la première, la science marche toujours de front avec les progrès de la Civilisation.

Ankündigung.

Die unterzeichnete Buchhandlung hat bey Ankündigung des Werkes unter dem Titel:

Darstellung der Weltkunde
nach ihrem
Fortschreiten durch Zeit und Raum ꝛc.
von
J. v. Kriebel,
k. k. Regierungsrath und Kreishauptmann,

zwar den Zeitpunkt nicht bestimmt, an welchem die ersten Hefte erscheinen sollen, sondern nur im Allgemeinen versichert, daß die Herausgabe im Laufe von zwey, längstens drey Jahren beendigt seyn werde.

Indessen sind seit dieser Ankündigung volle anderthalb Jahre verflossen, ohne daß ein Heft von diesem Werk erschienen ist. — Darüber glaubt die unterzeichnete Buchhandlung den Höchsten — hohen — und verehrten Personen, welche die Auflage durch Subscription zu befördern geruht haben, so wie dem Publikum die Anzeige schuldig zu seyn, um sich gegen den Anschein eines übereilten, oder nicht gründlich genug berechneten Versprechens zu verwahren.

Sie würde sich's nicht verzeihen, wenn Langsamkeit, oder Mangel an zweckmäßigen Voreinleitungen der Buchhandlung zur Last fielen, da bedeutende Unterzeichnungen eingingen. — Allein, bey großen Unternehmungen (welchen die Auflage dieses weitläufigen Werkes allerdings beygezählt werden muß) treten oft Fälle ein, die außer der Berechnung des Unternehmers liegen, und seine Thätigkeit auf einige Zeit paralysiren. So ist es bey diesem Werke geschehen. Um das möglichst schönste Papier zu erhalten, hatte sich die Verlagshandlung an eine rühmlichst bekannte ausländische Fabrik gewendet. Zwey volle Lieferungen konnten wegen Mangelhaftigkeit durchaus nicht gebraucht werden, und mußten die Erscheinung des Werkes nothwendig verzögern; da nun aber die Papier-Lieferung gegenwärtig vollkommen gesichert ist, so wird auch der Druck unverzüglich beginnen, und die Verlagshandlung kann mit Bestimmtheit versichern, daß die

= esprit de l'histoire comme notre ingenieux et profond Montesquieu
= a considéré et traité l'Esprit des Lois. "

Dans le plan que Mr de Kriebel s'est tracé pour effectuer ce travail vraiment colossal, on remarque deux division principales, le temps, et l'espace. — L'une embrasse toute l'histoire depuis le premier âge du monde jusqu'à nos jours: l'autre renferme une description de ce monde dans les diverses époques de son existence. — La première offre un ensemble complet de l'histoire universelle avec ses moindres détails mais débarrassée de toute discussion. Les seuls faits y sont exposés et leur classification ingenieuse porte plus de clarté dans ce vaste Labyrinthe que les meilleurs commentaires. Tout y parle aux yeux et se presente dans une harmonie parfaite. Il en est de même de la seconde grande division où comme dans la première la science marche toujours de front avec les progrès de la Civilisation.

zwey ersten Hefte bis Michaeli dieses Jahres erscheinen werden. Zugleich wird sie sich eifrigst angelegen seyn lassen, das ganze Werk in möglichst kürzester Zeit zu vollenden.

Ueber den innern Gehalt des Werkes, worüber alle Gelehrte, die von dem Manuscripte Einsicht nahmen, auf das Vortheilhafteste entschieden haben, glaubt die Verlagshandlung sich noch auf das vollwichtige, und in jedem Anbetracht höchst kompetente Urtheil beziehen zu dürfen, welches von den ersten und berühmtesten Gelehrten Frankreichs in der Revue encyclopédique ou Analyse raisonnée des productions les plus remarquables dans la litterature, les sciences et les arts, 4e Vol. 11e livraison, Novembre 1819, pag. 379 et 380 gefällt worden ist. Dieses Urtheil ist so schmeichelhaft, daß wir aus Besorgniß, die Kraft des Ausdrucks durch Uebersetzung zu schwächen, die Worte des Originals anführen zu müssen glauben; sie lauten: »Schlözer et Kant en Allemagne, John Blair et Priestley en »Angleterre, et en France l'auteur de l'Atlas historique (de »le Sage) ainsi que Mr de Volney dans les leçons d'histoire »prononcées à l'école normale, avaient frayé le chemin, que »Mr de Kriebel a élargi, aplani, et pour ainsi dire ferré, »pendant vingt ans de travaux assidus.« Und wenn dieser gelehrte Areopag Frankreichs zugleich erkennt, daß das hier angekündigte Werk nach seinem Plane, den es wirklich colossal nennt, ganz im Geiste der Anforderungen des gelehrten Hrn. Jullien in seinem Esprit de la Méthode d'éducation de Pestalozzi bearbeitet ist, so scheint alles andere überflüssig zu seyn, was man über den innern Werth dieses Werkes noch sagen könnte.

Was die Eleganz und Correctheit der Auflage betrifft, so bezieht sich die Verlagshandlung auf ihre Ankündigung vom Jahre 1819, mit dem Versprechen, daß die Erwartung des Publikums in keiner Hinsicht getäuscht werden solle.

Auch wird noch bis Michaeli dieses Jahres zu beyden Auflagen Subskription und Pränumeration zu 6 fl. Conv. Münze für ein Heft auf feinstes groß Royal-Velin-Zeichenpapier, und 4 fl. Conv. Münze auf fein groß Royal-Velinpapier, in allen Buchhandlungen Deutschlands angenommen.

Carl Gerold'sche Buchhandlung.

Lætare Hungaria! – dum inter plura sub auspiciis bonorum principum adepta solatia, feliciter inauguratam sociationem academicam eruditorum Hungariæ, – novum foecundæ implantationis artium et scientiæ institutum, – aspicis.

Et fas mihi esto, ut civis patriæ, in tesseram gratulationis et gaudii, editum opus, longa annorum serie elaboratum: novam conspectus notitiæ mundi expositionem serie synchronistica et invariabili memorabilium omnis ævi usque in nostra tempora classificatione dispositam, ad aras patriæ, inter prima stamina constituendæ in usum erecti collegii academici archivalis bibliothecæ deponam.

Cæterum, ne proprius laudator sim, – editam ab instituto scientiarum academico Parisiensi recensionem de scopo et utilitate confecti operis adnecto, ut adinventa nova methodus distributionis penitius pateat, et, si placuerit in normam studii historici per Hungariam quoque, accomodanda juxta classes gymnasiales et academicas præscriptione, – applicetur.

Dat. e loco Potoczan in regno Galiciæ non procul ab urbe Leopoli die 28 mensis Februarii anni 1831, associationis academicæ primi.

2

1831

A' magyar tudós társaság nagy gyülésétől kirendelt Választottságnak vélemény azon kérdés iránt: mint kelljen a' Grammaticai és Szótári dolgozásokat a' tagok között felosztani?

Szem előtt tartván a' kiküldöttség az alap-rendszabásoknak azon helyét, melly a' honni nyelv' míveltetése czéljául előtt egy tökéletes magyar Grammatica 's egy a' lehetségig teljes szótár készítését rendeli, mindenek előtt szükségesnek látja, hogy e' két nagy munka' kivégezhetésére elő készületek tétessenek, és ugyan

Először is a' Grammaticában határoztassék meg az Orthographia és a' nyelvnek úgy nevezett prosodiája vagy is a' név- és különösen az igeragasztás a' lehető pontossággal jelöltessenek ki. Ezek, mint a' nyelvnek örökös és változhatatlan törvényei Révai tanítása szerint többnyire minden gondosabb magyar írótól el levén fogadva hirtelenkedés kára nélkül már most annyival is inkább megállapíthatók; mert a' Társaságnak a' maga nevében kiadandó folyó irataiban az írásbeli tétovázás 's botránkoztató tarkaság csak ez által háríttathatik el.

E' végre jónak ítélné a' választottság a' Philologiai osztálynak, mellyet e' munka különben is illet, szoros kötelességévé tenni, hogy a' Grammaticának fön említett részeit minél előbb kidolgozza 's a' jövő nagy gyülésig okvetetlen elkészítse. A' munka felosztását ezen osz-

tályból

tálybeli tagok úgy tehetik meg egy,
más között, a' mint azt legczélirányo,
sabbnak itélendik; ha azonban a'
Philologiai tagok' valamellyike kim
munkával akarna, vagy tudna elő ál,
lani, nem volna más hátra, mint azt
az egész Philologiai osztálynak hely,
ben hagyás vagy szükséges változtatás
végett elébe terjeszteni. Olly munká'
nem létében a' dolgozások' felosztása
talán úgy történhetnék, hogy kiki
egy vagy több beszédrészt venne által
kidolgozásúl 's az olly egyes dolgoza,
tok szerkeztése a' teljes osztály ál,
tal hajtatnék végre.

A' nyelvnek legelső és legsürge,
tőbb szüksége olly módon megszün,
tetvén hátra volna még a' Szókötés.
(Syntaxis) De a' Grammaticának ezen
nevezetes része tetemes kár nélkül
későbbre halasztathatik, sőt kidol,
gozatlansága miatt szükségképen
későbbre kell halasztatnia, ha a'
magyar tudós társaság e' részben is
nevéhez illő és rendeltetésének meg,
felelő munkát szándékozik adni, a'
mi mind addig nem lehetséges míg
ezen tárgy egyes tagok' értekezései
által a' társaság' évkönyveiben, és
jutalom feleletek által a' legnagyobb
tisztaságra nem hozatik. Szükséges,
nek látja e' végre a' kiküldöttség
hogy a' Philologiai osztály mihelyt
első munkáját végezte, azonnal a'
másodikhoz lásson 's az osztálybeli
tagok tartozzanak évenként e' tár,
gyon értekezéseket késziteni 's a'
jutalom kérdéseket úgy intézni, hogy
az arra jött feleletek is egy tökéletes

Syntaxis

Syntaxis kidolgozásán segédül szol,
gálhassanak. E' szerint a' Nyelvtu,
dományi osztály a' nélkül, hogy kérte,
lenkedéssel a' dolgot elrontaná, szün,
telen foglalatosságban lesz, 's nem' ér,
ettelenül siettetett munkával hanem
biztos haladással szakadatlanúl
azon fog törekedni, hogy a' maga' ré,
széről nemes lelkü alapitói várako,
zásának megfelelhessen.

Következik a' lehetséges teljes
Szótár kidolgozásának felosztása, melly,
ről ez a' kiküldöttségnek Véleménye:

Ha szótáraink nem volnának,
természetesen legelől kellene kez,
deni az igen bajos munkát 's mind
addig gyüjtögetni szavainkat, míg
azok egy csak valamennyire is tűr,
hető szótárt tehetnének; de minek
utána már e' nemben több bár melly
hiányos munkák megjelentek, is,
mét igen természetes, hogy azok kö,
zül egyet útmutatóúl kell választani,
azt tudniillik melly az eddig meg,
jelentek közt legteljesebbnek találtatik
hogy azzal a' szükséges pótolás végett
minden egyéb szótárakat 's szótári,
nemü gyüjteményeket össze lehessen
hasonlitani. Kresznerics' szótára, melly
már sajtó alatt vagyon, 's mellynek
mutatványai nagy teljességet bizo,
nyitanak, minden esetre figyelemre
méltó 's a' magyar tudós társaság
igen fog könnyiteni dolgán, ha ezen
Szótárt megvizsgálván a' haszonvehe,
tés esetében alapúl fogadja. Addig
is pedig, míg ezen munka megje,
lenhet, a' szótárhoz tartozó gyüjtemé,
nyek olly módon szaporíttathatnának

1, Minden tudományos osztály

tartozzék

3

1831

Javallat

a' Szótár és grammatika dolgában

a' benn nevezett Választottságtól.

831 Ügy XXIII. — Conf. 21 Febr. 831

tartozzék a' tudományabeli műszavakat vagy is terminologiát úgy, a' mint az a' régiebb időktől a' legújabbig fenn van, összeszedni 's betűrend szerint a' társaság elébe terjeszteni.

C, A' vidéki szavak 's szólások összegyűjtésére utasítások rendeltessenek.

B, Minden rendes és osztálybeli tag azon felül megkerestessék, hogy az osztályán kívül eső szavakra is, a' mennyire alkalma adódik, figyelemmel legyen 's a' földmívelők 's falusi mester emberek szavait lakása helyén vagy vidékén össze írni vagy íratni el ne mulassza.

Illy nemű Gyűjteményeknek az útmutató Szótárral össze hasonlításából igen könnyű lesz elhatározni, melly régi kéziratokból és nyomtatványokból kellyen még kivonatokat készíteni, hogy az utóbb kiadandó nagy szótár minden részről teljességet nyerjen. Pesten, Februar 19én 1831.

Schedius Lajos
Szemere Pál
Horvát Endre
Petrovits Fridrik
Imre János

Jegyzőm. Vörösmarty Mihály

A' alólírtak, kiknek a' Magyar Tudós Társaság Évkönyvei' Alaprajza iránt kinevezett Küldöttség tették a' következendő alázatos tudósítást.

A' feladott tárgyban 4 kérdést tettehetünk, t. i.

A. Mi lesz tárgya, 's melly elrendelése az évkönyveknek?

B. Ki legyen a' Társaság' történetírója 's az évkönyvek' szerkesztője?

C. Melly külső formája legyen az évkönyveknek?

D. Mikor jőjjenek-ki?

A, Tárgy és Rend.

A' magyar tudós társaság' évkönyvei azon tartalomnál fogva, mellyet nekik a' Társaság' Alaprajza a' 6d. lapon 's a' 9d. rendszabás' jelöl-ki, szükségképen két részre oszlanak-el; t. i. egy elsőre, melly a' Társaság' történetét — 's egy másodikra, melly annak munkáit foglalná magában.

I. A' történet alatt értjük a' magyar tudós Társaság' eredetét, felállítását, gyarapodását, munkálódásai és sorsai' leírását.

Eredet. Hasznosnak tartja a' Küldöttség a' m. tudós Társaság' ideájának Bessenyeitől fogva, egész ma ki ekén úgy-bu a' legelső szólamlott-fel, minden sorsain keresztül elkísérni, minden íróink,

ről, kik e tárgyban, ha privatim is, dolgoztak, megemlékezni; előadni a tárgynak több-ízbeli országos felvételét, és azután hozott végzéseket 1825-ig; midőn több nagy lelkű hazánkfijai tetemes áldozatok által a nemzet régi ohajtásának teljesedéshez közelítvén, új alaprajza készüle, melly az 1828ki pesti küldöttség által újra megvizsgáltatván, mai formájában előállott, 's felséges urunk' kegyes helybenhagyását megnyerte.

Itt a tökélletesség' okáért helyt kivánna az alaprajz' és rendszabások' közlése teljes mivoltokban.

Felállításon. Itt a' N. Méltó Igazgató Tanács' posonyi és pesti első gyűléseinek fő pontjai adatnak elő, mennyire azok a Társaság' tudományos oldalát, 's nagyjában az oekonomiait is, illetik. Itt neveztetnek meg az Előlülők, Rendes Tagok és Igazgatók, kik akkor ülésekben megválasztattak, itt adatnak elő a' N. M. Igazgató Tanács' pótolék-rendeletei is. Továbbá, a Felállítás' czikkelye alá valók a Tudós Társaság' ezen első nagy gyűlésének következései is, u. m. a tisztelettbeli, új rendes és levelező tagjainak, valamint a titoknok' és másod titoknok' választása, a tudományos foglalatosságok' elrendelése a gyűlésben kinevezett küldöttségek javaslatai 's ezek következésében tett végzései a Társaságnak.

Ezen két czikkely az évkönyvek első kötetében lenne kimerítve. Ezeket követné a Társaság' utóbbi története évről évre. Ennek tárgyai pedig ezek lennének a következők, u. m.

1). Az igazgató, kis, nagy és heti gyűlések' tárgyainak a jegyzőkönyv' szerint való megemlítése, a mennyiben azok a Társaság' tudományos oldalát illetik 's a ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ [margin: gyűlésre nézve k.]

a) Minden rendbéli Tagok kora, halál, kilépés, előmozdítás vagy új választás által történt változások.

b) A' Társasághoz intézett kérdések' előadása, az adott feleletekkel együtt, terjedten vagy kivonatképen.

c) A' Társaságnak véleményadás végett beküldött kéziratok', műszerek' 's egyéb mindenféle találmányok' előszámlálása és — mellyek javallást érdemlettek — megismertetése.

d) A' felolvasott értekezések', nevezetesb' levelek', 's ülésekben történt mindenféle beszédek' előszámlálása.

e) A' Társaság' költségein kiadott ~~[illegible]~~ munkák' előhozása.

f) A' megjutalmazott munkáknak és

g) A' jutalomkérdések és bekerült feleletek' közhírrel adása, a' jutalom' mennyiségével együtt.

h) A' Társaság' kedvező ünnepeinek, új tagok' bevezettetésének történeti, meghivattatásainak [p. o. egy főrangu személy látogatásának] háládatos megemlítése.

2). A' Társaság' története politikai és oekonomiai tekintetben, u. m.

a) A' Társaságnak — czéljai sikeresb elérése végett — az alaprajz' lelkében tett újabb vagy is pótolék-rendelései, a' N. M. Igazgató Tanács' végzései.

b) A' Társaság' tőkebirtokainak bővülése, a' nagy lelkű pénzadók' megemlítésével.

c) A' tőkebirtok' állapotja kivonatban,

mint azt a' N. M. Igazgató Tanáts ki-
zolhedőnek fogja ítélni.

II. A' Társaság' irományai, a' mennyi-
ben azok nem a' folyóirás' tárgyai.

1) Felolvasott eredeti értekezések, tu-
dós vizsgálatok, a' hat megállapított
tudományos osztály' rende szerint.

2) Elhunyt tagok' dicsőítésére tar-
tott beszédek, 's

3) Egyéb, különféle alkalmakkal mon-
dott nevezetesebb beszédek, ha kinyomta-
tások a' Társaságtól kívántatik.

B. Történetíró és Szerkeztető.

Mivel a' titoknok' és segédjegyző ~~[illegible]~~
hiszte az Alaprajz szerint, mindenre ü-
gyelni, mi a' Társaság' jegyzőkönyveit és
mindennemű irományait illeti, a' ~~[illegible]~~ ti-
toknok pedig a' folyóirat' gondjait fogja
viselni, a' másod titoknok kisebb lehetne
a' Társaság' történetét megírni, az évköny-
veket szerkeztetni 's nyomtatásokra fel-
ügyelni de mind ezt egy, néhány tagból ál-
ló Bizottság' befolyása mellett.

C. Külső forma

A' küldöttség ezen egyszerű czímet ajánl-
ja: A' Magyar Tudós Társaság' Évköny-
vei, 's ezalá a' Társaság' czímerét vagyis
képen rézre metszve gondolja tétethetőnek.

A' formára nézve a' Medián nevű nagy
nyolczad rétet, mint legszebbet és legalkal-
masabbat ajánlja, [illegible] betűkkel, [illegible]
[illegible]. A' kötetek 25–30 ívnyiek lehetnek.

D. Kijövetel' ideje

Az évkönyvek' kijövetele az öszvegyűlő
munkák' mennyiségétől és milyenségétől
függvén, azt hiszi a' küldöttség, hogy a' kö-
tetek' kijövetelei időhez szabni nem szükséges.

Mi a' Társaság' Évkönyveiről [illegible]
[illegible] – mire intézett a' [illegible] és
[illegible] kiírt [illegible]
[illegible] – [illegible]
küldöttség [illegible]
[illegible].

Költ Pesten, Februarius 20. 1831.

Fáy András m. k. Tiszteleti Tag.
[illegible] Ferentz r. T.
Kis Károly, mint kiküldött rendes Tag.
Jegyzette Schedel Ferentz, mint
Szilasy János m. k. rendes Tag.
[illegible] Pál m. k. rendes Tag.

[illegible] XXIII. Comm. 21 Febr. 831

4
―――
1831

A' Magyar Tudós Társaság Folyóírásának alaprajzára nézve kirendelt Küldöttségnek alázatos Tudósítása.

111

A' M. T. Társaság' Folyóírásának alaprajzára nézve kirendelt Küldöttség' alázatos véleménye.

A' hasznos ismeretek' elterjedését semmi nem eszközölheti czélosabban olly folyóírásnál, melly a' tudomány' minden ágaiban kijövő könyveket, 's a' tudomány' tartományaiban történt jelességeket az olvasó közönséggel megismérteti. A' M. T. Társaság' alaprajzának 6d. lapján, 3 sz. a. álló, 's a' munkák' megbírálását érdeklő czikkely világosan egy illy folyóírást szemen fel [illegible], 's ettől bár melly nyelven írott munkáknak 's értekezéseknek nem csak köz hírül adását, hanem tulajdonságaiknak, tudományos és erkölcsi hasznaiknak, valamint fonák fogyatkozásaiknak és tévedéseiknek szoros gonddal, de még is részre hajlatlan lélekkel leendő megítéltetései kívánja.

Könyveket illy módon ítélni meg, tagadhatatlan hasznokat von maga után; mert az olvasó közönség' felvilágosítása, az író gondosságos 's jobbragyarasa' ingere, az írói pályára készülő ifjúság pedig útmutatást nyerhetnek általa. Azonban figyelmet látszatik érdemleni, hogy könyvbírálói jus, és írói személyes szabadság szorosan állanak egymáshoz, 's az első egyedül a' másodiknak sérthetetlen maradásával lehet hasznos következésű. Minden bírálás, melly magányos írók' tollából folyik, épen úgy a' közvélemény alá vetve van, mint a' megbírált könyv; illy gyengéd vagy magasztalás nem csak a' könyvszerző, de az ellentmondó bírálók, 's az olvasó közönség is elfogadhatják, félrevethetik, vagy módosíthatják ártalmas következés nélkül, sőt ezen ösztönítőkkel fogva az idővel gazdagabb, könnyebb és gyorsabb kifejlésére eszközölhetnek. Másképen látszik a' dolog fel tűnni, mihelyt a' bírálatok egy illy egyesületbeli kebeléből fognának eredni, mint a' M. T. Társaság' körnek ugyan is minekutána

a' nemz

a' Rentzi' köz elfszerben álló rajzairól olvasván, a' Kjedelmi Felügyelő megesküvése, az ország elébe állítva lön, 's minden tagjainak ókajszait 's vonatkozó pillanatait magán függesztette világosan különségen alkalmazásban, és elfszeletben kell magát megtartania, hogy jótevő befolyást szerezhessen. Azt lehetne már kérdezni,

b) Ha megtörténhet e, hogy emberi egyesület által mindég hibátlan és igazságos bírálások tétethessenek?

c) Ha valamely munka oly nézve hajlandóval bíráltatnék, mint például a' Corneille Pierre' Cidje a' Franczia Academiától, nem fogna az igazságtalanabb ítélet nyomósabb erőt nyernie egy nagy tekintetű Társaság ellen segédet nyújtani?

d) Ha lehetne e azzal segíteni, hogy a' bírálatok csak a' magányos saját nevében jelennének meg ott hol a' bírálatok magában a' folyóírás minden darabjában szükségesen a' társasági ítélet helyét hagyassanak lenni, 's ekkor megjelenni?

e) Ha a' bírálatok ellen-kritikákat nem tűrhetnek, szabad egyedül a' tekintetes disputálásra szükség e válaszolni? 's a' M. T. Társaság nem fogna e az ellenkritikák vagy saját ügyeinek a' keblén kívüli írók ellen egy jövendő lenni vetekedésen hangversenyzeni, 's ez által a' hatalma idejéhez ámán... vezettetni? vagy önvédelmezésre csak jeleni, 's ez ésszel teljesen, mellyet tagjainak jó kövekezesei függenek, lefoglaltatni?

E' kérdésektől fogva nem lenne talán ajánlatos a' szóban forgó folyóírástól minden bírálatot, az az minden magasztalást és gáncsot kirekeszteni, 's bírálás helyett csak tárgyas kivonatokat iktatni be, nem példátlan példával; mert előbb mint sem Ausspey Klotz a' kijött könyvek felett ítéletet mondogatni elkezdett, régebben az Acta Eruditorum czímű folyóírás minden bírálat kirekesztésével, a' könyvek egész foglalatjukat előadó

kivona-

kivonatokat közlött 's ez által olvasóját oly karba helyheztette, hogy mind az írói világ újdonságaival ismeretségbe juthattak, mind arról saját fejekből fogva ítéletet hozhattak, ha valamely könyv foglalatja hasznos e, fontos e, 's ezáltal nézve gyönyörködtető, vagy szükséges e.

Érzi ugyan a' Küldöttség, hogy a' M. T. Társaság rendszabásai nem egészen engedelmességgel illik értelmezni; 's tudja, hogy ezen rendszabásból a' könyvek hasznaikat 's hibájikat felfedezni kívánják: de midőn a' javallotta itt kivonatot elfogadtatnák, a' rendszabásoknak kellőjén fog elégtételt... Mert

1) A' kivonat szükség hogy híven írt legyen, 's annál fogva a' könyvfoglalatot, a' maga jó és rossz oldalaival előterjesztve. Így a' figyelmes olvasó a' rövidségben megkönnyebbítve láthatja az egészet kirajzolt, és saját ítélő tehetségénél fogva jót rossztól, 's fogyatkozást hibátlanságtól megválaszthat.

2) A' magányos íróktól készült 's közrebocsátott könyvbírálatokat is a' Társaság folyóírásában kivonatok által közleni fognák; 's ennél fogva az olvasó látni fogja, ez vagy amaz könyvről minő ítélet hozatott legyen a' világ, hogy a' Társaság a' maga tekintetének erejével, azon ítélet elfogadtatására, legkevesebbé is befolyna.

Ezeknek következésében már, ha a' ... könyvbírálatok kirekesztésére elegendőknek fognák találtatni, a' kérdésalatti folyóírásnak gondosan készült, kimerítő, és nem terjengős bőség által unalmas, sem kellemetlen inkább keresett rövidség által homályos kivonatokat nyújt, melly füzeteihez egy tudományos tárgyakat illető jelentésekkel s egy pontosan készült mutatónak kellene kapcsoltatnia. 'S e' füzetek a' folyóírás három egymástól különböző, 's egy formán hasznos részre oszlanak, kivonatokra, jelentésekre, és mutatóra. Mind a' kivonatoknak pedig, mind a' jelentéseknek czélja lenne, nem csak a' hazai litteratúrának, hanem a' mennyire lehetséges a' min-

dennemű

mindenikének kivonatjának mostani állapotját előterjeszteni, ezen czél elérésére szükségesnek véltük.

a) A' két hazában élő levelező társakat felszólítani, hogy a' kinyomtatott könyvek 's a' tudományi társaságaiban történendő dolgok jelét a' Társaság titoknokjának mielőbb küldjenek.

b) Ugyan a' két haza' nyomtató és könyvárusait körlevelek által meghívni, hogy könyveiket 's literaturát érdeklő jelentéseiket közismeretbe jövendő hozatás végett a' Társaságnak nyújtsák be.

c) A' külföldi literaturára nézve az ezen czélra szolgáló legnevezetesebb folyóiratokat megszerezni, mellyek közül a' küldöttség különösen a' következőket ajánlani bátorkodik:

Journal Bulletin universel.
Edinburgh Review.
Göttinger gelehrte Anzeigen.
Hermes.
Jenaer Allgemeine Literatur Zeitung.
Dinglers polytechnisches Journal.
Wiener ~~Literatur~~ Jahrbücher der Literatur.

Ezen segédekkel felkészítve reménylleni fog a' Társaság Tagjainak állani, hogy a' folyóíráshoz szükséges dolgozásokat megtegyék; 's a' mi illeti

I. A' kivonatokat

Ezekre nézve következő rendszabások szükségesek, ugymint

1.) A' kivonás alá eső munkák a' folyóírásba vendő kezdeteket számláltassanak, 's ezen felül csak a' nevezetességeit által nevezetes régiségek vétessenek fel.

2.) A' két hazában kijött nyomtatványok kivonatokban közöltessenek, vagy legalább (ha t.i. kivonás alá nem eső munkák lennének) czímeiket fogja ismeretbe hozatni.

3.) A' Társaság theologiai osztály nélkül lévén, a' pusztán theologiai tárgyú könyvek csak jelentés nem pedig kivonatok által ismértetnek meg; az olly theologiai munkák mellyek kisebb vagy nagyobb mértékben philosophiai vizsgálódások felé hajolnak, 's a' philosophiai osztály tárgyaira tartoznak, ide nem értetvén.

4.) A' költői művek közül a' nagyobb kiterjedésűek, példáúl színjátékok, beszéllések stb. kivonatokban és mutatvány helyekkel, a' kisebb kiterjedésűek, példáúl lyrai versek pedig megnevezés és mutatványhelyek által fognak ismeretbe hozatni.

5.) A' külföldi könyvek közül mind azok mellyek Nemzetünket közelebbről érdeklik, vagy míveltségünket, mostani polczainkban előmozdíthatják, kimerítő kivonatokban közöltessenek, egyebeket pedig csak röviden jelenteni. Megjegyezvén mindazáltal, hogy az olly Classicai művek, mellyek akár mi tárgyúak legyenek, mindég és minden népekhez szólhatnak, a' kivonat alá eső könyvek közé számláltassanak.

6.) Hogy a' kivonatok részletesen kimeríttek legyenek, szükség minden kivonás alá jövő könyvet két Tagnak adni ki, kik által két különböző kivonat készülvén mindegyik a' heti ülésben olvastatik fel, 's egyiknek hiányai a' másikból egészíttetnek ki; 's csak az így kiegészített 's a' heti ülés által elfogadott kivonatnak lehessen a' folyóírásban helyt adni.

7.) Mivel pedig a' M. T. Társaság minden osztályai még teljes számmal nincsenek, 's hogy a' kivonatok készítésének módja csorbulást szenvedjen, addig is míg az osztályok bevégeztetnek, szükség lenne a' hiányzókra a' Társaságból, vagy levelező társak közül segédeket rendelni.

A' mi illeti

II. A' Jelentéseket

Ezekben mindazonáltal, a' mi a' közönséges literaturai állapot által nevezendő irányban érdekli; fel kellene venni, tehát tudományos intézetek, jelesebbeknek említésre figyelmet érdemlő dolgok, halotti jegyzések, könyvkiadások, és hirdetések

fognak

jutalom végett 's ha még ha illyen fé-
lék, mind hazánkban, mind a' külföldön
folyóiratok tenne találtatni nagy vigyázás-
sal, hogy a' mennyire lehetséges semmi
ide tartozó el ne maradjon; ezen jelentés
pedig fő érdeme az alaposságon kívül
abból álland, hogy mennél gazdagabb tar-
talommal bírhasson.

A' mi végre még

III A' Mutatót

Mindenki, ki a' könyvolvasással nem csu-
pa mulatság, hanem tudomány gyűjtés
és feldolgozás miatt foglalatoskodik, nem
egyszer érzé életében, melly elkerülhetet-
lenül szükséges része a' könyvnek a' mutató.
Nem mulaszthatta el tehát a' küldöttség
emlékezetbe hozni, hogy a' Társaság folyó-
írásának minden kötete mellé leg alább
egy nagy gonddal készítendő 's fogyatkozás
nélküli mutatót kellene készíteni, melly-
ben a' folyóírásban előforduló mindenféle
tárgyak betűrendben feljegyezve könnyen
feltaláltathassanak.

Ezen folyóírás készítésére természe-
tesen az M. T. Társaság Rendes Tagjai köte-
leztetnek, olly móddal, hogy minden Tagok
a' maguk osztályára tartozó vagy vizsgáló
könyvektől a' fellebb érdeklett módon kivo-
natokat készítsenek, 's ezen kivonatok a'
Pesti Ülésekben helybenhagyatván egy erre a'
czélra kirendelendő Szerkeztetőnek által
adassanak. Nem lehet ugyan is feledni,
hogy a' Társaság' Titoknoka más foglalatos-
ságai mellett még e' a' nagy kiterjedésű
munkát is vihetné; mivel a' kivonatok szer-
keztetésén 's a' kiadás' gondjain kívül, mind
a' sok időt 's fáradságot kívánó jelentésekre,
mind a' nem kevesebb fáradságú Mutatóra
a' folyóírás' Szerkeztetőjének kell majd kiter-
jeszkedni. A' küldöttség alázatos véleménye

[illegible]

Kazinczy Ferencz

szerint tehát a' helybeli Rendes Tagok közül
egynek ki kell választatnia, ki legjobb gondjai
a' próbán fogó folyóírásnak szerkeztésére tartoz-
zék. Ezen Tagnak dolgai a' fellebbiek szerint
nagyok és fontosak lévén illő hogy számára
a' folyóírás reménylhető jövedelméből illendő
jutalom rendeltessék.

Itt az a' kérdés adja elő magát: mi-
nő időkben kelljen ezen folyóírásnak meg-
jelennie 's hogy havonként, minthogy a' naponként
kijövő nyomtatványok gyorsabb megismerte-
tésére nézve gyakori megjelenése kellene óhaj-
tanunk; de meggondolván hogy illy nagy ki-
terjedésű intézethez képest a' Társaság kevés
számú helybeli Tagokkal bír, a' vidékiekkel
pedig egyetemi munkálati távolság 's levele-
zésbeli akadályok miatt sok időt kíván:
elkerülhetetlen fog lenni, hogy a' folyóírás
ritkábban 's inkább nagyobb kötetekben adassék,
minél fogva talán kétszer egy évben a' Ka-
rácsonyi és Augusztusi Pesti vásárok hatá-
ridőin legalkalmatosabban jelenhetnének.

Hanyadik legyen egy egy kötet tartalma?
arról előre határozást tenni nem lehet. Ki-
fog tetszeni a' Segédek megszerzése, 's az előadol-
gozások elkészítése a' folyóírás' kiadása a'
jövő 1832 évig felfüggesztetni, 's midőn az
elődolgozások készen 's rendben lesznek,
a' Szerkeztető ezen kérdésre kielégítő feleletet
fog adhatni. Most elég lenne talán annak el-
rendelése, hogy a' folyóírás a' mondottak sze-
rint kétszer évenként, nagy nyolczadrétben
ha lehetséges karai, szép papíroson, nagy betűk-
kel, kéziratlap nélkül papíros borítékba kötve
's ha elfogadásra érdemlene „Tudománytár"
czím alatt adassék az olvasó község' ke-
zébe. Pest. Februar 20d 1831.

Gr. Teleki József

Kisfaludy Sándor
[illegible] Pál mk.
Döbrentei Gábor
Kölcsey Ferencz [illegible]

bemut. 21 Febr. 831

831. Nov. XX.

Javallat

a' társaság folyó írásaira nézve

a' benn nevezett Választottságtól

5

1831

Fényképezni
1959 III/12.

8

1831

az országban megjelent nyomtatványok.

Az Akadémiának levelei és tudósítása- [illegible] a [illegible]!

1831. XVIII. 150. 6) [illegible] 16 [illegible] 851

8/1831

Jegyzék

Azon könyvnyomtatói Munkáknak mellyek alólirottnak Intézetében az 1831dik Esztendő második Féltállyában, azaz Ns. [illegible] fogva Június utolsójáig ki készültek.

1 Halotti Beszéd mellyet néhai Ns. Kún Szabó Károly, a Pápai Ref. Collegiumban Poesist tanitó nagy reményű, és kitünő talentomú Ifjúnak hirtelen [illegible] felett, 's mellette megkesergett Szüleinek vigasztaltatására [illegible], 's 1831dik Esztendőben Martius 17dik napján élő szóval elmondott Tiszt. Tóth Ferentz, a Pápai Ref. Ekklésia Prédikátora 's a Dunántúli Ref. Ekklésiák Superintendense.

2. A Szent Könyvekben tett fogadásoknak magyarázatja.

3. Egyházi Beszéd az alamizsnára érdemes helybéli szegényeknek [illegible] gyámolittatásáról, annak czélalkalmas módjáról. Melly [illegible] Napján a Veszprémi Ns. Templomban mondatott 1831.

4. Távolság Táblája Pápa és Devecser Mező Városoknak [illegible] Ns. Veszprém és Komárom Vármegyei némelly Helységektől [illegible] Méltóságos [illegible] Gróf Eszterházy Károly [illegible] mint Földes Urok költségén kinyomtattatott.

5. Az Egyházi Személynek főbb kötelessége az Istennek dicsőségét és a Lelkek üdvösségét keresni. Tisztelendő [illegible] János Úr első Miséjének alkalmával megmutatta [illegible] a Veszprémi [illegible] Kormányozója. Böjt elő havának 10dn 1831.

Veszprém Június 27dn 1831.

[illegible] Számmer Klára
[illegible] Könyvnyomtatóné

Az első három Holnapokban ki jöttek.

1 Az Úr [illegible] készítő Katekismus, mellyet a [illegible] együtt az Úr vacsorájával [illegible] élni akaró Ref. gyermekek számára készített és kiadott Tiszt. Tóth Ferentz a Ref. Pápai Colleg. [illegible] Professor. 8. rét [illegible] ki adás. [illegible] Számmer [illegible] betűivel 1831 ára 10 kr.

2 Halotti Énekek, mellyek [illegible] megjobbítással, bővítéssel, és [illegible] rendel, és egynehány Zsoltárokkal a [illegible] kibocsátottak. [illegible] Számmer [illegible] betűivel 1831 ára 30 kr.

29

831. XXII. 190.

Kassán, a' Werfer Károly Úr' Könyv-nyomtató Műhelyében 1831-ben
e' Következendő Magyar Könyvek nyomtattattak, és nyomtatódnak.

Januárius, Februárius, Mártzius-ban.

1. Vasárnapi és Ünnepi Prédikátziók, — mellyeket élő nyelvel mondott, és a' Lelki Tanítók segedelmére kiadott Elöljáróinak engedelméből Szepessy Alajos Magyarádi B. Asz. Apátura, Tarczall Városának Plébánosa, és a' Kassai Szent Szék' Ülnöke. Harmadik Esztendő. — IV. Kötet. — Kassán, nagy nyolczas rétben 1830/1. — Werfernél.

2. A' Hitel czímű Munka' Taglalatja. Irta Gr. Dessewffy József. Kassán, — nagy nyolczas rétben. — 1830/1. — Werfernél.

3. Halotti Beszéd, mellyet néhai Mlgos Perényi Perényi János Ő Nagyságának, a' Cs. Kir. Felség Arany Kulcsos Híveinek, Tek. Nyitra Vármegyében a' Fő Ispányi Hivatal Administratorának, Nező Székely Városa egygyik Földes Urának halotti tiszteletére a' Szikszói Ref. Templomban elmondott Varga István, a' Theologia Doctora és Szikszói egygyik Prédik. — Jún. 21-kén, 1826-ban. — nagy nyolczasban. Kassán 1831.

4. Nemzeti Játék-színi Tudósítás. 16 Számban. — Irta Keresztszeghi és Adorjáni Gróf Csáky Theodor. — Nagy nyolczasban. — Kassán, 1830/1. — Werfernél. —

Április, Május, Június-ban.

5. 365 Oktató Feltétel; melly és Erkölcs, Kötelesség, Virtus és Vallás tanításától, azután Természet Históriából 's a' t. — Szerzé... illendő versek, és oktató elmés mondások — Diktálásra, Olvasásra, és Felírásra való Feltételek. — Új Esztendői, vagy Versgálatbeli ajándék — a' 6-7-8 és 9 esztendős Gyermekek számára. —
A' második Kötet — a' 11 — 12 — és 13 esztendős Gyermekek számára, — ugyan 365 Oktató Feltételek. — Készítette Jaisz Pál Alajos. — Ja nyomtatvány metszésekkel. Kisebb nyolczasban. 2. Kötet. Kassán, Werfernél. 1831.

6. A' szorgalmatos Fog-orvos, avagy megmutatása Okai a' fog-fájásnak. — Egyszersmind a' fogak tisztításának módja, és a' fájdalom' enyhítésére szolgáló orvosságai az odvas, és a' nedvességtől megromlott fogaknak. — Németből Takáts Pál. — Nyolczad rétben. — Kassán, — Werfernél. — 1831.

7.

7. A' Házi Orvos, az idegek (férző-inak) nyavalyáiról, és a' fő szenvedéseinek. Egy vezérlő Oktatás; mimódon kellessék az idegek' gyengesége minden nemeinek, a' méh-dőrság-nak, ideg-közzvénynek, – ideges kiszáradásnak, – ideges szél-ütésnek, – görcsöknek, – hideg-tánczának, – ájulásnak, – guta-ütésnek, – fő-fájásnak, – fog-fájásnak, – szem-nyavalyáinak, – vakságnak, – süketségnek 's a' t. jó eleve élett venni ’s gyógyítani. – Egy toldalékkal, a' vér-mértékletekről (: Temperamenta, – és a' Kolorly (Genitt-) 's lelki nyavalyákra való hajlandóságról. – Lutritz Fridrik után – Magyarul kiadta, és a' maga észre-vételeivel és tapasztalásaival megbővítette Szabó József, T. N. Szabolcs Vgye és N. Kun Kerülete volt rendes Orvosa. – Nyolczad rétben. – Kassán, – 1831. Wigand György sajátja. – Nyomtattatott Werfer Károly Cs. Kir. Priv. Acad. Typogr. betűivel. –

8. Az én Utazásom, vagy is Vasúti Méta. – Klauren Henrik után, Németből fordította Idősbb Szatthmáry Király József által. – Nyolczad rétben. – Kassán, Káros Vajda Pál sajátja. – 1831. – Werfernél. –

Július, Augusztus, September-ben.

9. Parentatio, quam Piis Illustrissimi et Reverendissimi Dni, Domini Stephani Csech, Episcopi Cassoviensis Manibus Joannes Bapt. Karsik, in Lyceo Episcopali Cassoviensi Hist. Ecclesiasticae et Juris Canonici Prof. P. O. I. Cottus de Sáros T. Tab. I. sedis Cassoviensis Assessor, necnon Matrimonii, et Con-fessionis Religiosae Defensor. Dixit Cassoviae, 1ma Aug. 1831. – –
Ugyan ezen alkalomra: – egy kötésben.

10. Gyászos Tisztelet néhai Mélgos és fő Tiszt. Csech István Úr Kassai Püspök Ő Nga felett. – Tiszt. Zborai Mihály, Szántai Plébános. – Negyed-rétben, mind a' kettő Kassán, Werfernél. –

11. Leontina. – Román. Kotzebue után. – Deáki Fülöp Sámuel. 2. Kötet. – Kolozsvárott 1831. – Burián Pál Káros' sajátja. – Nyolczad-rétben. – Képpel. – Kassán, Werfernél. –

12. Különbféle rövid Történetek. – Elme-futtatások, a' lélek' nemesítésére, és a' szív' jobbítására. – Öszsze-írta Idősbb Szatthmáry Király József, nyolczad rétben, Kassán, Káros Vajda Pál' sajátja. 1831. – Nyomtatta Werfer. –

13. Nefelejcs. – Almanach. – Szerkesztette Kovacsóczy Mihály. Kassán 1831-ben, 1832-re. Wigand György' sajátja. – 12-ed-rétben. – Nyomtatta Werfer Károly. – –

14. A' mezei Gazda' Kézi Könyve, — mellyben tapasztalás után megmutattatik: miként lehessen a' szorgalmatos Gazdának jövedelmét rövid idő alatt megsza-porítani — egyszersmind út-mutatással a' rétek, szántók, kertek, gyümölcsö-sök, 's takarmányok' míveltetését gyakorolni; a' méheket nevelni, ápolni; a' trágyát szaporítani; — egy szóval, mind azt, a' mi a' gazdasághoz szüksé-ges, haszonnal megszerezni. — Minden iparkodó mezei és házi Gazda számára — Egy Toldalékkal: a' marhanyavalyákról, nyavalyákról és orvoslásról; különbféle hasz-nos házi jegyzetekkel. — Kiadta Stand József Cs. Kir. fel hadnagy. Kassán, Wigand György' költségén — nyolczadrétben. — Nyomt. Ellinger. 1831. —

October, November, December-ben.

15. Hálaadó-Innepi Prédikatzió — mellyet, megszűnvén Isten' irgalmából, a' pusztító Cholera: halálos érzéseket ébresztő dög-nyavalya; Cholera: hálás érzései között elmon-dott Kassán, Oct. 2-dikán, 1831-ben, Terhes Sámuel, Reform. Prédikátor. — Negyedrétben. — Kassán, Werfer Károly Cs. Kir. Priv. Akadémiai Könyvnyomtatónál. —

16. Törvényeh, mellyekre azon betegek tartoznak figyelmezni — a' kik a' Kassai Közönséges Kór-házban, a' Szent-Háromságnál menedéket ke-resnek. — nyolczadrétben. — Kassán Werfer Károlynál 's a' t. —

17. Párja Könyv — Ajánlékul a' Gyermekeknek, kik örömest tanulnák a' A. B. Cz. abc tábláját. — Írta Benczúr József, Eperjesen, Professor. — Színezett Képekkel. — Kassán 831. — Wigand György' költségén. — Nyomt. Kassán: 12-edrétben. —

18. Mohammed' Abdalla' Fija' hamis Prófétának Islami Hit vallása, vagy is az Al-Korán, melly Arabs nyelvből, mellyen Mohammed által írattatott, Maraczius Lajos XI-dik Innocentius Pápa' Gyóntatója, a' B. Asszony' Isten Annya' Szerzetéből való Pap által Deák nyelvre fordíttatott, 's az ő észrevételeiből, 's másodlag Jegyzetekkel megvilágosíttatott, 's ki-adatott. Egy elő-bocsájtott Bévezetéssel, és az egész Mohammedi Vallásnak magából az Al-Koránból (: felyegyezve lévén mindenütt a' Surák, 's a' Szakasznak Versei :) össze-szedegetett rövid foglalatjával; — úgy az Islami hitnek, az igaz Hittől eltávozta-tása' elő-terjesztésével. Reineczius M. Keresztély' Sz. Tudományok' Professora Munkája 's fáradsága által. Magyarosították 's némelly Jegyzetekkel világosították Buritsi Szedmayer Imre, és Gedeon György, több Ns. Vgyék' Táblabírája. Nagy nyolczadrétben. — Kassán Werfer Károly Cs. Kir. Priv. Acad. Typographusnál. 1831. —

831: 8

Kassán, az Ellinger István Úr Könyvnyomtató Műhelyében, az [illegible], és Prof. Cselei Könyveken kívül nyomtattattak, és nyomtattatnak 1831-ikben; a' következendő Magyar Könyvek:

Januárius, — Februárius, Mártzius-ban.

1. Felső Mo. Országi Minerva. — Nemzeti Folyó-írás. — Hetedik évi Folyamat. 1831. — I-ső Negyed. — Jan. Febr. Mártzius. Képpel.

Április, — Május, — Június-ban.

2. Felső Mo. Országi Minerva. — Nemzeti Folyó-írás. — Hetedik évi Folyamat. 1831. — II-ik Negyed. — Április, Május, Június, — Képpel.

3. Sokrates' Nevezetességei. — Xenophon' Munkája, Magyarra fordítva, Sup. Kis János által. — Horváth-jával Sokrates' élete, néhány jegyzetekkel és magyarázatokkal együtt. — Nyolczad-rétben. — Kassán, — Ellinger Istvántól Cs. Kir. Priv. Könyvnyomtató Intézetéből. 1831.

Július, — Augustus, September-ben.

4. F. Mo. Országi Minerva. — Nemzeti Folyó-írás. — Hetedik évi Folyamat 1831. III-ik Negyed. — Július, Augustus, September. — Képpel. —

Október, — November, — December-ben.

5. Felső Mo. Országi Minerva. — Nemzeti Folyó-írás. — Hetedik évi Folyamat. 1831. IV-ik Negyed. — Október, November, December. — Nagy 8-ad rétben — Képpel. Kassán, Ellinger István' Cs. Kir. Priv. Könyvnyomtató Intézetéből. 1831.

1831-ik Esztendő — Nov. hónak, 1831.

alázatos tisztelettel bémutatja
Dulházy Mihály mpp.

1831. XVIII. 148. beérk. 16a 9bre 831.

4

26

848

Nagy tiszteletü Magyar Tudós Társaság!

Valamint a' dicsően lábra állott Magyar Tudós Társaságnak, fel szólíttatván a' Tek. Titoknok Urnak reám nézve tisztes 's bizodalommal tellyes levele által, csekély szolgálatomat a' mennyire terhes hivatalom foglalatosságai meg engedik, szivesen ajánlom, úgy szinte előre meg szomoruan jelentem, hogy az ide való nyomtató műhely régolta oly nyomorult állapotban vagyon, hogy az én halgató vagy is inkább csak <u>nem</u> mel kérkedő fertály esztendei tudósitásaim szinte el maradhatnának. Némelly városi aprósagokat 's próbóli nyomtatványokat kivévén, új esztendő

olta

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

ólta ottan semmi másféle a' meg kivánatott czimmel ékeskedő munka nem jelent meg; melly dolognak részint ez az oka, hogy az ide való könyvvizsgáló egy időtől fogva a' több árkusok bul álló kéziratokat átaljában el fogadni nem akarja, részint pedig Kassa városának szomszédsága, hol több nevezetes könyvnyomtató műhelyek találtatnak. Ugyan ottan nyomtattatik éppen most a' mi Superintendentiánk Schematismussa, melly mutatókának egy példányával örömest fogok kedveskedni a' Nagy Tiszteletű Tudós Társaságnak és bizonyos alkalmatossággal mindjárt el is küldöm. Azomban ha csak ugyan az idevaló nyomtató jövendőben valamit sajtója alá kerítene, azt annak idejében nem csak jelenteni, hanem a' N. T. T. Társaság számára meg is szerezni fogom tudni.

Egyébiránt mély tisztelettel maradok

A' Nagy Tiszteletű M. Tudós Társaságnak

alázatos szolgája
Szeguschi Mihály

Eperjes 26t Nov. 1831.

Tekintetes Úr!

Martius 16-kán költ hivatalos Levele foganatjában mély tisztelettel te-
szem szinte hivatalos Jelentésemet: hogy ez évi Januariustul
fogva Martius utolsó napjáig a helybéli nyomtató műhelyben né-
melly köszöntő verseskéken, s naptárokon (Calendarium) kivül sem-
mi munka nem nyomtatódott. sött a múlt esztendőben sem ké-
szült egyéb Domin Imre Professor Úr, horvát nyelven irt magyar
Törvényénél: és Kussevich Milósztester Úr: De municipalibus Juribus
et Statutis Regnorum Dal. Croat. et Slavoniae" czimű könyvetskéjé-
nél, melly mivel nevezetes tárgyrul értekezik, az első alkalommal
megküldeni el nem mulasztom.

De mivel az említett Levélbül a rám bizott hivatalnak
egész körét ki nem vehettem: annál fogva, hogy az efféle Tudósitá-
saimat teljesebben tehessem, és azt egyenesen a T. T. Társaság
elejébe ütközhessem: ezúttal bátorkodom Tisztelt Urasságodat a-
lázatosan megkérni, méltóztasson egyszer s mind jövendőre ezen
kérdéseimet felvilágositani:

1-ör Csupán a Zágrábirul e, vagy az egész Horvát országban
létező Nyomtató Műhelyekrül kell e tennem tudósitásaimat?
mert Fiumében, Károlyvárason, s Varasdon is vannak efféle
Műhelyek.

2-or Minthogy itt Horvát, Német, Deák, sött olasz nyelven is
szoktak némelly munkák megjelenni; többnyire pedig tsak
Forditványok vagy Másolatok (reimpressi) sött tisztelet versek,
kék nyomtatódnak: szükségese mind, vagy hát mellyiket kell
Tudósitásomban érintenem, sött megszereznem?

3-or Mivel az új munka olly ritka tünemény e' vidé-
hogy

hogy, főképpen ha az említett nemüket öszve nem kell jegyeznem, ollig telik egykettőre esztendő át: szükséges e még is minden negyedben hivatalos tudósításomat megtennem?

Ezek után midőn ez előszőr olly rés úton 's törélletlenül tett tudósításomért engedelmet kérnék, magamat minden barátsá, gé s hivatalbéli szolgálatjára ajállom

Tekintetes Uraságodnak

alázatos szolgája
Mikusay János
a M. Ny. és tudomág tanítója

Zágrábban April 30-kán 831.

1831. XVIII. 155. Benyei 16 Maj 831

631. 8

70

A' Magyar Tudós Társaságnak

Pesten.

AGRAM 1831

41X

Méltóságos Elölülö.

Tekintetes Tudós Társaság!

Kegyes Uram! Tisztelt Uraim!

E' folyó esztendőben Horvát és Tóth Országban következendő mun- kák jelentek meg. és ugyan Zágrábban 1ső Aprilistul Ju- nius 30-áig.

1o Professor Kunitsch. Der Sauerbrunnen Jam- nicza im Königreiche Croatien.

2o Introductio in Oeconomiam politicam, alias Nationalem, ad recentissimos scientiarum politicarum progressus dacta p. Joannem Kenfner, in R. Scient. Academia Zagrabiensi Scientiarum Politicarum, Juris item Cambio- Mercantilis, et Styli Curialis politici Professorem P. O. Zagrabiae Typis Francisci Suppan Caes. Reg. Priv. Typo- graphi. 1831.

3o Még az elmúlt negyedben megjelentek ezen Nap- tárok: a.) Zagrabiense Calendarium pro Anno 1831.
b.) Bauernkalender.
c.) Postkalender.
d.) Neuer Schreibkalender.

Varasdon: Egyébb az idén nem nyomtatódott az úgy nevezett Varasdiner Kalender-nél.

Károlyvároson: Tudomásom semmi.

Eszéken: Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesium Bosnensis seu Diakovariensis et Syrmiensis canonice unitorum pro anno a Christo nato 1831.

Midőn ezeket mély tisztelettel jelentenőm egyszersmind megalázkodva bátorkodom ~~[illegible]~~ az iránt könyörögni, hogy mivel a naptárok számait a Nyomtatók tékozlódása miatt meg nem tudhattam: Méltóztatnék a T. T. Társaság ezt szintúgy a Tömérdeki M. Kr. T. Tanítónál kitudakozhatni, hova ámbátor minden Esperesek megküldik a megyebeli tudományigazgatások által hivatalos tudósításokat egy-egy nyomtatványnyal. — 2° Minthogy a helybeli Vármegye ama félelmes nyavalyának elhárítása végett olly szoros rendeléseket tett, hogy M. Országbul egyenesen senkit be nem botsájt: tehát mostanában semmi munkát sem küldhetek, de mihelyt ezen Kéres mérsékeltetik, az első alkalmatossággal megfogom szolgálatomat tenni. Ki egyébbiránt mély tisztelettel maradok

a Méltóságos Elölülőnek
s Tekintetes T. Társaságnak

Zágrábban Jun. 30án 1831.

kír tisztelője s szolgája
Mikusay János
M. Ny. és Tudom. Tanító.

1831. IX. 61.

érk. 7 máj. 831

SZIGETH

A' Magyar Tudós Társaságnak

Marmarosi Sz. Szigetről

Pesten

Nagy Méltóságú Gróf, Magyar Tudós Társaság Elölülő Úr!

Kegyelmes Uram!

Soha kellemetesebben meglepve nem érzém magamat, mint midőn A' Magyar Tudós Társaság nagy Érdemű Tagjai f. esztendei Martius havának 9én tartott ülésökben ezen édes Hazánkban élelő nyilvánosság dicső törekedésében némü némü szolgálat tevésre felszólítani méltóztattak, azon kegyes Határozatjok által, hogy az 1831. esztendő-ről kérdve ki jött, 's jövendő könyvek 's tudományos munkák értékes vagy magas a' munka példányjai 's fenálló érteni vagy magas a' munka példányjai 's beküldjem, döntene a' Nagy Érdemű Tudós Társaságnak.

Ezen tiszteles szolgálatom követésében óhajtanám termékenyebb mérőre terjeszteni kérésemet, minthogy is egyen példánynak kellenvala lenni eme alázatos első Tudósításomnak hogy. Az 1831ki Januarius, Februarius és Martius hónapok lefolyása alatt a' Szigeti kir. kamarai Könyv Nyomtató Sajtójából semmi munka nem jöve ki ha kivévén Nemes Megyénk által a Cholera nyavalya ellen való óvó rendszabások kiadását, de ez is oly rövid Határozattal vagyon megrakva is a benne levő olly terme ... hogy sem a' posta terhelése nagyobban 's csekély tartalmú hogy sem a' Tudós Társaság Kegyelmes Ura ex ... a Nagy Érdemű Tudós Társaság ... küldeni.

Sajnálván egyébbiránt a' nekem ki nyílt kedves szolgálatom eszen partalagos voltát, híven fogom lenni szolgálatom kötelességemet – arról ki szabott idő pontokra tüzzeléssel kötelességemet, hogy az Édes Hazánkban burgoan kérésegemet, hogy az Édes Hazánkban ... Szigetvárosról olta, ugy szánt eme végső félem, a' hol ... lé-

látszik nemzeti nyelvünknek terjedése a' Kor elmé-
lése-e. azzal szolgálom Méltóságom kinek
hogy ezen nemzeti Oskoláknak felügyelő Hivatallal
fennállásaiértdegen nyelvtöl kivó esztendeiként
be jókorán olvasam be Ede Haránk nemzeti
Hangzatjain

Kis drága Nagy Méltóságodban egészséges
mely Ispotályt maradtam Szigethen valamint
mindenkor vagy Aprilis 25ᵉⁿ 1831 Szigeten

Nagy Méltóságú Gróf 's Elölülö Urnak
Kegyelmes Uramnak

legalázatosabb szolgája
Bélkai József
Mármarosi Fő Esperes 's
Szigeti Plebanus.

168

Alázatos Tudósítás.

A' Nagy Tiszteletü Tudós Magyar Társaság' kegyes Rendeléseinek következésében alázatosan jelentem: hogy a' Szigeti kir. Kamarai könyv nyomtató Sajtója alól e második Félesztendőben semmi egyébb tudományos munka nem jöve, hanem Néhai Méltóságos Bus-ujfalusi Pethy János Megyénk' Fő-Ispányjának Hamvai felett Tiszt. Spak Josef Káplányom által mondott Halotti Egyházi Beszéd, mellynek egy Példányját a N. T. Tudós Magyar Társaságnak Tára számára ezennel alázatosan ide rekeszteni vagyon igen igen becses szerencsém. Szigetben Marmarosban Xbr 12kén 1831.

Belikán József m. k.
Marmaros. fő Esperes 's
Szigeti Plébános.

1831. XXIV. 20

Caiyoji 2d Day 831.

6

Feljegyzése

Azon könyvnyomtatói Munkáknak, mellyek alolirottnak Cs. Kir. priv. Könyvnyomtatói Intézetében f. e. Julius' első napjától September utóljáig nyomtatódtak:

Utasittás a Choleráról, a' Ns. Vármegye' parantsolattyára 600 példányban.

Rendkivül való Toldalék a' Hazai és Külföldi Tudósittásokhoz, tavaszttván a' Choleráról

Rövid Oktatás a' Choleráról, kiadta Haiszler György, a' Magyarból 3500, a' német fordittásból 1000 példány.

Veszprémben September 30án 1831.

Számmer Klára
Cs. Kir. priv. Könyvnyomtató

Kassán 29 April. 831

14
1831

Méltóságos Gróf Úr!

A' nemzeti Nyelv tárgyában legtermészetesebb a' Nemzeti tudós Társaság
Elsö és Második Elölülöjéhez folyamodni.
Ha a' nemzetesedés honi nyelvünk' miveltetése és Közönségessé
tétele által eszközöltetik, maga a' Nyelv nem csak könyvek olvasása;
hanem abban látott 's hallott Szín-játékok által is remélhet elömene-
telt és csinosodást.
Felsö Magyar-ország' itteni részeiben annyira ütte a' dolgot
a' Hon' szeretete, hogy már most két esztendöt olta kirekesztöleg nemzeti
Játék-szín áll fenn a' Felföld' fö-várossában Kassán, és pedig tetszés
szerencséjével, mert csak nem mindég telestele tele van a' Ház, a' mi nem
csak arra mutat, hogy a' nemzetesedés' dicsö érzete megjárta e' külö-
nebb tartományban is a' lelkeket, hanem arra egyszersmind, hogy a'
Szín-játszók és játszónék a' Dall-játékokban szintúgy, mint a' többiek-
ben mind inkább-inkább tökélletességre vergödnek.
Nem lehet e' tekintetben eléggé magasztalni, tisztelt ezen Vármegye'
Rendjeit, kiknek buzgó segedelme által nem csak eddig elé megindíttat-
tott és folytattatott itten a' honi Játék-szín' virágzása, hanem még a' kö-
jövö esztendöre is fenn-maradása bátorságba helyheztetett, úgy pedig,
hogy huszon-öt személy egygyütt-véve a' két Nemböl, egész eszten-
dö által, többen-nyában játszhatván, magát tökélletesíthesse.
Méltóságos Báró Berzeviczy Vincze' igazgatása alatt újra
felelevenedett minapában ezen a' nemzetesedést mind a' felsöbb, mind
az alsóbb rangúaknál észre-vehetöleg elö-mozdító Intézet, és valamint
eddig az ö buzgósága, és lelkesedése, 's e' tárgyban nagy tapasztalása,
's értelmessége azt gyámolította, úgy ezután is mindenek között-ke-
vánsága szerint gyámolítani óhajtja.
Ellenben sokszor addig kell egygyet alarni alarni tárgy-
ban, ha folyvást elömenetelt kívánunk. Minden kezdet nem
csak nehéz, hanem gyámolításra is szorúl, és akár-hol álljon fel
a' Hazában valamelly Honi Játék-szín, annál inkább érdemli meg
az a' köz-részvételt, minél bizonyosabb, hogy csak az idö és köz-
segedelem érlelheti meg a' kisszerü kezdetet, melly csupán lépé-
senként szokott mindenben neveledni, és végtére talán azon
pontra is hágni, mellynél fogva méltóvá válják idövel a'
Haza' fö-várossába által-tétetni, és ott becsülettel megjá-
lenve, magát megtiszteltetni.

Bátorkodunk

Bátorkodunk tehát Nagyságtol részvételiért esenkedni, hogy t. i. Méltóságtol közben-járása mellett minél számosabb új meg új, akár Dall, akár más darabokra szert tehessünk. – Őrömest elfogadjuk a' külföldi nyelveken irottakat is, azokat majd itt leforditatjuk, hogy így neveledvén és öregbedvén a' Társaság' Repertóriuma, a' bőség és különféleség' bajai mellett a' Nézőt, Halgatót, Szín-játszót s játszónét, mind jobban jobban kielégeztessenek, és mind a' Magyar nyelv' előmenetelét, mind pedig annak szeretetével a' magok Szeránosodását munkálhassák.

Megküldjük Méltóságtoknak Repertóriumunkat, ha elegyé szerencsénk leszünk Nagyságtoktól reméllett kedvező választ kapni.

Sokáig tusakodánk magunkban, miképp folyamodjunk Méltóságtokhoz, — úgy-é mint a' nemzeti tudós Társaság' Előlülőjéhez, vagy mint a' Pesti Cassinó nagy befolyású Tagjaihoz? — Javallotta volna ugyan az utóbbit azon körül állás' meggondolása, hogy valamint többeket közülünk távolabb létünk nem tartóztat, (noha Pesten csak igen ritkán fordulunk meg) a' Pesti Cassinó egyesülete' rész-vételétől, úgy Méltóságtokat sem fogja hátráltatni a' részvételben Kassának, a' Haza' fővárosától eső távolsága. Mivel azomban a' nemzeti tudós Társaság közelebbről irányozza a' Magyar nyelv' gyarapodását, czélirányosabbnak véltük a' Méltóságos Grófoknál, mint a' Magyar nemzeti tudós Társaság' Előlülőjénél esedezni.

Ne ütközzenek meg hát a' Méltóságos Grófok, ha netaláncán a' formában hibáztunk. Egy oly nagy czélunk' elérése tekintetében, akár mint Előlülőket, akár mint a' Pesti Cassino nagy befolyású Tagjait szóllitánk-fel Nagyságtokat.

Hazafiak

Hazafiak Hazafiakhoz szóllottunk, a' Mltgos Grófok ország-szerte esméretes nagy Hazafiuságokban bizakodván. Ez bizonyosan nem fogja megjátszodtatni bizodalmunkat.

Nincs egyéb hátra, hanem hogy a' Méltóságos Grófokat arra is kérjük; ne méltóztassanak se tiszta Hazafiúi czélunkról, sem pedig azon valódi mély tiszteletről kételkedni, mellyel Méltóságtok' rész-vételébe magunkat, s nemzeti czélunkat ajálván, szűnet nélkül maradunk,

a' Méltóságos Grófoknak

Kassa, Szent-György hava 15-dikén, 1831.

alázatos szolgái

Semsey Lajos mp.

Gróf Dessewffy József

Gróf Haller Ferentz

[illegible]

Gróf Dessewffy [illegible]

Gróf Szirmay Tamás

15
1831

A' Pesti Magyar Ujság 123dik lapján a' kérdéssel kitűzött Acade-
miai határozatok következésében Én úgy vélekedem, hogy sem a' Tudo-
mányos folyó írása Szerkeztetése, — sem a' Társaság' költségein ki adan-
dó [illegible] a' kérdéssel tárt, és az Academiának Dicsőségei szerint kö-
vetkezőkel munkája nem vetettenek — míg Basis nints, mellyen
minden fundálkozást, és a' mi mindent lehessen építeni. Ugyan-
[illegible] én gondolnám, hogy

1. Mindenek előtte egy Magyar Grammatika készíttessék,
öszve nézzen minden eddig ki jött Magyar Grammatikákat — és a' miben
ezek egymással meg egyeznek, az — mint a' Magyar Nyelv Grammatiká-
lis Igazsága úgy vétessék, — 's ezen okból ne csak az ujabb vagy a'
Debreczenyi Grammatika utánn ki jött, hanem a' leg régibb Gramma-
tikák is meg nézettessenek, mellyenek a' Sylvester, Szikszai Istvánéi,
Benczédinyé s. a. t.

2. A' miben a' Grammatikusoknak egymástól való eltávoza-
[illegible] vették észre, a' Grammatikának készítői a' [illegible] mind a'
két felnek okaival, és a' Grammatika készítői Vélekedéseikkel
együtt a' Nemzet Tudósai elébe, és ezeknek leg jobb Meg rostálló-
inak Jutalom ígértessék, mindenik Concurrensnek Munkája együtt
ki Nyomtattatván. Az ekképpen meg hányt vetett Materiákat
végre az Academia Visgálat alá, és [illegible] Tanácsára el a' Gramma-
tikai Igazságnak miben létét, a' miben osztán minden jó tanító-
nak magát tartani.

3. Hogy egy jó Grammatika írattathassék, és ezt nagyobb
Nyelv esmérő Tudományokkal lehessen is meg ítélni, jó volna mind
a' Grammatika készítőknek, mind az azt meg ítélőknek a' Tudomá-
nyos Gyűjteményben elejétől fogva ki adott, és a' Magyar Nyelvet, és
Grammatikát illető minden Tudós Értekezéseket és Rostállásokat
meg nézni, és azoknak a' Czélra leggyobb hasznát venni.

4. Míg egy illyen meg állapított Grammatika nem lesz,
addig magok az Academiának Tagjai is örökké egyenetlenségben,
és egymással való Feleletekben lesznek. Most tudják a' Világ elő-
[illegible] [illegible] Írásokból, hogy a' most mái Academiai Tagok között
egyik a' másiknak meg tud Tárgy is, arral vádolja el a' Nemzet
előtt, hogy sem a' Magyar Grammatikához nem tud, sem a' Nyelv
természtetét nem érti, se Jelesítékája nints — 's iszonyú Tudat-
lanságot hánynak egymásnak Nemzeti Nyomtatásba. Ez így
lesz ezutánn is. most p. o. Dobrentei Úr és a' [illegible] ta[illegible],

illyenek

állyanak a Fenyéry Úrnak és a vele tartoknak részére? vagy ezek
szokása ezt nehéz el látni előre, valamint el határozni. – Annyi is
volna és igazságos csupán egymásnak való complacentiából,
vagy tetszésből el igazítani. Így jobb lenne hát egy Magyar Gram-
matikát meg állapitani mindeneknél előre, hogy kiki magát ahoz
tartaná.

5., De Magyar Lexicont sem lehet jól irni, míg egy Ma-
gyar Grammatika által meg nem határoztatik minden. Mert mi
légyen a Nyelv' törv. – mellyeken lehetnek azoktól a formáltatások, –
hogy kellyen valamelly Szót le irni p. o. pecsét meg-mely-mely,
melly légyen e? – hol kell egy-gy? hol kell [illegible] – Dő Dicsőség,
Dicsőséges légyen e? vagy Idő, Üdvösség, Üdvösséges – ts – tz vagy cs
cz kell e irni és hol? s az igen el Iszalmaroztatnak hol lesz
kellyek. S a tz mind ezeket csak a Grammatika határozza meg?
ezen meg határozás után lehet csak sükeresebb Lexicont irni.

Tudjuk azt is, hogy melly sok temérdek új Szókkal rémítették
meg a Magyar Nemzetet némellyek, mellyeknek Száma ugyan
a Mondolat meg kevesítette, de a múlt Esztendei December hó-
napjában a Tudományos Gyűjteménynek megint újra felnevelték
az Új Szók átkozót. Nem lehet mondani, hogy azok mind rosz-
szak volnának, hanem mellyek jók, és a Lexiconba felvehetők, azt
csak a Grammatikai Nyelvi Tudománynál fogva lehet meg
ismerni – s e szerint jó Magyar Szótárt is csak azután lehet
irni, ha lesz egy meg állított Grammatikánk.

6., Nem csak a Betűk írás módra vagy Ortographiára, ha-
nem a Stilisticára nézve is felettébb különböznek Iróink, pe-
dig a Nyelv Tudományban is az Unitásnak vagy Egyformaság-
nak s Egyességnek kellene Principiumnak fel vétetni, e csak ugy
lehet meg, és Iróink is csak ugy tartyák meg az Egyformaságot,
ha egy meg állapított Magyar Grammatika vezér fonálul fog
szolgálni mindeneknek.

7., A régi be vett és mindenektől meg értethető, s a Dolgot ki
fejező Szók helyett, új Szókat ne engedjen csinálni az Acade-
mia. – A Tudománybeli Mester Szókra nézve ha csinálnatnak
új Szók, azokat az illető Professorok az Academia rendelésé-
ből irnák öszve, a kik három Esztendő alatt, minden Eszten-
dőben gyűjtenének öszve [illegible] az Academia Költségén, és osz-
tályoznák [illegible] mint a maguk Tudományának competens

Birái

Birái a Mester Szókat, mellyeket mint meg állíttattakat az Academia
hirdetne ki, s mindnyájan osztán Lexiconban is azon Szókat élnének Ki-
írásaikban is.

8., Intessenek meg a Magyar Nyelvet egészen, és Grammatikát nem
értők, hogy Poëták ne legyenek, mert ezek felettébb rontyák a Nyel-
vet, mivel most mindenik Poëta akar lenni, akár van rá Tehetsége,
akár nints, s ezek osztán húzzák vonnyák a Nyelvet ide s tova, a Szó-
kat rövidítik, a Syllabákat kurtítyák, a Nyelvi Szókat is kihagyják,
csak hogy az ő Metrumjok, vagy Czéna szállal meg a Vers nemek
ki menjen.

9., Jó lenne az Academia Tagjainak de egyebeknek is meg hagy-
ni, hogy mindenféle Mester Emberektől irnák fel a Szerszámoknak ne-
veit, és a Mesterségben fenn forgó Szókat, hogy a Szótár készítői ezek-
ket s a 7.dik Szám alatt említett Tudománybeli Mester Szókat tudósí-
tó kellletesebb Szótárt készíthessenek.

10., Készíttessen egy a Magyar Literaturát előadó Könyv, melly-
ben elől kellene adni, a Magyar Nyelvnek eredetét, Termékenységét, előme-
netelét, ennek akadállyait, időről időre a Tudományokra lett alkalmaz-
tatását s arra való alkalmatos voltát. – Továbbá, hogy minden Század-
ban mi segítette ennek Virágzását, és mennyiben. – Végre hogy melly
könnyűséggel, szépséggel, erővel, alkalmaztathatóssággal bírjon ez a
Nyelv akár melly Tudományra nézve is. Ez a Könyv lenne osztán kézi
könyv a főbb Oskolákban, mellyekből a Magyar Literatura tanít-
tasson. Így lehetvén csak eleget tenni az Ország Törvénynek, melly
a Magyar Literaturát tanittatni parancsollya.

11., Kérje be az Academia minden Katholica és Protestans
Főbb Oskolákból, hogy mit tesznek azokban a Magyar Nyelv tanítta-
tására, és Pallérozására nézve, – s miféle Javallatokat tudnának
tenni annak sikeresebben lehető gyakoroltatására nézve, – mellyekből
lehetne osztán az Academia Projectumokat az Ország Gyűlésére
a Magyar Nyelvet illető Articulusokra nézve.

12., A Magyar Grammatika készítőjére tétessék Nagy Jutalom;
és ha Esztendő alatt nem készülne illyen Munka, – akkor az Acade-
mia Tagjai közül, egy Társaságnak kellene ezen kötelességet ten-
ni, s a Dolgozatot nagy Jutalommal meg tisztelni.

1831. VI. 30. 13.   [illegible] 18 april 1831.

Kivánni, mellyek az egésznek voltak elejébe szabva? — Akonban ezen óhajtásom talán örökre óhajtás marad, a' dolog minden esetre a' nagy gyűlésre illeti; de szükségesnek vélem elmondani, mert ámbár a' könyvbirálás és ~~[illegible]~~ mellett némelly okaimat előadtam, teljes meggyőződésem még is mind a' kettőnek ellene van.

Vörösmarty

16
1831.

Méltóságos Elölülő
Tekintetes Társaság!

Hogy Kazinczy Ferencz társunknak gonddal és figyelemmel dolgozott Recensiója ellenében ezen puszta munkaványokkal kelepni ne próbáljak, a' Tekintetes Társaság meghívásra mellett ~~[illegible]~~ az e' tárgyban dolgozott kiküldöttség' véleményének ismeretét, mely az elfogadás után már mint kötelező törvény a' kisebbrendű Költeményekben egyenesen és világosan illynemű ismertetést parancsol. Ez volt egyedül a' mi a' múlt havi ülésben szóra kényszeritett, ez oka most is, hogy számos okok külön vélekedésemről 's egyszersmind a' folyóirás felől némelly gondolataimat közlöm.

Azt vitatni, hogy a' Recensiók hasznosak, vagy talán szükségesek 's mennyire mulattatóbbak a' száraz kivonatnál, úgy vélem, most idején kívül van. Ezt akkor kell vala vitatnunk, midőn a' Küldöttség munkája felolvastatott, de akkor egy" rövid szóváltás után meggyőződtünk ~~[illegible]~~ annak valóságáról, hogy ~~[illegible]~~ munka birálása a' M. T. Társaság soha sem gyakorolhat veszedelem nélkül; mert vagy kis tekintetével a' szabad kifejlődések, vagy ha gyengék birálatai, tekintetét veszti. Mi történne akkor, hogy a' kiszabott valónak ismerjük, most kárhoztatni kezdjük? Vagy mi fog történni, ha bizonytalanságunkban megmaradván további dolgozásainkat [illegible] keverjük? Igen könnyen megeshetik, hogy a' vidéki tagok, kik híjában az Akademiai Recensióknak hatalmas ellenségeit ösmerjük 's körülünk azok, kik annak [illegible] nem barátjai, a' jövő nagy gyűlésben a' múlt nagy gyűlés végzései erejébe visszatérnek 's dolgozatink nagy részét mint annak meg nem felelőt 's azért haszonvehetetlent, félre vetik. Elhallgatom, hogy bizonyos principium nélkül a' helybeli és külső tagok' dolgozásaiban semmi meggyőzés nem lesz, a' mi a' folyóiratnak talán nem fog díszére válhatni.

Egy ok van, mely a' Társaságot arra bírhatná, hogy a' kiküldöttség' munkáját elállja, az tudniillik, hogy abban ollyak is kivántatnak, mellyeket a' Társaság mostani állapotában 's némelly munkák minemüsége miatt nem teljesíthet. A' lehetetlenség tehát, a' munka közben mind inkább feltűnő 's némely meggyőzhetetlen nehézségek, lennének az ok, melly bennünket a' nagy gyűlés végzéseitől eltávozni kényszerít. — Társunk, Professor Schedel Úr a' múlt ülésben

ismere[illegible]

értenése, hogy tudományos munkákban is vannak helyek, mellyekből kivonatot adni lehetetlen; ezt talán egyebek is tapasztalták má' 's van okunk az illy(?) valóságon megnyugodni; mert ki fog, például olly munkákból, mint egy Természettudományi(?) író, vagy Közhasznú Ismeretek Tára, mellyek magok is nagyobb részint kivonatok, kivonatot készíteni? Némellyeket vagy egészen kiírni kéne, vagy csak értesíteni kellene, 's ez egyik sem kivonat, vagy mindenesetre előbb meg kellene határoznunk, mit akarunk a' kivonat által érteni, hogy így ezen nevezet a' határozatlan helyek miatt értelmében is magában fogyatkozzék(?). De még így is hátra marad azon baj, hogy a' különben is félszámú társaság, mivel egy munkáról két rendű(?) kivonatot, ismét felére, azaz negyedszámúra szoríttatik.

'S ha mindezekből a' Tekintetes Társaság azt ítéli, hogy a' puszta kivonatok mellett maradni nem lehet, nincs egyéb hátra, mint azon elhatározó lépést tenni, hogy a' Könyvkivonatokról végképen elállván Recensiókat írjon 's fogadjon el. Ezen határozásnak indító oka lenne, 's mint feljebb előadtam, azon nehézségek tudniillik, mellyek magokat munka közben mindinkább kimutatták. De hogy a' heti ülés a' nagy gyűlés jogait 's tekintetét bitorlani ne láttassék, szükséges volna nyilván megemlíteni, hogy a' heti ülés, ezen határozást, míg a' nagy gyűlés által helyben nem hagyatik, csak mint félértésre(?) a' külső tagokkal is közleni azért tartotta szükségesnek, hogy tudják magokat mihez tartani dolgozásaikban. — Ez által a' vidéki tagok is még jókor rá(?) nincseny(?) elvonhatnák azt készítve(?), hogy a' kényszerítő okokból eredett változtatásokat a' jövő nagy gyűlésben ne tennének ellenkezővé(?). Így talán remélhetnők, hogy mind a' hiába teendő munkától, mind a' származható rendetlenségektől megszabadulunk.

Ahelyett a' Könyvkivonatok helyett a' Kritika elfogadtatik, szükséges, hogy az a teljes szabadságában vissza állíttassék. Ez pedig két lényeges változtatást von maga után, 1) Kivált(?) részére azon három(?) bejelyzésnek(?), mellyet különben egy illy nyilvános Társaság' kritikája okozhatna, megkívántató, hogy minden Recensiónál a' bíráló neve alá legyen írva. 2) A' Recensio felolvastassék ugyan a' Társaság előtt; de abban a' szerző akaratja 's meggyőződése ellen változtatást tenni nem szabad, mert senki sem fogja örömest olly munka

alá írni nevét, melly meggyőződése ellen idegen gondolatokkal elsárkázva(?), vagy csonkításokkal erőtlenítve van. — Még az volna lehető, hogy minden tagnak kényére hagyatnék a' kiadandó munkáról kivonatot, vagy Recensiót készíteni 's így a' folyóiratban együtt(?) kivonatok 's Recensiók vegyest jelennének meg, nevvel ezek, amazok név nélkül.

Ebből látni, hogy az szelíd vagy nem szelíd Recensiókról nem igen lehet szó. Olyan legyen, millyent kiki adhat 's nevéhez méltónak ítél. Kívánatos ugyan, hogy az inkább kímélő 's szelíd igazító, mint talán méltatlanul bántó 's durva legyen; de szelídség 's durvaság nem mindenkor olly bizonyos határok, hogy azokat láncczal kimérni lehessen, azoknak kiki fejében 's keblében hordozza mértékét. — Az sem segít, hogy munkáink kivonatok lehetnek ugyan tulajdonképen; de szabad legyen egy kis ítéletet is kapcsolni hozzá, mert az illy dolgozásban a' kivonat már csak mint rész, a' sokkal nagyobb értelmű könyvbírálat része, fog állani 's az illy félrendszabás csak neveli habozásunkat, mert senkinek bizonyos útmutatást nem ad.

Ezek voltak a' kiadandó Tudománytárról gondolataim; legbuzgóbb óhajtásom pedig az, hogy bárha ezen kritikai folyóírástól csak addig is szabadok lehetnénk, míg a' társaság teljes számú nem lesz; különben megtörténhetik, hogy majd szüntelen azt fogjuk fecsegni, mit 's hogy írnak mások, míg magunk a' sok kivonás 's kritikázás miatt semmit sem írhatunk. Minek használnak csekély 's hogy úgy mondjam, másodrendű(?) olly roppant nagy kritikai kapu? Hagyjuk a' bírálgatást inkább egyesekre, kik azt nem országos társaság nevében, hanem önerejök hatalmával gyakorolnák. A' helyes ítéletnek persze több hasznára válnék honosainknak, nagyobb díszére a' Társaságnak ha Évkönyveinket tömöttebben töltenék eredeti értekezéseink, ha minden tag szorgalma 's tehetségéhez képest különös munkáival is gyakrabban látogatná olvasóit, az alatt lapjainkra a' Társaság' tagjai is szaporodnának 's több vált több tehetséges(?) megbírna. Tudom, hogy az alaprendszabások foglalatosságai közé teszik a' Társaságnak a' könyvbírálást is; de lehet-e félszámú társaságtól mindazon munkákat meg-

kívánni

praes. 7. Nov. 830 1531

Ig. 1830. I. et I. pr. 62

Magnifice Domine Comes!

Quum relata ad Statum et Status [illegible] Academiae Hungaricae [illegible] Regni Magnificae D. Vrae [illegible] de 11^a Junii anni currentis N^ro 1026 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 40^m [illegible] Fundationis [illegible] Regii [illegible] Regiae [illegible] Academiae Regiae Hungaricae [illegible] Magnificae D. Vrae [illegible] [illegible] [illegible] Regiae Resolutionis Regiae [illegible] Regiae [illegible] communicantur.

[illegible]

Magnificae D. Vrae

Budae die 6^a Novembris 1830.

Affectionatus
Josephus Palatinus

17/1830

17/1830

1831. XII. 49.

Praes. 28 Apr. 831

19/1831

[illegible] Vármegye [illegible]

Méltóságos [illegible] Gróf [illegible] [illegible] [illegible]

Nemes [illegible] Vármegye [illegible]

[illegible] különös tisztelettel

[illegible] Lov. 24 [illegible]

Méltóságos Gróf Cskelzai Királyi Kamarás és Fő Ispány Úr,

Különösen tisztelett Nagy Kegyelmességü Uram!

Nemes e Szék Sine Csaskai Királyi Nyagodalomban lelo ceu Hadnagy, az Ország Rendei által leültetés napján Nemzeti Nyelv csalkerozása és előmozdítása tekintetéből csak ugyan Haza nyelven készitett három rendbéli Könyveket azoknak ki nyomtatása és nyerendő jutalom végett a Nemzeti Tudós Társaságnak ajánlattal kéren – Amaz ide rekeszett és a Könyvek vizsgálatjára is a mint a folyamodó állitja már kereszttel meg munkát adóig és még a más két rendbéli ki adott Könyvek a folyamodó által e Megyének be mutatattni legyenek, Méltóságodnak ollyként által küldeni szerencsém vagyon hogy ha felebb érdeklett Könyveknek ki nyomtatására valami okok találtatnának a folyamodó kivánságát használnák és érdemesnek találván hathatos tekintetével elő segitteni méltóztatna – ki is egyébiránt Nagy Úri Kegyeibe ajánlom meg különböztetett tisztelettel maradok Nyitrán 17ik Jannuariusban 1831.

Méltóságodnak

alázatos szolgája

Orsziüy Ignácz Nyitra Vármegye második Al Ispánya

kitehetne fejteni, vagy a' szükséges módosításokkal a' Nagy Gyűlésben el is határozni, olly Irodalmas kéréssel Ő. Excellentiáinkhoz, hogy azt a' N. M. Igazgató Tanácsnál előmozdítanák, a' mit annál inkább lehetne reményleni; mert a' dolog az alapszabály és rendszabások' értelmével nem ellenkezik.

Végezetül csak arra figyelmeztetem a' T. Társaságot, hogy a' közvárakozásnak csak ez egyetlen módon lehet nagyban megfelelni, hogy sem a' most fenn álló Osztályok tagjai rendes foglalatosságaikban nem háborgattatnak, sem a' Társaság nem volna kénytelen munkásságát vagy ~~[illegible]~~ tökéletes munkákkal ugyan, de igen későn, vagy jókor ugyan de tökéletlenekkel bebizonyítani.

Vörösmarty Mihály mk

23 / 1831

9

Méltóságos Elölülő!
Tekintetes Társaság!

Talán senki sincs a' Tagok közül, ki a' M. T. Társaság foglalatoskodása, annak kiadandó munkái felől különféle találgatást, vélekedést ne hallott volna. Van minden rendű hazafiak közt, kik a' Társaság felállásának csak messziről hallották is hírét, egyik legelőbb is Grammaticát, másik tökéletes szótárt, egyebek iskolai könyveket, némellyek minden jót, a' mi még nincs, a' Magyar Akadémiától várnak 's ezt olly hamarsággal, melly hazafi óhajtásaiknak megfelel ugyan, de tőlünk ki nem telhetik. Nem mondom, hogy illy beszédek legyenek irányzói munkálkodásainknak, nem, hogy a' nagy részint igazságtalan kívánságok aggódásba hozzanak bennünket: a' gondolkozni tudó érteni fogja, hogy egy illy Társaságnak már csak fenn léte is nagy következésű; azomban van az illy beszédekben valami a' mi köz hiének és várakozásnak, sőt Irodalomnak lehet mondani 's a' mit egészen megvetni nem szabad, az tudniillik hogy noha kiki mást látszik várni és kívánni az Akadémiától, abban még is megegyeznek, hogy valamit mindenik vár 's kíván, és pedig valamit igen hamar szembetűnőt, igen gyakran előfordulót 's ollyat, a' miről nem kell hosszú várakozással előre meggyőződni, hogy nagy hasznai vannak, hanem a' mi valósággal és könnyen hasznavehető is. Már ha által nézzük foglalatosságaink rendjét, dolgaink mostani menetelét, alig találunk benne valamit, a' mi a' várakozó sokaság' kívánságait, csak a' mennyire a' Társaság gyarapítására szükséges is, lecsillapíthatná. Tudománytárunk sorai még csak gyaníttatják lehet, Évkönyveink elkészülte [illegible] fordulhatnak, Szótárunkhoz nagy készület kell, a' Grammaticával hirtelenkedni

1831. IX. 64. Bemut. 9 Jun. 1831

kitűzésre fejteni, vagy a' szükséges módosításokkal a' nagy Gyűlésben el is határozni, olly Irodalmas kéréssel Tt. [illegible]inkhez, hogy azt a' N. M. Igazgató Társaság elő mozdítsanak, a' mit annál inkább lehetne reményleni; mert a' dolog az alaprajz és rendszabások' értelmével nem ellenkezik.

Végezetül csak arra figyelmeztetem a' Tt. Társaságot, hogy a' közvárakozásnak csak ez egyetlen módon lehet megfelelni, hogy sem a' most fenn álló Osztályok nagy rendes foglalatosságaikban nem háborgattatnának, sem a' Társaság nem volna kénytelen munkásságát vagy ~~[illegible]~~ tökéletes munkákkal ugyan, de igen későn, vagy jókor ugyan de tökéletlenekkel bebizonyítani.

Vörösmarty Mihály m. k.

23
1831

9

Méltóságos Elölülő!
Tekintetes Társaság!

Talán senki sincs a' Tagok közül, ki a' M. T. Társaság foglalatoskodása, annak kiadandó munkái felől különbféle találgatásokat, vélekedést ne hallott volna, 's azt minden rendű hazafiaktól, kik a' Társaság felállásának csak messziről hallották is hírét; egyik legelőbb is Grammaticát, másik tökéletes szótárt, egyebek iskolai könyveket, némelyek minden jót, a' mi még nincs, a' Magyar Akadémiától várnak 's ezt olly hamarsággal, melly buzgó óhajtásaiknak megfelel ugyan, de tőlünk ki nem telhetik. Nem mondom, hogy illy beszédek legyenek intézői munkálkodásainknak, nem, hogy a' nagy részint igazságtalan kívánságok aggódásba hozzanak bennünket: a' gondolkozni szerető érteni fogja, hogy egy illy Társaságnak már csak fenn léte is nagy következésű; azonban van az illy beszédekben valami a' mi közhiánynak, közvárakozásnak, sőt Irodalomnak lehet mondani 's a' mit egészen megvetni nem szabad, az tudniillik hogy soha kiki más' láttától várni és kívánni az Akadémiától, abban még is megegyeznek, hogy valamit mindenik vár 's kíván, és pedig valamit igen hamar szembetűnőt, igen gyakran előfordulót 's ollyat, a' miről nem kell hosszú vizsgálással előre megbizonyítgatni, hogy nagy hasznai vannak, hanem a' mi valósággal és könnyen haszonvehető is. Már ha által nézzük foglalatosságaink rendét, dolgaink mostani menetelét, alig találunk benne valamit, a' mi a' várakozó sokaság' kívánságait, csak a' mennyire a' Társaság gyarapítására szükséges is, kecsegtethetné. Tudománytárunk' sorai még csak gyaníttatnak lehet, Évkönyveink előre [illegible] fordulhatnak, Szótárunkhoz nagy készület kell, a' Grammaticával ter-

kelendeden

hirtelenkedni önkénd nem akarunk; talán egyes tagok külön munkákat fognak világ elé bocsátani; de ezeket senki sem hajlandó egyenesen a' Társaságnak tulajdonítani.

Mindezek meggondolása eszembe juttatá,-'s mi Méltóságos másod Elölülőnk Gróf Széchenyi István a' múlt nagygyűlésben előhozott,-azt, hogy a' Társaság egy csupa fordításokból álland[ó] folyóiratot adna ki, melly több apró füzetekben és gyakrabban vonná magára az olvasó hazafiak' figyelmét. Nem szükség vitatnom, mert kiki tudja, hogy az illynemű folyóiratok, ha példátlanok volnának is, nálunk, kik az idegen tudományokat még igen nagy hasznnal vehetjük, a' legczélirányosabbak lehetnének. Csak azt hozom emlékezetbe, hogy a' M. Grófnak ezen gondolatja már a' múlt nagy Gyűlésben részvétellel fogadtatott, 's akadály csak abban volt, hogy a' fordítást terhét sem egyik, sem másik osztályra, meglevén mindeniknek különös foglalatossága, igazságosan tenni nem lehetett. E' baj továbbra is fenn marad; de mielőtt elhárításáról szóljak, szükség ~~[illegible]~~ elmondanom, hogy a' M. Gróf' előadása szerint ezen fordítási folyóiratnak közhasznú, népmívelő ismeretek lennének tárgyai, Gazdák és talán Kézművesek' számára, mellyeket idegen nyelvekben igen bőven feltalálhatni 's a' minek a' magyar nép [illegible] kívül igen nagy hasznára lenne rövid időn; 's ez tenné gondolatom szerint is a' fordítási folyóiratnak egyik részét, vagy ha inkább tetszenék, egyikét, a' másik pedig fordítási folyóirat lenne az utazások' gyűjteménye vagy tára, mellyek a' legújabb felfedezéseket, vagy országleírásokat főképen, a' régiebbekből pedig egyedül a' legnevezetesebbeket foglalná magában azok' számára, kik az effele könyvek drágasága miatt ~~kis~~ Világunk' több oldalú megösmeréséhez jutni nem képesek. Nem

tudom

tudom, csalódom-e, de én egy illy nemű folyóiratot olly sok haszonnak 's mindenesetre olly gyönyörködtetőnek képzelek, hogy azt mind a' T. Társaság' figyelmére igen méltónak tartom, mind a' magyar olvasók' ~~[illegible]~~ részéről igen nagy részvételt merek jövendölni. Hátra volna még azt megmutatni, mint lehessen két illy folyóiratot fenntartani 's a' munkát a' Társaság' tagjai között felosztani. Ha teljes számmal volnánk, talán vállalkoznának közülünk, kik épen e' czélra mind kedvvel, mind tehetséggel fel volnának készülve, 's kiket minden egyéb [illegible] foglalatosságtól fölmenthetne a' Társaság, a' nélkül hogy valamiben csonkulást, vagy fogyatkozást kellene szenvednie; most midőn kivált némelly osztályok tag számra nézve igen gyengék, erről szó sem lehet 's én legtanácsosabbnak gondolom, ha e' végre különösen két fordító tag választatnék, egyik a' Historiai, másik a' Természettudományi osztályhoz, amannak tiszte lenne az utazások fordítása, emennek a' gazdasági dolgoké. A' fordító tagokban megkívántatnék 1) hogy csinosan, ~~[illegible]~~ értelmesen, tisztán, szóval tökéletesen tudjanak magyarul, 2) hogy a' külföld' nyelveit, szükségképen pedig az angolt, franczia, és németet tökéletesen értsék. Illy tehetségeiknek próbáit talán úgy adhatnák, mint a' Professorságért folyamodók, vagy kik a' törvényes pályán írói Censurát adnak 's akkor ~~[illegible]~~ próba munkájok magyarságáról az Philologiai osztály adná véleményét, arról pedig jól 's híven fordítottak-e, azok kiket a' társaság e' végre meghatalmazna. Ezen összehasonlított véleményeknek szerint választaná a' fordító tagokat a' N. M. Igazgató Tanács 's a' folyóiratok a' jövő év első negyedében már ~~[illegible]~~ kezdődhetnének.

Ha a' mik itt röviden 's csak érintve adattak elő, a' T. Társaság figyelmét vagy talán tetszését megnyernék, a' jövő nagy Gyűlésig a' dolgot bővebben és világosabban

Schedel (Toldy) írása.

Az aláírtak, mindenek előtt jelentik a' T. Társaságnak, hogy nem várhatván-be a' választottsághoz kinevezett és jelenleg távollevő másik három tagot, minthogy a' ~~katalogus~~ jelentés benyujtása Május' Havára rendelve: azok nélkül ültenek-össze, 's az íróknak fordítás végett kijelelendő drámai munkák' iránt a' következendő alázatos véleményöket adják.

A' Választottság a' munkák' választásában azon elvet követte, hogy csak olly darabok jeleltessenek-ki, mellyek jeles drámai alkotásokra 's charakterfestésre – de kivált játékszini sikerökre nézve, a' magyar játékszini repertoriumát bővíteni, e' mellett pedig a' literaturát is kitűnő elméművekkel gazdagítani 's netalán még fennyadó erősségü hazafiaknak ~~ösztönt adni~~ a' nagyobb kifejlődésére ösztönt adni képesek.

Ennek következésében most először a' következő víg és szomorujátékokra kívánja a' Választottság a' Társaság' figyelmét fordítani:

I. Az olasz literatura' köréből:

Goldoni: Il bugiardo.
La locandiera.
Alfieri: Oreste.
Ced. Viascolo, költői nevével Federici: La bugia vive poco.
Non conoscer gli anni a le donne
Alb. Nota: Il filosofo celibe.

25/11
1831

II Az angol literatura köréből.

Shakespeare. The tempest.

Merry wives of Windsor

What you will.

Much ado about nothing

Love's labour's lost.

Merchant of Venice.

As you like it

Comedy of errors

Macbeth

K. John.

K. Richard II.

K. Henry IV. Two parts

K. Henry V.

K. Henry VI. 3 parts

K. Henry VIII.

K. Richard III.

K. Lear

Julius Caesar

Romeo and Juliet

Hamlet

Othello

Moore. The gamester.

Sheridan. The school of scandal

The rival.

III. A' franczia literatura köréből.

P. Corneille. Cid.

J. Racine. Britannicus

Andromaque

Phèdre

Athalie

Voltaire. Zaire.

Alzire.

Tancrede

Moliere. Les femmes savantes.

Tartuffe

Le bourgeois gentilhomme

L'avare.

L'école des femmes

Regnard. Le joueur

Legrand. Le roi de Cocagne

Collin d'Harleville. Le vieux garçon

Delavigne. L'école des vieillards.

IV. A' német literatura köréből.

Lessing. Minna von Barnhelm.

Emilia Galotti.

Nathan der Weise.

Schröder.

Das Testament

Der Sternkopf.

Der Ring. 2 Th.

Der Fähndrich

Göthe.

Götz v. Berlichingen

Iphigenia

Egmont.

Schiller.

D. Carlos.

Wallenstein

Maria Stuart

Wilhelm Tell.

Turandot.

Kotzebue.

Das Epigramm

A' kis ülés végzése szerint kötelessé-ge lesz a' fordítónak minden munkát az eredeti nyelvből 's az eredeti munka írásá'ne-mében visszaadni. A' franczia darabokra nézve

a' Választottság a' következő kivételekre gondolja szükségesnek: a) a' Szomorújátékok, mellyek eredetileg alexandrinusokban írattak, magyarban jambusokban adassanak az alexandrinusok a' theatromon tűrhetetlen monotoniája miatt. b) Vígjátékok, mellyek ugyan ezen versekben vannak írva, olly szabad mértékű versekben fordíttassanak, millyeneket a' fordító jóknak ítéland, csak prosában ne.

Az énekes darabokra nézve, a' Választottság szükségtelennek tartá minden kijelelését. A' fordítani kívánók azokat fogják választani, mellyeknek muzsikája egen legjobbkább kedveltetik. Magára a' fordítás munkájára nézve azonban azt javallja a' Választottság, hogy az írónak teljes szabadság engedtessék minden szakaszban, csak az énekek egy, s muzsikai compositionak megfelelő 's a' mennyire lehet, ugyan mértékben 's kedves rímeltagadásban adassanak vissza.

A' Választottság olly darabokat is jónak véle kijelelni, mellyek már le vannak fordítva magyarra, azt hivén, hogy a' vetélkedés csak használhat, 's mert reménységnek lehet arra is, ha a' már kijött fordításokra újak és sokkal jobbak által homály borittatik. (Sőt a' kijeleltek közül is ugyan azon darabot ketten is fordíthatják, 's ha mind a' kettő jó lenne, a' Társaság mind a' kettőt el kellene fogadnia).

Azon fordításokat, mellyek a' Társaság által helybe fognak hagyatni 's kinyomtatásra érdemeseknek találtatni, jelenjenek-meg a' Társaság által kiadandó drámai gyűjteményben; hozzá adván minden darabhoz a' költő' életét, munkái' átvizsgálását 's a' közlött dráma' kritikáját. Ezen kívül jónak véli a' Választottság akkor, midőn valamelly nyelvből először adatik fordítás,

25/6
1831

? (1-2 lap hiányzik!)

vonásaira nézve munka egy sem jőne-ki, a' jutalom az előbbeni évekre is kiterjesztessenek, mellyek a' meghosszabbítottakkor fordításokra 's kidolgozásokra nézve legjobbakat közelítettek.

Hivatalos megbízásból, költ Pesten, Április' 6. 1831.

A'

M. t. társaságot illető

fragmentumok.

ad 625/b

1?/?

Javallat

a' jutalom kérdések sorára 's az ezt kiadandó Együtt magyar könyvek megítélésére nézve

a' benn nevezett Választottságtól.

Pest 21 Febr. 831

6

6 / 1831

A' jutalomkérdések feladásában 's megitélésé-
ben, nem különben a' legjelesebb munkák megkoszo-
rúzásában észrevevékbül eredő rendszabások kidol-
gozására nevezett választottság az alaprajznak e' tár-
gyat illető pontjainál fogva alázatos véleményét a' kö-
vetkezőkbe foglalja.

I) A jutalom kérdésekre nézve.

Törvényül tévén az alaprajz, hogy évenként két külön-
böző osztályból egy egy jutalomkérdés adassék föl, 's így
minden negyedik évben ugyanazon osztályra kerülvén a' sor,
ezen foglalatosság helyesebb volt a' választottság az osztá-
lyoknál már [illegible] meghatározni. Minden
osztály tehát, mint a' [illegible], tudományágából a' nagy gyű-
lésre benyújt [illegible] a' feleleteknek okaival [illegible]
[illegible] kérdést, mellyek közül az [illegible] többséggel [illegible]
választattik minden hazai folyóiratokban és újságlevelekben
kihirdettetik mind a' hozzá kapcsolt jutalommal, mind a' pályázásra
vezérlő feltételekkel együtt.

a) Mivel az alaprajz értelme szerént a' kérdések éven-
ként adatnak és a' feleletek hasonlóan évenként jutal-
maztatnak meg, minden kérdés megfejtésére három negyed,
's a' feleletek megvizsgálására egy negyed évet [illegible],
a' kérdés megfejtésének idejét elégséges okoknál fogva hosz-
szabbra nem kívánni terjeszteni a' társaság.

b) Hogy minden [illegible] és részrehajlásnak [illegible]
[illegible], feleletek a' pályázók [illegible]
[illegible] jelszóval felírva, egy [illegible] nevét 's lakását
magában foglaló bepecsételt 's kívül a' pályairás' jelsza-
vát viselő levélkével ellátva, szabad postán küldjék a'
társaság titoknokához, ki az írományt érkezésének nap-
ját a' feleletnél fogva jegyzőkönyvbe írja 's átadójá-
nak a' felelet vételéről nyugtatványt ád. [illegible]
hogy ha [illegible] beíratják [illegible]
[illegible] lehessen [illegible]

c) Mivel attól tarthatni, hogy a' vidéki, főkép távolabb
lakó tagoknak, ha [illegible] feleletek megítélés végett [illegible]
[illegible] nem lenne [illegible] ideje a' [illegible]
megvizsgálásra, sőt néha az írományok különféle okokból
el is [illegible], a' bejött feleletekhez kívánt helyből
[illegible] a' kérdést adó osztálynak végre vizsgálva, 's a' legjob-
bak [illegible] okaival együtt [illegible] be [illegible]
[illegible] a' nagy gyűlésnek.

d) Ha a' nagy gyűlésen helybenhagyást nyer az osztá-
lyok [illegible], a' legjelesebb felelet jelszavát viselő le-
vélke felnyitatik 's [illegible] jutalmazás végett az Igazgató
tanácsnak ajánltatik, a' több felelet jelszavaival [illegible]
levélkék pedig elégettetnek.

II) A megkoszorúzandó Magyar munkákra nézve.

[illegible] az alaprajz mind a' rendes mind a'
levelező tagoknak, hogy a' [illegible] és annak [illegible]
[illegible] megjelent Magyar munkákat a' társaság-
nak bejelentsék, sőt a' rendes tagok azokat [illegible]
[illegible] is, [illegible] tehát a' Magyar mun-
kák [illegible] a' társaság tagjai [illegible]
[illegible] kívánatos a' [illegible]
[illegible] elmeszüleményeket, mellyek [illegible]
[illegible] a' tudomány haladására [illegible]
[illegible]
[illegible]

ajánlhatnak ezeknek megírásokra három [illegible] kötetből [illegible] [illegible] [illegible] ezen [illegible] mellyben a' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] megjelenése [illegible] a' legújabb [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] egyenként [illegible] mellyekben hogy az egyéb [illegible] 's tudományok [illegible] [illegible] nézve a' [illegible] mind [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a' társaság.

Végre mivel a' társaság megállapítása [illegible] kívánnyi, hogy a' [illegible] Magyar [illegible] illy [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; úgy volt a' választottság [illegible] ezen [illegible] Magyar [illegible] 1831 [illegible].

III) Az Oklevélre nézve.

A' társaság [illegible] kiadjék oklevelet illy foglalatúnak [illegible]:

Első Ferencz, Felséges Ausztriai Császár, Magyar Ország Apostoli Királya dicső uralkodása alatt [illegible] [illegible] a' Magyar nyelvnek minden tudományokban és szép művészetekben való míveléséért felállított Magyar Tudós Társaság N. N. urat a' Magyar Nyelv és tudományok iránti [illegible] érdemeire [illegible] — — — tagjának választá és ezen oklevél erejével társának ismeri, reménylvén, hogy ezen választás által [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Pesten Febr. 26dikán 1831.

[illegible]

[illegible] János

Bitnicz Lajos

Guzmics Izidor m. p.

[illegible] József

Vélemény

A' magyar Tudós Társaság által kiadandó szótár belső elrendeléséről.

Meghagyatván a' T. Társaság által, hogy a' szótár belső elrendeléséről gondolatinkat írásba foglaljuk, megtekintettük az e végre [illegible] kiadott franczia és német szótárokat, elolvastuk ~~figyelemmel~~ Méltóságos Elölülőnk jutalmazott feleletét, melly a' Horvát István által 1821 kiadott Jutalomfeleletek II kötetében foglaltatik illy czím alatt: Egy tökélletes magyar szótár elrendelése, készítése módja (Ttes Gróf Teleky József 1817 észrevétele). A' franczia és német szótárokat külön véleményeinkben fogjuk 's itt is csak érinteni; mert az Académia Jutalomfeleletjének figyelme nem csak azokra, hanem az újabb művelt nyelvek minden nevezetesebb szótárára kiterjedvén, 's valóban ez a' jutalmazott olly igen méltó érdekes ámbár ezelőtt mintegy 14 évvel iratott, olly belátással, gonddal 's tudománynyal készült, hogy abban czélunkra kész munkát találunk. Az idő 's körülmények változása szükségessé vagy ajánlatossá tesz ugyan némelly ~~...~~ módosításokat, de egyébiránt az egésze olly alapos, hogy nem hibázhatunk, ha azt a' szótár dolgozóinak útmutatásúl 's rendszabásúl ajánlani merjük.

Hogy mindazokon a' Tekintetes Társaság annál inkább megegyezhessék szükségesnek tartjuk a' Jutalom feleletnek illető részét egész kiterjedésben a' T. Társaság előtt felolvasni. Észrevételeinket minden szakasznál külön fogjuk adni.

Pesten, Május 26. 1831.

Schedel Ferencz m. k.
Vörösmarty Mihály m. k.

1831. XII. 57

[illegible] 30 Maji 831

29

1831

1831. XII. 55. [illegible] 28 [illegible] 831

Ideen zu einer neuen, dem Zeitgeiste angemessenen Classification sämtlicher ungarischen Weintraubensorten.

Erwägt man die eigentlichen Quellen des Wohlstandes einer jeden Nation insbesondere, so wird man finden, daß die Producte des Weinstockes den zweiten Rang auf der Stufenleiter der Reichthümer Ungarns einnehmen.

Ungarn ist das Land, welches in der Weinstaaten Rangordnung keinem Reiche den Vorrang [illegible], und höchstens Frankreich die Nebenstelle einräumt.

Unter diesen Beziehungen ist der Weinstock also eine höchst schätzbare Pflanze, die um so mehr Aufmerksamkeit und Berücksichtigung verdient, indem aus dessen Production große Summen zur Staatskasse fließen, viele Millionen Gulden dafür vom Auslande gewonnen werden, und woran ein edeler, kräftiger Stand der Bevölkerung seine Nahrung gewinnt.

Doch sonderbar genug, gerade dieser wichtige Zweig der ungarischen Landwirthschaft steht in Bezug auf wissenschaftliche Ausbildung allen andern weit nach. Nimmt man die Menge der in Ungarn cultivirten Weinreben-Sorten durchgehends, so sieht man bald, wie bunt und verwirrt die Nomenclatur unserer Weingärten beschaffen ist, wozu die Mannigfaltigkeit unserer Landessprachen sehr viel beyträgt.

Ideák egy új, az idő szelleméhez mérsékelt felosztásához Magyarország minden szőlő-nemeinek

Ha bár mi nemzet javának valóságos forrásait tekintjük, látni fogjuk, hogy a' szőlőtőke termékei a' magyar föld gazdagságainak lépcsője között a' második helyet elfoglalják

Magyarország az melly a' szőlő birodalmok rendében a' világ' semmiféle részének az elsőbbséget 's legfeljebb is Franciaországnak a' mellékhelyet engedi

Illy viszonyokban tehát a' szőlőtőke egy igen jeles növevény melly annál több figyelmet és tekintetet érdemel, mennél több summák ennek termékeiből a' státuskasszába folynak 's mennél több milliók a' külföldtől nyerettetnek 's mellyből egy nemes, erős része a' népesedésnek táplálatát nyeri.

De a' mi különös, épen e' jeles ága a' magyarországi földmivelésnek tudományos kimiveltetés' tekintetében minden egyebek megett áll. Ha a' Magyarországban mivelt szőlőnemeknek sokaságán átmegyünk, látni, mi tarka és zavart legyen szőleink' elneveztetése, mit az ország' nyelveinek különbfélesége egyszersmind nem kevéssé emel

[illegible]

Minden hegysornak, sőt gyakran minden falunak különös elnevezései vagynak, mellyek mára legközelebbi szomszédsággal ellenkeznek, hol olly különösségű nevek találtatnak, hogy ezeket hijába kikutatnók, ha egymást egy mérföldről a' határig meg nem értjük, ha e' vagy amá' szőlőről szó vagyon.

Jelenleg úgy hiszem, midőn egy magas Egyesület a' tudományok minden ágainak kimivelődésére a' haza' boldogságára alakult, ideje volna ez olly annyira elhagyott ágát a' mezei gazdaságnak különösen ajánlani, figyelmének és védelmének a' magyar királyi Tudós Társaságnak annál inkább ajánlani, mert e' tárgy' javításának nyilvánságos interest alatt felülről le kell hárumolnia, ha való és közhasznú lenni kíván. A' hazafiúi óhajtások 's egyes Oenologusok és Ampelographusok' ügyekezetei privát viszonyokban csak nehezen valósíttathatnak, mert különféle akadékos következéseikkel végre kifárasztanak, 's főkép mert privát tehetségeket felül haladnak.

Ezekintetben bátorkodom a' Nagyméltóságú Magyar Királyi Tudós Társaságnak kérelmemet alázatosan tenni: figyelmöket minden gazdasági ágok közt főkép a' szőlőmivelésre fordítani. Én mindenről mit itt cselekedni kellene szerény véleményemet adni fogom.

Első és legszeremest szüksége a' magyarországi szőlőmivelésnek egy rendszeres összeállítása minden magyarországban termő szőlőnemeknek, az ország minden nyelvei szerint, hol e'

[illegible]

czélra készült Tabellákból kivilágoljék, mit a' magyar, vagy német, ak. oláh vagy tót, a' slavonita vagy horvát szőlőbelnevezéseikkel jelenteni kívánnak, az az minden szőlőnemeknek különös Tabellákba kell helyheztetniök, mellyek használása által minden szőlőmivelő képes lehessen, a' leírt szőlőnemekre azok' felrajzolása nélkül ráismerni, 's ekkép kitudni mikép p. o. a' Budán németül úgy nevezett Klein-Weisse Egerben magyarul, Aradban oláhul, Szerémben slavonitául, Zágrábban horvátul neveztetik. E' féltétel' kivitele szintolly fontos, mint nehéz, mert a' természetvizsgálónak a' Botanicai 's még agronomicus ismereteket, 's főkép fáradságos praxist össze kell kapcsolnia, ha a' szőlőtőkék charactereit helyesen kiismerni akarja, 's hibás tekinteteket kikerülni kíván.

Csak ekkép hozhatni világosságot és rendet zavart szőlőmivelésünk' chaosába, mi nélkül a' mezei gazdaság e' neméban semmi haladásos előlépés nem reménylhető.

Hogy illy rendszeres összeállítás elkészülhessen, véleményem szerint a' Nagyméltóságú Tudós Társaság egy a' szőlőmivelésben tapasztalt, practicus természetvizsgálóval Magyarország minden szőlőhegyeit megjártatná, hogy az helyben a' szükséges próbákat tégye vihesse, hasonlításokat tehessen, 's közönséges vinczellérek' practicus tapasztalásainak segédjével, kik a' hegytájékaikban termő szőlőnemeket gyakran jobban ismerik, mint földesuraik, — a' leghívebb névlajstromot összeállítsa.

Mivel e' tudományos utazás egyedül e' három hónap: Augustus, September és Octo-

September und October, wo die [illegible] an den [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] Elaborat von der [illegible] Gesellschaft sanctionirt, dann [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nomenclatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] in Ungarn bekannten [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

Rötz Fekete.
Tött Szölö.
Török Szölö.
Lud Talpu.
Fekete Szölö.
Tök Szölö.
Juh Farku.
Rák Szölö.
Czigány Szölö
Veres Nadrágos

Unter den deutschen Benennungen

[illegible]
Ochsen Augen
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Kramel
Schlamper
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] als der [illegible] in St. Georgen,

ber alatt, mikor az érő gyümöl csök minden történhető elté vedésektől megmentetnek, vég hetz vizethetik, a' magyarorszá gi szőlőhegyek nagy kiterjedé se miatt az ország mindenré szeiben e' felszerel teljes kivite lére három esztendő kivántat nék.

Ha e' munka elvégeztetett 's a' kidolgozás a' Magyméltoságu Tudós Társaság által sanctio náltatott, akkor egy második hasonlóképp fontos foglalatos ság elölépteti: képzése egysége sen új 's illőbb elnevezésének szőlő nemeinknek a' magyar, deák, és német nyelv tekinte tében.

Minden eddig Magyarországban ismeretes szőlő-elnevezések, mint az ország' különféle nyel veiben előkerülnek, értelmetle nek, semmit sem mondók önké nyesek, sőt gyakran gubók és nevetségesek mint e' következő a' földnépnél, sőt a' mivelt polgárságnál is előkerülő elne vezések eléggé mutatják.

Magyarban:
Rötz-fekete.
Tót szőlő.
Török szőlő.
Lud talpu.
Fekete szőlő
Tök szőlő
Juh farku.
Rák szőlő.
Czigány szőlő
Veres nadrágos.

Németbeli nevezések közül.
Bandurentraube.
Ochsen Augen.
Lampelschweif.
Seeweimbeer.
Schintauet.
Kohlrabl
Kramel.
Schlamper.
Zöter, és a. t.

Sőt legnemesb szőleink mint az úgy nevezett Zierfahnler

den Zierfahnler in Rust und Oedenburg den Formint in Tokay, und [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Kadarka [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Man hat im Auslande [illegible] [illegible], eine Classification der [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] der Blätter, auf die Farbe und Dicke der [illegible], auf die [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Gestalt der Früchte [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Varietäten [illegible] Varietät [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Szent Györgyben a' Zapfner Rusz ban a' Formint Tokayban, 's az egész országban elterjedt nevez kék Kadarka érdemelnek egy nemességökhez méltóbb el nevezést; mint ellenkezőleg az üres fejér és zöld muskotá lyok, és a' vizes csiusfejérek, mellyek mindenkép csekély bo rokat nyujtanak a' sokatigérő elnevezésre érdemetlenek.

Gyakran próbáltatott a' külföl dön osztályokat minden szőlő nemekre összeállitani, mellyek a' levelek minemüségén a' töke tsinén és vastagságán, a' gyü mölcsvonók nagyobb vagy ki sebb távolságán, 's a' gyümöl csök és szemeik formáján alapuljon. De minekutána a' természet a' szőlőnövevényen semmi meghatározott széle ket egész és felosztott levelek között szintúgy mint a' gyü mölcsvonók távolságában nem vona, a' szőlőtöke' különb féle nemeinek megnevezteteése mindenkor empyricus és homá lyos fog maradni, és semmi resultatumokat nem közöl hetni, míg charactereik' fogal jai meg nem állapitatnak, melly megállapítás semmi termesz vizsgálónak nem fog sikerül ni. Ki felteszem lehetségessé legyen néhány természetvis gálók fáradhatatlan ügyeke zeteinek és összehasonlitá sainak a' finom különbsége 's észrevehető grádicsozásait egy nemnek a' másiktól kiku tatni, akkor egy új alapja a' nehézségnek lép elő, a' nyelv nemtörzsában e' jeleket úgy kijelelni, hogy ők mindenki szavaikban ugyan azon biz tossággal megismerhetessék.

[illegible]

Ennekelőtte elkerülhető akadályok kényszerítenek bennünket egy más de biztosb uton a' tévedéseknek elejét venni, és egy egészen új, de értelmesb névlajstrom' készítésével a' végetteni szükség' segédjére lenni.

Én e' tárgyról való ideáimat a' Nagyméltóságu Egyesületnek kegyes itélete alá terjeszteni fogom, 's ha rendszerem a' szükség miatt még csak egyes szakaszokban van felállítva, még is az egésznek ismertetése már ez előbbiekben fekszik.

Mivel a' szőlőtőke sem gyümölcsökkel megrakott tökéletességében 's sem lombatlan téli állapotjában meghatározott 's látszható különbözés-jeleket nem nyújt, így itéletem szerint tanácsosb volna az ujonnan készítendő névlajstromot inkább a' fürtök, a' szemek' 's a' belőlök nemzett bornak individualizásáról számaztatni.

Így p. o. mind azon nemes [illegible]eket, mellyeknek borai mingyárt a' pezsgés után kellemes zamatot (aroma, bouquet) vesznek fel, és mellyeket a' mindenütt előkerülő fejér Augusztot, a' Formint Tokajban, a' Zapfnert Ruszban és Sopronyban, a' Zierfahndlert Szt. Györgyben, a' kék Kadarkát Ménesen, Budán, Karlovitzon, a' fekete szőlőt Egerben s. a. t. tartoznak e' melléknévvel zamatos megjelelnem 's ez által saját 's a' friss fürtökben még ki nem ismerhető nemességökre mutatni, ellenben mind azon nemeiig aszszal és borfürtöknek, mellyeket már friss élvökben illy

[illegible]

ize kifejeznek, de azt a' borpezsgésnél részeinek elvesztik, nő szerint a' fejér-veres, és fejér izletes, az úgy nevezett izletes kecske szőlőnek e' szót Muscat, illat vagy illatos kitüntetésül adtam. Véleményem szerint a' Tokaji Formint fejér, zamatos Királyfürtnek neveztetnek, mert valóban a' minden borok' királyát adja, a' fennnevezett Kadarkát pedig kék, zamatos magyar fürtnek elneveztem, mert a' minden kék fürtök legnemesbje 's a' hazában legbővebben elterjedt. — A' különböző izletes aszszalfürtök fejér, veres vagy kék illatbor 's az izletes kecskeszőlő zöld, veres, violás vagy kék illat, vagy illatos kecskeszőlőnek neveztetnének s. a. t.

Csak így jöhet általányosan hibás 's önkényes szőlőelnevezéseink' chaosába némineműi világosság, ha egy methodicus nyelv teremtetik, mellynek egyetlen-egy, sajátságán elnevezése mellett minden önkényesnek ki kell maradni, következőleg azon férfiaknak neveit is, kiket jeles érdemeik miatt örökiteni véltük, ha ez, vagy ama nemnek neveiket adtuk!*

Mivel a' mezei gazdaság minden ágaiban, főképp pedig szőlőmívelésben minden theoria csak practicus megelőző tapasztalásokon épül, úgy az itt ajánlt szőlőelnevezések felosztása is csak akkor állandó, 's hiteles alapra épitetik, ha egy országos-szőlő iskola segédjével tétetik, mellyből évek folytában a' hijános segédek összegyüjtetnek. E' szép intézet által

* Miként azt Roxas Clemens Probájában a' szőlőtőke nemeiről Andalusiában javaslotta, és Plinius, Virgil és Columella fürtöket nevez, ki[illegible] a' Botanicában helyes és [illegible]lan, az Ampelographiában új tévedésekre vezetne!

[illegible] Varietäten [illegible]

[illegible]

Pest 29 Maj 831.

Franz Schams

nók ki, végre, mi nagy a' minden magyar országban mívelt szőlők sokfélesége mennyi jeles, 's mennyi rossz nemeink vannak, melly tőkék érnek meg hazánkban tökéletesen, 's éjszak vagy délfelé ültessenek e-vébba próbatételek által egyesre-nekben kiismernők, melly gra-dicsáo a' pességesnek ez, vagy arra' fürt megkivánja, hogy a' legjobb bort adhassa, 's mellyviszonyokban különbféle nemeket keversnünk kellene hogy jobban vagy hosszabb fentartásra képesebb borokat nyerhessünk

Egy mellékesen ültetendő szőlő-iskola szőlőmagokból is re-kevés fontos tapasztalatokat va szerezne, mellyekről még ismereteink nincsenek. El tagadhatatlan, hogy a' tapasztalás a' felvilágosodás' legbiztosb eszköze.

Ez országos szőlő-iskolának illő helye Pest vagy Buda' szomszédságában állana kellene, mert itteni hegyeink jó fekvése magyarország' éjszaka és dele' közepében a' plántalást segíteni, főkép pedig a' Nagyméltóságu Tárnokság felügyelése alatt minden hibarok vagy egyéb sérődésnek elejét venni lehetne.

Bizonyosan nem leszen foganat nélkül, 's újlag jele, hogy figyelemre méltó nemzetünk szelleme be ama' vagy a' magasb valóság után, ama' magos szeretetkép mélyen éltetőnkben be van oltva, nem foganat nélkül leszen sőt végtelen befolyással az egyetemes termésszetismeretekre, ha Magyarország az első volna Európában mellyben a' szőlőnemek bővebben megvizsgáltattak, rétsatlan elnevezéseik elrendeltetnek 's egy különös rendszerbe hozattak!

Ha e sorok figyelmet érdemelnek akkor közelebbi kifejtésre örömmel lépen kész

alázatos

Pest Május 29 831. Schams Ferencz

31

1831

35/1831

Észrevételek

A' nagy szótár' kellő elrendelése iránt adott véleményhez.

II Szakasz.

Hozzá adnám, hogy valamint a' vízeknek, hegyeknek, helyeknek magyar neveit, úgy felkeljen venni nemzetségek' vezetékneveit is, a' mennyire azok Etymologizálás' tekintetéből figyelemre méltók.

Egyébiránt mindezek a' szótár' Redactiojának igen hasznos útmutatásául fognak ugyan szolgálni; de a' szavak gyűjtésének előre nagy lehetetlen kijelelni mikép légyenek fel gyűjtemények, mikép az; sőt ezeknek a' nagy gyűlés nyilván közlésre ajánltatva, mindenki öszve szedni, a' mi a' magyar akár írott akár beszélt nyelvben találtatik. Ezeknek rendezése, megválogatása, s ezzel a' szerkesztés' munkája az egész társaságra, vagy az általa rendelendő választottságra fog tartozni, 's munka közben a' mint tudniillik minden egyes szó által meg a' vizsgálaton, legjobban ki fog tetszeni, melly szóknak kelljen a' szótárból kimaradniok.

A' mi pedig a' betű, vagy szószármazási rendet illeti, mi mindenesetre az utóbbit választanók, mert ámbár az használhatóbbnak látszik, ez tagadhatatlanul tanulságosabb és nyelvünk természetével egyezőbb. Arra is fog ezen Etymologicus szótár vezetni, hogy már a' csupa rendbe állításnál fogva némelly még eddig ösmeretlen gyökök és szószármazások világosságra jőjenek. A' hol kétes a' származás, kérdéssel fog a' szótárban is jeleltetni.*

* A' szótár' teljességéről lévén szó, jegyzésképen 's mint külön javaslatot, azt is figyelmébe ajánlom a' Társaságnak, hogy a' bár amaly a' tudományabeli műszavaknak minél teljesebb gyűjtése úgy tehetni legczélirányosabban, ha minden osztály mind külső mint belső tagjainak meghagyatnék lajstromát készíteni mindazon könyveknek, mellyek az őket illető tudományokban magyarul vagy legalább magyar műszavakkal a' legújabb korig megjelentek. Ezen egyes tagok' jegyzései' összeállításá-

-ból

-ból egy alkalmasint tökéletes lajstrom fog készülni minden osztály számára, melly arra fog szolgálni, hogy a' szerint az osztály tagjai között a' könyvek 's műszavak kiszedése végett egyenlően fel-osztathassanak, különben megeshetnék, hogy két három tag is nagy időveszteséggel ugyan azon könyvből készítene műszóbeli kivonatot. Miholyt valamelly osztály öszvegyűjtése 's rendbe szedte műszavait, ~~azokat~~ ~~[illegible]~~ vélekedésem szerint jó volna sajtó alá bocsátani 's a' Társaság nevében mint előmunkákat vagy gyűjteményeket a' Nagy Szótárhoz, közzé tenni, mindazért, hogy ezekben a' nagy szótárból ne talán kihagyandó szavak is, mint valamelly közönséges rakhelyben, jól rostlak minden különbség nél-kül feltaláltathassanak, mind pedig azért is, hogy míg a' nagy szótár elkészül, legalább ezek forogjanak kézen 's kisebbnyire valamennyire azon szükséget, mellyet az efféle munkákban szenvedünk. Ily nemű kis szótárai jelen-hetnének meg nem igen nagy idő alatt gondolatom szerint a' természettudományi, törvényi és talán a' philosophiai és mathematicai műszavaknak.

Vörösmarty Mihál.

III Szakasz.

Ezen szakasznál csak azt jegyezzük meg, hogy általában mi is helyesnek találjuk minden a' rendeztetendő szónak különösségeit [illegible] kijelelni, egyébiránt e' résznek bővebb kifejtését a' Grammatica kidolgozásától függvén most bővebb vitatásokba nem ereszkedhetünk.

IV. Szakasz.

Az idegen megfelelő szavakat csak a' műszavaknál, természet-historiai elnevezéseknél kellene ~~[illegible]~~ mindazért, hogy az egész szótár deákítása és németítése sokkal több időbe kerülne 's a' szótár megjelenhetését hátráltatná igen messze tenné, mind még inkább azért, hogy elkészültében a' nagy szótár-ából minden kinek kisebb szótárokat lehetne kivonni 's több nyelvekkel is [illegible] öszvekötve tenni, 's az illy kézi szótárak sokkal használhatóbbak sokkal czélirányosabbak lennének akár idegen nyelvet tanulni akaró magyarnak, akár magyarul tanulni akaró idegennek, mint egy nagy költséges szótár, melly mint valamelly hozzáférhetetlen kincs különben csak a' tudósok kezén forogna 's melly minden úgy is magyarul már jól tudók számára van írva. Még az

Még az is, 's pedig nem csekély figyelmet érdemelt: ha mi úgy kezdjük meg szótárunkat, hogy a' megfelelő deák és német szavakat hozzá adjuk, már előre szemünk előtt a' figyelmünkre legméltóbb czélt, azt tudniillik, hogy a' nyelv szavait magából a' nyelvből fejtegessük ki 's magyarázzuk meg. Okosan, hogy mindig megfelelő deák és német szókat keresünk, valamint szavaink eredeti értelmé-ből fel ne áldozzunk. Már csak az a' törekedés, az a' mellékes figyelés is el fog bennünket szédíteni 's igen könnyen lehetünk hajlandóbbak a' deák vagy német definitiója szerint határozni meg magyar szavainkat, mint azoknak saját eredeti jelen-tését a' nyelv belsejéből új 's szorgalmatos munkával felkeresni. Fejtsük mi ki minden egyes szavunk értelmét, úgy a' mint az hazánkban volt, van, vagy lehetne, magából a' nyelvből minden idegen nyelvekre ügyelés nélkül.

Még azt tehetnők, hogy ha e' nagy munkával már tökéletesen elkészültünk, csak akkor kezdenénk a' deák és német szavakat hozzá szedegetni, de ezen új fáradságot mint feljebb is említők egy sokkal czélirányosabb kézi szótár lehetne a' nagyból ki-kereszteni. 'S így a' nagy szótár megdeákosítása 's németesítése egy felől nem szükséges, más felől nem igen nagy haszní.

V Szakasz.

A' kölcsönözésekről óva kell emlékeznünk, mert nincs nehezebb mint azt meghatározni, melyik nyelv vett a' másikból 's az egy tagú 's már régi szavaknál igen lehetetlen. Táncz p. o. több európai nyelvekben meg van; de meg van napkeleten is, szinte úgy a' czél 's több efféle szavak. Volt idő, hogy minden szóhoz hasonló magyar szó tűs eredetűnek tartatott 's hallottuk egy deák versét, mely-nek ~~[illegible]~~ értelme az, ~~[illegible]~~ hogy ha a' törökök a' magyar nyelv-ből kikérnék szavaikat, a' magyarnak bégni kellene. Látszik, hogy ez gyűlölséggel van elmondva 's hogy az amollyan hibás vélekedések terjedésének több mint nevetség a' vége. Magában az mindegy, honnan származott ez vagy amaz nyelv, bizonyos úgy is csak mivoltodat adja meg, vagy valakitől hasonlítva a' németnek, mellyről beszéltenek. Sok anyanyelv holt nyelv már, midőn leányai még virágzatban vannak, ~~[illegible]~~ 's ez nyelvünkre is illenék, de minek bizony-talant bizonyos, gyanúsat tudomány gyanánt terjeszteni? 's pedig hogy ezen kis a' tős magyar szavakról el kezdé vizsgálódásainkból megannyi okosak, kik így láttak, vizsgálódásaik tüzében, mint feltalálóknál lenni szokott, különös gyönyörűségökre vált, ha valamelly szóról azt tudhatnák fel, hogy tős

'S végre

1831. XIV. 113. Bemut. 6. Junius 831.

Igy végre alig maradt volna egy pár egészséges szavunk, mellyet eleink még Ásiából hoztak. Ezen vizsgálatoknál minden esetre a' hazai 's idegen nyelvbeli [illegible] [illegible]. 'S már [illegible] kezdenek, miolta tudósaink mind több, mind erekbe mélyebben [illegible]. Szoros [illegible] [illegible] a' napkeleti nyelvekből leginkább kell előfeltenni szavaink eredete felől a' [illegible] 's [illegible] azt kell mondanunk, hogy a' világnak minden szegletében nyelvei között, minél mélyebben vizsgálunk, annál nagyobb 's hasonlatosság. Semmi esetre nem is kétkedőknek hozzánk 's az addig idegennek vélt szavakat szorosabban megvizsgálván a' hol az idegen származás nem világosan szembeötlő, csak azt jegyezni meg, hogy egy vagy több nyelvekkel közös vagy hasonló, így [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], édes nem deák, német vagy görög szók, hanem közösek vagy hasonlók.

Az illyen öszve tételek, mint: meg-ád, fel-ád, inkább az ád vagy ad igénél mint a' meg vagy fel szavaknál keresendők.

VI Szakasz.

A' megrendelendő Grammaticai Műszavak majd a' Grammatica kidolgozásakor fordulható elő 's akkor határoztathatnak meg.

Pesten Június 5. 1831.

Schedel Ferencz
[illegible]
jegyző Vörösmarty Mihály

14ik Ülés 1831.

35
1831

1831. XIV. 103.

37/1831

A' magyar tudós társaságnak 3ik 1831ben Junius 13dikán tartott kis ülése, elővevé a' mult Feb. 23dikán volt nagy gyülés határozásai nyomán, rendelés zattatásához képest, a' magyar nagy szótár irásához szükséges készületek bővebb kifejtését. Mindezután több ülésben, Gróf Teleki József ő' excellentia közönséges munkájának, egy tökélletes magyar szótár elrendeltetése (1817) mint alapul vettnek első része felolvastatott; s akkor némelly jegyzéseket jánlottak volna, 's mit még a' nagy gyülés elébe terjesztendő; némelly másokat, mellyek a' mint előbb [illegible] meg kezdendő munka közelítése végett minden esetre előre járulandók, a' vidéki társaktól is helybenhagyatásnak reménye fejébe, [illegible] hivatalosan közöltessenek.

Jónak látszván, ugymint, minden tudomány osztályban műszóknak még a' nagy szótár munkába vétele előtti külön kiadása, azért hogy jó 's nem műszó mint egy kivetté valahelyen feltalálásait 's közölését a' nagy szótár irása alatt a' válogatás végett biztosabban mehessen; hogy a' nagy szótár elkészülésénél uj érzett szükség valamennyire is kevesebbedjen; továbbá hogy kar-igazgató tanács helyben hagyásával közrebocsátandó példájának több értelmes hazafiakkal

mellyet az osztályok műszókönyvének azon rendben leendő műgyüjtemény számontartására gondol jónak a' mint valamelly szükséges helyen van, bátran gyorsított irant is kérdelem, hogy a' Nemzet nagy gondolatú alkotására feltámasztott társaság, mi előtt nyujt szorgalmasabb e' roppant tárgyából, nyelvünk ügyében szép nyugodalmat hazánk fijainak.

Lätta [illegible] Gróf Széchenyi István

13

37/1831

~~13 kis ülés 1831~~

A' magyar tudós társaság
A' magyar tudós
A' magyar
tudós
A' magyar
Marianne
Marianne
Laura
Marianne
Laura

közlése után, vélekedéseket a' mű-
szavakból a' társaságnak nem tag-
jai is elöadhassák 's a' talán
nem épen jól kifejezettek helyébe
jobbakat ajánlhassanak 's így,
mintegy az egész Ország vevén
részt országos köztulajdona – minél tökéletesb
öszveszerkeztetésében annak nyelvi
jó, mintha ösztöny 's mulasztás
ádáz volni a' nemzetre a' szük-
séges műszavakat elsimulyon, söt
egyes a' miveltségben gyarapo-
dó nemzet mind nyelve termé-
szete mind a' világos értelem
megkivánása útján fogadhatja,
közzétben új kinéseknek, szavai-
kat, tiszteletteli [illegible]
köz.

Ezekből fogva, minden rendes
taghoz és ✝levelezőhez kit a' végett
bizonyos tudomány osztály felkért
vagy még kijegyez Eszten(dő) kéri
intézetetit.

1. Ne sajnálja ~~minden~~ ~~[illegible]~~ tudományos
~~[illegible]~~ szükség
nemcsak tartozó ~~minden~~ magyar
könyvenek ✝ mellyek ✝ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ még
megjelenendők, ✝ ~~[illegible]~~ feljegy-
zésit ✝ a' mi azon czélhoz végett
kérve megállandó, hogy minden
osztály kiszedje maga azokból ki
mennyi műszavait, 's abéce ~~rendben~~
~~[illegible]~~ szedett deák vagy egyéb
nyelv műszavai elöszedetlen mellé ✝ alkjég
vakon, az azoknak ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ élt író ne-
vet ✝ odairánál tegye, hú mára pedig
még nem volna magyar kifejezés
arra a' tan maga járhatjon,
vagy ha épen nem lehetne még
valamelly deáksan műszót elmerészí-
nyelvmindön ott üres helyet hagyjon
czéllal magának ennek általában
írnom.

✝ ezen felhívást kezdje meg tárgyát

✝ a' magyar nyomtatás kezdete óta

✝ ~~[illegible]~~
✝ könyvvezetőből vagy kéziratiban,
hírlapokból tudottan vágynak

NB. ✝ Ezen is pontos, ✝ a mi ezen ki előt ke-
kezdő

✝ alkjég

✝ 's így ~~[illegible]~~ kin egy fordítás a'
magáét is

2. Öszve olvasván minden osztály
könyvczímeit, midőn így többek fel-
jegyzéseit fogja egy magyar idejében
minden ke lesz ~~[illegible]~~helyre, egyezze-
nek meg az osztályok tagjai kü-
lön magok között ✝ mellyik ✝ könyv-
ből szedjék ki a' műszavakat
's így fogják őket az előbben
pontban feleadott munkálkodáshoz.

✝ mistle

Mindezalatt pedig a' felügyelő
fő és Mathesis helybeli rendes
tagjai, a' Junius 27diken volt ülé-
sekben már be is mutatták osz-
tályokbeli magyar könyvek czímeit,
ezek azon tiszteletteli, rendes és
levelező tagokkal, kiket ~~[illegible]~~ azon üléseken
velek együtt dolgozásra ~~[illegible]~~ kérdelmezően
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ kijelelték, ezennel
közöltetnek 's azon ✝ ~~[illegible]~~ és uta-
sítással, hogy a' még általok tudva
levő könyvczímeket a' hozzájok po-
tolják 's egyszersmind a' titoknoki
hivatal útján közöljék, egyszer-
mind azonban a' műszavak feljegy-
zésével ✝ szorgalommal fogjanak hoz-
zá: terheltetvénak – különösen ott a' mathesis

✝ megkéretik!

✝ a' többi ezen könyvekből

osztályához ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ valamint a' termé-
szet tudományaihoz azon ötödfélés-
jánál, hogy a' kéz mesterségek, bá-
nyászság, hajózás földmívelés egyéb-
ziei és [illegible] magyar
annál midőn könyvek-
ben nem találhatók ✝ ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ezek ujjáéból ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ általánosabbé.

Magoktól fogjuk érteni a' más
négy osztály tisztelt ✝ tagjai, hogy
ők a' jövő Augusztus 29dikén kezdődő
nagy gyűlés folyta alatt tudományaik
beli könyvek czímeit ✝ legjobban közöl-
hetik, azon addig kétségen kívül
minden annyit is öszve a' mennyi
előtte ismeretes, 's midőn majd
egész 's maga jegyzéseiből tökéletesen
együtt állítatik, 's megjelenni magyar
könyvek sora, magok között azokat ezennel
leghamarabban is feloszthatják 's ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ társakat,
tiszteletteli és levelező tagok közül,
's hűséges számmal kérhetik és
választhatnak.

✝ egymással

✝ találjanak módot illyenének
egymással

S midőn ezekkel együtt, ✝ még
azon javallatjában is barátságos
megegyezését bízi vidék társainak,
mellyet

✝ a' ken ider

1831. XVIII. 133.

40

1831

Méltóságos Gróf

Nagyságos Uram!

Két rendbeli csekély Munkáimat bátorkodom Méltóságodnak mély tisztelettel be nyújtani. Az egyik Nyomtatásban, 3 két kötetben van, illy czimmel: Keresztyéni Katedrai Tanitások. A' másik, Kéziratban van, illy czimmel: A' Magyar Nyelv Jelességei, az Európai holt, és élő Nyelvekkel egybe hasonlítva.

Az elsőre nézve nagy jutalmam lészen, ha azt Méltóságod, Kegyes eltekintésére méltóztatni fogja. A' másikra nézve pedig könyörgöm, hogy Méltóságod, mint a' Magyar Tudós Társaság Elölülője, azt, mint Nemzeti Nyelvünk bővítésére intézett csekély munkát, Nyelvmívelőink által meg nézetni, meg bíráltatni, s ha valami jót lehetne belőle ki venni, azt a' Haza' Literaturának közönséges gyarapítására fordítani méltóztassék.

Mind a' kettőnek be nyújtására bátorított Méltóságodnak országszerte sok ízben ki nyilatkoztatott Kedvező indulatja, Kegyes jóvolta és Nagy lelküsége által, mellybe magamat továbbá is leg nagyobb alázatossággal ajánlván, mély tisztelettel vagyok, és állandóul maradok

Méltóságodnak

alázatos szegény szolgája
Kolmár József

Komárom 20 Juni 1831.

Méltóságos R. Sz. B. Gróf, Udvari Kamarás,
Fő Ispány, és Előlülő Úr!

Méltóságos, Tekintetes, 's Tisztelendő nagy ér-
demű Magyar Tudós Társaság!

Nem kitsiny Magyar örömmel olvasám
vala, a' Pesti Magyar Ujságban, a'
nagy érdemű Magyar Tudós Társaságról
való Vdik Kiadásból, azon óhajtva várt ser-
kentő Ösztönt, mely szerént, a' tisztelt Tudós
Társaság, minden Magyar Íróra nézve
általjában hírré teszi, és teszi, hogy addi-
gi Jövedelméből, jeles Magyar Munkák
kéziratai nyomtatására, 's az olyanok
szerzőinek meg tisztelésére, esztendőnként
két ezer pengő forintot fordíthatván, —
elfogadja a' tisztán leírt kéziratokat, ha
azokat a' Méltóságos Gróf Előlülő Úr Ő
Nagyságához jó alkalommal küldendik.
's a' melyiket jelesnek találja, azonnal nyom-
tatás alá ereszti, annak Írójáról sem fe-
lejtkezvén el.

Ennél fogva, szabad légyen énné-
kem is, kitsiny szerzeménykéimet, minda-
zonáltal igaz Magyar tűzzel gerjedező
munkáimat, a' tisztelt Tudós Társasághoz,
Erdélynek egy homályos Hamvalkyi Hely-
ségéből felküldeni, 's leg elébb is az említett
nagy tiszteletű, igen [illegible] Intézeten való
különös örvendésemet feljelenteni.

Im

Különösnek mondom ezen, mivel azon nemes lelkü biztatásra, hogy, ha jelest és érdemest írunk, meg nem szégyenülünk; ki nyomtattatik. ezen annyira óhajtott tudósításra, nagyobb szüksége mint énnékem, — talám egy Magyar Írónak sem vala: a' kinek kezem között részekenként több esztendők-től fogva elkészült, részekenként készülőben lévő Munkáim, várják vala a' kedvező körülményeket, hogy világos láthatnának; hogy édes hazám és Nemzetem iránt viseltető tiszteletemnek, és háládatosságomnak általam kitelhető adóját, annak kegyes Oltára elébe újj letehessem.

Meg is indítottam vala, el kezdvén, és a' közönséges Vizsgálat által helybenhagyott írásimnak nyomtattatását, t. i. elsőben is az úgy nevezett Magyar Ovidius az Általváltozásokról, mely az utolsó pontig, általam verssel által szabad fordításban, három darabokban, melyek közül mindenik, külön külön, öt öt könyvet foglal magában. — Ezekből, az első darab, még ezelőtt 5 esztendőkkel, Kolosvárt, több mint 500 példányokban ki nyomtattatott, 's melyből tehát, nem kéziratot, hanem valóságos Nyomtatványt vagyon szerencsém, a' tekint. Tudós Társaságnak ezennel küldeni. — Következnek vala már, a' 2ik és 3ik darabok a' Sajtó alá; de a' szerencsésen ki szabadult első darabnak ezen két testvérei, a' nyomtattatás Segedelmének meg szűkülése miatt, a' hajdani Római eredeti szerzőnek gyakran számkivetési Sorsát, valának mind ez ideig kételenek viselni; midőn még mind azon időtől fogva is, újj Nemzeti Kuhájokban, a' nagy tiszteletű Magyar

Író

Közönség előtt meg jelenni, elég szerencsések nem lehetünk.

Mihelyt tehát, a' többször tisztelt Magyar Tudós Társaságnak ezen nyomtatásbéli köz intézeti tudósítását olvasni szerencsém vala, nagy örömmel látám a' boltozó útat, valamint minden más Magyar Író előtt, úgy előttem is fel nyitva, melyen Nemzeti törekedésünk, ha méltónak találtatik, szerencsésen czélt érhet.

Ily bizodalommal bátorkodom, kéz írásban, nyomtatásra készen álló két darabotskáimat, hogy szomorú Vakságokból is szabadulhassanak, a' Nemzeti Míveltség, és pallérozódás ügyében, Isten kegyelméből köz indulattal, és egyesített erővel munkálkodó Jó Tevő, és Választott bölts Fejeinek, alázatos tisztelettel előre fel-jelenteni. Mire legyenek méltók ezen kéziratok, ezen magam be-küldött első darabból, melylyel azokig egy nyomon járnak, a' nagy érdemű Tudós Társaság méltóztatik által látni; és ha biztató választ nyerhetek, leendő Nyomtattatások felől, — melyért mély tisztelettel alázatosan esedezem is, — Még akkor mind a' két darabot a' rendelendő helyre és időben tisztelettel felküldeni, hazafi kötelességemnek fogom esmérni. Előre azonban bátorkodom mind a' kettőről alázatosan meg jegyezni, hogy ha ezen első darab a' tisztelt Tudós Társaságnak valami figyelmet fogja érdemelni, a' más kettő is, ítéletem szerint, azután nem kevesebbet.

Ha a' mostani alázatos Feljelentésemmel ohajtott czélt érhetek, szentül igérem, hogy ezután is, már készen lévő, részszerént folyó beszédű, részszerént mértékes versű eredeti Munkáimmal, a' sokszor tisztelt Nemzeti Tudós Társaság előtt meg fogok hajolni. Melynek bizonyságául, valamely nagy fontosságu Tárgyról, 24 Énekekben készült Munkámból, néhány verseket, mutatványul alázatos tisztelettel, ide le másolva, ezennel küldök is:

Ten-

2

Tengeri pályáskor a' hajó kezd venni magának,
A' Szél lengedező hire vinni susogni fülökbe,
Hogy majd harczra kerül a' dolog: most még csak elöre
Fütyölget, sziszeg, dudol, majd mormol- azomban
A' Szél Szélvészbe válik, 's nem hagyn közönt[illegible]
Tépzen a' Sajkának, vi'sga, 's játszik vele, lapra
Modra el játékjár a' [illegible] életemi [illegible].
Támad az Oczeánon nagy belső háború, mert a'
Rémült Szív-dobogás hallaván Zászlókat melyek.
Mint a' Hyarta ével [illegible] vijjognak, könyörögnek,
Mert láttyák a' halált, 's csaknem torkába forognak.
Záporok indulnak, 's odafel nagy fellegi lárnak,
Zattog a' mennydörgés, pillanat villámja, azomban
Neki tüzoltja magát haragos durczával azokra,
Ordít, 's hab hegyeket [illegible] ki szegezve feléjek;
A' kis gálya zsémbes, forog, és hánykódik alá 's fel,
Most sara víztekercsről, majd égrával [illegible] alá [illegible].

Méltattassam személyemet, Munkáimmal főtekén tetben közelebbről a' nyomtattatást váró Magyar Ovid kis darabjaival együtt, a' nagy Méltóságu és érdemü Magyar Tudós Társaság' Nemzeti pártfogásába alázatoson ajánlván, és a' Lölke [illegible] fü Választott birodalomnak [illegible], kazafiui mély tisztelettel vagyok

A' Méltóságos R. k. D. Gróf Urbani Kamarás, Fő Ispány, és Elölülő Urnak
a' Méltóságos Tekintetes, és Tisztelendő nagy érdemü Magyar Tudós Társaságnak

42
1831

a' köz jóert érző és lehelló
alázatos szolgája
Wiski Pál. tk.
Kibédi Prédikátor. Ex-
lélyben, Nemes Maros-Székben.

Kibéden Julius 14ikén
1831ben.

1

Méltoságos Fő Ispány Úr!
Nagyságos Gróf!

Azon felszóllitás, mellyet a' Magyar Tudós Tár-
saság, Játékszini darabok forditása, 's készitése eránt
maga Tagjaihoz, sőt minden e tárgyat kedvellő Nemze-
ti Irókhoz, Folyó Esztendő Szent Iván Hava 2ikáról in-
tézni méltóztatott, Nemes Abauj Vármegyének a' Ma-
gyar Játékszint Pártfogoló Egyesülete, mint a' ma-
ga e részben Méltóságodhoz még a' mult Szent György
Hava 15kén bocsátott Hazafi kérelme sükeres telye-
sedését örömmel olvasta. – Által láttya abból, hogy
a' Magyar Tudós Társaság, a' Nemzeti Játékszin Könyv-
tára állapitására, a' leg czélarányosabb uton akar
indulni, midőn leg előbb is Európa, minden mivelt
Nemzeteibeli Nagy Elmék Játékszini remek műveit jó
forditásokban, a' Nemzet tulajdonává igyekszik tenni;
érzi, hogy ezen remekekből szerezhetnek ébredendő Iró-
ink magoknak helyes izlést, formát, példát, Mustrát,
's meg vallja még azt is, hogy a' tisztelt felirásban
ki jegyzett daraboknak, egy telyes lábra állandó Nem-
zeti Játékszin Könyvtárában, mind el mulhatat-
lan jó forditásban meg kell lenniek. – De egyszers-
mind azt is láttya, hogy azon darabok szinte mind,
a' Kassán levő Nemzeti Dall és Szinjátszó Tár-
saság boldogulására igen kevés foganatuak
lehetnének most, midőn az idő szelleme, a' Játékszin-
ben lelt kedvet, nem a' Classicitás fontos érett
léptein, hanem a' repülő Napi izlés könnyü szár-
nyain hordozza. – – Egy még Játékszint nem látott
Hazai vidék, izlése ki fejtésére, nemesitésére, felemelé-
sére jók azok, de Kassán, hol hosszas Esztendők sora
alatt Német Játékszin kényeztette, puhitotta el
már a' közönséget változó decorátióival, szeszélyes

nevetségei

nevettségeivel, 's czikornyás hangjával, hol a' közös-
ködés az ujaknál ujabbakat elő állitó fő Város-
sal eleven, és szapora; csak unalom, Trágalom
tárgyául termék ki azon Társaságot, mellynek
ápolásában, és gyámolitásában Egyesületünk fő
czélja, az imén észrevehetetlenül, fészkéből ki szurt
Nemzetiség vissza telepitése.

Ezért tehát alázatosan meg köszönvén
Méltóságodnak azt, a' mit közönségesen véve, a'
Nemzeti Játékszin ügyében, a' Magyar Tudós Társa-
ság által eddig eszközölni méltóztatott, midőn Játék-
szinünk kivánt Repertóriumát idegrebeszítve közölsük,
még azon Hazafi kérelemmel bátorkodunk folya-
modni Méltóságodhoz, mint azon tisztelt Társaság
Előülőjéhez, méltóztassón abba módot találni, hogy
különösen Kassai Társaságunk, a' felsőbb Játékszi-
nek közelebbről neszt okozott, és folyó hangba jött
termesztékinek jó Magyar forditásokban birtokába
juthasson, hogy azokkal czélunk elleneit, ha há-
ramaradás vádja alá szeretné rejteni hidegségek, el
halgattassuk. Ki is állandó tisztelettel maradok
Kassán Szent Mihály Havának 21kén 1831.

Méltóságos Fő Ispány Urnak

alázatos szolgája
Semsey Lajos mpr.

A Kassai Nemzeti Dall és Szinjátszó Társaságnak

Szindarabokból álló Könyv Tára betü szerént.

Darabok Czimje.	Minémü	Felvon.	Szerzette.	Forditotta	Jegyzet.		Szám
Alpesi rósa, Szerem és Sáll	Drá	3.	Clauren.	Láng Ádám	kiir	folyóbeszéd	1.
Atya és völegény egy személyben	vig.	3.	Pickard.	Edér György	„	„ „	2.
Aratlannak kólar lett komedon	vig.	3.	Hell.	Deáki F. S.	„	„ „	3.
Adermal Gróf	Drá	3.	Leopold.	Sericzei J.	„	„ „	4.
Altudósok.	vig.	1.	Kisfaludi K.	eredetif	nyom.	„ „	5.
Árulás és szerelemféltés	Szo	5.	Spiesz		kiir	„ „	6
Aszszonyi Ingbotta Klubb.	vig.	1.	Kotzebue.	Aberyán L.	nyom.	„ „	7.
Árpád és Wladimira	Szo	3	Mislolczi S.	eredetif	kiir	„ „	8.
Burgundiai Gróf.	Szo	4.	Kotzebue.		„	„ „	9.
Bujdosó Ámor	vig.	4.	„ „	Murányi Ig.	„	„ „	10.
Boszszúállók.	Szo	5.		Molnár And.	„	„ „	11.
Bak Úr.	vig.	3.	Kotzebue.	Molnár Ká.	„	„ „	12.
Bocskai István f. Hadvol	vitéz	5.	„ „	Láng Ádám	„	„ „	13.
Becsület és ostábizó.	érze	3.		kéziratából M. Gy.	„	„ „	14.
Bramarbasz és Sóféluss	vig.	5.	Hollberg.		„	„ „	15.
Burgaui Adelheid	vitéz	4.	Weisenthurn	Horváth B.	„	„ „	16.
Cabelintból egy jelenés.	vig.	1.	Sontag fő hadnagy	eredetif	nyom.	„ „	17.
Babonás szekrény, valójelvételé S.M.	vig.	2.		Megyeri Ká.	kiir	„ „	18.
Benyovszki Gróf.	Drá	3.	Kotzebue.		„	„ „	19.
Bánkbán.	Drá	5.	Katona Jós.	eredetif	nyom.	Jambus.	20.
Carolus Magnus	vig.	3.	Kotzebue.	Pataki	kiir	folyóbeszéd	21.
Carolo Carolini.	Szo	5.		Murányi Ig.	„	„ „	22.
Corvinus Mátyás.	hős.	5.	Veidman	Gr. Dekli Jó.	„	„ „	23.
Csásaris.	vig.	4.	Wolf.	Komlósi	„	„ „	24.
Cremonai szövétneles	Szo	4.	Kotzebue.		„	„ „	25.
Czelina.	Drá	3.			„	„ „	26.
Csupa compliment és fél.	vig.	4.	Breczner	Czinyi	„	„ „	27.
Csalódások.	vig.	4.	Kisfaludi K.	eredetif	nyom.	„ „	28.
Constantia.	Drá	3.	Caffelli	Láng Ádám	„	„ „	29.
Czéndes nagyság.					kiir	„ „	30.
Csökélységek.	vig.	1.	Steigentesch	Kovacsóczy	„	„ „	31.
Derék Anya.	érze	5.	Gr. Boden Ju.	Pápai Ign.	„	„ „	32.
A változott szerelmesek	vig.	3.					33.

Darabok Czimje	Nemei	Felvon.	Szerzette	Forditotta	Jegyzet		33.
Élet csak álom.	drá	5.	Calderon.		k. irat	folyó beszéd.	34.
Essex Gróf.	szo	5.	Brooke és Ralf után	Láng Ádám.	„ „	„ „	35.
Essex Gróf.	„	„	„ „ „	Selman Kár.	nyom.	„ „ „	36.
Én voltam.	víg	1.	Kotzebue	Gelepi György	k. irat	„ „ „	37.
El égett ház	víg	1.	Schikaneder.	Mézingi.	„ „	„ „ „	38.
El szöktetés	víg	3.			„ „	„ „ „	39.
El szökés	szo	5.	Weisze		„ „	„ „ „	40.
Eszméretlen.	drá	3.		Gr. Bethlen Károlyné.	„ „	„ „ „	41.
Esküvés.	szo	5.	Gombos Ar.	Eredeti f.	nyom.	„ „	42.
Eduárd Skótziában.	néző	3.	Kotzebue	V. F.	„ „	„ „ „	43.
Ember gyűlölés és meg-bánás.	érzé	5.	„ „ „	Káró Sig.	„ „	„ „ „	44.
Friggyesi élet. f. Fridolin f.	drá	5.	„ „ „	Láng Ád.	k. irat	„ „ „	45.
Fejedelmek nagy lelke.	érzé	5.	Ziegler.	Ernyi.	„ „	„ „ „	46.
Farsangoló ifjú.	víg	3.	Hoffner	Szikszai.	„ „	„ „ „	47.
Fekete [illegible] ember.	drá	3.			„ „	„ „ „	48.
Finlandi János.	néző	5.	Weisenthurn Johanna	Kovách La.	„ „	„ „ „	49.
Félbe szakadt Concert	víg	5.	Voss Julius	Beiki F. L.	„	„ „ „	50.
Formentórai Remete.	néző	3.	Kotzebue.	Kazinczy F.	nyom.	„ „ „	51.
Fel cserélt kettős házasság.	víg	3.			k. irat	„ „ „	52.
Fejedelem által utazása f. incognito f.	víg	4.	Ziegler.	Mérey Sán.	„ „	„ „ „	53.
Fiesco.	szo	5.	Schiller F.	Kovacsóczy	„ „	„ „ „	54.
Genfi árva.	drá			Radnódfai.			55.
Gyűlölség és szerelem bosszúállása	érzé	5.	Kotzebue	Sócsei Sp. Sa.			56.
Gyökeres orvoslás.	víg	3.	Weisenthurn	Déri			57.
Galotti Emilia.	szo	5.					58.
Gizbachi Mathilde.	érzé	5.	Ziegler.	Megyeri Ká.			59.
Helytelen szemérmetesség.	érzé	4.	Kotzebue.	Kócsi.			60.
Hazug.	víg	5.	Goldoni.				61.
Három [illegible].	dány	3.	Meisl.	Büntő.			62.
Hipolit és Rosonda.	érzé	4.	Zschokke.	Láng.			63.
Haza jövetel.	szo	1.	Houwald.	Bacsó.			64.
30 Esztendő egy kártyás életéből.							65.
Házi Doktor.	víg	3.	Ziegler.	Murányi			66.
Heilbronni Katalin.	andal.	6.	Kleist.				67.
Hedvig.	drá	3.	Körner.	Déri Ist.			68.
Husziták Naumburgnál.	néző	5.	Kotzebue.				69.

	Darabok Czimje.	[illegible]	Felvon.	Szerzötte.	Forditotta.	Jegyzet.	
							69.
33.	Hóra világ.	érzé.	4.	Andrad elb.			70.
34.	Hamis Gróf.	érzé.	3.	Király Ján.			71.
35.	Házi orvosság.	víg.	3.	Weisze.	Simai Krist.		72.
36.	Haramiák (Moor Károly)	Szo.	5.	Schiller.	Schedel Fer.		73.
37.	Három egyszerre.	víg.	1.	Kisfaludi K.			74.
38.	Hűség próbája.	víg.	1.				75.
39.	Hunyadi László halála	szo.	5.	Primotzi [illegible]			76.
40.	Házas pár.	víg.	1.	Kotzebue.			77.
41.	Huszonkilentzedik Februárius	szo.	1.	Müllner Ado.			78.
42.	Horatiusok és Curiatiusok.	szo.	5.				79.
43.	Házasság jelei.	víg.	1.	Steigentesch	Kovacsóczy		80.
44.	Hét leány formaruhában.	víg.	2.	Angely.	K. S.		81.
45.	Haza szeretete v. Szegedvár vissza vétele	vitéz.	4.	Vedres Ist.			82.
46.	Hamlet.	szo.	6.	Shakespeare	Kazinczy Fer.		83.
47.	Jolántha Jerusálemi Királyné.	szo.	4.	Ziegler.	Barona Ig.		84.
48.	Jó Kedv.	víg.	3.	Steinberg.	Ernyi.		85.
49.	Jótétes.	érzé.	3.	Iffland.	Pápai.		86.
50.	Jelva.	Mdrá.	3.	Prix.	Dériné.		87.
51.	Jegyző könyv.	Szo.	5.	Kotzebue.	Lőcsei Ist. Samuel		88.
52.	Ignes de Castro.	szo.	5.	Fr. Soden Ju.	Barzai Val.		89.
53.	[illegible]	víg.	1.	Kisfaludi K.			90.
54.	Idegen.	víg.	4.	Hageman.	Ernyi.		91.
55.	Irene.	szo.	5.	Kisfaludi K.			92.
56.	Ilka.	Drá.	4.				93.
57.	Királyi parancsolat.	víg.	4.	Göpfer.	Lang.		94.
58.	Királyválasztás és házasítás.	víg.	3.	Hensler.			95.
59.	Kronsteini harczjáték.	vitéz.	5	Holbein.	Komlóssy.		96.
60.	Két úr szolgája.	víg.	3.				97.
61.	Kedventz (Favorit.)	szo.	3.	Hageman.	Paali.		98.
62.	Kép.	szo.	3.	Houwald.	Bacsó.		99.
63.	Király és Bolond.	víg.	2.	Castelli.			100.
64.	Quackerek.	érzé.	1.	Kotzebue.			101.
65.	Keresztes vitézek.	vitéz.	5.				102.
66.	Két feledékeny.	víg.	1.				103.
67.	Katinka.	érzé.	3.				104.
68.	Két férj felesége..	érzé.	3.		Dániel elb.		105.
69.	Kulmhegyi Haramiák.	Drám.	5.	Cuno.	Liber Antal		106.

Darabok Czimje.	Nemzete:	Felvon.	Szerzette.	Fordította	Jegyzet.	Sz.
Királyi Korona.	andal	5.				107
Kastély az ország utjában.	víg.	1.	Kotzebue.			108
Két árva.	Drám	3.	Csignitz e Pantorai	Deáki.		109
Kinzó torony.	érzé.	3.				110
Krähwinkeli Familia	víg.	3.				111
Kelepcze.	víg	3	Kotzebue			112
Kisfaludi Károly emléke		1				113
Kún László.	Drá.	5.	Kisfaludi Sán.			114
Kiki saját háza előtt seperjen.	víg.	1.		Szomor Máté		115
Luxemburgi Marechál	Drá.	3.	Frederich.			116
Lucza Széke.	érzé.	3.	Katona Jós.			117
Lengyel király kisapája.	víg.	3.				118
Lear.	szom.	5.	Shakespeare.			119
Lanassza.	szom.	4.		Kazinczi Fer.		120
Látogatók (visita)	víg.	4.	Kotzebue.	Deáki.		121
Lámpás torony.	szom.	2.	Houwald	Kisi Ger.		122
Lelkes Magyarleány.	érző	4.	Kisfaludi Sá.			123
Levelező	víg.	1.	Steigentesch	Hunyaczy.		124
Menyasszonyi Korona.	költem	5.	Cuno.	Szollus Fer.		125
Montalbán Klára.	Drá.	5.	Hohe Eliza	Kovács End.		126
Montfauconi Johanna.	érzé.	5.	Kotzebue.			127
Mombelli Grófok	érző	3.	Hawaureck	Katona Jós.		128
Mexicói Vőlegény.	víg.	5.	Clauren.	Komlósy.		129
Mentzikov és Natália	érzé.	5.	Kratter Fer.	Megyeri Ká.		130
Májusi nap.	víg.	4.		Déviné.		131
Meg-nyitt kabinet	érzé.	4.				132
Mentzikov Sándor.	szom.	5.				133
Magának akart másnak kést.	víg.	1.	Kovács Pál.			134
Mindennek van haszna.	víg.	1.				135
Menyasszony és vőlegény egy személyben.	víg	2.	Kotzebue	Pelepi Gy.		136
Meg-hittek.	víg.	2.				137
Meg-feszült húr el-pattan.	érzé.	5.	Iffland.	Erényi.		138
Magyar Insurgensek.	érzé.	5.				139
Meg-foghatatlan férfiú.	érző	4.				140
Módi szeretők.	víg.	3.				141
Mátyás Deák v. a Losonczi Deputatió.	víg.	3.	Láng Ádám			142

Sz.	Darabok Czimje.	Minémüsége	Felvonás	Szerzette.	Fordította	Jegyzet.	142
107	Nápi varasolat.	érző	2.	Gopfer.			143.
108	Nepomucenus János.	szo.	5.				144.
109	Nagy Námi.	érző	4.	Ziegler.	Benke.		145.
110	Nevelés formálja az embert.	vig.	5.				146.
111	Nagy atyafiság.	vig.	5.	Kotzebue.			147.
112	Nyoltz páros atyafi.	vig.	5.	Cuno.	Komlósi.		148.
113	Nap szüzei.	érző	5.	Kotzebue.			149.
114	Négy vadallat.	vig.	3.	Ziegler.	Ujházi Sym.		150.
115	Nemes haragság.	érző	1.	Kotzebue.	Kóré Sigm.		151.
116	Őrző Angyal.	érző	3.	Poerckouer.	Deáki F. S.		152.
117	Orpheus Euridice.	vig.	2.	Meisl.			153.
118	Ördög mulató kastély.	tünd.	3.	Kotzebue.	Pápai.		154.
119	Odioso.	érz.	5.	Meisl.	Kerényi.		155.
120	Octavia.	vit.	5.	Kotzebue.	Szilágyi Kár.		156.
121	Örökségi egyezés.	Dra.	5.	Wolf.	Sebők Jós.		157.
122	Ostromlózók.	Dra.	5.	Viktor.	Szathmáry Pap Károly		158.
123	Ős anya.	szo.	5.	Grillparzer.	Horváth D.		159.
124	Ozmondol.	Dra.	5.	K. Soller.	Kazinczy Mik.		160.
	Pultavai ütközet	Dra.	3.	Boiriere.	Némethi.		161.
125	Paluzzi kastély.	Dr.	5.	Stellinik.			162.
126	Politicus csizmadia.	vig.	5.				163.
127	Páris, London, Constantinápol.	pát.	3.	Bäuerle.	Kurányi.		164.
128	Péter Czár utazása.	érz.	3.		Deri István		165.
129	Péter és Pál.	vig.	3.	Castelli	Láng		166.
130	Pártoság dühe.	érző	5.	Ziegler.			167.
131	Pórély.	vig.	1.	Kotzebue.	Lőcsei Sp. Sámuel		168.
132	Rolla halála.	szo.	5.	Kotzebue.			169.
133	Raphaela.	szo.	5.	Raubach.	Megyeri K.		170.
134	Szerelem gyermeke.	érző	5.	Kotzebue.			171.
135	Szebeni erdő.	érző	4.	Weisenthurn.			172.
136	Szökött katona.	vig.	1.				173.
137	Szegény vér és nemes szív.	vig.	5.	Kotzebue.	Csányi.		174.
138	Szerelem félből.	vig.	4.	Schröder.	Hiri Ger.		175.
139	Strelitzek.	érző	4.	Babo.			176.
140	Zászon Julius.	szo.	4.	Zschokke.	Vass.		177.
141	Színjátszó szerelemből.	vig.	1.	Kotzebue.	Deáki Pál.		178.
142	Szép és rút leány.	vig.	4.	Ziegler.	Murányi.		179.

Darabok Czímje.	Minemü	Felvonás	Szerzette.	Forditotta.	Jegyzet.	179
Szerentsétlenek.	vig.	1.	Kotzebue	Szabó Amo.		180.
Sapho.	szo.	5.	Grillparzer	Pap Gábor.		181.
Sokat tudó.	vig.	3.	Kotzebue	Komlósi.		182.
Siket néma.	vig.	3.	Szemiur.	Havani.		183.
Szeget szeggel.	vig.	1.	Kisfaludi K.			184.
Sonszheim.	érzé.	4.		Mátz Imre.		185.
Stibor vajda.	Drá.	4.	Kisfaludi K.			186.
Salamon Király.	szo.	5.	Vörösmarti Mihály			187.
Spartau Generális	érzé.	4.	David Erik	Pázai Jó.		188.
Pitt.	szo.	5.	Artner Teréz	Poppenczer Otto.		189.
Templáriusok.	szo.	5.				190.
Tizenkettedik Károly.	tábo.	5.	Kotzebue.			191.
Testvérek Mentzése	erköl.	3.	"			192.
Titkos itélő szék.	szo.	4.	Ziegler.	Radnodfai		193.
Tolvaj kutya.	Drá.	3.	Vogel.	Láng.		194.
Tündér Kastély.	vig.	2.	Hirschfeld.	Láng.		195.
Töringer Gáspár.	vité.	5.	Gr. Töring Seefeld	Török.		196.
Termésser leánya.	vig.	3.	Lafontaine.	Láng.		197.
Tatárok Magyar országon.	hazai	5.	Kisfaludi K.			198.
Trefe valóság.	vig.	3.				199.
Tűz próbája.	vig.	2	Kotzebue	Láng.		200.
Talált gyermek.	vig.	5.		Bárány Pé.		201.
Tengeri rablok.	szo.	5.	Houwald	Kovacsóczi		202.
Vendégi jus.	érzé.	5.	Ziegler.			203.
Vittelsbachi Otto.	szo.	5.	Babo.	Pápai.		204.
Vendégfogadó az aranynapnál.	vig.	4.	Clauren.	Deáki.		205.
Víg játék.	vig.	1.	Kisfaludi K.			206.
Világ kanyja.	Drá.	4.	Ziegler.	Cenyi.		207.
Vétek sullya.	szo.	5.	Mülner Adolf	Döbrentei G.		208.
Zrinyi Miklós halála.	szo.	5.	Körner.	Horváth J.		209.
Zrinyi és barátai.	érzé.	5.	Andrád Elek			210.
Zsugori.	vig.	5.	Moliere.	Simai Kristóf		211.

Dall Játékok betű szerínt.

Darabok Czíme.	Felvonás	Muzsikáját Szerzette	Darabot Szerzette	Németre Fordította	Magyarra Fordította	
Ezelle Dall versenyezése.	2.	Sutor.	Kiemer		Szilágyi Pál	1.
Aszkoni bánya öböl (Vadrám.)	2.	Rozov.			Szerdahelyi.	2.
Arzenius.	3.	Glaser.	Meisl.		Pál Elek	3.
Béla futása (vitéz érzet)	2.	Ruzitska	Kotzebue			4.
Berakott ablak.	1.	Gyrowetz.			Gyergyai F.	5.
Bűbájos vadász.	3.	Weber K. M.			Pál Elek	6.
Búbár (Der Taucher)	2.	Kreutzer Con.			Szilágyi.	7.
Cordelia.	1.	„ „ „			Szerdahelyi	8.
Camilla.	3.	Paer.			„ „ „	9.
Don Juan.	2.	Mozárt.			Pály.	10.
Egy óra (Melodrám)	1.	B. Lamey.	Levis		„ „ „	11.
Európa elragadtatása (paród.)	2.	Müller	Bäuerle		Horváth D.	12.
Elize és Claudio.	2.	Mercadante			Szerdahelyi	13.
Erdői lakosok.					Szilágyi.	14.
Fejér asszony.	3.	Boildieu.			Pál.	15.
Fekete asszony.	3.	ifjabb Müller	Meisl.		Szerdahelyi	16.
Frantzia országi Tündér.	2.		„ „ „			17.
Fogoly.	1.	Duval D. M.			Deáki F. S.	18.
Falusi borbély.	2.					19.
Helvetziai háznép.	3.	Weigl.				20.
Hó.	4.	Auber.	De la Vigne.		Pál.	21.
József és testvérei.	3.	Mehul				22.
Izabella (Glückliche täuschung.)	2.	Rossini		Grünbaum.	Szilágyi	23.
Két szó.	1.	Dellesirac.				24.
Kincs ásó.	1.	Mehul			Szilágyi.	25.
Kemény Simon.	2.	Ruzitska	Kisfaludi K.			26.
Kőmíves és lakatos.	3.	Auber.			Szerdahelyi	27.
Kísértet (M. dráma)	4.	Gyrowetz.	Kotzebue.		Láng Ádám	28.
Marie.	3.	Herold.	Planárd	Castelli	Szilágyi.	29.
Mátyás király választása.	3.	Heinisch és Arnold.				30.
Oroszlány vitézek.	4.		Spiesz.		Láng Ádám	31.
Othello.	3.	Rossini.			Szerdahelyi	32.
Olasz leány Algírban.	2.	„ „ „			„ „ „	33.
Preciosa (M. Dram.)	4.	Weber K. M.			„ „ „	34.
Párisi vízhordozó.	3.	Cerubini.			Deáki F. S.	35.
Párisi János.	2.	Boildieu			Mikes.	36.
Portici néma.	4.	Auber.			Szilágyi.	37.
Raul.	3.	Gretri			Deáki F. S.	38.

Darabok Czimje	Felvonás	Muzsikája Szerzette	Darabja Szerzette	Németre Fordította	Magyarra Fordította	
Szevillai Borbély.	2.	Rossini		Grünbaum.	Bánó.	39.
Szem orvos.	2.	Gyrowetz				40
Szinlett Csatalám.	2.	Müller	Bäuerle.			41
Pulokmányi Máté.	3.					42
Titus kegyessége.	2.	Mozart.			Páli Elek	43.
Tolvaj Szarka.	2.	Rossini.		Grünbaum.	„ „ „	44
Tündérvilági leány.	3.		Raimund.		Szerdahelyi	45
Tancred	2.	Rossini.		Grünbaum	Bánó.	46
Tündér síp. Zauberflöte	2.	Mozart.			Páli.	47
Vizkors Janko.	2.				Láng Ádám	48
Ujholdi vasárnapi gyermek.	2.					49
Wladimir.	3.	Bierei.				50.

Az olta szerződtek

Szin Darabok Czimje.	Felvonás	Mineműsége	Szerzette	Fordította	
A' két Billet.	1.	víg.			1
Puttú vétel.	2	víg.	Kurländer.	Báthory J.	2
Gyermeki érzékenység győzedelme a szerzetben	3.	érzékeny		Herepei Ger.	3
estvéli óra.	1.	Dráma.	Kotzebue.	D. J.	4
Hasonlatosság.	3	víg.	Fogel.	Hollaki Ant.	5
Hirgató Billet.	1.	víg.	Kotzebue.		6
Házas pár.	1.	víg.			7
Rózsák.	1.	víg.	Kotzebue.		8
Die zwei Galeeren Sclaven.					
A' két gálya rab.	3.	m. Dráma.	Hell.	Megyeri K. L.	9
Des Sohnes Rache.					
A' fiúnak boszszúállása.	1.	Szomo.	Voltei	„ „ „	10
Die bekehrten.					
A'mely jótékonytak	5.	víg.	Raupach.	Telepi Gy.	11
Lasst die Todten ruhen.					
Had nyugodjanak a holtak	3.	víg.	„ „ „	„ „ „	12.
Rágalmazók.	5.	érzék.	Kotzebue.	D. J.	13
Jó barátok.	4.	érzék.	Ziegler.	Ernyi Mih.	14
Guiscardi Grófok.	5.	Szom.		„ „ „	15
A' Házasság szerző.	5.	víg.	Bretzner.		16.

		Minémü	Felvonás	Szerzette	Fordította	[illegible]	Szám
	Gyáva Mérgező.	Szo.	5.				17
39.	Gabriel	Dr.	5.	Castelli.	Komáromi.		18
40	Az óra és gyilkos.	néz	3.	„ „ „	Lilien Ant.		19
41.	Boszú Granadából lett Hermania	vig.	3.				20
	Romani Zofia.	érz.	3.	Kemsler	Czikó Pál.		21
42	Ujhelyi Indiából kapott örökség.	vig.	4.		Váss Ist.		22
43.	[illegible] út fillér kérő mesei [illegible].	Vig.	1	Kotzebue	Molnár And.		23
44	Tell Vilhelm.	néző	5.	Schiller	Mátéffy Ign.		24
45	Bitse apony az erdőben.	[illegible]	5.	Kotzebue.	Váss Ist.		25
46	Udvál.	Dra.	5.	Pelzel	Szegpei [illegible]		26
47	La Peyrouse.	érz	2.	Kotzebue			27
48	A meg [illegible] férj.	vig.	1.	„ „ „			28
49	Uj emberi Nem.	vig.	5.	Schröder.	Ernyi Mih.		29
50.	Váltó levél.	vig.	4.				30
	Három ara egyszerre	vig.	2.	Kotzebue			31
	Totilla Gothusok Királya.	néző	5.				32
	Zimodi nevelő	vig.	1.	Kotzebue			33
	Koko v. a Padovai [illegible]	[illegible]	5.				34
	Orleansi Szüz.	szo.	5.	Schiller.			35
	Szerencsétlen Házasság.	szo.	3.	Schröder.			36
1	Maskarák	néző	1	Kotzebue			37
2	Hunyadi familia	szo.	5.				38
3	Bondi Erdő.	néző	3.				39
4	Meg bosszult feleség vallás.	szo.	4.				40
5	Stuart Maria	szo.	5.	Schiller.	Dóri Ign.		41
6	Tükör.	vig.	1	Kotzebue	Deáki J. S.		42
7	Saul Izraël Királya.	mel.	3.				43
8	[illegible]	érz.	4.	Kotzebue	Ernyi Mi.		44
	Regulus.	szo.	5.	Collin.	id. Vesszelényi Mik.		45
9	Óra járáshoz alkalmaztatott ember	vig.	2.		[illegible]		46
	Boleslaus v. Czenki fel dulása	[illegible]	3.	Kossenau	Bajzi K. A.		47
10	Ellenségek.	szo.	3.	Houwald	Kiri Ferencz		48
	Spiró elpusztulása.	érz	3.	Carroni	Barkmányi K.		49
11	Örökös Jerelom.	Dr.	5.	„ „ „	„ „ „		50
	Gróf Valtron.	érz.	5.				51
12.	Salisbury Edelhard.	szo.	3	Schröder.			52
13	Vég foghatatlan férfiú.	néző	4.	Zschokke.	Vass Ign.		53
	Örökös Hertzeg.	Dr.	4.	Ziegler.			54
14	Gyémánt szem.	néző	3.	Schiller.	Barkmányi [illegible]		55
	Johanna Nápolyi Királyné.	szo.	5.	Sanners [illegible]	Szilágyi [illegible]		56
15	Hallak.	érz.	3.	Pixerecourt			57
	Rozamunda.	szo.	5.	Körner	Láng Ád.		58
16	Nem tönyült még is virtus.	vig.	5.	Dukelsheim.	Ernyi Mih.		59

Fitz Henri vagy bolondok háza	Dra.	3.	Pezin Bené		60
Attila a Hunnusok királya	ize	4.			61
Bronz fő.	Dra.	5.			62
Két százados átka.	ezp.	3.	Carnovi.	Deáki J. S.	63
Siciliai estvék.	szo.	3.	–	Szathmáry	64
Fortély és szerelem.	szo.	5	Schiller.	Bencsi F.	65
Moloniak ostromlása.	ize	4.	Weisenthurn	Kacona J.	66
De L'epé Abbas.	Dra.	5.	Kotzebue.		67
Fegyveres bajtársak.	szo.	5.			68
Ritteri lázadás.	szo.	5.			69
Eulalia és Meinau.	néző	4.	Ziegler.		70
Der Samtschuh v. das Greifenstein					
Bársony czipő.	ize	5.	Bürgfiedor	Deáki J.	71
Halott Rablo.	szo.	3.	" " "	Gyorgyai Ján	72
Pfeffer Rösel					
	néző	5.	" " "	Deáki J. S.	73
~~Hermione.~~					
Hermione	szo.	5.	Ziegler.	Magyari Fr.	74
Bruder mörder wider willen.					
Sekövér gyilkos	szo.	4.	" " "	" " "	75
A Lansos	víg.	2.	Kotzebue.	" " "	76
Mirandolina	víg.	3.	Goldoni.	Szilágyi Pál	77
Die Flitterwochen.					
A mézes hetek.	víg.	2.	Hell.	" " "	78

Dall Játékok.

Czimje.

			Musikája		
Hamvo gyöngy.	Dall	3.	Izuard.	Deáki J. S.	1.
A' felkő szabadító álmozat.	" "	2.	Winter	" " "	2
Joconde.	" "	3.	Nicolo.	Gyorgyai Ján	3.
Fra Diavolo.	" "	3.	Auber	Szerdahelyi	4.

1831. XVIII. 136. beügyt 20. Oct. 831.

Előleges

47 b

1831

48/1831

A magyar tudós társaságnak első nagy gyülésében hozott végzései-nek azon pontjai, mellyek minden rendbéli tagoknak zsinórmér-tékül szolgálnak munkálódásaikban.

I.

A' Tudománytárra nézve.

1. A' kritika a' Tudománytárból kizáratik, 's helyette a' meg-ismértetendő munkák' kimeritő kivonatai adatnak.

2. A' megismértetendő munkák közé tartoznak – a' szorosan úgy nevezett theologiai és politikaiakon kivül – nem csak a' hazai, ha-nem a' külföldi jelesebb elmetermékek is, mindnyájokat 1831 esztendő' elejétől számitván.

3. A' kivonás alá nem eshető aprószágok 's fenn nevezett két rendbéli munkák csak czimeiknél fogva hozatnak ismeretbe.

4. Hogy a' kivonat kimeritő legyen: szükség a' könyvfoglalatot a' maga jó és rosz oldalaival előterjeszteni. Igy a' figyelmes olva-só a' rövidségben megkönnyebitve láthatja az egészet keresztül, és saját itélő tehetségénél fogva jót rosztól megválasztnai.

5. Magányos iróktól készült 's közrebocsátott könyvbirálatok is közöltetnek kivonatok által.

6. A' költői művek közül a' nagyobb kiterjedésüek p. o. szinjáté-kok, elbeszélések stb. kivonatokban és mutatványhelyekkel, a' kiseb-bek p. o. lyraiak megnevezés és mutatványhelyek által fognak ismeret-be hozatni.

7. A' két két tagnak kiadott munkák' kivonatai heti ülésben jelol-vastatnak, 's egyiknek hijánya a' másikból pótoltatván-ki, az egy támadt és elfogadott kivonat vétetik-fel a' Tudománytárban.

8. Mivel pedig a' társaság' minden osztályai még nincsenek teljes számmal, nehogy a' kivonatok' kétszeres készületmódja csonkulást szenvedjen: addig is, míg az osztályok betöltetnének, a' tiszteletbeli 's levelező tagok közül, ha szükség, segédek rendeltetnek.

9. A' jelentések' és mutató' készitése a' szerkeztető' tiszte lészen.

10. A' Tudománytárból 1832 évi József napjától fogva minden pesti vásárban egy határozatlan nagyságu, mutatóval ellátott kötet jőend ki.

II.

A' grammatikára nézve.

Előlegesen a' philologia osztályra bizatik, a' jövő nagy gyülésig egy orthographiát 's a' nyelv' paradigmáját elkészíteni 's bemutatni.

III.

A' szótárra nézve.

Ezen előkészületek tétetnek,

1. Minden tudományos osztály tartozik a' tudományabeli müszavakat vagy is terminologiát ugy, a' mint azok a' régiebb időktől a' legujabbig fenn vannak, összeszedni 's betürendben a' társaság elébe terjeszteni.

2. Minden rend. és osztálybeli tag kéretik, hogy az osztályán kivül eső szavakra is, a' mennyire alkalma adódik, figyelemmel legyen, 's a' fösmivesek' 's falusi mesteremberek' szavait lakása' helyén vagy vidékein összeirni vagy iratni el ne mulassa.

IV.

Az évkönyvekre nézve.

1. A' társaság' történetei' megirása a' titoknokra; a' szerkeztetési gondok a' titoknokra és levéltárnokra együtt bizattak.

2. A' társaság' irományai közé beveendő dolgozások' választásában különös tekintet azokra lészen, mellyek által az illetett tudomány gyarapodik, vagy nagyobb világosságot nyer.

3. A' társaság' irományai közé tudományos értekezéseken kivül bevétetnek olly jelesen készült verszezetek is, mellyek magát a' társaságot közelebbről illetik.

4. Elhunyt tagok' dicsőitésére, 's egyéb különféle alkalmakkal mondott beszédek; ha kinyomtatások a' társaságtól kivántatik.

5. Az elölülő által fel fognak szólittatni minden levelező tagok is, hogy a' társaság' czéljait beküldendő dolgozások által igyekezzenek e-

előmozdítani.

V.

A' jutalomkérdésekre nézve.

1. Minden évben két külön osztályból egy egy jutalomkérdés adaták-fel, az osztályoknak az alaprajzban kijelelt rendje szerint. Az illető osztályok tehát a' nagy gyűlésnek három, a' feltevés okaival erősített kérdést, nyujtanak-be: hogy közűlök a' társaság válasszon, 's ha jónak látja, rajtok változtasson is.

2. A' bejött feleletek az illető osztályból három e' czélra kiküldött tagra bízatnak véleményadás végett. Ezen választottság a' legjobbat, itéletének okaival támogatva, bemutatja először a' heti ülésnek, honnan a' nagy gyűlésbe vitetik.

VI.

A' megkoszorúztatandó munkákra nézve.

1. A' rendes és levelező tagoknak az alaprajznál fogva kötelességök levén a' magyar literatura' jelenéseire figyelemmel lenni: a' heti ülés' tiszte leszen a' szerencsésebb magyar eloneműveket, mellyek tárgyaikat a' lehetségig tökéletesen kimerítik, a' tudomány' haladását követik, sőt talán azt tovább is viszik, 's e' mellett a' nyelv' tökéletes használásán kivül, irásmódjok' kellemével is ajánlkoznak, kiszemelni, azok' megitélésére három, részint helybeli, részint vidéki tagot az illető osztályból felszólitani; kik a' munkákat pontosan megvizsgálván rólok itéletet hoznak, a' legjobbat kijelelik, 's ezen itéletet okokkal támogatják.

2. A' megjutalmazást a' társaság azon munkákon kezdi, mellyek 1831-ben jöttek napfényre. Ha pedig valamelly következő évben illy megkoszorúzásra méltó munka egy sem jőne-ki: a' jutalom kiterjesztethetik az előbbi évekre is, mellyek a' megkoszorúzottakhoz pontosságokra 's kivolgozásokra nézve leginkább közelitenek.

A' magyar tudós társaságnak
első nagy gyülésében hozott végzéseinek
azon pontjai, mellyek minden rendbeli
tagoknak zsinórmértékül szolgálnak
munkálódásaikban.

48
―――
1831

A' magyar tudós társaságnak első nagy gyülésében hozott végzéseinek azon pontjai, mellyek minden rendbeli tagoknak zsinormértékül szolgálnak munkálódásaikban.

I.

A' Tudománytárra nézve.

1. A' kritika a' Tudománytárból kizáratik, 's helyette a' megismértetendő munkák kimerítő kivonatai adatnak.

2. A' megismértetendő munkák közé tartoznak – a' szorosan úgy nevezett theologiai és politikaiakon kivül – nem csak a' hazai, hanem a' külföldi jelesebb elmetermékek is, mindnyájokat 1831 esztendő elejétől számítván.

3. A' kivonás alá nem eshető apróságok 's fenn nevezett két rendbeli munkák csak czimeiknél fogva hozatnak ismeretbe.

4. Hogy a' kivonat kimerítő legyen: szükség a' könyvfoglalatot a' maga jó és rosz oldalaival előterjeszteni. Így a' figyelmes olvasó a' rövidségben megkönnyebbítve láthatja az egészet keresztül, és saját itélő tehetségénél fogva jót rosztól megválaszthat.

5. Magányos íróktól készült 's közrebocsátott könyvbirálatok is közöltetnek kivonatok által.

6. A' költői művek közül a' nagyobb kiterjedésűek p. o. szinjátékok, elbeszélések stb. kivonatokban és mutatványhelyekkel; a' kisebbek p. o. lyraiak, megnevezés és mutatványhelyek által fognak ismeretbe hozatni.

7. A' két két tagnak kiadott munkák' kivonatai heti ülésben felolvastatnak, 's egyiknek hijánya a' másikból pótoltatván ki, az így támadt és elfogadott kivonat vétetik fel a' Tudománytárban.

8. Mivel pedig a' társaság' minden osztályai még nincsenek teljes számmal, nehogy a' kivonatok' kétszeres készületmódja csonkulást szenvedjen: addig is, míg az osztályok betöltetnének, a' tiszteletbeli 's levelező tagok közül, ha szükség, segédek rendeltetnek.

9.

1831

A magyar tudós társaságnak első nagy gyűlésében hozott végzéseinek azon pontjai, mellyek minden rendbeli tagoknak zsinórmértékül szolgálnak munkálódásaikban.

1831. III. 14d. [illegible]

A' magyar tudós társaságnak
első nagy gyűlésében hozott végzéseinek
azon pontjai, mellyek minden rendbeli
tagoknak zsinórmértékül szolgálnak
munkálódásaikban.

48
―――
1831

3d [illegible] Martz 14d 1831

szoruzásra méltó munka egy sem jőne-ki, a jutalom kiterjesztessék az előbbi évekre is, mellyek a megkoszorúzottakhoz fontosságokra 's ki-dolgozásokra nézve leginkább közelítettek.

A' m. tudós társaságnak, első nagy gyülésében hozott, végzéseinek azon pontjai, mellyek minden rendbeli tagokat zsinórmérsékül szolgálnak munkálodásaikban.

I. A' Tudománytárra nézve:

Jegyzé Dr Schedel Ferencz

Látta G. Teleki

Lucubrata

1. A' kritika a' Tudománytárból kizáratik, 's helyette a' megismértetendő munkák' kimerítő kivonatai adatnak.

2. A' megismértetendő munkák közé tartoz[illegible]nak ~~nem csak a'~~ a' szorosan úgy nevezett theologiai és politikaiakon kivül — házai, hanem a' külföldi jelesebb elmeszerműkek is; mindnyájokat 1831. ep[t]. elejétől számítván.

3. A' kivonás alá nem eshető apróságok 's fenn nevezett két rendbeli munkák csak czimeiknél fogva hozatnak ismeretbe.

4. Hogy a' kivonat kimerítő legyen, szükség a' könyvfoglalatot a' maga jó és rosz oldalaival előterjeszteni. Így a' figyelmes olvasó a' rövidségben megkönnyebbitve láthatja az egészet keresztül, és saját itélő tehetségénél fogva a' jót rosztól megválaszthat.

5. Magányos íróktól kiszült 's közre bocsátott könyvbirálatok is közöltetnek kivonatok által.

6. A' költői művek közül a' nagyobb kiterjedésűek, p. o. szinjátékok, elbeszélések 's t. b. kivonatokban és mutatványhelyekkel — a' kisebbek, p. o. lyraiak, megnevezés és mutatványhelyek által fognak ismeretbe hozatni.

7. A' két két tagnak kiadott mun-
kák' kivonatai havi ülésben felolvas-
tatnak 's egyiknek hijánya a' másikból
pótoltatván ki, az így támadt és elfoga-
dott kivonat veteik-fel a' Tudománytárba.

8. Mivel pedig a' társaság minden osztályai még nincsenek teljes számmal, ne hogy a' kivonatok' rendszeres készületmódja csonkulást szenvedjen: addig is, míg az osztályok betöltetnének, ~~[illegible]~~ a' tiszteletbeli és levelező tagok közül, ha szükség, segédek rendeltetnek.

9. A' jelentések és mutató' készítése a' szerkesztő' tiszte lészen.

10. A' Tudománytárból 1832diki József napjától fogva minden pesti vásárban egy, határozatlan nagyságú, mutatóval ellátott, füzet jönd-ki.

II. A' grammatikára nézve: – Előlegesen a' ~~[illegible]~~ philologusok (és a' titoknok) bizatik a' jövő nagy gyűlésig egy orthographiát 's a' nyelv paradigmáját elkészíteni 's bemutatni.

III. A' szótárra nézve: – – Ezen előkészületek tétetnek:

1. Minden tudományos osztály tartozik a' tudománybeli műszavakat, vagy is terminologiát úgy, a' mint azok a' régibb időktől a' legujabbig fenn vannak, összeszedni, 's betűrendben a' társaság elébe terjeszteni.

2. Minden rend- és osztálybeli tag kéretik, hogy az osztályán kívül eső szavakra is, a' mennyire alkalma adódik, figyelemmel legyen, 's a' földmívelők' 's falusi mesteremberek' szavait

dott mun
felolvas
i másikból
és elfoga
dománytárba
minden
is számmal
res kész
jen: addj
zet.
gok közül,
tnek.
ő készítése
32diki Jó
pesti vásár
sagu, mu
ki
n philo
gyűlésig
i paradi
ltni.
ek:
stály tar
nkat, vagy
azóta ré
n vannak
rsaság
beli tag
kívül
alkalma
földmí
szavait

lakása helyén vagy vidékén összeírni vagy iratni el ne mulassa.

IV. Az Évkönyvekre nézve:

1. A' társaság történetei megírása a titoknokra, a szerkesztetési gondok a titoknokra és levéltárnokra [együtt bízattat.

2. A' társaság' irományai közé beveendő dolgozások' választásában különös tekintet azokra leszen, mellyek által az illetett tudomány gyarapodik, vagy nagyobb világosságot nyer.

3. A' társaság' irományai közé tudományos értekezéseken kívül bevétetnek olly jelesen készült versezetek is, mellyek, magát a' társaságot közelebbről illetik.

4. Elhunyt tagok dicsőítésére 's egyéb, különféle alkalmakkal mondott beszédek, ha kinyomtatásuk a' társaságtól kívántatik.

5. Az elölülő által fel fognak szólíttatni minden levelező tagok is, hogy a' társaság' czéljait beküldendő dolgozások által igyekezzenek előmozdítani.

V. A' jutalomkérdésekre nézve:

[az osztályoknak az alaprajzban kijelelt rendje szerint. Az illető

1. Minden évben két külön osztálytól egy egy jutalomkérdés adatik fel, ~~az osztályok sorára nézve az alaprajzban kitett rendes körében,~~ ~~Minden~~ osztály(ok ~~tagok~~) tehát a' nagy gyűlésnek három, a' felsevés okaival erősített, kérdést nyujt ~~be~~ avat, hogy közülök a' társaság válasszon,

's ha jónak látja, rajtok változtatással is.

2. A' bejött feleletek az illető osztályból három e czélra kiküldött tagra bízatnak vélemény-adás végett. Ezen választottság a' legjobbat, ítéletének okaival támogatva, bemutatja először a' heti ülésnek, honnan a' nagy gyülésbe viteti.

VI. A' megkoszorúztatandó munkákra nézve:

1. A' rendes és levelező tagoknak, az alaprajzánál fogva, kötelessége levén a' magyar literatúra' jeleneteire figyelemmel lenni: a' heti ülés' ripkeu teszen a' szerencsésebb magyar elmeművekre, mellyek tárgyaikat a' lehetségig tökéletesen kimerítik, a' tudomány' haladását követik, sőt talán azt tovább is viszik, 's e' mellett a' nyelvi tökéletes használásán kivül írásmódjok' kellemével is ajánlkoznak – kiemelni, azok megítélésére három, részint helybeli, részint vidéki tagot az illető osztályból felszólítani, kik a' munkákat pontosan megvizsgálván, rólok ítéletet hoznak, a' legjobbat kijelelik 's ezen ítéletet okokkal támogatják.

2. A' megjutalmazást a' társaság azon munkákon kezdi, mellyek 1831ben jöttek napfényre. Ha pedig valamelly következő évben illy megko-

XX. 1831. XXIII. 101. Conyiy 16 Nov 831

51
1831

0 A

Tekentetes Királyi Biztos Úr!
mint Magyar Tudós Társoságnak Titoknakja!

Az Ujságokban olvastam, hogy á Magyar Tudós Társoság jutalomzavaló kérdéseketis fogna tenni; nékem pedig á természet tökaiban elrejtett több ollyatén kérdéseim volnának, mellyek közül harmat ide rekesztenem, olly alázatos kérésemmel, hogy méltóztatna Ttes Titoknak Úr azokat á Magyar Tudós Társoság elejébe terjeszteni, olly czéllal, hogy ha alkalmatosoknak, hasznosoknak, és érdemeseknek találtotnának lenni, valami jutalomra méltóztatna kitenni. Á kérdesek ezek:

1. Honnét, és miből származik, ered, á buzában, és á rozsban á Zsuzsok?
2. Ha á tojásból kélki, miféle anya, vagy nyüstény tojta azokat á tojásokat?
3. Ha valami anya, nyüstény tojta, mikor, és melly idő; ben tojta dugta légyen azokat á tojásokat á buza, és á rozs szembe?

Nagy alázatosággal engedelmet kérek, hogy emnézt ... lévén bátorkodtam ezen tsekély irasommal, alkalmatlan, és terhére lenni. Én Unghvári királyi Gymnasiumnak

Földmérői Mürejtek.

A Tekintetes Nemes Magyarnyelvet mívelő Tudostársaságnak kegyes és tetszés szerintvaló feloldásaiért.

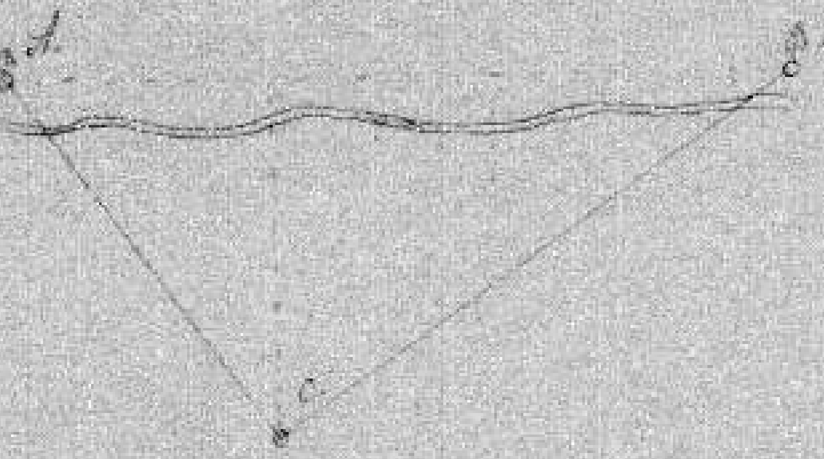

Egy akármelly formájú háromszeglet hegyétől, p.o. mint a jelenvaló ábrázolatnál C. punktomból mellynek végpunktjai A. B. a földön csupán meg jegyezve vagynak, mind azon által oldalainak C.A: B.C. hosszuságok még esmeretlenek, és két szegletei A.B. hozzá mehetetlen helyen állanak, az ellenkező A.B oldal felé a földön mindjárt minden asztali és lántzalvaló méresnélkül egyenemeletű (perpendicularis) lineát botsitani.

I. d. N.

Fő Méltóságú Gróf!

Úr!

Az vart ujjoni találmányom zengője *Földmérő Mür-rajzok* (novo Sordio geometrico) alakitva által nyujtása által úgy reménylem annyival inkább nem lészek Nagyságodnak terhére, mivel ennek tökéletes feloldozása által, mellyet meg tudtom szerint, minden törekedés, és irkálás mellett is egy sem zet sem czélozhatott, nem tsak hogy ezen nemes Mür igen sokat nyér, hanem még a magyar haza azon díszét is aratja, hogy ez kebelébe találtatott fel.

Méltóztatik azonközben Fő Méltóságod kegyesen meg győződni, hogy én ez által tsupán találmányomnak fontos meg visgálását, és a fellengősebb észlángoknak ez iránt való győ, keresebb gondolmányait igyekezem kieszközölni, és sokkal tsekélyebbnek tartom magamat, mint sem ez által a nemes tudós társasághoz tsak közel lépni álmadoznám is; mellyre való nézve is ez iránt való önnönös gondolkozásom módját legg-első parantsolatjára leggottan személlyesen által nyujtani el nem mulatom.

Aki mélly tisztelettem mellet maradok

Fő Méltóságodnak

Budán 19ik Oktoberbe 1821ik Esztendőben

Rajzirodában 464ik szám alatt.

örökös alázatos szolgája

Székelly János m.p.

nemt. kaps. ker. földmérő assistans.

931. XIX. 163. a.

bérgyűjtés Novemb. 4d. 1831.

52

1831.

1831. XXIII. 202. b)

Ad 55.
1831

Lege:

Aulus TERENTIVS,
Auli Filius DENTO, ANnorum XX;
Aulus TERENTIVS, Auli Filius
MARTIALIS, ANnorum XV;
Hic Siti Sunt; NATI SALO„
NIS. IVLIA TITIA, Titi Filia,
MATER Vidua, FILIIS SVIS
ET SIBI Posuit.

545
1831

1831. XXVIII. 202. a)

Oedenburg den 4. 9br 831.

Lieber Freund!

Der hiesige Bürger Mathias Lenck liess am 19t. 8br a.c. in dem Garten seines Hauses auf der Promenade No. 622 einen Graben zur Aufbewahrung der Kartoffeln graben, bey welcher Gelegenheit der sehr wohl erhaltene römische Grabstein entdeckt wurde, dessen aber nicht schöne aber sehr getreue Abbildung ich hier beylege. Der Stein lag – wie man zu sagen pflegt – auf dem Gesichte und hat wahrscheinlich diesem Umstande seine gute conservation zu danken. Das in der zweyten Zeile der Grabschrift vorkommende Wort Dento, das sich nicht in allen Dictionarien vorfindet und so viel als: Grosszahn, Langzahn – bedeutet, halte ich für den Beynamen des älteren Terentius, so wie Martialis für den des jüngeren; ob übrigens meine Art, diese lapidar-Schrift zu lesen, die richtige sey? – lasse ich dahin gestellt und eine gründliche Berichtigung würde mir sehr willkommen seyn. In der Überzeugung, daß dich alles Wissenswerthe auf der Erde interessirt, hoffe ich dir mit dieser Mittheilung einiges Vergnügen zu verschaffen und ich werde mich glücklich schätzen, der Verfasser dieses Vergnügens zu seyn. Findest du es der Mühe werth, die Nachricht von dieser Entdeckung in den Tudományos Gyüjtemény einrücken und eine lithographirte Abbildung beylegen zu lassen,

so beliebe dieses in deinem eigenen Namen zu thun. Mich übrigens deinem freundschaftlichen Andenken bestens empfehlend, verharre ich mit ausgezeichneter Hochachtung

Dein!

alter Freund
Oestlaÿ

1831. XVIII.
142. a.

beregj. 16 Nov. 831.

57
—
1831

Tekintetes Titoknok Úr!

Fő Hadnagy Ts Kiss Károly Urral szerentsém lévén több izben beszélgetni, azt vettem észre: hogy a Haza i Tudós Társaság egy Szótárt kivánna napfény re botsajtani, mellyben mindenféle Épületek müvesz közöl mesterségek részei; sött k szerszámok nevei is fel találtatnának. — Hogy fog készülni ezen Szótár nem gondolhatom, én mind az által úgy szeretném hogy elébb idegen nyelven az után magyaron, lenne ki te ve benne a mester szó; azon okból hogy azon sok szép ne met, s Franczia könyvekbe elő forduló mester szavakat mellyeket már világos láttal magyarra annál köny nyebben által tevődhetnének, az én értelmem szerént most még az német könyvek magyarositása, is elő gendő lenne kiváltt az Láng ész tudományokra nézve.

Ezen szem pontból indúlván, mint hogy én az víz épitésszel sokat bibelődök, a malmoknál elő forduló

meszter

mester szavakat is ki szedegetvén azokat ide rekeszt-
ve ha használhatók lennének küldöm, azzal az aláza-
tos kéréssel hogy böltses ésszre vételi a T. Tudós Társa-
sággal éránt[?] vélem is közöltessenek. Hogy az ide
rekesztett mester szavak jól legyenek é magyarossan
ki téve, meg itélődhessenek, azon könyveknek neveiket
az mellyeket ragasztott Rajz táblák számjaival mely-
ben elő fordulnak, az első oszlopba, A második[?] az
mester szavakat németül á harmadikba magyarul
jegyeztem fel, mellyek ha csak leg kissebb nyerésre is hasz-
nálhatók lésznek óvéttel[?] a kor ezek közelítődik igyé-
kezni fogok többeknek is fel jegyzésekben

Ki is becses szívességében ajánlott tisztelettel
maradtam

A. Tekintetes Urnak
Várad Olaszi[?] ba Mind. Szentshava
14-dén 1831

alázatos szolgája
Szász[?] József
[illegible]

4ʃ.

1831. XVIII. 129 Benyujt. 20. Nov. 831.

Elöleges

58
1831

Méltóságos Gróf Kir. Tanácsos 's Elölülő Úr!

Wigand György, Kassai Könyvárus az általam szerkesztetett Nefelejts czímű Almanach kiadója, ösztönözésemre eltökéllé Intézetének nagyobb és állandóbb becset szerezni, 's hogy honi nyelvünket szebb sikerrel előmozdíthassa, íróinkat buzdítsa, a' jövő 1833ikra kibocsátandó folyamat részére, a legjobb el-beszéllésre f. különös tekintettel a' humoristicumra: 's a legjobb Balladára, külön külön 15 Cs. Kir. aranyat tesz ki jutalmúl. Mivel pedig a' jutalmak odaítélése egyes személyre nem bízattathatik, oda czéloz a-lázatos véleményem, hogy e tárgyban illen-dőbb bírót választani nem lehetne, mint Nemzeti Akadémiánkat, mellynek

tudós

Kedves Előlőjét Méltóságodban tisztelnik, 's ez, mindenkor,
fit méltán azon szívemelő reménnyel kecsegtet,
hogy egyesek törekedéseit méltánylani, serkente-
ni fogja, ugyan azért mély tisztelettel bátorko-
dom Méltóságod megkérni, méltóztassék ezen
gyönge virágot tekintetbe venni, 's a' feminerek-
tiltottam bírói tisztet, az Akadémia némelly
tagjain bízni, 's folyamodásom sükeréről,
magam 's jelentésem' alkalmaztatása miatt
kegyesen tudósítani.

Almanachom' kiadása nem vólt más
czélt, mint nyelvünk' terjesztését a' határokon
is, mert úgy hiszem hogy a' dolgozók' egy
ponton való hatalmas concentratiója, mí-
velődésében, ugyan sokat, de terjesztésében
annyit, a' mennyit kívánna nem tehet,

ha csak

ha csak az Ország' minden részein munkálódnak ígérhe-
tünk hamar haladást. Ez évi Almanach, hit-
lyes betegeskedések között, három holnap a-
latt készült 's így reménylhető hogy botlásaim
bocsánatot nyerendenek.

Egyébként Méltóságod kegyeibe ajánlott
változhatatlan tisztelettel örökké

Méltóságodnak
Kassán Nov. 16án 831

alázatos szolgája
Kovacsóczy Mihály
Hites Ügyvéd.

60

1831

1831. XX. 175.

Benyujt. 16. Nov. 831.
6

A'

Tekintetes Tudós Magyar Társaságnak
ezen
a betűknek rendjök szerint való
észrevételeit nagy tisztelettel ajánlja

Cselko-Lehotai Cselko István

A.

A' latánban (: latinban, deákban, rómaiban :) mostani a ab abs, e ex helyett, a' görögben ő ős helyett ki jányjel nélkül iratik, ambár ott is az a e magánhangzó, ab ex mássalhangzó előtt ~~létetik~~ könnyebb kellemetesebb kimondás végett; nem lehetne e a Magyarban is, Debreczeni Grammatica szerint ugy irni? p. o. a város, e város.

Minthogy minden Grammaticaban, Verseghyén kivül, a' többes számnak negyedik ejtése kat szótagon végződik, minek az okokot, foltokot okosokot, annál inkább, hogy kellemetesebb a' szó, ha benne a' hangnak nagyobb a' változatai. Azért kellemetesebb: okokat asztalokat.

Igaz, hogy hála grates, mert hálae, nem hále, hanem mivel, hogy a' Magyarok igen takarékos gazdák, és kivált Verseghy után (: a' megrövidítésekben :) papirost, tentát kiméllteni akarnak fáradni sem szeretnek, talán (: tán :) elég lehetne háladatos háladó, ambár hálaadatosnak háladatosnak kellene lenni az embernek. Ez még sem volna olly nagy rablás, mint igaz igazság helyett, mert igaza lehet az embernek nem iga; — vagy parants parantsolat helyett. És minthogy a' gyökernek — (: gyöknek :) kezdik irni a' takarékosak, annak bár minden gyöknek bár legvékonyabb ere van, melly által a' Nedvességet szijja; a' radix is többnyire erekből áll, és a' fák is gyökereznek, nem gyökeznek, vagy talán valami erősakkal lehetne a' gyöker szót hebraicum עקר.

eker, geker, goker, gyöker szóból származtatni, minthogy á törzsök igen nagy szomszédságban van á gyökérrel (— vagy törzsöknek (: törsöknek :) ejnek, egésznek kell maradnia, és tsak ehez (: éhez ehhez :) ragasztván á képzőket formáltatnak á többi szavak; ha nem lehet mondani: én parantsok, te parantsz, ő parants s á't. hogy lehet á mandatum parants, vagy Mandare parantsni ő parantsani, mivel hiki parantsol.

Jóvá hagyni valamit, quasi in bonum mutatum relinquere seu approbare aliquid, helyes; de helyes e jóvallani, azaz jót tanátsolni? és minthogy valaminek leg jobb része javának mondatik nem jóvának, nintsenek is jovai, hanem javai valakinek, azért talán inkább javallani kellene.

Minek támoszkodni, minthogy nem támosz, hanem támasz á fulcrum, és közönségesen feltámasztani, feltámadni lehet, minthogy nem támod senki fel. Tudni illik: á luska szájú míveletlen magyar rövid A betűt O-nak, O betűt U-nak veszi, mint: alma oma, hol hun. Úgy van á „hug turchucat zocostia — hogy torkokat szakasztja, — latratlik

Lehet e valaki holt, mikor meg nem hol hanem hal, nem is holni fognak az emberek, hanem halni, és á halál nem holál az az ijesztő szörny-eteg, melly az embert kiragadja életéből. Úgy több e féle.

𝔅

A hasonlító grádits vagy lépsőnek bb betűken (: ön :) kell végződnie, hogy már magából á szóból kitessék hogy az; és minden magyar azon b betűt erősen ejti, ha egy magánhangzó következik. p. o. jobbat, szélesebbet, nem szeles-sebbet, minthogy nem sabb sebb á képző. Ha valaki minden kellemetesség ellen, és az ejtést nehezítve beszéll is, írja is, akkor, ha á mássalejthető mássalhangzón végződik, talán verselés miatt, jobb tsak egy b-vel élni, és pedig minden hijányjel nélkül. p. o. alkalmatosb-nak; millyen monstrum volna: alkalmatosbbnak, minthogy már alkalmatosbnak is rútság, és pedig könnyebben is kellemetesebben is lehetne mondani: alkalmatosabbnak. Azt á többi egy nagyon kihirlelt könyvben, hanem az, úgy tetszik, typotheticus error.

C.

Nem lévén á Magyarnak tulajdon betűje, C betűvel vagy latán, vagy frantzia kimondás szerint élt p. o. kalalnec, munkás, zolostia. De cs cz betűkkel á tsch és cz hangnak jelentésére soha sem élt, hanem sc mint: bulscassa botsáissa, vagy s mint bulsassa botsássa betűkkel — és mint most már alkotva van nyelvünk, C nem betű, nem való á magyaroknál, mert vele magányosan nem élünk, ambár lehetne itt is legalább cz hangot neki

adni. p. o. cél, comb, cipó. Már pedig, ha á Magyarban á C
betű nem való, azaz, ha semmi, hogy lehet egy betűt semmivel
öszvetenni, azaz, hogy lehet S vagy Z, ha előtte áll C,
azaz semmi, tsch, vagy á latán C? Azért csak nem lehet
egyébb sak-nál, czél nem egyébb zél-nél. — De vannak ám
C, S, Z, betűink, ezeket mint valami valókat (entia) öszve-
tevén, lehet ts = tsch, tz = ce, lesz tehát tsak, tzél,
tzomb. — De még is külömböznek á ts és cs hangok,
azt mondá nekem egyszer egy különös tiszteletre méltó Ma-
gyar-latán Tudós. Hát annyira nehezítsük nyelvünket, hogy
ezt re mi sa-ra is ügyeljünk, kinek van olly vékony füldob-
ja, hogy ezt á két hangot megtudja külömböztetni? Ez
is tsak olyan, mint á harmadik ë, tudni illik eëé. —
Azt is akarják, hogy á gyökeres szavakban cs, á szárma-
zottakban vagy képzettekben ts írassék, mint: csábíts.
Hát minden ember, á ki ír, jó Grammaticus? Tudja e
minden író (scribens) hogy valami szó gyökeres, vagy formált?
Egy az 182⁵⁄₇ Diétai munkában, á melly nagy Tudósoknak
és mély tiszteletre méltó Urí személyeknek á munkájok, egy
lapon négyszer van kinyomtatva költség költség
helyett. Hol itt á gyöker? és szabad ezt mindenkinek
kenyje szerint rontani? Ha ezek az Urak nem Gram-
maticusok, hát ki legyen? Nem nevetnők e azt, á ki
felitior, mert felici-ből, forcior, mert forti-ből származik
írna. Vagy talán á Magyarnak minden szabad, tsak ért-
tsük, és akkor még is rontsjük á nyelvet?

D

Ha az-ig illud usque, ez-ig istud usque valódi
gyöker, miért irják is, mondják is ad-dig, ed-dig, med-dig;
ámbár senki sem jöhet ház-dig, híd-dig, hanem tsak ház-ig, híd-ig.

e ë é

Hogy nehéz, vagy talán lehetetlen meghatározni, mikor
kellene ë betűt írni, minthogy ennek valami különös hangja
van, azt senki sem tagadhatja; tehát minek ez á nehézség
behozása á nyelvbe? Hanem, minthogy minden Grammaticus
azt tanítja, hogy á latán præpositio in cum accusativo ba
be, nem bá bé, p. o. templomba könyvbe; szenvedhető e á
bémegyek, vagy á beszédben béimegyek? Ha pak nek, val
vel á törsök, hogyan lehet nékem, vélem; ha ra re, hogyan
lehet reám reá; ha teszek veszek az ige, tétetik e valami
és vétetik, vagy pedig elég külömbség vagyon á tet-tet-és-
ben factitatio simulatio, Vet projicit seminat vet-tet-és
curatio projectionis seminationis? Szokottabnak látszik elő
mint elé, sőt ele-nek ha elébb, mint fekete minthogy feketébb
gyenge gyengébb, kellene lenni. Ha jó-ból jobb rövid
talán elé-ből elebb-et kellene formálni. — Én, ámbár á sok
ö ü magánhangzókat szeretném kiküszöbölleni nyelvünk-
ből, jobban még is szeretem az előbbieket, mert gömbölyűbb
nem is olly éles, sziros, mint elébbieket.

S. F.

ſ ſſ.

Szeretném meghatároztatni, hogyan kell írni: abban v ában, affele v áfele, ahhoz v ahoz, akkor v akor, ammint v á mint ſ. hallottam már nem egyszer latánul a modo helyett ammodo mondani, de úgy írva, soha sem ſ annak v ának.

l

Ha soha sem olvashatni töll töll, belöll, kivill, közz, röll; hogyan lehet töllem, belöllem, kivillem, röllam köz zött, minthogy á ragasztek nem lam lem, hanem tsak am em. p. o. töl-em, röl-am

gy ly ny ty.

Ha á harmadik személybeli ragasztek á nevekben t. i. midön mind á birtokos, mind á birtok egy, és á meghatáro zó formában az igékben ja állitatik, akkor á megkettöztetett gy ly ny ty betükre á formáltakban tsak akkor lesz szük ségünk, ha val vel, vá vé helyett tétetnek. p. o. ágy-gyal ágy-gyá, fogoly-lyal fogoly-lyá, bárány-nyal bárány-nyá ponty-tyal ponty-tyá ſ. ponty-al ponty-á ſ Zsugori gazdal kodás pedig ggy lly ſ. t. e. helyett tsak ggy, lly, nny, tty írni, mert akkor á gyökér is rontatik, mint: fag-gya, akadál-lya, an-nya, at-tya, hag-gya, már pedig itten: hagy, akadály, any, aty, hagy á gyökér, és á Syllabizáló gyermek hibásan tanulja á tagolást. Millyen szép, és törsök nem rontó az akadály-ja, any-ja, aty-ja, hagy-ja. Hasonló az sz sz helyett az ſz, mint aſszony, hoſszú. Hát máskor is másszor helyett lész?

i. j

i. j

Hogy ezen két betüvel nem úgy élünk most, mint á Latánok, azt kiki tudja; mert nem lehet iambor, sem igen, hanem jámbor, jég, igen, illyen. Ha fiu jó, minek ifju-ság v iffju-ság. Hanem, minthogy minden tudosabb Grammaticus, még maga Márton Jósef Ur is, ambár maga is Reformatus, ly helyett j betüt sem nem javasol ſ javalt ſ sem nem ír, akarnám, hogy á Mej pectus se legyen, se Latinum se legyen, hanem Mely pectus, melly qqq. És minthogy á beszédnek nintsen nyaka, torka, azt fojtatni nem, hanem folytatni lehet; azért nem fojó á Duna, hanem folyó, és á ki egyszer meg fojtatik, annak további fojtatása nem következhetik ſ következ het: ſ hanem, á mint á folyo mindég foly, annak további folyásá ra, s folytatására ügyelnünk lehet. Azért legyenek mely, melly, selyem s t. e. ſ. szavak, legyen <u>teles</u> ſ. teles teli hordó ſ <u>teljes</u> <u>tellyes</u> plena, nem tejes tejjes bizodalommal folytatott suffocatus nem fojtatott beszéd, lactea fiducia continuatus sermo.

o. u

Sokkal kellemetesebb az o mint u, azt á hangja is ezen két betünek tanitja. Azért szeretném, hogy közönséges legyen á ból ból, ról ról, tól tól, nem pedig bül bül, rül rül, tül tül, annál inkább, hogy azoknál is, kik tül rül írnak, ragasz tékkal tölem nem tülem, rólam nem rülam olvastatik.

ö ü

Hogy sokkal durvább, bömbölöbb, bögöbb az ö ü, mint e i, az tagadhatatlan, azért, hogy ha tsak fele is marad nyelvünkben, elég lesz. Ha tehát valamelly szép némelly Gramma ticusok, s jobb ízlésü, s kellemetességre ügyelö Irók e i betükkel

betükkel írnak valamelly szót, legyen az közönséges. Mint p. o. fel, fertő, kell, per, sek, nem föl, förtő, köll, pör, sör. Legyen Felperes, Serezzenek, seregjenek az emberek; idő legyen nem üdő, üdvezüljön egyvalaki, ne üdvezüljön, igyekszik nem ügyekszik. Ha mindenféle mívek vannak, ha míveljük a nyelvet, lehet e igazságosan, azaz szóvármazlatásképen műhely? Hát némelly szónak hányféle ejtése van, mint: ismerni ismérni esmerni esmérni ösmerni ösmérni. Ha ez helyes, tehát nem helytelen: Sie Mühlen, Mühlen, Mülen. A Németeknek, Frantziáknak s a t. ambátor mindenféle nis modon beszélnek is, Schmidt, gondolkodjok még is van. Hát a Magyarnak ne legyen?

c. ph. q. x.

Igaz, hogy ezen betükkel semmi törsökös magyar szó nem íratik, de minthogy az idegen szavak is a magyar írásban előfordulnak, tanácsos ezeket is a magyar a. b. c. közé iktatni. És minthogy senki sem szereti, ha a neve másképen íratik, mint azt a betsületes, s tiszteséges elődeitől általvette, illik, hogy az idegen szavak, nevek, a magyar írás között is úgy írassanak, a mint a tulajdon nyelvökben íratnak. Azért ne legyen Cziczero v Szitzero, Kajusz, Kvintilianus, Kezerkzelé, Fizika, Kafuzt. Az ollyan tudatlanoknak, kik Baphus-t Baf-hus-nak mondanák, nem írunk. – A mint nem tetszene frantzia Berengernek, ha valaki vagy betü szerint úgy nevezné, vagy az igaz kimondás szerint Beranzsénak írná; úgy viszont nem tetszene Berger ha Berzsenek, L. B. Geringer, ha Zserenzsernek, L. B. Jünger Uraknak, ha Zsünzsénak nevezné a

a frantzia. Megkövzonné pedig a frantziának sok szagályi ily ha a Frantz ember maga módja szerint Racaille-nak nevezné. Tuf a nemeses Schmuf, Schriftsteller, Wirthschaft, Lieugnet. Azért a magyarban minden idegen szó úgy mint írassék, mint ejtessék, a mint maga nyelvében íratik s ejtetik. Erre pedig a tulak félig is mívelt Magyar igen is alkalmatos.

S. Zs.

Sok szavakban kétséges vagy hibás az s vagy zs betüknek írások, ezt megkellene (kék) határozni p. o. törzsök e vagy törzsök, visgálni e vagy vizsgálni, vonszani e vagy vonzani. Hibás Pozsony Posoniumból. Ez illyenek onnan vannak, hogy a latán is hibásan ejti Posoniumot mint Pozsonium, Physica Philosophia mint Phyzica, Philozophia, Logica mint Logyica, Geographia mint Gyeographia, Asia mint Azia. És hogy lehet Josephusból, bár mint Jozephus ejtessék, József. A Német is s betünek z hangot szokott adni, mint: so sind sie sauen sett sem übnmöhsnn, ezeket így ejti: zo zind zi zauen zatt zam übnnt-ezen.

Ha rendbe szedett tudós munkát szólom volna írni, most a tagolásról kellene szóllanom, azért leginkább, hogy B. Verseghy itt is nyakasan harszol. De minthogy vannak, a kik tanítják, hogy mihelyest a gyermek esmeri a betüket, egyszeribe olvasni tanuljon, a tagolásról nem akarok szóllani. Hanem arra kérem a Tanítókat hogy az elválaszthatatlan mássalhangzókat ne esmerjék el a magyar írásban. Mert ha az inseparabiles mássalhangzók azok, a mellyek a szónak elején állanak, és ollyan gyökeres szó talán nints, nints is elválaszthatatlan mássalhangzó. Azért a más nyelvből magyarba általvett két mássalhangzóval kezdődő szó elejébe könnyebb

nyebb ejtés végett, többnyire i maganhangzót tesznek; mint: iskola. Azért tagolni kellene: is-kola, is-tal-lo, ist-ván, is-táp, ist-váng, is-pi-ta. – Ezekből kitetszik, hogy Oskola nem igen helyes.

Hogy a Magyar néha a hoszszu magánhangzót rövidít, és viszszont teszi, tagadhatatlan, mint: híd hidak, tíz tizet, adok ád, hagyok hágy s a t. hanem ha kútból lesz kupábul ex illius puteo, azt a nem Grammaticus ex illius cane érteni fogja.

Ha az Etymologia fő alapja nyelvünknek, hogy lehet: igasság egésség, mert igazból egészből származik.

Ha ajánlás által valakinek reménysége lehet, hogy szegyent ne vallyon; hogyan lehet ajállani, reméllleni, szegyelleni ?

Ha eddig senki sem írt: tanitt, állitt, épitt, édesitt s a t. honnan lehet: tanittani, v. tanittanni, állittani, épitteni, édesitteni, tanittás, állittás, épittés, édesittés, minthogy a képző nem tani tás tés, hanem tsak ni ani eni – sem anni enni – ás és.

És minthogy a könnyű és kellemetes kimondás különös tulajdonsága a magyar nyelvnek, azért három mássalhangzót az egyes, törzsökös szóban nem szenved, azt igaz eredeti szónak nem tartja és annak okáért egy magánhangzót vet közzé. p. o. tart-a-ni, ért-e-ni; vagy erőltetéssel van mondva: tartni, értni. Ezt tsak egy nem Grammaticus teheti, a ki nem értvén a dolgot, a ritkábbat, szokatlanabbat szebbnek, jobbnak tartja. Tapasztaltam ezt a latánban, hogy kivált a Reformatusok minthogy a causa gratia közönségesebb, az ergo pedig szokatlanabb, videndi causa helyett, videndi ergo mondának.

Minthogy más az értelme az elmúlt idő harmadik személyének egyes számban, más az elmúlt részesülőnek, nehogy kétes – talán jobb, ha kétséges maradna, mert az adjectivum többnyire substantivumból formáltatik, kétség kívül is, nem két kívül szakasban van – értelme legyen a beszédnek, azt tanítják hogy a részeltető, ambár t előtt vagyon is már más mássalhangzó, még is tt-vel végződjék. p. o. talált invenit, találtt inventus; kért petiit, kértt petitus. – Igaz, hogy a kétségest el kell távoztatni a beszédből, de tsak akkor, mikor igazán félre lehetne érteni a beszédet. Ezt teszik a latánok is ezen regulát szabván: Cum jam accusativus persona est in constructione, et qua conjunctio quod omittenda est, prius constructio activa fiat passiva, et tum demum omittatur quod. e. g. Scio, quod Petrus Paulum amet; ha: Scio Petrum Paulum amare volna, nem tudnók, ki szeret; sed prius passive fiat: Scio, quod a Petro Paulus ametur, seu: Scio, a Petro Paulum amari. – Ha úgy van, miért látott vidit et visus, mutatott ostendit et ostensus, ütött percussit, et percussus, és nem látottt, mutatottt, ütöttt ? Ha a beszédben kétség s. kétes e ? nem támad, az írásban sem támad. Már pedig a praeteritumban vagy nyilván tétetik, vagy könnyen értetik a Nominativus. p. o. a fiam jól tanult † vagy jól tanult ember, meus filius est doctus, vel bene doctus homo. – Hát helyes participium e támadt ? p. o. olly nagy idegenség támadt benem íránta s a t. Ha ezt a hangos Tudós Szövet mondotta volna, támadott-nak értette volna e valaki ?

Nem tetszik s. tetszik e, mint barátság, minthogy barátságból származik s a fiam fiad fija, fiaim s a t. mert e. vélteség. Rendesen ugyan ezen szó, mert fi-nak is fiu-nak is lehet mondani. p. o. ez jó fi vagy fiu jó hazafi, hazafiság hazafiuság. De a jó Grammaticus ezt tsak fiam fiad fia, fiaim fiaink-nak írja. És ambár iskolája, szobája jó, még sem

† meus filius bene didicit; a fiam tanult

sem olvastam helyesebb munkákban eskolásim, szobájink, sem szavaim, lovajim, kövejim, elméjim. Hanem á Németnek szájából igen sokszor hallottam Regius Regius Deus mellet helyett ejteni. T. i. á ragaszdékok, midőn magánhangzón végződik á törzsök, im, id, i, ink itok itek ik, p. o. Szoba-im-id-i; elme-ink, itek, ik.

Nem tudom, hibázok e, vagy talán még is volt valami kis okom illy véleményemet előadni. — Azt vitatják, hogy midőn két külön dologhoz tartozandó magábanérthető vagyon á beszédben, á birtokos első álljon, és pedig harmadik ejtésben, 's ha elsőben áll, hijánjele legyen. p. o. ez á ház az atyám háza, vagy az atyámnak á háza. Én megvallom, hogy az én tanitásom szerint ezen atyám első ejtésben van, és azt hijányjel nélkül irni kell. És pedig ez az én okoskodásom: Midőn három külön dologhoz tartozó magábanérthető van á beszédben, azon személy vagy birtokos, á ki nem egyenesen tartozik á birtokhoz, ambár á latánban Második ejtésben áll, á magyarban még is első ejtésbe teszik. p. o. patris mei famuli proles mortua est, az atyám szolgájának gyermeke meghalt, nem pedig: az atyám vagy atyámnak szolgájának gyermeke meghalt. — Tovább. Midőn két külön dologhoz tartozó magábanérthető van á beszédben, hogy á birtokos az első vagy harmadik ejtésben lehet, és következésképen soha sem kell oda á hijányjel, abból látszik következtethetni, hogy á hijányjel csak egy betűnek vagy szótagnak elhagyását, nem pedig valami magánhangzónak elváltoztatását jelenti; már pedig irjuk is, mondjuk is: erkőltse romlottságát áztatlansága megbizonyitására 's t. e. f. ha itt hijányjelnek kellene tenni, minthogy ez azt mutatná még, hogy ezen két szó: erköltse 's áztatlansága harmadik ejtésben áll, 's következésképen erköltsének, áztatlanságának helyett van, tehát hijányjellel kellene irni: erköltse' áztatlansága'. — B. Verseghy maga Magyar Ortografia-

Ortografiájában, azt akarván megmutatni, hogy á birtokosnak mindég harmadik ejtésben kell állani, midőn illyen példát hoz fel: á Herczeg kertyét mivelte, 's azt mondja, hogy ez igy irva — de nem beszéllve, mondva — kétes értelmet okozna, semmit sem bizonyit: mert á mint áll á beszéd, egyebet nem tehet, mint: Dux-Principis-suum hortum coluit; — ha pedig hijányjellel teszi — á beszédben nem látszik á hijányjel — á Herczeg' kertyét mivelte, világos értelme lesz e: Ducis hortum (: illius :) coluit ? mint, hogy ez nem tellyes beszéd, irni is, mondani is kell: ő, Péter, á kertész Herczeg kertyét mivelte, vagy á Herczeg maga kertyét mivelte, és akkor szükségtelen á hijányjel; mert ez illyen beszédet senki sem értheti félre, melly annyit tesz, mint: ille, Petrus, hortulanus Ducis (: Principis :) hortum (illius :) coluit. Azért — ugy tetszik — talán hinni is, tanitani is lehet, hogy ez illyen esetben á birtokos, á magyar nyelvnek különös tulajdonsága szerint, mind első, mind harmadik ejtésben lehet; vagy ha Márton Verseghy ete szerint á nak nek végzés á második ejtésnek á végzése, tehát több nem szükséges, mint azt állitani, hogy itt is á deák VII Praeceptumnak helye van. De akkor mi lesz ebből: Hic (: vagy kinek ? :) ez á ház ? az atyámnak ? —

Kémény á harcz, hogy midőn több á birtokos, 's egy á birtok, hogyan kell tenni á ragaszékot nevet. Itt azok á tudósok, á kik azt vitatják, hogy mivel már á birtokos többesben van, á birtokot egyesbe kell tételni, és akkor egy tökélletlen példát adnak elő. p. o. á Vármegyék dolgok, foglalatosságok. De miért nem beszéllnek értelmesen, tökélletesen : p. o. iste est labor, occupatio Comitatuum ez á Vármegyék dolgok, v. ez á Vármegyéknek á foglalatosságok; minek: ezek példájára, ad horum exemplum illius, midőn: ezek példájokra, ad horum exemplum

exemplum eorum helyes. Ezen beszéd: Századok történeteinek következései betű szerint ezt teszi: Saeculorum illius eventuum consectaria illius. Minthogy a' századoknak több történeteik vannak, és minden történetnek maga következése, hogy az analysáló gyermek vagy ifiu az iskolai tanítás szerint ezeket tudja analysálni, talán így lehetne vagy kellene azt mondani: A' századok történeteiknek következéseik. — Vagy ha ez különös kivétel, vagy tulajdonsága nyelvünknek, méltoztassék azt a' T. T. Társaság meghatározni.

Ha helyes, hogy midőn több a' birtokos, 's egy a' birtok, a' vékony (s. lágy-) szavakban a' harmadik személyben valami különözetes legyen, mint: illorum liber könyvök, az ő könyvök, a' házaknak az ékességök domorum ornatus; logica consequentia, hogy a' vastagokban is (s. keményekben) ezen megkülönözetés legyen. Azért in eorum potestate situm erat: hatalmukban, az ő, a' polgárok hatalmukban állott, helyesnek látszik. Olvastam is ezt a' régi irományokban. De még is csak olyannak tetszik ez nekem, mint a' láttatuc látjátok helyett. Úgy mondatik az igékben is tudnók, eztenők helyesen, és ezen utolsót magam is különös kedvel, 's megelégszéssel tanítom. Hanem hogy az első, azaz hatalmuk, de még a' lágyakban könyvök sem nem okvetlen szükséges, abból tetszik ki, hogy ha ezen szavak eléjökbe (s. vagy talán eléjöbe) teszik az ő, kétség nem támad. p. o. az ő, a' Fejedelmek hatalmokban állott, és a' vastag szavakban többesnek első ejtése nem mindenkor ok szótagon végződik, mint: hatalmak, onnan a' hatalmas, mint kalapok kalapos, ablakok ablakos; de a' vékonyakban többnyire ek a' formáló. 's hol pedig az egyes számban a' mássalhangzón végződő nevekben ja a' ragaszték, ott úgy is meg van a' különbség. p. o. kalapja, határja, akaratja, padja — kalapok, határjok 's a' t. Vagy ha nem kalapjuk, akaratjuk, iskolájuk eorum

eorum pileus, voluntas, schola; hanem kalapjok 's a' t. hogy egyaránosság legyen, megmaradhatna a' hatalmokban in eorum potestate. És ha jól emlékezem, ugyan azon nagy tiszteletre méltó Tudós Író nem naluk rajtuk is, hanem nalok rajtok.

Hibásnak merem állítani a' vékony szavakban a' harmadik személyben, midőn egy a' birtokos, és egy a' birtok az i-t e betű helyett; mert ha illius culter kése, hogy lehet in ejus cultro késiben; ejus liber könyve, in ejus libro könyvében. Azt tudom, hogy eim eink, eid eitek, ei eik helyett lehet — ha a' könnyű — 's kellemetesség ellen nem vétkezünk — im ink, id itek, i ik tenni, mint: késim, késid, kési 's a' t. de akkor a' kési nem illius culter, hanem illius cultri; már pedig egy vagy több nem mindegy; azért teli, telisded teli kordó is talán nem jó. — Ha már közszokásban van: Bírám bírád bírája meus tuus ejus judex, nem lehet Kassa városának Bírája, mert a judex nem bírja a' várost. — A' többi: mint: ajtaja, szekere, veszszeje, veleje 's a' t. lehetne ajtója, szekrője, veszszője, velője, mert ezekben kétség nem támad.

Minthogy többnyire csak betűkről szóllok (s. szólok is olvashatni) szeretném meghatároztatni, ha: ban ben után legyen e, vagy bann benn utánn, mivel, ha az egész magyar világ beszéll (s. beszél) is, ír is: bennem benned benne, utánnam utánnad utánna, 's a' ragaszték nem nam nem, hanem csak am em, ad ed, a e, kitetszik, hogy már a' törzsökben meg van az nn. 's a' többit: alatt, felett, helyett, megett, többnyire helyesen írják az Írók.

Hibásnak tartom végtére a' Módszónak, vagy Határozónak, vagy hogy tetszik nevezni az Adverbiumot, midőn a' törzsök s betűn végződik, ss-el való írását. Mert, minthogy a' Módszó an on en formálókkal formáltatik, ott nem lehet ss. p. o. alázatos-an, kegyes-en; nem lehet írni alacsony-san sem nem alacsony--nyan

-nyan, kevély-sen vagy kevély-lyen. De á Magábanérthetőkben, ha á törsök s betün végződik, szükséges az ss, ha t. i. ság ség-gel formáltatik, 's úgy lesz: alázatos-ság, kegyes-ség.

P. Verseghy maga Orthographiájában (: de igen sokban hely-telen Irásstudományjában :) azt tanitja, hogy nem á val vel, vá ve á kéjző vagy névragaszték, hanem al el, á é, és e szerint kellene mondani: katoná-al, katoná-á, katonák-al, katonák-á; de mivel maga á példákban: házzal, fellegg-gel, barátom-ma vérr-vé is, 's igy maga magát megtzáfolja, arról többet nem szóllok; hanem azt gondolom, hogy ha á törsök két mássalhangzón végződik, mint: kard, könyv, akkor nem val vel, vá vé, hanem tsak al el, á é hozzá tétetnék könnyebb kimondás végett; tehát ne legyen kard-dal, könyv-vel, hanem tsak kard-al, könyv-el, kard-á könyv-é.

Gyarmathi Samuel Magyar Nyelvmesterének II Darabjában 07 lapon, Jegyzésében igy szóll: Si Pronomini Determinato: azt in Sentenția proxime postponatur Pronomen indeterminatum: á mit, tunc verbum amat huic posteriori assimilari adeoque erit indeterminatum. Ex gr. Én azt főzök, á mit te. Ő azt tanúl, á mit én. Én azt hiszek (: melius, quam hiszem :) á mit az Ecclesia. Mondok, á mit tudok. etc. Ha pedig ősvenagadt (: compositum) Megmondom, á mit tudok. Ellopom, á mit kapok. Felírom, á mit el nem felejtek. Ollyankor meghatározott formában jő elé. — Ennek ellenese van, á mi következik: ha Lengyel és Bajza mondották e valaha, á mit az Úr mond? Mellyik helyes?

Ha arra kell ügyelnünk, hogy Irásnyelvünk legyen á fellyebb előadattakon kivül még sokra szükség essünkel fordí-tanunk. Minthogy pedig én rendbe szedett munkát nem akartam de nem tudván jól á környülményeket, nem is mertem készíteni, tsak egy nehány szót hozok elő, hogy ezekre is, 's t. e. f. figyelmetességét fordítsa á T. T. Társaság. Úgy:

Át p. o. átmentem, ez általból jön, legyen hát általmentem, általdöfte, ez ollyan Orra, Szóma, Fóka Szíva forma szó, vagy á tót anyanyelvü fehérhegyi Magyaroknál ezen beszéd: Cő nezeš: Omorbu (: Omolu :) Počkeg Brvatu (Bratu :) pugdeme (pomsu) (: Spolu :) Úgy óta.

Győzödelem e vagy Győzedelem, mert ennek: győz-delem-nek kellene lenni, és dalom v adalom, delem v edelem á kéjző; Szükölködés e, vagy á mint olvastam, szükelkedésében; Irodalom e vagy Iradalom, minthogy az Urak nem Uralkodók lehetnek, nintsenek is Urok, hanem Urak, azért nem is lehet Uros-ság hanem Uraság

Második, várás, vagy második, minthogy mindenki második magával is, és közönségesebb á várás.

Hogy lehet hamarébb hamarból?

Ha valaki tsak nyertes lehet, ha nyerni fog, ha nyertem nyertél nyert; ha tsak á nyereség á kereskedő embernek illene, hogy lehet mondani, hogy ő nyér? ha jószágom jól elkelt, hogy lehet mondani, hogy most jól elkél? legyen e lészek fő vagy ezo, avagy leszek; legyen e veszek teszek 's t. e. f.?

Minthogy soha sem olvastam kitsuda, mitsuda, hanem ki tsoda, mitsoda, hogy lehet á miraculum tsuda, tsudálkozik, miért nem tsoda tsodálkozik?

Ha már abban megegyezett á Nemzet, hogy tsak vastag és vékony szavak legyenek á Magyarban, minek az Eránt E-rány szám, midőn iránt aránt irány arány, 's rából rám rád rá lehet?

Egy

² Egy Tudós Írónak különös tetszése vólt abban, hogy azt eltalálta, hogy á külömb-ség-öžés s á t. különből származik; azért azólta tsak különbsége, különbözése vólt. Azt — úgy vélem — á legtsekélyebb Grammaticus is régen tudta, de á könnyebb kimondás végett, és á latán nyelvnek példájára külömb-en-ség s á t. írt. A' latánban /: latinban:/ cum-con-mitto, ad-fero, ad-pono, ad-tingo, és még is írja ez illyeneket könnyebb kimondás okáért com-mitto, adfero v afféro, adpono v appono, attingo s át. azért külömb is megmaradhat minden crimen laesae lingvae nélkül.

Meg kell határozni, ha íratom e scribor: / vagy írattatom adatom e vagy adattatom /: dor daris datur:/ Nekem az első helyesnek látszik; mert á szenvedő atom v tatom, etem v tetem által formáltatik, mint ír-atom, ad-atom. Azért helyes e: hatalma alá adattattak?

Azt is szeretném meghatároztatni, ha minden utóljáról /: előljáróról pra-postpositio:/ midőn elejébe tétetik az igének az igével ösve kell e kaptsolni? p. o. bemegyek, elmegyek, felmegyek, hátramegyek, általmegyek, vissza megyek; mert ha utána tétetik, — úgy vélem — el kell választani. p. o. én nem megyek be, nem megyek fel. — Ennek az igének megyek á hajtogatását is meg kellene határozni.

Végtére szeretném azt á rendelést tétetni, hogy á Tudományos Gyűjteménybe Beszédes Jósef Úr forma beszéd és írásmodja ne vétessék be. l. T. G. 1831 4ᵈᵒ k. 70l. és 5 k. 3 l.

N. S. Sokaknak tetszik: vétessen, tessen, méltoztasson — — —

Ezeket á tsekély észrevételeimet alázatossan alá terjesztem á T. T. Társaság bölts ítéletének. Nem neveztem senkit, á kinek írásából, vagy munkájából á példákat kiszedtem. Tsak azt vallom meg hogy én, némellyeken kívül, többnyire az úgy nevezett Tudományos Gyűjteményből, á Hitelről pro et contra írt munkákból, s á Magyar Kurírból szedtem ki ezeket. Rendbe szedett Ortographiás írni azért nem akartam, mert ennek fontosabb szabásai á Grammaticának reguláiból folynak, az pedig még tsak munkában van. Ez illyeneket, de már bővebben, rendesebben kidolgozva régen beadtam volna á Tudományos, á mint nevezik, de talán néha á betstelenítő kifejezéseknek Gyűjteményébe; hanem mint békeszerető ember inkább tudatlannak, vagy henye embernek akartam tartatni, mint feneđük harczba ereszkedni többnyire egy heves fiatal, néha maga meghitt Tudóssal, á ki még senkit sem tanúlt tisztelni, és á mit félig másoktól tanúlt, azt maga találmánynyának tulajdonítja, azokkal, másokat betstelenítvén, dítsekedik, és á ki mennél többet olvasott, annál nem jobb, ambár quo doctior, eo meliornak kellene lennie. Azt szeretném, szívemből akarom is, hogy legyen józan crysis, hanem az azon indúlatból származzék, hogy á jót széjjel előmozdítani akarjuk. Ha á tudománynak mint tzélja, mint sikere az, hogy jobbak legyünk, hogyan lehet valaki ellen dühösködnünk? ha felebarátunkat mind természet, mind világos törvény szerint szeretnünk kell, hogy lehet az igyekodó embert betstelenítení? ha tudomány által nyájasbnak, szelídnek kell lenni az embernek, hogy lehet nagy dühhel valakit megtámadni? ha munkásságra, igyekodásra, kivált most mi Magyarok akarunk serkenteni, hogyan lehet mindenkit elijeszteni, és á nyelvet vagy magyar nyelven írt munkákat megútáltatni. A' háládatosság igen szép erkölts, tiszteljük tehát azokat, á kiktől valamit tanúltunk,

tanultunk; és ha ezen dicső eldödink megérdemlették á márvány oszlopokat, hagyjuk á mi buzditásunkra azokon ragyogni, tisztelljük, hogy maradékink is, ha tudomány, emberség, nyájasság által ezt á betsületet megérdemlettük, minket tiszteljenek. Udvardy János Urnak erre kezve szépek az érzeményei. – Nem háborodtam én fel midőn 182$\frac{5}{7}$ Ország Gyülése alkalmával egy Kerületi Ülésben két Méltoság, és egy Tettes Uraság ezeket mondotta: Vannak Tót Professoraink, mint itt Posonban, az Universitásban, és, á mint teszik, Kassán; ambár sem én, sem á többi Collegáim nem á Tót, hanem á Magyar nyelvet legnagyobb buzgósággal taní_totttuk, és ambár mind á Kerületi, mind az Országos Ülésben szint úgy Diétai Articulussá lett ez az okfő: A' ki magyar Nemes, bár Magyarul sem tud, azt Tótnak tartani, nevezni nem szabad. Sajnálottam inkább kivált az egyik Méltóságot, kiről azt mondották, hogy ő semmi nyelvnek nem valódi Tudósa. – Azért minden alázatossággal kérem á T. T. Társaságot, hogy ezen tsekély észrevételeimet jó néven vegye, ha van valami benne ..., á mit kis tekintetbe lehet venni, azt az én kedves édes magyar nyelvemnek mivelésére, tsinosodására fordítani méltóztassék. Irtam Posonban Sz. Mihály havának 20dik napján 18..ben

á T. T. Társaságnak

alázatos szolgája
á fent irt.

Méltoságos Elölülő Urak,
Tekintetes Tudós Társaság!

Minthogy a' magyar Dramaturgia, mint a' magyar Nemzetiség terjesz-
-tésének, és a' nemzeti nyelv' mivelésének egyegyik leghathatósabb
eszköze, a' T.T. Társaságnak is egyegyik főbb kötelessége és fog-
-lalatossága; ezen ide mellékelt, a' magyar Színművészséget tár-
-gyazó, és leginkább akadállyait fejtegető Értekezésemet a' T.T. Tár-
-saságnak általadom, mind azért, hogy — mindutánna a' T.T. Társa-
-ságnak évkönyveibe szolgálandó könyvkivonatok természetem ellen
vannak, én részemről a' T.T. Társaság kötelességeinek tellyesitésében
még is másféle csekély dolgozásommal járullyak; mind azért, mivel
az efféle Kéziratok a' T.T. Társaságnak Levéltárában legjobb helyen
állanak. Ezen Értekezésnek Magyar Játékszinen' 1ső részével
kell vala kinyomtattatni; de a' Censor, noha az elvont helyeket
vagy egészen kitörlöttem, vagy meglágyitottam, mégis kifogásolat
tévén, utóbb azt visszavettem. Most kihagyván belőle azt, a
mit a' Francia Vizsgáló a' magyar Constitutio felől irt, e
a' miben a' Censor leginkább látszott fenn akadni, sokkal gyen-
-gébben adom elő az Igazságot.

Egyszer 's mind alázatosan jelentem a' T.T. Társaságnak azt is, hogy ezen
folyó esztendőben, Balaton-Füreden, a' Hazafiaknak köz bizodal-
-ma már több évek olta hozzám folyamodván, hazafiui adako-
-zásokból, noha temérdek akadályokkal kelle küszködnöm, mégis
egy czélarányos, csinos nemzeti Játékszint épitettem, és pedig
olly fáradhatatlan szorgalommal, hogy az, múlt Július 3ikán
egy számosan összesereglett Közönségnek jelenlétében, köz
örömmel, és megelégedéssel meg is nyittatott, és a' Füredi
Közönségnek elosztásáig abban, a' Dunántúli Színjátszó Tár-
-saság folyvást játszhatott. — Minthogy ezen színművészi Intézetet
en ugy hajtottam végre, mint a' Magyar Tudós Társaságnak
egyegyik Tagja, kötelességemnek fogom tartani, annak általam le-
-iratandó történeteit, a' hozzá tartozó oklevelekkel együtt an-
-nak idejében beadni. Örömmel mondhatom, hogy Nemzetünknek
ezen Vidéket lakó Része ezen általam felállitott, 's támadását

egyedül buzgóságomnak köszönhető Színművészi Intézetet úgy
tekintem már, mint a' Magyar Tudós Társaságnak a' magyar nyel-
vet és nemzetiséget szerencsés sikerrel terjesztő művét; 's ugyan
ez' okból belső meggyőződéssel érzem és gondolom azt, hogy
ezen foglalatosságom által a' T. T. Társaság eránt tartozó köteles-
ségemnek jobban megfeleltem, mint, ha egy könyvet írtam volna.
Örvendeni fognék, ha a' T. T. Társaságnak megelégedését, bár
legkisebb mértékben is megnyerni szerencsém lehetne. —

Végre örömmel tudósítom a' T. T. Társaságot arról is, hogy T. Skublics
Károly Úr, N. Zala Vármegyének egy művelt lelkű Birtokossa
és Táblabírája, férjfiú örökösse nem lévén, N. Zala Vármegyének
egy két ezer darab válogatott könyvből álló Könyvtárt aján-
dékozott, olly czéllal, hogy ez közhaszonvételre szolgállyon,
egyszer 's mind 600 pengő forintnak kamattyait rendelvén egyen
megyebéli Tisztviselőnek, kire ezen Köz Könyvtárnak gondvise-
lése bízattatni fog. A' hazafiúi szívvel bíró Gróf Festetics
László, már több esztendők előtt tett ajánlásához képest, ezen Köny-
tárnak esztendőnként való bővítésére, esztendőnként 2000 pen-
gő forintnak kamattyát ajándékozza. Ezen hazafiúi, tudományos
Intézetnek elrendelését N. Zala Vármegye egy Elölülésem alatt
munkálkodó Rendeletségre méltóztatott bízni. Erről is an-
nak idejében a' T. T. Társaságot körülállásosan tudósítani,
és ezen N. Vármegyének Végzését megküldeni, hasonlóképpen
kötelességemmé fogom tenni; annyival is inkább, minthogy
az efféle hazafiúi törekedések a' tudományos Culturában
mind azon életfának gyümölcsei, mellyet a' Magyar Tudós
Társaságnak nagylelkű Alapíttóji Hazánk' kebelében ül-
tettek.

A' Tekintetes Tudós Társaságnak
Sümeghen November 20kán 1831

alázatos szolgája
Kisfaludy Sándor

1832. XX. 281. a.

Vid. ad Act. Januar. 18 [illegible] 1832.

61

1831

20

Tekintetes Magyar Tudós Társaság!

Ezen munkácskámat kiadni szándékozván, minthogy én tehetségem buzgó óhajtásomban gátlana, - bátorkodom azt a' Tudós Társaság bölcs ítéletei, 's hathatós pártfogása alá terjeszteni azon alázatos kéréssel: hogy azt megvizsgáltatva, - ha a' kibocsájtásra érdemesnek találandja, - sajtó alá adni; 's bölcs vélekedései, - vallyon felvett pályámban üdővel sikeresen haladni merészelhetek e? - velem kegyesen közölni méltóztatnék.

Mellyek után kérésemet újítva, - midőn magamat a' T. Tudós Társaság hathatós pártfogásába ezennel ajánlanám, - mél hazafiui tisztelettel öröklök

A' Tekintetes Tudós Társaság

Pest Sz. András havá
21d Napján 1831.

alázatos Szolgája
Szabó Béla

1831. XVIII. 107.

64
1831

Méltóságos Gróf Előülő Ur!

'S Méltóságos Magyar Tudós Társaság!

Tetszett a' Mindenhatónak, ki az emberek sorsát igazgatja, elfelejthetetlen férjemet, velem kesergő hét árváim édes Attyját, 's a' Hazának egy legmunkásabb fiját, földi munkásságából keresztényi reménységünk szerint egy tágasabb mezőre 's nagyobb munkásságra általszólítani. – Mélyen érzem veszteségemet, én a' ki huszon nyólcz esztendőkig kevély levém birtokában, 's büszke valék ugyan annyi évekig üritgetni vele az élet örömei és keservei kelyhét, – bár enyhítse fájdalmamat az, hogy nem egyedül hordozom a' terhet, 's szerető Barátai ki velem együtt gyászolják reménytelen hunytát, 's a' Haza méltóbb Fijai és Leányi, kik ismerik és érzik az igazat, a' jót és a' szépet, nem részvétel nélkül hallák annak esetét, kinek literátori pályafutása fél századon túl tarta. –

Haldokló férjem két szent kötelességet kötött szivemre, u. m. árvainak nevelését, 's azon tudományos kincsnek, mellyet ötven két évig nagy szorgalommal gyüjtögete gondos megőrzését. Az utolsót közhasznúvá kívánván tenni, kijelenté azon óhajtását, vajha az méltó kezekre 's olly helyre juthatna, hol annak használása a' vele élni kivánók nagyobb részére nézve lehetséges. Ki volna már méltóbb annak birtokára, mint a' Méltóságos Magyar Tudós Társaság. – Hol találhatna az alkalmasabb hellyet, mint a' Haza azon középpontján, a' hol a' Magyar Tudós Társaság tartani szokta üléseit. Ugy vélem tehát hogy boldogult férjem utolsó akaratját teljesitem, midőn ezen Gyüjteménnyel a' Méltóságos Magyar Tudós Társaságot megkinálván, azon esedezem, hogy méltóztatna kiküldeni nagy érdemű Tagjai közzül egyet, vagy többet, kik ezen Gyüjtemény tartalmát 's becsét megvizsgálván, rólla

a'z

a' Méltóságos Magyar Tudós Társaságnak hiteles tudósítást tehetnének, 's velem a' Gyűjtemény áráról értekezhetnének. Alázatos tisztelettel ajánlván magamat és kérésemet maradok Széphalmon 25dik Novemb. 1831dik Esztendőben.

A' Méltóságos Gróf Előlülő Urnak
és a' Méltóságos Magyar Tudós Társaságnak

Széphalom 24dik Nov. 1831.

alázatos szolgálója Gróf Török Sophie

1831. XXIII. 203. begyj 17 … 1831.

65
―
1831

24

1831. XXIII. 197 Beregszászy 16. Dez. 831.
197.

67
1831

Méltóságos Gróf Fő Ispán Kir. Tábla Báró's Elölülő Úr.

A' Magyar Tudós Társaságnak Méltóságod által a' Nefelejtsbe megjelenendő pályamunkák megbírálása iránt tett kinyilatkoztatása' velemvaló kegyes közlését, nagy tisztelettel, 's forró köszönettel vevém. A' felvilágosítandó pontok némellyikét lehetlen különösnek nem magyarázni, mindazonáltal a' mély tisztelet mellyel Méltóságod iránt viseltetem, 's a' szerénység parancsolja, hogy reájok a' legnagyobb rövidséggel feleljek azzal, hogy egyedül azon munkák mellyek különösen a' Nefelejts számára utasíttattak, jöhetnek visgálat alá, olly móddal, hogy a' jutalommal megtisztelendő tekintetében, öszvesen mind a' betsesét, mind a' nyelvet szükséges bírálatra

venni,

venni. — A felvilágosítandó kérdések elsője szerint „Egye„dül a jó dolgozás nyerheti é el a feltett juta„mat, vagy bármillyen" ez a jutalom a rossz munkákra, czélerántalanúl, 's bizonnyára minő Litteraturába rossz munkára legelöbbször lenne feltéve, 's igy lehetetlen a Tudós Társaság azon véleményében, „hogy csak azon mun„ka neveli valóságban a Litteraturát, melly „minden részről érdemel javallást" meg nem egyeznem, 's csak azt az egyet jegyzem-meg, ... mértékül, hogy több hasonérdemüek között, mindenkor a humoristicumnak legyen elsőbsége. Kérek azomban, hogy hátramaradásom ne legyen, eledesek; hogy a munkák megbirálása Május végénél tovább ne halasztód„jék.

Ezt midőn magamat Méltóságodnak kegyeibe ajánlanám megkülömböztető mély tisztelettel [~~öröklök~~]

[~~Méltóságodnak~~]

Kassán Dec 9én 1831.

alázatos szolgája
Kovacsóczy Mihály m.k.
Ügyvéd 's Táblabíró

Javallata az alólirottnak
miképen lehetne egy a lehetségig tökéletes magyar zsebszótárt készíteni.

Egyik fő eszköze valamelly nyelv tanulásának egy jó szótár. De mivel kétféle nyelvtanulás vagyon, úgy kétféle szótár is kell. Tudniillik a tudós, az író, tanulmányai mellett egy, a nyelvnek egész szó- és szólásbeli kincsét magában foglaló, grammaticai, syntaktikai, etymologiai, reális – a mennyiben t.i. a szavakat nem fordítja, hanem jelentéseikat meg is magyarázza, definiálja –, egy helyenként hasonlítgató, példákkal vagy jeles szerzőktől vett szép helyekkel világosító, szükség esetében autoritásokat is felhordó <u>nagy szótárra</u> szorúl, melly egyszersmind az emberi ismereteknek minden ágaira kiterjeszkedik úgy, hogy minden elképzelhető speciális szótárok egyeteme legyen s minden nemű kézi szókönyveknek forrásul és támaszul szolgálhasson: illyen pedig természeténél fogva egynyelvű, mert azoknak készül, kik a nyelvben már eléggé messze haladtanak. Illyenekkel ajándékozták-meg Johnson és Adelung nemzeteiket, illyenekkel a franczia akademia s az olasz della Crusca a magokéit, s illyen magyar szótár-készületeivel foglalatoskodik a magyar tudós társaság is. De ennek végrevitele annyi elődolgozásokat teszen

szükségessé, hogy maga ezeknek teljes elvégzése évekre kiván.

Ellenben van egy más neme à szó-könyveknek, mellyek Zsebszótár név alatt ismeretesek, 's à szónak mineműségét röviden kijelelvén, értelmét fordítva (az az más nyelvbeli megfelelő szóval) adják, elmellőzvén minden egyéb vizsgálódásokat, észrevételeket, példákat; el à szoros tudományos műszavakat: egyedül à mindennapi 's nem szorosan ágbeli tanulmányokban való hasznvétele irányozván. Illy Zsebszótár kivált az idegeneknek van szánva; de ha valamelly serdülésben, gazdagodásban levő nyelvnek minden bővüléseire, öregbedéseire kiterjedezkedik, ha magát annak haladásaival egy fokra tudja tenni, à honfiaknak is — az elsőbb rendbeli nagyszótár megjelenhetéséig — becses, 's gyakran szükséges segéde lehet.

Ezeket fontolgatván à Méltó. Nád. Rod Elölülő úr, 's ~~[illegible]~~ szemügyre vévén, ~~szükséges~~ hogy, minden olly segédeszköz nélkül szűkölködünk, mellyet nem csak à közöttünk élő számos idegen ajkúaknak ajánlhatnánk, midőn nyelvünk tanulására készülnek; hanem mineinen honfi társainknak is, kik à serbesen tenyésző magyar nyelvvel nem haladnak egyiránt; tekintetbe vévén végre azt is, hogy illy Zsebszótár, ha készítésére valamelly társaság vállalná magára, egy év alatt véghez vitethet,

nék, sőt hogy az számtalanok által egyenesen á tudós társaság kezéből várva váratik: egy illy kézbeszótára függesztette figyelmét á társaságnak. Ennek következésében, minthogy á dolog igen is öszsze fér á társaság határozásával és czéljaival: alólirt választottságra bizatott egy illy magyar zsebszótár alaprajzának javallata, mellyet á választottság ezennel á ~~[illegible]~~ á tek. társaságnak benyújt.

I. Foglalat.

Magában foglalna ezen szótár minden magyar, megmagyarosított 's olly idegen szavakat, mellyek á [illegible] hosszas velőkélés által á magyar nyelv szavaivá lettek, közönségesen ismeretesek, érthetők; p.o. charakter, kritika, manifest. Továbbá minden Európai nevekre, hegyek, folyók, országok, nemzetek 's t.b. neveit, valamint á tudományok és mesterségek azon műszavait is, mellyek az illető 's szorosan vett tudomány határain kívül is elé fordulhatnak; illyenek p.o. az orvosiak közül: görcs, hurut, gyuladás, hideglelés (mint febris intermittens) 's t.b. vagy á philosophiaiak közül: elvont (abstractum); állomány (substantia), arány (proportio); viszony (relatio) 's t.b.

II. Elrendelés.

A szavak szerkeztetésében á betűrendet kellene követni; mert egy illy zsebszótárnak, határozatásánál fogva könnyen és hamar használhatónak kell lenni. Nem csak á csupa származékokra,

hanem magokra az öszvetett szavak-ra ~~nézve~~ is ezen elsőt kellene követni. Egyedül a' fen érdekelt tulajdon nevek-re nézve lehetne ~~azon~~ kivételt tenni; azokat különös lajstrom gyanánt ra-gasztván az alphabet után, a' tanulás, keresés' és átnézés' könnyebbitése végett.

Arról, melly formájában vétessék-fel valamelly szó, a' választottság így vélekedik:

a) A' beszéd' változhatatlan részei-re nézve, a' mellyeknek a' kötszó (conjunctio) és közszó vagy indulatot jelentő szó (interiectio) nem lehet kérdés, mert csak egy formájok vagyon; p.o. és, hejh! sat.

b) A' főnév (substantiv.) és mellékn. (adiect.) egyes számban, első esetben álljon, p.o. ember, kedves, 's t.b.

c) A' számnév (nomen numerale) a' maga törzsök formájában rag nélkül, p.o. első, tíz 's t.b.

d) A' névmások (pronomina) különfélék. A' mellyeknek hajtogatása rendszeres (mint például a' birtokos, a' visszamutató, kérdező névmásoké), egyes szám első esetében álljanak; p.o. enyém, ~~[illegible]~~ millyen, melly 's t.b. A' mellyek' hajtogatásban rendhagyók, minden különböző formáikkal vétessenek-fel; p.o. én, néki, engem 's t.b. ~~[illegible]~~

e) az utóljárók törzsök formájokban álljanak [minden rag nélkül]; p.o. után, előtt; ide tudjuk az utóljárói ragokat is; p.o. val, vel; tól, től 's t.b.

(a betűrend szerint)

f) Az igék a határozatlan forma, mutató mód, jelen idő, egyes szám, harmadik személyében vétessenek-fel, mert ez minden igének törzsök formája; p. o. áll, múlik; a melly formák pedig rendhagyók, hasonlólag a magok helyén jelentessenek meg grammatikai minemüségök megjegyzésével 's a törzsök formára való hivatkozással; p. o. „evett, ige, múlt idő, egyes szám, harmadik személy ettől: eszik. l. ezt."

III. Magyarázat.

Ez kétféle, a mennyiben t. i. a szónak grammatikai értékét vagy pedig értelmét tárgyazza. Az elsőre nézve szükséges megjegyezni a) minden szónál, melly részé a beszédnek: ez az előszóban megfejtett rövidítések segedelmével történhetik (p. o. fn: főnév; ksz: kötszó s a t.). b) neveknél azt ha a negyedik ejtésben 's a többes számban szenved-e és milly változást a gyökér, p. o. „lélek, fn. lelket, lelkek." c) az igéknél, ha rendhagyók, mit ezen rövidítéssel lehetne kitenni rh = rendhagyó. A' könyv végéhez hasznos volna a rendhagyó igék tábláját ragasztani.

A' másodikra, ugymint az értelem tolmácsolatára nézve a választottság azt javallja, hogy a német nyelvnek 's különösen a német literaturának hazánkban nagy elterjedtsége tekintetéből a német nyelvet tellene tolmácsoló eszköznek választani. A' magyar magyarázat több helyet kívánna 's csak kisded községnek való; a latán kizárja az egész asszonyi világot, mellyek szükségei fő figyelmet érdemelnek; azon felül a latán nyelv elégtelen is sok szavak visszaadására.

Adassék pedig mindenütt a' magyar szónak egyenesen megfelelő német szó; ott hol szükség, annak mellévetésével, melly helyen jelenti a' szó ezt vagy amazt. A' melly szónak pedig több külön jelentései vannak, ezek számokkal megjegyezve következzenek egymás után; p.o. nap, fn. 1. ~~die~~ Sonne. 2. ~~der~~ Tag. — világ, fn. 1. Licht. 2. Welt. 's t. b.

IV. Mint készülhetne egy illy szótár legjobban 's leggyorsabban?

a) Vitessék-fel fordítás végett egy jól készült 's eléggé teljes német szókönyv (a' választottság Weinigét ajánlja: Gedrängtes Handwörterbuch der deutschen Sprache, Erfurt, Keyserische Buchhandl. 1821. 8.); ez osztassék-ki a' társaságból vállalkozottak 's a' társak által ajánlt 's elfogadott idegenek között illendő jutalom mellett, a' szerint, a' mint egyik vagy másik többet vagy kevesebbet vállal.

b) Minden munkatárs azonnal kezdje a' neki jutott részt a' német szótárból magyarázni, az az minden német szó mellé megfelelő magyar szót 's a' rokonabb jelentéseket is feljegyezni; melly meglévén második foglalatossága lesz a' neki jutott részben előforduló magyar szavakat betűrendbe szedvén elől tenni 's azokhoz ismét a' megfelelő német szót: p.o. ha valakinek ezen két szó (vegyük kétezer helyett) jutna: Geist, Kraft: ő ezeket talán így magyarázná:

Geist, fn. szellem, lélek.
Kraft, fn. erő.

Ezt így fordítaná-meg:

Erő, fn. Kraft.
Lélek, fn. Seele, Geist.
Szellem, fn. Geist.

Effele dolgozatát mindenik fél év mulva tartozzék okvetetlen beküldeni.

c) Már a' beküldött dolgozatokat egy helybeli redactor vizsgálná-meg 's foltolgatná, a' magyar, már betűrendbe szedett részeket szerkesztené, melly által egyszersmind egy német-magyar 's magyar-német szótár állana-elő.

d) A' magyar-német részt végezetül szükséges lesz valamelly teljesebb magyar szótárral (p.o. Kresznericsével) öszvemérni 's belőle kipótolni.

Megjegyeztetik, hogy mihelyt vala-melly munkatárs beküldi dolgozatát az legott vétessék vizsgálat alá, hogy így a' redactio terhei meg ne torlódjanak.

V. Kiadás külseje.

A' választottság erre nézve a' Tauchnitznál Lipsében kijött stereotyp nyomtatású olasz-német és német-olasz szótárt ajánlja mustrául, melly 16-rétben, két kis oszlopra, colonell betűkkel van nyomtatva.

Czíme lehetne: Magyar-német és német-magyar zsebszótár. Kidolgozását eszközlé és kiadá a' Magyar Tudós Társaság.

Pest, December 20. 1831.

Vörösmarty Mihály

Schedel Ferencz mint jegyző

1831. XXIV. 213. benyujt. 27. Dec. 831.

Javallat
egy magyar zsebszótárhoz.

71

1831

Beszterczebányán December 23^d 1831.

Tekintetes Úr!

Ma vettem a' Tekintetes Úrnak December 9^kén költ becses levelét, mellyben a' Magyar tudós Társaság, minden bányászi műszavaknak magyar fel jegyzésére meg hívó végzését velem közleni méltóztatott.

Azon mély tiszteletnek, mellyel az említett tudós Társaság iránt viseltetem, és igaz magyar hazafiúi indulatomnak bé bizonyítása végett minden erejimet fel feszitni kész vagyok; de környűlményeyim ezen buzgó kivánságomnak tellyesítését hátráltatják annyiban, hogy egy részről terhes hivatalom miatt, melly csak nem minden időmet el foglalja, más részről pedig a' jövő kesen egyne(?) kölnapra a' hazámba

Abaújba

Abaújba menni kénszeríttetvén, ezen meg különböz-
tető meghívásnak csak igen későre tehetém
eleget, azonkívül is inkább, hogy már tíz esztendő
olta nem hallván magyar szót, csak igen nehezen
haladok benne előre.

Reménylem, hogy a' már bé nyújtott esedezé-
sem, a' Nagybányai, és az erdélyi bányászatos
a' tanítás költségein meg tekéntetni, még
e' tavaszon fog teljesíttetni; ezen által, mi-
nekutánna a' Nagybányai kerületben, és
Erdélyben csak nem minden bányászi műszó-
taknak már van Magyar, vagy legalább
magyarosított neve, ezeket feljegyezni,
és a' Schirner úrral észrevételeimmel
együtt közleni kötelességemnek tartanám.

T. T. Haisz András Urnak meghívására
a' múlt tavasszal, a' Magyar Lexicon számára
kelény 15, a' ~~Bifi~~ bányászatot tárgyazó szavak-
nak értelmét magyaráztam. Ha illy körül-
állásosan kellene minden bányászi műszavat le
írni, akármely ember, ha semmi más dolga nem
volna is, alig vihetné végbe.

Becses Úri indulatiba ajánlott maradok

A' Tekintetes Urnak

Alázatos szolgája
Szentpétery Imre
Surbyáni Tisztartó, királyi
bányász Tiszt.

1802. II. 14. beyg. 9 Jan. 831

72
———
1831

Méltóságos Gróf
A Magyar Tudományos Társaság Elölülője
Leg kegyelmesebb Uram!

Értésemre esvén a Hazai Tudósításokból hogy az érintett T. Társaságnak határozattya szerént Méltóságodra légyen bízva, a még kéz írásokban lévő, s a tulajdonosoktól a T. Társaságnak ajánlott Munkáknak meg vizsgálása és elfogadása – ennek következésében bátorkodom én is Méltóságodnak az itt látható kéz írásban lévő Munkámat Alázatos [illegible] által küldeni, annak az alázatos kérésével, hogy azon esetre ha talán el nem fogadtatnék, akkor annak idejében Méltóságodnál megjelenő embereimnek kiadni méltóztasson —

[illegible] Méltóságodnak kegyes kedvelltyében ajánlott, a legmélyebb tisztelettel maradok

Méltóságodnak

Szegeden Die 26te Maj 831.

legalázatosabb Szolgája
Szegény Emmanuel [illegible]
[illegible]

1831. XIII. 94. Benat 1. Junii 1831

80

1831

Méltóságos Gróf
Teleky Josef Ő
Méltóságához Tekén-
tetes Szabolcs Vár-
megye Fő Ispányá-
hoz mint a T. Tár-
saság Elöl Ülőjé-
hez Szeg legh. Just.
Urhoz –

Ub

bem. 16 ... 831

81
1831

Jg. 832. VIII.

Keszthely Martius 10^en 1831.

Méltóságos Gróf Úr!

Tisztelettel vettem Méltóságos Gróf Urnak becses levelét, mellyben a'
mult Ország Gyülésén a' Magyar Tudós Társaság felállitá-
sára nézve tett ajánlásoktól járó Kamatok fizetése ideje
meghatározását tudtomra adni méltóztatott. Valamint ré-
ménylem, hogy a' Méltóságos Gróf Úr nem fogja kétségbe hoz-
ni azok tellyesitésére való készségemet, mellyek az emlitett
Szerzeményem czélja eszközlését tárgyazzák, ugy más rész-
ről addig is, míg Szerzeményi levelem értelme szerint
a' hozzájárulásommal kineveztendő tagra nézve magamat
nem sokára bővebben ki fogom nyilatkoztathatni, ké-
rem a' Méltóságos Gróf Urat, hogy ezen halasztást
roszsz néven venni ne méltóztassék. — A' ki tiszte-
lettel vagyok

A' Méltóságos Gróf Urnak

alázatos szolgája
Gróf Festetics László

Ig. 832. VII.

82
1831

Méltóságos Gróf Fő-Ispány Úr!

A' Magyar Tudós Társaság Igazgató Tanáltsának Rendelése követ-keztébe hozzám Böjt-Elő Hava 22kén intézett betses Levelét Méltóságodnak, ahoz tsatolt Példánnyal együtt harmad napja vévén kezeimhez, nem késem válaszolni: hogy valamint 1827 Esztendőbe tartatott Ország Gyűlése alatt örvendetes készség-gel tevém Anya Nyelvünk virágoztatására szolgálandó ajánlásomat, úgy nem különben Hazafiui kötelességemnek tar-tom, azokat pontosan teljesíteni, mellyek mint az Igazgató Tanáts Rend. Állapodásai, Méltóságod által velem közöltettek. — Ennek okáért előre botsájtván azon újra ítéletemet, miképpen ajánlottam légyen az 1827 Eszt. 12dik Törvény czikkely szerint nem 4000 forintot p. p. — mint fent tisztelt Levelébe érintet-tik, — de 6000 forintokat ugyan is pengő pénzbe — Méltóságodat

egyúttal tudósítom hogy a Fél Esztendei 1830 Eszt. Szent-
András Hava 1ő napjától 1831 Szent György Hava 30ikáig
számítandó Kamatok le-fizetését azon 6000 f. Summától Bu-
dán lakozó Ügy-Vivőmnek Oláh Lászlónak e mai napon
meg hagytam, — ki is Rendelésemet idejébe késedelem nélkül
teljesíteni, s az illető Kamatokat a Társaság Pénz-Tárno-
kja Selmeczi Mihály Kezeihez fogja szolgáltatni. Légyen egyéb-
iránt Méltóságod meg-győződve, hogy mindenkor örömmel
fogom a Társaság Javát elő-mozdítani, s hasonlóképpen
elő-menetelérül való hírét fogadni.

Mellyekkel Tisztelettel vagyok

Méltóságos Gróf Elő Ispány Úrnak

Költ Böjt-Más Hava
22ikén 1831 Eszt.

leg kötelesebb szolgája
Gróf Keglevich János

86
1831

érkezett 18 máj. 831

Ig. 812. IX.

Keszthely Majus 15én 1831.

Méltóságos Gróf Úr!

A Nemzeti Tudós Társaság számára általam az 1825diki Ország Gyűlésén tett Szerződésem Czélja elérése érdemében a' Méltóságos Gróf Úrhoz intézett nyilatkoztatásom következésében tartósabb távol létem miatt csak most fejezhetem ki magamat az iránt bővebben. Minekutána tudniillik gondosabb vizsgálódás után is olly Tudós mostan tudtomra nincsen, a' ki [illegible] talván, azon Szerződésem feltételeinek megfelelne, reménylheni pedig, hogy nem sokára fel állván az Ország kebelében a' Ludovica annál bizonyosabban olly Tanítók leendenek, kik a' Katonai tudományokból írt könyveket Magyarra fordítják, az volna szándékom és kívánságom, hogy addig is, míglen egy meglesz, az e' végre általam szerzett tőke kamatjai a' Tudós Társaság által öszve gyűjtessenek, és midőn az általunk kinevezendő Tudós a' rendelt munkákat elkészíti, a' gyűjtött kamatok azoknak nyomtatására fordíttassanak, annál is inkább, mivel az efféle Katonai munkákhoz képzetek és rajzolatok is szükségesek, mellyeknek kiadása nem kevés költséggel jár, maradván

A Méltóságos Gróf Úrnak

alázatos szolgája
Gróf Festetics László

A' magyar tudós társaság
pénztárának megtekintése
az Elölülötöl

1831.

2

Pénztár megtekintése az Elölülőtől

Ezfolyó 1831-nek December hónapja 21-ikén az alaprajz szabása szerint a' pénztár véletlenül megtekintetvén, annak minő karban volta következőleg találtatott.

I. Bévétel volt a' napikönyvbe, annak rendje szerint tisztán feljegyezve . . . 13,806 for. 6 xr peng.
Kiadás volt, pengőben, . . . 6,564 for. 16 xr.
Keresendő volt tehát a' pénztárban . . . 7,241 for. 50 xr.

II. Ezen említett 7,241 for. 50 xr. kész pénz megolvastatván a' pénztárban, a' summa így jöve ki:

A. Pengő ezüstben

1. Apró ezüst pénz . . .	1 f.	54 xr

B. Banknotában

2. Három darab ezeres, azaz .	3000 f.	—
3. Két darab ötszázas, „ „	1,000 f.	—
4. Tizenkilenc darab százas .	1,900 f.	—
5. Négy darab ötvenes „ „	200 f.	—
6. Két darab huszonötös „	175 f.	—
7. Hetvenhat darab tízes „	760 f.	—
8. Huszonöt darab ötös „	125 f.	—

C. Váltó czédulában

9. Két darab huszas azazz pengőb.	16 for.	—
10. Öt darab tízes, az az „	20 f.	—
11. Tizenhat darab ötös „ „	320 f.	—
12. Három darab kettős „ „	2 f.	24 xr.
13. Egy darab egy forintos „ „	—	24 xr.
14. Réz pénz huszkrajczár „	—	8 xr.
	7,2320 fo.	50 xr.

Összevettetvén most ezen 7232 for. 50 xrt., melly a' pénztárban készen ta-láltatott, azon feljebb kitett 7241 for. 50 xrral, mint a' mennyinek a' napi könyvben előadott bevételből tett kia-dáshoz képest lenni kellett volna, az tetszett ki, hogy kész pénz kilencz pengő forinttal vala kevesebb. A' midőn Helmeczy Mihály pénztárnok és Gróf Széchenyi István ellenőr előa-dására, hogy talán a' Sándor István alapitásának váltóczédulából pen-gő pénzre számítása körül esett vol-na tévedés. valóban ugy találtatott, hogy Sándor Istvánnak az Ország pénztárából általvett alapitásához tartozó 2417 forintnyi 44 2/8 kraj-czárnyi summája váltóczédulából pen-gő pénzre vétetvén, nem 976 for. 6 xrt. teszen, mint a' miképen az a' napi köny-be beirva volt, hanem 967 for. 6 xrt. A' minél fogva a' bevétel feljebbi sum-mája, u. m. 13806 for. helyett a' napi könyvbe veres tentával 13797 for. iratott, valamint a' pénztárban készen lenni kellett 7241 for. helyett 7232 forint, a' krajczárok pedig mindenütt a' mint voltak megmaradván, a' bevé-tel s kész pénz előbbi summája ha-sonlóképp veres tentával keresztül huzatott.

Igy mostan a' summák követ-kezőleg jegyeztetvén ki:

1. Bevétel summája . . . 13797 f. 6 xr.
2. Kiadásé . . . 6564 f. 16 xr.
3. A' pénztárban készen találtatni kel-lett . . . 7232 f. 50 xr.

a'

a' mennyi a' feljebbi észrevetés szerint valósággal ott készen is volt.

Pesten a' fenn írt napon és esztendőben.

Ennek így létét bizonyítja: Gróf Teleki József

Előttünk:

Döbrentei Gábor, ki ezen megtekintést feljegyzette

Széchenyi István
Ellenőr

Helmeczy Mihály
Pénztárnok

beants 8. Jan. 831

Jg. 1832. XVIII.

92
—
1831

XVIII

Az
Igazgató Tanács eleibe
Titoknoki előterjesztés
1831-re.

2

Az Igazgató tanács eleibe
Titoknoki előterjesztés
a' magyar tudós társaságnak 1831ben tett munkálódásairól.

Az alaprajz szerint a' társaság foglalatosságai ezen öt főpont alatt lévén kijegyezve:

I. Honni nyelv miveltetése.
II. Munkák kiadása.
III. Munkák megbírálása.
IV. Jutalom kérdések.
V. Tudományos utazások.

az ezekhez tartozó megkezdett munkálkodások e' következendők:

I. Honni nyelv mivelése.

1. A' közösen ohajtott nagy magyar szótárhoz fogásnak a' Februarius 23-dikán volt nagy gyülés elhatározása nyomán, a' Junius 13d. és 21d. tartott heti ülések azt találák helyesnek, hogy legelőször is minden tudomány, művészség, kézimesterségbeli műszavak, mellyeknek eddig többféle író többféleképen próbálta kitételét, gyüjtessenek össze 's az Igazgató tanács helybenhagyásával adassanak ki, hogy az így közrebocsátandó példányoknak több értelmes hazafiakkal közlése után, vélekedésüket a' műszavakról a' társaságnak nem tagjai is előadhassák, 's a' talán nem épen jól kifejezettek helyébe jobbakat ajánlhassanak. Így, mintegy az egész ország vévén részt országos köztulajdona mi-

nél

nél tökélletesebb összeszerkeztetésében, annak gyanúja, mintha önkény 's makacsság akarna tolni a' nemzetre, szükséges műszavakat elsimuljon, sőt ezeket a' miveltségben gyarapodó magyar, mind nyelve természete mind a' világos értelem megkivánása útján, uj kincsül, szavai közé készebben fogadhassa. Minden rendes taghoz ennélfogva felszólitás ment a' máig osztályában megjelent magyar könyvek czime összeirása végett, hogy azokat az Augustus 29dikén összehivott nagy gyülés kioszsza. Ezt azonban az Országot ellepett cholera meggátolá. De hogy, azon tagok, kiket veszély nem lepne meg, még se engedjék a' hézagnak hoszu időre terjedését, Aug. 30-dikán békéretett minden rendes tagtól a' könyvczimek sora, 's azok közül, megérkezésük után az Elölülő, Szirákon Octob 20–22 napjain a' Titoknok jelenlétében, a' nyelvtudomány osztályából 70 munkát, a' filosofiaiból 68-at, a' történettudományiból 302őt, a' mathesisiből 50, a' törvényiből 39-et, a' természet tudományaiiból 253-at, néhány tiszteletbeli, 's minden rendes és levelező tag között osztott fel, a' mit a' Nov. 21-n volt heti ülés helyben hagyással fogada. Most e' tagok ezen dolgoznak; néhánya pedig a' filosofia és mathezis osztályából művök kivonatját

ját már bé is küldötte. Van figyelem á theologiai műszavak é czélra megkivántató öszvegyűjtésére is.

2. Ugyan é szótárhoz á tagok gyűjtik á vidéki szavakat á mindennapi életből, az elavultakat könyvekből, 's már efféléd á társasághoz érkeztek is bé.

3. Á nyelvtudomány osztályának helybeli tagjai, á nyelv körül eddig tett visgálódások megtekintése után, javallatjokat á magyar helyes irásra és á hajtogatás paradigmájira nézve, azon nagy gyűlés elhalasztása miatt, melly Augustus 29dikére vala határozva, á közelebbire fogják béadni.

II. Munkák kiadása.

1. Külömbféle kézirat, visgálat alá, 's kinyomtatás végett 1831. ben á társaságnak tizenhat nyujtatott bé. Ezek közül négy, megvisgáltatása után, mint nem á társaság czéljaihoz tartozható visszament, á többinek mostan foly általtekintése.

2. Á magyar játékszinnel jó darabokkal elésegitése tekintetéből megkerestetvén á Kassai magyar játékszinre ügyelő NS Abauj Vármegyei küldöttség által á társaság ez Majus 16dikán tartott heti ülésében olasz, angol, franczia, német és spanyol nyelvből 71 féle szomoru, vig és énekesjáték darabot jegyzett ki, 's azok forditására minden tagot sőt nem tagot

got is amazok által felszóllitott. Ezek közül leendő fordításra jelentették magokat eddig öten, de munkájok még be nem érkezett.

3. Hogy a' régi görög, római 's uj olasz, francia, angol, német remektollu 's nagy hasznu irók nyelvünkre forditása is folyamatba induljon, a' Decemb. 12d. volt heti ülésből felszóllitatott minden rendes tag az emlitett idegen nyelvü, leginkább kitünő legfontosabb 's osztályához tartozó olyan munkák czime feljegyzésére, mellyek

a) Vagy örök időre megismert első rendü becsük, vagy

b) a' magyar birodalmat közelebbről illetésük, vagy

c) minden korai rendre kiterjedő közhasznuságuknál fogva legeslegelőször forditandók.

Minden osztály kijegyezvén az idetartozókat, a' kinek mi tetszik, azt fogja választani forditás végett, sőt nem tagokat is, a' kik vállalkoznának örömmel lát majd a' társaság jeles forditóji sorában.

4. A' társaság évkönyvei számára értekezések irása végett September elején szóllitotta fel az Előülő a' tagokat, 's már érkeztek is be. Augustus 29kén ha meglehet vala tartani a' nagy és közülést, az évkönyvek 1ső kötete megjelent volna 1832 elejére: most az 1832-ben tartandó közülés utánra marad.

5. Pályamunka, mellyek közül egyik, mint legjelesb a'

200.

200 darab arany jutalmat kapná az 1831 ben nyomtatásban meg jelent magyar munkák közül kettö van kijelelve.

III Munkák megbiráláša.

1. A' Februariusban tartott nagy gyülés, a' társaság folyóiratát „Tudománytár" czim alatt kivána kiadatni és hogy a' társaság Magyar Országon és a' hozzá tartozó részekben kijövö minden nemü munkának annál bizonyosabb esmérétöher juthasson, a' hazában levö minden könyv nyomtató mühelyt bizonyos tagjai felvigyázása alá rendelte, kik a' társaságot az azokban kijövö munkákról idöröl idöre tudósitják. A' külföldi munkákra nézve pedig több folyó iratot rendeltetett meg. Igy az emlitett folyó iratba jövendö kivonatok, és tudományos jelentések kidolgozása 's öszve gyüjtése egész esztendö alatt folyt 's ennél fogva ide tartozó több van már együtt, de a' heti ülések e' tárgyat még a' nagy gyüléssel is közölni akarván, az 1831re esni kelletettnek elhalasztása miatt, a' tudománytár dolga a' közelebbi nagy gyülésig függesztetett fel.

IV. Jutalom kérdések.

Közülésnek, melly a' jutalomkérdéseket az alaprajz szerint kihirdetné, a' többször emlitett ok miatt elhalasztatni kellетvén, azon két kérdést, mellyet a' nyelvtudomány

és filosofia osztálya 1831 ben támasztott és közzé tett volna, 1832 ben a történetirás és mathesis osztályai által feltevendő két kérdéssel együtt, az 1832 ben leendő közülésben fogja kitenni.

V. Tudományos Utazások.

Erekre még addig ok nem fordult elé.

December 31dikén 1831.

Döbrentei Gábor m. k.

93
1831

Jg. 832. XIII.

beigt. 8. Jan. 832

~~Kis Gyülési Jegyzőkönyv~~ 1831

Harmadik ülés.
Martius 14.

Mélt. Gr. Teleki József Főispán s. t. Elölülése alatt

Jelen voltak:

Mélt. Gr. Széchenyi István úr, Másod Elölülő.
Schedius Lajos, tiszteletbeli Tag.
Titoknok Döbrentei Gábor
Rendes Tagok.

Gebhardt Ferencz.	Petrovics Fridrik.
Helmeczy Mihály	Schedel Ferencz
Imre János.	Schuster János.
Kazinczy Ferencz.	Szemere Pál.
	Tittel Pál.

~~A' Titoknok. Döbrentei Gábor~~, Pénztárnok: Helmeczi Mih.

10. A' 2d. ülés Jegyzőkönyve felolvastatik — 's némelly változtatásokkal elfogadtatik.

~~11. Prof. Imre úr a' mult ülés Jegyzőkönyve 9d. pontjának következésében még egy Tagnak vélekedését kéri adatni Krug' említett munkájáról~~ — ~~A' mint az Elölülő úr Consil. Schedius Lajosra bízá.~~

12. Bemutattatik Petrovics Fridrik' Magyar-ország' történetéit táblákban előterjesztő munkája — melly köszönettel fogadtatik a' Társaság által.

13. Bemutattatik Hajós Sándor' illy czímű kézirata: Elmélkedések a' mezei gazdaságról. 2 kötet. — Az ezen kéziratról adandó vélemény adására megkéretik a' levelező tagok közül Bárcfay László úr; 's T. Kazinczy Ferencz úr magára vállalja annak általadását.

3

14. Határozásba megy, hogy — — — a Segédjegyző mindent, a mi a Nagy Gyűlés Jegyzőkönyveiben a Tagoknak zsinórmértékül szolgálhat munkáik. kidolgozásaikban, abból a Tagok számára kivonjon, s azt nehány hét mulva az Mélt. Elölülőnek benyujtsa

Negyedik ülés.

Marcz. 21.

Mélt. Gr. Teleki József főispán s ob. Elölülése alatt

Jelen voltak:

Jankowich Miklós és Schedius Lajos, tiszt. tagok; Dobrentei Gábor Titoknok.

Rendes tagok:

Gebhardt Ferencz. Schedel Ferencz.
Imre János. Schuster János.
Kazinczy Ferencz. Szemere Pál.
Petrovics Fridenik. Ittel Pál.

~~Döbrentei Gábor~~, s A' pénztárnok: Helmeczy Mihály.

15. Felolvastatik a harmadik ülés jegyzőkönyve s hat — — s helybenhagyatik.

16. Bemutattatnak ~~Schedel Ferencz~~ a következő ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ könyvek, mellyekkel Schedel Ferencz a társaságnak kedveskedik:

1) Aesthetikai levelek.
2) Czuczor: Aradi Gyűlés.
3) Handbuch der ungr. Poesie.
4) Magyar költői régiségek.
5) Physiologia pulsus.

3

17. Felolvastatik Farkas Ferencz Úrnak az Ugocsai Táblaíró által a Gyűléshez utasított levelei mellyben találmányai lajstroma foglaltatik. – – Ezeknek megvizsgálása Schuster János és Tittel Pál urakra bízatik.

ösz hogy az véleményét adja felőlök

18. Kazinczy Ferencz arra figyelmezteti a társaságot, hogy a Sapp[?] Istvántól kiadatott Horatius ódáji, mellyeknek általnézése a 2d ülésben rá és Szemere Pál urra bízatott, czímén az 1829d. évet viseli, s így a társaság Tudománytára határain kívül esik – – minek következésében a nevezett munkának megismertetése elmellőztetik.

19. Kazinczy Ferencz felolvassa a „Bimbók" czímű könyv megismertetését. – – ~~melly javallólag elfogadtatik egy helynek kitörlése mellett, hol a tisztelt tag a szerzőt útba igazítván, a czenzura megismertetés határait átlépi; egyszersmind úgy Sz Pál bírálata is várassék be~~ addig míg Sz Pál is benyújtja véleményét, függőben hagyatik

20. Felolvastatik Schedel Ferencz második tudósítása a Pesten kijött könyvekről s egyéb nyomtatványokról; mellyek a következők:

1) Balogh Pál, a kávé, thé és csokoládé – – Gebhardt Ferencz urra bízatik.

2) Mailáth: Himfy's auserlesene Liebeslieder – – Kazinczy Ferencz urra –

Nagy
nak
ndal.
zánára
az
se alatt
gol;
Mihály.

3

3) Az agteleki barlang' leírása Schedius és Schuster urakra —

~~4) Földváry, a' magyar királyok koronázása módjáról ’s a. t. Jankovich Miklós urra~~ —

4) Árpád, Horvát Endrétől Kölcsey Ferencz urra —

5 6) Kolmár' prédikácziói — Jelentésnek.

6. 7) Közhasznu esmeretek tára Imre, Petrovics, Schuster és Szemere urakra —

~~8) Szibentiszt, Jus romanum Szlemenics Pál urra~~ —

94/1831

Harmadik tudósítás a' Pesten 1831ben kijött könyvekről:

1. Szibentiszt, Jus
2. A' kristus' apotheosisa. Irta B. E. J. ~~Pesten~~ Fr. ás K. ~~1831~~ 8.
3. Hősregék a m. előidőből. Irta Kisfaludi Madarász József. 12. Fr. K.
4. Geographiai Zsebkönyv. Kész. Zádor Elek. 1. Szakasz. Wig. 8
5. Aurora hazai alm. EEE 1831. Tr. K. 16.
~~6. A' [illegible] Irta G. D. J.~~
6. Rövid Ersr a ch. ~~H.~~ Akad. M. által Pest. 8. Tr. K.
7. A' visszajaritasra való fedbletek visszajaritása. Wig. 8.
8. Karinty' ~~[illegible]~~ Paanondalmára Esztergomra, Vásva. ~~Ld.~~ Land. 8.

9. De iure S. R. H. Coronae in terras [illegible] [illegible] [illegible] Andr. Dessewffy. Fr. a K.

Trd Gy. 3.
Orv. T. 2.

: 12d ülés

május

Toldy. Döbr. Sch. Kelm. Hetén. Peter. Szig. Vörösm. Kis. Kriány Balásh. Gyapj.

---

85. Felolvastatik a 11d. ülés jegyzőkönyve ~~Jele~~ Elfogadt.

86. — Kiss. Sándor levele — Ládomárnyol vitetik és ajánlata elfogadt.

87. Bemutattatik Klem. Érs. — Addig míg használható jőnek a levéltárba tétessék.

88. Petrovics — Jelentetik (Modlacá Knika) imádság könyv. — fejény.

89. Felolv. Schams ferenz értekezése Bini [nagy örömmel és érdeklemmel] a javallat gazdaságtudomány részére illik inkább egy gazd. társaság[ba] vali — ideválo, és ~~könyvtár~~ [ezektől] ha jövők utazások lesznek, ezekre is legyen figyelem. (erre a nagy gyűlésnek ajánlattal)

90. Pesti könyv. 4d tudósítás —

1. Tessedik. Szaruny. Peter.
2. Pucky. Jelentetik.
3. Perger. ~~Petr. és~~ Kis. és Budai
4. 1001 Éjj. Ém.
5. Harom. Gyapjú — Balásh.
6. Nefelejts. Gurmics
7. Szalay. Jelent.
8. Lemonton Jelent.
9. Uffer. Bugát
10. Zabini. Bugát.
11. Clarkh. Beszéd.
12. Berényi. Jelent.

91. Vélemény a Bátán — Előbb olvassák el otthon, s a 13d ülésben —

92.	Eötv. M.S. — — —	Helmeczi
93.	Petrovics Pergerről — —	Adakat által [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
94.	Gurmics Szalai Mailáth 's Kovács Ercis felolvasták [illegible]	~~[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]~~ A' levéltárba tétetik.
95.	Gyt[illegible] Tittel de Atronomia	Tudományt vie

ad 94: 1830

Hochgeborner Graf!

Ich nehme mir die Freiheit, mich, mit der hier anliegenden Analyse, Ihnen, Herr Graf, ergebenst zu empfehlen, und ueberdieß, um einige Unterstützung gehorsamst zu bitten; denn, erweckt unser Herr Gott, für uns arme Minervaner, nicht mehrere solche Cavaliere, als Sie es, Herr Graf, sind, so würden wir noch irgendwohin auswandern müssen. —

Wenn diese Auseinandersetzung gut ins Ungrische übersetzt würde, vielleicht könnte denn mein Manuscript, welches Ihnen, Herr Graf, wenn auch nur zu einiger Einsicht, immer zu Diensten steht, vor die Löbliche Academie gebracht werden. Es wäre wirklich Schade, wenn solches, wie sonst so manches Gute auf der Welt, ad acta reponirt werden sollte.

Ich darf indeß hier darüber kein Wort führen, sondern unterwerfe mich gänzlich dem, was Sie, etwa, Herr Graf, rücksichtlich desselben, gütigst verfügen werden.

Übrigens habe ich die Ehre mit vollkommenster Hochachtung zu geharren, —

Euer,

Pesth den 11ten April 831.

95/1831

ergebenster Diener
Paul Bzduch.
Landes-Advocat.

Copia

Quod D. Josephus Spurnyay tam in Cancellaria Excelsi Consilii R. L. in qualitate gratuiti Practicantis Constitutus, complura Diaria Officii, praesertim occasione Suppletionis vacantiarum in utroq gremiali Statuum praecipue, ornate et Calligraphice Extraordinariis horis expediverit, quam nunc in eadem qualitate ad Registraturam transferri, ad tres Tabulas Officiorum Expeditionis / Bureau / praefigi solitas Inscriptiones pro tribus neo-nominatis ad Excelsum Consilium R. L. DD. Consiliariis, utpote Illustrissimo Dno Comite a Majlath, Dno Consiliario a Sorsich et Dno Consiliario a Hajnaczy calamo Calligraphico pror, per improbo labore, pulchre, diligenterq atque Extraordinariis horis inscripserit, in eius commendationem quam ob eius diligentiam in hac etiam Sphaera applicationem omnino hisce Officiose recognosco. Budae die 4o Febr 1829.

(L. S.) Georgius Daniely mp. Expeditor

NB et posterius Illmis DD. Consiliariis et Egyis ab Horvath, Palugyay, Stanlik et neo secus DD Consiliariis utpote e DD. a Medzyanszky et Perényi, quam et Excellentiae Vegh et Excellmo a Mérey

Praesens Par exhibito mihi Originali suo cohaerere testor. Budae die 28a Febr 831.

Michael Drozdy mpria
Sctis Expedit. Officii Cancelli
Juratus Notarius

96/1831

E.

175.50.

861.

Copia

Dominum Josephum Spurnyay in Gremiali Excelsi Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici Cancellaria inde a 14a. Maji 1828 usque infrascriptum Datum in qualitate gratuiti Practicantis constitutum Muneris sui partibus adamussim respondisse, ob singularem Capacitatem, Eruditionem, exactam Linguarum Patriarum Cognitionem, nitidam Scripturam, Calligraphiam, promptam Subordinationem, zelosam Applicationem, ad omnis generis Cancellisticos Labores plenissime cum Officii contentu adhibitum fuisse, ac e respectu quoque morum integritatis pro eo, ut Quorumvis, apud Quos fortunam suam ultro promovere intendet, Favoribus specialiter recommendetur, se dignum exhibuisse. Erga Eundem hoc de ne incedenti interpositum Petitum, praesentibus testatum redditur.

Per Excelsi Consilii Regii Locumtis Hgci
Expeditoratus Officium
Budae die 19a. Januarii 829.

Georgius Daniely mp
Expeditor
Michael Dachon mp
Adjunctus

Praesens Par concordat cum suo originali.
Budae die 3a Junii 830.

Michael Dozoky
Ex Consilii R. L. H.
gratis Expedit. Offi Junior
Cancellista

961/a
1831

Testimonium Scholasticum

Nomen et Cognomen, Aetas, Religio	Gens, vel Status, Locus Natalis et Comitatus	Pater vel Tutor aut Curator, ejusque Conditio et Habitatio	Annus et Schola quam frequentavit	Classis In Litteris et Scientiis	Classis In Moribus
D. Josephus Spurnyák Annorum 20 Rom. Cath.	Hungarus Nobilis Gombaszök Comitatus Gömör	Mater Anna Vidua	Anno 18 26/7 Jus Secundi Annalis frequentavit diligenter	Inter 56 Condiscipulos e Studiis Politicis totius Anni, adeoque Politia Scientia Comerciali aerariali Stylo Curialis, et Jure Cambio Mercantili Prima 4a. Et Jure Patrio Privato et Criminali totius Anni Prima 2us	Classis Prima

Datum in Lyceo A. Episcopali Agriensi Anno 1827. Mensis Aug. Die 15a.

L. S. Joannes Dercsák m. p. Pro-Director

Stephanus Deplaky m. p. eiusdem J. U. D. et Scientiarum Politicarum Prof. P. Ord.
Joannes Nagy m. p. Juris Patrii Prof.
Joseph. Koncz m. p. Phil. Doctor Ethic.

18 27/9 1831

Praesentem Copiam Originali suo conformem esse testor. Reg. Budae die 3a Junii 1830.

Michael Dorohy m. p.
Excelsi Consilii R. L. Hung.
Concellista ...

A' magyar tudós társaság pénztárnokának.

Itt megyen a' fizetések lajstroma mostanig 1831ki februari a' 1sőjétől 1832 Januariusa utolsójáig.

A' vidéki rendes tagok megjelenésének napja februarius 13dika volt 1831. Statusjok mennyisége és napibérek beadandó nyugtatványaik mellett kifizetendők.

A' vidéki első rendes tagok, fizetéssel, febru. 1sőjén kezdve egy fertályra kapják ki fizetésedet 75 pengő forintban.

A' MGróf Elölülő Ur neve mind a' két féle nyugtatványon megkivántató.

Pesten februar 23d. 1831.

Döbrentei Gábor mk

97/1831

Kötelezvény.

.....forintrol ...krajczárrol Conventios arany vagy ezüst pénzben, nevezetesen császári vagy másféle aranyokban, két forintosokban, forintosokban, huszasokban, három huszast számlálva egy forintba, 's húsz forintot egy cölni markra finom ezüstben, mellyeket a' Magyar Tudós Társaság pénztárából száztol hatos kamatra kölcsön felvettem, kötelezem magamat, hogy az illető kamatokat félévenként ugyan azon Társaság Pesti pénztárába pontosan befizetem, és magát a' Tőke Summát is, mind két részről félévi felmondás után hasonló pénzben visszafizetem. Biztosításul lekötöm ezennel ... Vármegyében, kerületben fekvő jószágomat, vagy ... Városban lévő házamat, 's ezen adós levelemet a' pénz felvétele előtt érintett jószágimra az illető Törvényhatóságnál ön költségemen első helyre bejegyeztetem. Ha pedig magam, vagy maradékim és örököseim a' fentebbieket pontosan nem teljesítenők vagy teljesítenék, teljes hatalmat adok a' Magyar Tudós Társaság mindenkori első vagy másod Elölülőjének, 's ezek nem létében az Igazgató Tanács Elölülőjének, hogy az 1832/36 20.ik és az 1840: 11.ik Törvény Czikkelyek értelmében, a tárgyat illető Vármegyei Kerületi vagy Városi Bíróságnál magamat 's örököseimet alávetvén, sommás eljárás útján akárhol találtatandó ingó 's ingatlan vagyonimból, minden Perorvoslatnak ['s a' Kezesnek] is félretételével szabad választás szerint, elégtételt vehessen. Mellynek hiteléül 's valóságául adtam ezen adós levelemet, nevem aláírásával 's élő pecsétemmel megerősítve. Költ.....

[különösen az ellentállásnak

kitételétől

Kötelező levél

mellynek pénzkiadáskor szóról szóra írása rendeltetett az Igaz-
gató tanácsnak Február 15 dikén 1831 ben tartott ülése 3 dik pontja által.

forintról . . . [illegible] conventiós arany vagy ezüst pénzben, nevezetesen
császári vagy másféle aranyokban, kétforintosokban, forintosokban,
huszasokban, három huszast egy forintba s huszat forintot egy
kölni márkára finom ezüstbe számlálván, mellyeket a magyar
tudós Társaság pénztárából kölcsön felvettem kötelezvén e-
zennel magamat, maradékimat és örököseimet a fentirt summá-
tól esztendőnkint járandó kamatnak hatot százától szám-
lálván félesztendőnkint a magyar tudós Társaság pesti pénz-
tárába pontos befizetésére, úgy szinte a tőkének is félesztén-
dőbeli mind két részről előre bocsátandó felmondása után ha-
sonló arany vagy ezüst pénzben teendő visszafizetésére. E' vé-
gett a magyar tudós Társaság nagyobb bátorságára ezennel
. . . vármegyében fekvő . . . jószágomat vagy . . . város-
ban lévő . . . házamat különös zálogul lekötöm és ezen
adóslevelemet az illető törvényhatóságnál a fent előszámlált jó-
szágaimra és érdekeimre magam költségén bejegyeztetem azaz in-
tabuláltatom. Ha pedig magam vagy maradékim és örökö-
sim akár a kamatokat félesztendőnkint pontosan fizetni el-
mulatném vagy elmulatnák; akár a tőkét félesztendei felmon-
dás után le nem fizetném vagy le nem fizetnék, tellyes hatal-
mat adok a magyar tudós Társaság mindenkori előlülőjének
vagy másod előlülőjének, úgy szinte ezek nem létében a Társa-
ság Igazgató tanácsa előlülőjének, hogy hazánk élő törvényei
szerint perbe idéztetvén, az első biróság ítéletét ellenem, marad-
kim és örököseim ellen a pörköltségekre nézve is tüstént végre
hajtathassa, és a tudós Társaság követelését nem csak a külö-

nös

nős zálogal lekötött jószágaimból vagy örökségemből; hanem e-
zen kívül akárhol találandó ingó vagy ingatlan vagyonomból
is szabad tetszése és választása szerint kielégíttethesse; lemond-
ván minden, akármi nevü nevezendő kifogásokról, úgy szinte a'
pernek birtokon belől való feljebbvitelétől, nem különben minden úgy
nevezett törvényes orvoslásokról is, nemszerint az ellenállásról. —
Mellynek hiteléül 's valóságáról adtam ezen adós-levelemet nevem
aláírásával 's élő pecsétemmel megerősítve. Költ . . . . .

A' magyar tudós társaság igazgató tanácsa rendeletéből,
a' pénztárnoki hivatalnak, ahhoz tartása végett
a' fennemlített ülésből, kiadta

Döbrentei Gábor mk
Titoknok

Pesten, Martius 10d 1831.

98(+1)
1831

Tette Fiscali Úr
Nékünk Kegyes Uraságunk

Azokat a 27 Ftnyi forintokat, mellyeket az Accusator mondja hogy Ungvárra által rajta menő Embereknek adott vólna, úti költségül, itten vagyon az az Ember, ki is az Accusatornak szemről szembe meg mondja, hogy többet nem költött reá egy Mesely pályénkánál, kinek is a' Neve Szekunda János.

2° Az Egy hordó Bornak ki dültésse, már mikor az történt, csak valami egy köböl Bor vólt benne, a' mellyet ha szükséges több Becsületes Ecclesia Tagjaival be bizonyítom.

3° A' 6 elmaradott véka liszteт, csak ugyan Ecclesia Tagja vette meg tudni illik Nemes Bodonovits László, a' ki ezt is ha szükséges be bizonyítja a' kész pénzen.

4° Az elmaradott apró Marhát csak ugyan Fiska Uram vette meg kész pénzen. A maradék 4 Tojást pediglen egy Zsidó vette meg.

Második Tanu a Hordó Bor ki dültéséről, azt vallja, tudni illik Bodonovits László, hogy azon a' hordón ő Figyelmetlen ült vólna a' mellyben bor vólt, és már akkor minden segítségül valami 2 köböl vala.

Harmadik Tanu: Ijjess András megintetett azt vallja, hogy a' Bort nem látta, míg a' Hordóban vólt, hanem mi nekutánna ki dült vólna, valami egy vedernyi vizes ollyan pocsolyát látta a' babul.

A' Több Becs: Ecclesia Tagjai is szintén úgy vallják, tudni illik ezek: Koszijn Sándor, Hruzsonszki János. Demeter János. Molnár György. &c.

5° A Parochialis Telekek felől. Az Egész Nemes. Ecc: Ecclesiáról meg vólt határoztatva, hogy Licitation eladassanak a' Telekek Dob szóval.

6° Egy elmaradott Disznó Tör, a' mellyet köz akaraton meg akarunk vólna enni, de az Accusator azt nem várhatta, tovább ...

forn egyedül ö maga megette.
7er Egy elmaradoger Kenyerce, azt is kés pénzem megvette Nagy János. Költ Beregszász 20. Januarii 1831.

99
1831

Tekintetes Pénztárnok Úr!

Pröckel Andrást a' Penészabások értelméhez képest e' mai nap a' Magyar Tudós társaság szolgájának felfogadván, erről a' Pénztárnoki hivatalt olly véggel tudósítom, hogy az Igazgató tanács által a' szolga számára szabott fizetést e' mai naptól számítva adja ki neki. Mellyel után maradok

A' Tekintetes Pénztárnok Úrnak

Pest 24. April 831.

igaz jó akarója
G. Teleki József
[illegible]

100
1831

Vett April. 24kén 837
Helmeczy

Földi Andrásnak Tájszói folyamodványa April. 24 837.

a Magyar Tudós Társaság Elölülöjétöl

Tekintetes Helmeczi Mihály Urnak
Hites Ügyvédnek, és a Magyar Tudós
Társaság Pénztárnokának.

Hivatalból

Pesten.

2

14

Allg. Literatur-Zeitung, 2t. Heft.
Ergänzungsblätter, Nro 11 —

	Általvette	Tovább adta
Ungár Prof.		
Dobrentei Titok.		
Fái Szbíró		
Gebhardt Prof.		
Helmeczy Pénztárnok		
Imre Prof.		
Jankovics Szbíró		
Petrovics Fisc.		
Schedel Dr.		
Schedius Consil.		
Szemere Fisc.		
Tittel Prof.		
Vörösmarty Fisc.		

101/1837

Figyelmeztetés. Minden illető Tag kéretik, hogy a kör-ülés végzésének képest ezen füzetet egy hétnél tovább magánál ne tartóztassa.

a' kivánatjavallatot 2 két rubra egyjegyzék-be.

3. ~~Az~~ Az igazgató tanácsnak ~~a' nagy gyű~~ [illegible] kéretik ~~hogy~~ hogy

a) ~~az~~ engedné meg, hogy az ~~ujságok által a' [illegible]~~
~~pont alatt [illegible] felszólitás [illegible]~~
~~[illegible] a' két hazának minden irói [illegible] hogy [illegible]~~
most emlitett felszólitás ujságok által a' két haza minden
(az 1 és 2o pont alatt)
iróihoz ~~nagy~~ barátjaihoz a' m. literaturának intéztessék.

b) ~~Az~~ rendelne egy álló esztendei jutalmat a' legjobb drámai munkáért, olly móddal hogy az évakra 1 esztendőben nyujtatnak a' magyar a' legjobb néző s szomorú játéknak jusson a' legjobb

~~s ha egy sem találtatnék jutalomra méltónak~~

4. A' szerkesztőkre bízatik ~~hogy~~ a' levelet író küldöttségnek (felszólítása) a' Társaság nevében levél által jelentessék, hogy a' T. szándékát mindenkor hűen el fog követni; ~~[illegible]~~ 's mindenek előtt a' hazai színjátszó társaság repertoriumát kéri, hogy annak szükségeit közelebbről megitélhesse.

ad 101/1831

Allg. Literatur-Zeitung. 1. Heft.
Ergänzungsblätter, Nro 1 – 10.

	Általvette	Tovább adta
Bugát Prof.		
Döbrentei Titoknok	Apr. —	—
Fáy Táblab.	Apr. 18.	Apr. 27.
Gebhardt Prof.	Apr. 27.	
Helmeczy Pénztárnok		
Imre Prof.		
Jankovics Táblab.		
Perovics Fisc.		
Schedel Dr.		
Schedius Consil.		
Szemere Fisc.		
Tittel Prof.		
Vörösmarty fisc.		

Figyelmeztetés. Minden olvasó Tag kéretik, hogy a heti ülés végzéséhez képest, ezen füzetet egy hétnél tovább magánál ne tartsa.

101/1831

Ezen levél következésében 's mivel az ~~Társ.~~ [illegible] alegység 's az [illegible] rendszabások' 's értelme és rendeltetése szerint a társaságnak [illegible] nemes játékszín, egyik legelső levén a hazai nyelv' kiművelésének jó darabokban játékszínre jutni kívánván; ezen czél elérésére a kis gyűlés a következendő határozásokat tette:

1. Szólíttassanak fel a társ. minden rendbeli tagjai, hogy ha ~~[illegible]~~ talán [illegible] drámákat vagy jeles eredetiek' fordításait kéziratban bírnának; közölnék azokat a Társasággal, hogy ez azokat, ~~[illegible]~~ mellyeket javalást érdemlendenek, az Igazgatónak [illegible] nagy [illegible] 's a munkák kinyomtatása végett ajánlja.

Egy választottságnak ~~[illegible]~~

2. ~~[illegible]~~ tiszteleti tagok, hogy jelelje ki az [illegible] külföldi [illegible] azon [illegible] mellyek mind jeles [illegible] drámai alkotásaik mind a charakterek' szerencsés festéséért [illegible] fordításra megérdemlik; hogy a Társ. ezen benyujtandó fogva a [illegible] kelőleg javalatot megvizsgálván, a helyben hagyott darabok' sorát [illegible] rendbeli tagjaival közölhesse azon kérés mellett, hogy közülök azt v. azokat, mellyek tetszésöket mások előtt meg fogják nyerni [illegible] a fellebb [illegible] az első pont alatt rendelt czélra [illegible] az eredeti nyelvből, az eredeti munka' formájában [illegible] matosan lefordítva, beküldjék.

A rendezett küldöttségnek tagjaivá a M. Ell. [illegible] Fáy Andr. t. tagot D. G. [illegible], [illegible] Vör. [illegible] Pál r. tagokat azon meghagyás mellett [illegible]

Méltóságos Gróf Elölülö Ur!

A' téli sanyaru napok által szaporodott szükségeim következésében bátorkodom alázatosan megkérni Méltóságodat, hogy a' M. Tudós Társaságtól járó esztendei 200 ƒfor. fizetésem é folyó December havára esö 16 2/3 forintnyi hasonrészének felvételét most, kivétel képen, a' hónap elején megengedni 's a' nevezett 16 2/3 pf. kifizetését a' pénztárnoki hivatalnak meghagyni méltóztassék.

Ki a' legmélyebb tisztelettel vagyok

Méltóságodnak

Pesten Dec. 6án 1831.

Megalázatosb szolgája
Csató Pál m.
a' n. l. tag

102
1831

C

Az Jegyző fizetésének December holnapra eső része 16 ft 40 xrban a' magyar tudós társaság' pénztárából, az elő adott indító okoknál fogva, most előlegesen kifizetésni megengedtetett.
Pest 6. December 1831.

G. Teleki József

Méltóságos Gróf Széki Teleky Jósef Cs. kir. Arany kulcsos, királyi törv. Tábla Bárója, NS. Szabolcs Vármegyei Fő Ispán Urnak s a' t.
a' magyar tudós társaság Elölülőjének

A Wiener Jahrbücherektől meg csak a ma küldött kötetet vettem, kérem hát a megelőző kötet vagy kötetek elküldését is. — Az allgem. Lit. Z. tavalyi számaiból még csak [illegible] Sept. -ig [illegible] már nem kaptam [illegible] még [illegible]. —

Balogh

103
———
1831

1830-as évekből

(Almási Balogh Pál)

Árjegyzék

		Peng. Pénzbe
12 példány A' M. Társaság Alaprajza kemény kötésben à 24 kr.	—	4 f 48
1 d d d d Córbe	— — —	2 f 24
	Öszvesen	7 f 12 kr.

Holdtman Bernárd
Polg. Könyvkötő

Ezen a' kegyel- kifizettetett mes Pártfogó ő Császári Kir. Fő Herczegsége és az Igaz- gató Tagok számára a' kötött példányok kötéséért öszve hét forint tizenkét krajczárt Conventziós pénzbe a' Mlgs Tudós Társaság pénztárából kifizettetni kéretik. Pest 31. martius 1831.

S. [illegible] József

104
1831

Holtmann Komplotörs [illegible]

F. pr. 12 Sr [illegible]

[illegible] 3[illegible] 1831.

2/

Dr. Schedel Ferentz Segédjegyző úr Levél, tárnoknak műszavak kiszedése végett a' nyelv-tudomány osztályából a' következő könyvek osztattak. Oktob. 22. d. 1831.

1. Gelei Katona Maggyar Grammatikácska. 1645.
2. Pereszlényi P. Maggyar Gramatika 1682.
3. Otrokóczi. Origines hungaricae. 1693.
4. Csécsi J. Jegyzései P. Pápai mellé. 1708.
5. Nagy. Ungrische philosoph. Sprachlehre. 1793.
6. Ágoston. Maggyar oskola. 1805.

—

A' következő ugyan azon osztálybeli könyvek több más tagok között vagynak kiosztva.

7. Révai. Elaboratior grammat. hung.
8. " Antiquitates 1. 2.
9. Rajnis. Kalauz.
10. Bitnitz. A' magyar nyelvbeli előadás tudománya.
11. Élet és Literatura 1. 2. Muzárion 1. 2.
12. Nyiri. Tudományok öszvesége 1 k.
13. Erdősy. Grammatikája
14. Az igaz írás módjáról.

105/1831

15. Molnár Albert. Magyar Grammatikája.
16. Komár. Csipkés Gy. Hungária Mustrata.
17. Erdélyi Muzeum.
18. Felegdi. Rudimenta priscae hunnorum linguae.
19. Gyarmathy. Maggar nyelvmester.
20. Vég László Verseghy ellen.
21. Kardos Adorján. Ugyan az.
22. Miklóssy. Ugyan az.
23. Közhasznu Esmerettár.
24. Tudományos Gyüjtemény.
25. Debreczeni M. Grammatika.
26. Dayka. Versei.
27. Felelet a' Mondolatra.
28. Barsányi A' magyar tudósokhoz.
29. " Versei.
30. Berzsenyi. Versei. 2-d. kiad.
31. Kovacsóczy. Arpadia.
32. Mondolat.
33. Verseghy. Minden grammatikai munkáji.
34. Beregszászi. Pennaháboru.
35. Fabchich Pindarusa.
36. Felső M. O. Minerva.
37. Nátly I. Vélekedések a' magyar nyelv ügyében
38. Ó és új Magyar.

3

1

Nyelvtudományi műszavak közül néhány a' többiek összeírásához mustráúl.

Abbreviatio.
Ablativus.
Abstracta nomina.
Abundantia nom.
Acatalecticus versus.
Accentus.
Accusativus.
Acrostichon.
Activum verbum
Adiectivum.
Adverbium. Határozó szó Révay. Határozó Pápay. Debreczeni m. Grammatika.
Adonicus versus.
Alcmanius dactylicus.
Allegoria.
Amphibrachys.
Amphimacer.
Amphibologia.
Amplificatio.
Anacreonticus versus
Anagramma.

Anaphora
Anapaestus.
Anomalia.
Annominatio.
Antibachius.
Alliteratio.
Allusio.
Antithesis. Ellentétel Brener
Antispastus.
Aphaeresis.
Apocope.
Apostrophe.
Archaismus.
Archilochius versus.
Asclepiadeus.
Asyndeton: Fogláló Brener v. a. t.

Bachius
Bustrophedon v. a. t.

Caesura.
Cacophaton.
Cacophonia.
Calligraphia
Cardinales numeri

Casus nominum
Casus recti, obliqui
Catalecticus versus.
Choliambus.
Choreus.
Choriambus.
Chria.
Chronosticon.
Communis generis nom.
Comma.
Comparatio.
Comparationis gradus.
Composita.
Concessivus modus.
Concreta nomina.
Consultatio
Coniugatio. Foglalás. Gyarmathi.
Coniunctio: egybefoglaló szó Révay. Egybefoglaló Debreczeni m. Gramm.
Coniunctiones praepositivae et postpositivae
Coniunctivus.
Consonans.
Correctio.
Constructio
Crasis.

Cremus pes ...

Dactylus.
Dactylus alcmanius.
Dativus.
Declinatio Hajtogatás Grammatik.
Decomposita.
Defectiva nomina.
Deminutiva.
Demonstrativa.
Deponens.
Derivata.
Derivatio temporum.
Desiderativa verba.
Descriptio
Dialogus.
Diaeresis.
Dialectus.
Dicolon.
Didaxis.
Dijambus.
Dimeter.
Diphtongus.
Diplasiasmus.
Diptota nomina.
Distichon.

4 2

Distributiva.
Distrophon.
Ditrochaeus. 9 a 1.

—

Elegia.
Elisio.
Ellipsis.
Emphasis.
Enallage.
Epenthesis.
Epeidna.
Epigramma.
Epiphora.
Epopoeia.
Ectasis.
Exordium.
Exceptio.
Etymologia.
Epistolographus.
Epitritus pes.
Epitheton.
Eteostichon.
Exergesis.
Exclamatio.
Exemplum.
Euphonia 9 a 1.

—

Formatio temporum.
Frequentativa verba.
Figura poetica.
" rhetorica.
Futurum. 'I a' t.

—

Genitivus.
Gentile nomen.
Genus nominum.
Gerundium.
Gradus adiectivorum.
Gradatio.
Grammatica.
Grammaticus 'I a' t.

—

Harmonia.
Hendecasyllabi.
Hendiadys.
Heroicum carmen.
Heterogenea.
Hexameter.
Hiatus.
Hypallage. Elváltoztatás. Bronia
Hypercatalecticus versus.
Hysteron proteron 'I a' t.

—

Idyllion. Pásztori dal. Faludy. Kazinczy. Mezengy Pe-
rensenyi Nagy. Idyll. Kazinczy.

Iambus.

Imparisyllabum.

Imperativus modus.

Indicativus "

Imperfectum.

Impersonale verbum.

Inchoativum "

Interiectio.

Interrogatio.

Interpunctio.

Inversio.

Irritum.

Ionicus maior, minor.

Ironia.

Ithyphallicus versus. V. d. t.

Leonini versus.

Logogriphus.

Logomachia.

Litera gutturalis etc.

Litotes. V. d. t.

Madrigal.

Masculinum

Metathesis: általcserélés Gyarmathi; általtétel Brinus.

Metaphora.
Metrum.
Modus verborum.
Molossus pes.
Monocolon.
Monogramma.
Monoptota nomina.
Multiplicativa
Membrum periodi.
Metaplasmus.
Metaphora.
Metonymia. Y a'.

Neutrum verbum.
Nomen.
Nomen substantivum. etc.
Nominativus.
Numeralia adiectiva. etc.
Numerus. Y a'.

Ordinalia.
Onomatopoeia.
Orthoepia Y a'.

Paeon.
Parodia.
Paragoge.

Paragraphus. 5 3
Parisyllabum.
Participium.
Particulae.
Passivum.
Paronymia.
Perfectum.
Pentameter.
Phalaecius versus.
Pherecratius.
Pleonasmus.
Pluralis.
Plusquamperfectum.
Personificatio.
Positio.
Positivus gradus.
Possessivum.
Postpositivae particulae.
Praepositio.
Praedicatum.
Praeteritio.
Pronomen.
Praesens.
Prothesis.
Prosodia.

Poesis.
Poeta.
Poesia.
Pleonasmus.
Polysyndeton.
Praecisio.
Praeoccupatio.
Pyrrhychius.
Primitivum.
Prosa.
Provincialismus.
Punctum. 9 a'.

—

Quantitas syllabarum 9 a'.

—

Reciproca pronom.
Repetitio.
Relativum.
Rhetor.
Rhetorica 9 a'.

—

Sapphicus versus.
Scansio.
Simile.
Singularis.
Spondeus.

Superlativus.
Supinum.
Sonetto.
Syllaba.
Syllabisatio.
Synaeresis.
Synaloephe.
Syncope.
Synesis.
Synecdoche.
Synizesis.
Synonyma.
Semicolon.
Signum citationis etc.
Subiectum v. a. +.

—

Tempus.
Tetrameter versus.
Tmesis.
Transitivum.
Travestiren.
Tautologia.
Tribrachys.
Trochaeus.
Tropus. v. a. 1.

—

Verbum. Időszó Gyarmathi; ige Debreczi Grammat.

Versus

Vitis.

Vocalis l. a' v.

—

Zeugma. l. a' v.

—

Ide tartozik minden magyar kereszt név is.

—

Küldi
Döbrentei Gábor mk.

39. Pucz A. Értekezés a' magyar nyelvről.
40. Sándor I. Sokféle
41. Kritikai Lapok.
42. Kövesdi M. Grammatika.
43. Tótfalusi Grammatica.
44. Meliboci. Ungrische Sprachlehre
45. Adami Ungrische Grammatik.
46. Klein Ephraim. Grammatica hungarica.
47. Szirmay. Hungaria in parabolis.
48. Szalay L. Észrevételek a' Muzárion III. IV. köt.
49. Kráy B. Magyar prosodia 's verse.
50. Gyurmáth. Institutiones linguae hung.
51. Vályi. Fundamenta linguae hung
52. " Introductio in linguam hungaricam
53. Horváth. Magyarische Sprachlehre.
54. Sas I – VI.
55. Márton Grammatikája.
56. Szaller. Grammatica hungarica.
57. Rosenbacher. Magyar Grammatika.
58. Böjthi. Magyar nyelv
59. Vitkóczy. Magyar grammatika.
60. Farr. Ungrische Sprachlehre.
61. Szentpályi. Grammatica hung.

62. Kalmár. Prodromus.
63. Szalay I. Nyelvtudomány.
64. Beregszászi Grammatika.
65. Jutalomfeleletek. 1. 2r.
66. Farkas's Magyarische Sprachlehre.
67. Szent. Magyar oskola.
68. Elsdeklései Gróf Teleki Lászlónak.

Küldi
Döbrentei Gábor m. k.

/// Nyelv „

Munkáim

Mellyek Kéz-írásban vannak.

1° Analecta Philologica in 4to compactura gallica. Tom. 1 ab ao 1783–1789 pag. 404.

2° — — Tom. 2. 1789–1792 p. 430.

3° — — Tom. 3. 1792–1796. p. 384.

4. — — Tom. 4. 1796–1800 p. 409.

5. — — Tom. 5. 1800–1803 p. 391.

6. — — Tom. 6. 1803–1806. p. 438.

7. — — Tom. 7. 1806–1808 p. 425.

8 — — Tom. 8. 1808–1813. p. 679.

9. — — Tom. 9. 1813–

10. Az Olasful. canulo. in 8° comp. semianglica p. 95. 1789–1790.

11. Az Emlékezet Szigisége. 1791– in 4to comp. gallica p. 460.

12. A' Gásparok. in folio. p. 164. comp. semigallica. 1802.

13. A' Gásparok. Minuta priorigeny cum provocatis. in folio. comp. coerulea ch. dura. p. 408

14. Az Ember. ismérő p. 137. in 8° comp. semianglica. 1803

15. Catalogus numorum communis Romani, quos Musaeum Fr. Stephenerus complectitur. in 8° comp. semiangl. p. 368. opus Anni 1803.

16. L'Exercice de Piété, ecrit par moi F. K. 1807. p. 84. comp. elegans.

17. Magyar Köz-mondások bőv. rendbe szedve. 1 Rész. A–F. 1808.

18. — — 2 Rész. F–K. —

19. — — 3 Rész. K–Ö —

20. — — 4. Rész Ö–Sz —

21. — — Rész Sz – Z —

22. Dötz [illegible] Mondi Kövelkezése a M. Köz-mondásokban elő fordulo Javaknak. in 8° comp. gallica p. 118.

106
1831

23. Principia Doctrinae Moralis Vienna per me tradita Generali Josepho Somogyi de Medgyes 1804–1806 in 4° comp. gallica p. 138.

24. Nagy József Szombathelyi Fő Prépost Élete említésével az érdemes Iddenak in folio p. 19. 1810. — edita in Erdélyi Muzeum 1816 pag. 76–87 sed cum erroneis correctionibus.

25. Exempla Mathematica, praecipue Algebraica in usum suorum Discipulorum collegit F. K. 1811. in 8° p. 380 comp. gallica elegante.

26. Lexidion Graecum. in 4°. comp. chart. duca p. 66. 1788.

27. Analytica Connotationes e Scriptura Sacra. in 8° p. 164. c. c. duc. 1788.

28 Hóbelvari Philologiai Gondolatok. in 4° c. ch. cor. duc 1804 —

29. Elementa Architecturae Civilis in usum fratrum Ordinis ... congessit F. Kr. in 4. comp. semigallica pag. 588.

30. Lexidion gallicum pro adjumento memoriae. p. 128. in 8° c. ch. duco 1788.

31. Diplomata, quae collegit additis notis, et citationibus F. Kr. in folio. p. 212. comp. ch. flava.

32. Numi Patrii, quos Museum F. Kr complectitur, conscripti aº 1808 in 8°. comp. semigallica p. 148.

33. Acta Scholastica mei ab anno 1793 usque 1812 Professoratus. in folio. comp. ch. cor. duca p. 622.

34. Catalogus Librorum F. Kr. conscribi coeptus Aº 1804 in folio comp. semianglica p. 272.

Ker. iváscht.

1° Scholastica. ex his Petri Kramarics sunt: 1° Historia naturalis Vegetabilium. 2° Exercitia. 3° Insinuationes Summaria Styli. Emerici autem Németh Historia Sacra Hungariae. 2° observationes Orthographicae. compacta simul in compactura gallica. de annis 1779 – 1783. in 4to.

2° Jacobi Peer. Compendium Historiae Pragmaticae Hungariae. 2° Historia Religionis. 3° Imperatorum Romanorum. in 4°. comp. gallica. A. 1784 – 1785.

3° Pauli Nagy Metaphysica, et Philosophia morum. de anno 1786. in 4°. comp. gallica.

4°. Georgii Irani. Historia Ecclesiastica. in 4°. Pars 1. in comp. gallica.

Pars 2da in comp. chartacea duriore

6° Ejusdem. Historia Ecclesiastica Periodus 1ma a nato Salvatore ad Constantinum M. in 4° comp. gallica. p. 296. Accedunt in fine Symbola Imperatorum.

7° —— —— Periodus 2da pag. 400. in comp. gallica. in 4°.

8 —— —— Periodus 3ia a Carolo M. ad Lutherum. in 4° p. 499. in comp. gall. in 4°.

9° —— —— Periodus 4ta a Luthero ad nostram usque aetatem. in 4° pag. 392. comp. gallica.

10° Adami Kesztnicski. Hermeneutica sacra. Pars 1ma. comp. gall. p. 134.

11°. —————— Pars 2da. comp. gall. p. 108.

12°. Josephi Dóbi. Theologia Moralis p. 404. in fine conamen meum de ...endis in sermonem Hungaricum terminis difficilioribus. comp. gallica.

13. Diarium Insurrectionalis Militia I. C. Zaladiensis a 12ma Iulii usque 4tam Iunii Anni 1742. in 8° comp. gallica.

14. Ioan. Kovács. Mappa .. ita concinnata, ut uno eodemque obtutu omnia Archiepiscopatus Strigoniensis Dominia videri possint. Mappa haec MS. et in suo genere unica. lata 34 digitis longa 68 digitorum tela linea subducta est.

15. Monita Secreta S. I. descripta ex editione Anni 1767. in 8° comp. semianglica.

16. I. Benzur. Historia Hunnica, Hungarica Pars I.ma p. 776 in 4° comp. semigallica

17. Verseghi Ferencznek Jegyzései a' Kisfaludi Sándornak Regéji ellen. 1807. in 8° p. 14 in charta cærulea comp.

18. Ladislai Dioleti e S. P. ad Cl. Franciscum Kresznerics p. 9. in 8° comp. ch. cær. 1807.

19. Taliács Józsefnek Észre-vételei a' M. Orthographiáról Doregrássi Pál Professor ellen. in 4° p. 36. 1804.

20. Válgyi Doctornak Országi három Rendbéli Kéz irások utan. in folio comp. semigallica pag. 68 accedit in fine. „Nos Doctor Válgyi Mihály nak Elöttε világositó levelei, eredeti hiteles levelekböl másolva. Kresznerics Ferencz Királyi Oktató pag. 11.

21. P. Aemiliani Graf A' Nagy Mária Czelli Magyar Gyóntató Atyákról 1808 in 4° comp. cær. solida.

22.
23.
24
25
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35

22. Boucdalone. Beszédek az Adventre. ford. P. Balogh Jósef. in 4°. p. 258

23. — Beszédek Pünkösd után VI. IX. Vasárnapról Pünkösd után XV vasárnapig. in 4° p. 288.

24. — Beszédek a' Pilisbeol a' 2ik Részt p. 291. in 4°.

25. — — A' Szentekről p. 258 in 4°.

26. Inquisitio super Laniena in Sexum foemineum exercita per D. Elizabetham Báthori p. 20. mea adnotamenta pag 6. in folio.

27. Legende Sanctorum R. Hungarie in Lombardica Historia non contente. Descripta ex exemplari Venetiis aᵒ 1498. impresso. in folio p. 116.

28. Profectionis Serenissimi Principis Joannis 2di Electi Regis Hgriæ ad Solimannum Imp. Turcarum modus et series Aᵒ 1566 facta et celebrata. Codex Austriacus in fol.

29. Poemata ad Ios. Nagy Episc. Fabricam sum directa. in 4°. cum dupl. cat.

30. Diarium P. Josephi Istvánfi S. J. in 8°.

31. Némelly különös Esetek leírása. in 8°.

32. 83 Nobilium Familiarum Insignia in 8°

33. 20 Comitum Hungariæ Insignia. in 8°.

34. Numi Veteres, quos Museum Strigoniensis complectitur, conscripti per eundem Anno 1819. in 2bus Tomis in 8°. Pervenit ad mea propria MSSta

Tomus 1us pag. 561.

35. — Tomus 2dus pag. 480.

35. Gyökér-rendű Magyar Szó-tár. Készítette Kresznerics Ferencz. Első Rész. A–Gy in folio comp. semigallica. pag. 666.

36 Gyökér rendű M. Szótár. Készítette Kresznerics Ferencz Második Rész H–Ö in folio comp. semigallica pag 808.

37. Numi Veteres, quos Museum Francisci Kresznerics complectitur, conscripti per eundem anno 1819 in duobus Tomis in 8° compactura semigallica
Tomus 1mus pag. 56

38. Tomus 2dus pag. 480.

39. Sz. Udalrik herczegi. Egy Sümegen talált emlékeztető Kereszt levelen Kronosztikon Anathus Püspöknek 1820 ban ki ja nyomtatásban Veszprémben in 8° p. 35. 1822.

12.

Munkáim

(Kéziratokban)

Kisfaludy Sándor,

Czuczor, Andrássy Gy.

Kölcsey, Kazinczy

eredeti nyugtái

+ Csorba József lev.

és Páy András levél

107 — 113.

1831.

db. fol. lev.

107/1831

Komárom April. 12d. 1831.

Tekintetes Titoknok Úr,

E' folyó hónap első napján a' Tudós Társa-
sághoz intézett levelemben megigértem,
hogy az ott elő számlált Könyveket alkalmatos-
ságom akadván elküldendem; a' mit jó jelen-
nel szives örömest tévén, mindenkor tisz-
telettel vagyok

Tekintetes Úrnak

alázatos szolgája
Czuczor Gergely mk.

A' Magyar Tudományos Akademia
Titoknoki Hivatalához.

A' Rosnyói könyvnyomtató-intézetben e' jelen év első negyedének lefolyta alatt, deák papi Schematismuson 's egyéb aprósagokon kivül ezen ide rekesztett orvosi Leirás jelent meg, melly egyedül látszik figyelemre 's bekülésre méltónak azon okból leginkább hogy nyilvános végzés szerint a' Ns. Megye Fő-orvosa által fordíttatott deákból magyarra.

Hosszurét April. 15. 1831

[illegible]

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA [illegible]

108/1831

409/1831

Utazási költségeim s napdíjaim jegyzéke.

	Pengő f.	kr
Csekéről Debreczen felé, mint legközelebb úton számlálva		
Pestig 25 Statio 1 f. 12 krral jövet . . .	30	" —
Pestről vissza Csekéig szinte 25 Statio . . .	30	" —
Öt Stativra számlálván napdíjúl 3 pengő forintot menet és jövet összesen 10 nap . . .	30	" —
Febr. 14től kezdve Febr. 25éig 11 napra 3 ftral .	33	" —
Teszen . .	123 f.	" — kr.

Költ Pesten, Februar. 24kén 1831.

Láttam és helybe hagytam 24. Febr. 1831.

Kölcsey Ferencz egyszersmind a felebb kitett Summa felvételét elismerem.

G. Teleki József

Nyugtatvány

Hetvenöt, az az 75 pengő forintokról, mellyeket e' folyó 1831 Februar Hójától Május Hójáig számitandó fertály esztendőre, mint Vidéki fizetésbeli Tag, esztendei tiszteleti díjom negyede fejében a' Magyar Tudós Társaság' pénztárából felvettem. Pesten Feb 26kán 1831.

Az az 75 frt C. P.

Kisfaludy Sándor m. p.

110/1831

Kisfaludy Sándor fenálygyűlési díja
75 fr. p.p.
febr. 26kától 831.

Nyugtató

Hetvenöt ezüst frtról, mellyeket, mint háromszáz ezüst forintban kiszabott esztendei fizetésemnek Május, Június és Július holnapokra eső negyedét, Tekint. Helmeczy Mihály Úr, mint az Academia' Pénztárnoka, Tekint. Bártfay Lászlóné Asszonyságnak, kit ezen pénz felvételére megkértem és felhatalmaztam, valósággal kifizetett. — Széphalom Augusztus 15d. 1831.

Kazinczy Ferencz
mint a' Magyar Tudós Társaság' Rendes Tagja.

azaz 75 frt ezüstben.

111/1831.

Keczery [?] Nyugtatványa

75 pengő forint

mult Május 1jétől Aug. 1jéig járó

Cirnegyedilyárol [?]

Aug. 22kén 1835

234 plbk. lap. 1.

Csorba József lev. tag tudományos dolgozásai jegyzéke.

A' Tud. Gyüjteményben: Lenhossék Physiologiaja ismer-
tetése. – két iz ben.
Hahneman tudománya foglalatja szabad
észrevételekkel.

Az orvosi Tárban: A' bizserlör példája a' siptatalan e-
nyér követezéseiben.
A' rozsanyáról.
A' Cholera contagiositasara nezve
néhány szó. –
A' Járvány nátha-huzutról.

Kijött munkák: Hygiastika. 1829.
Falconner után Észrevételek az Éghajlatnak 's más természe-
tieknek befolyásáról az Emberre Besten.
ebben eredetiek sok jegyzések, 's egelen kivül
a' nagyobb huszonharmadik lap. 165 – 188ig a'
különbféle levegői tulajdonságok befolyásáról az
emberre.

Kéz-iratban van. A' Choleráról. (a' T. akademiai Titoknoknak ki-
adva:)
A' patikának Magyar országon örökös birtokáról, 's
a' Publikumra onnan háromló kárról. – 1830.

Zimmermann' a' Tapasztalásról
az orvosi tudományban is a'lt
fordítva. — most bírálat alatt
van.

112
1831

113/1831

Tekintetes Tisztelt Úr!

[illegible] a' levél [illegible] Közönséggel [illegible] [illegible] [illegible]
val a' [illegible]. — [illegible] [illegible] Director Úr [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] eddig [illegible] nem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] a' [illegible]
[illegible] a' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], 's [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. —

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a' [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (5 [illegible])
[illegible] 1827ben [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] a' [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], Tisztelt [illegible].

[illegible] [illegible] vagyok

T. Tisztelt Uramnak

[illegible]
[illegible].

1834

1/13

Tit. [illegible] Herrn [illegible]
ex Voto Scheidl
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

AKADÉMIAI
LEVÉLTÁR: 1.
(MTAK-KÉZIRATTÁR).

VÉGE